

דברי הכנסת

הישיבה השישים-ושש של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ו בשבט התשנ"ג (17 בפברואר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעה לסדר	
שאלות בעל-פה	
מחסור במבני ציבור באתר הקרוונים חצרות-חפר	
תנאי מגורים של עולים מאתיופיה בישיבת "אורות הנגב"	
קפיאתו למוות של עולה חדש	
הצעה לסדר-היום	
דוח מבקר המשטרה	
הצעה לסדר-היום	
עמק האלכוהול	
הצעות לסדר-היום	
הרצח בירושלים	
הצעת חוק רשות הדואר (תיקון – מחלקי דואר), התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
שאלות בעל-פה	
מכירת בנק איגוד לישראל בע"מ	
הצעה לסדר-היום	
מדיניות הריבית של בנק ישראל	
הצעות לסדר-היום	
דברי נגיד בנק ישראל על הבורסה	
חילופי גברי בוועדות הכנסת	
שאלות בעל-פה	
הוצאת הגברת פליאה אלבק מוועדה	
הצעה לסדר-היום	
פסק-דין תקדימי המכיר בגיור רפורמי בחוץ-לארץ	
הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון – שבוע עבודה של ארבעים וחמש שעות)	
התשנ"ג–1992	
(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)	
הצעות לסדר-היום	
הצלת ילדים חסרי בית	
הצעה לסדר-היום	
מצבם של הילדים המפגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית	
הצעה לסדר-היום שר החוץ האמריקני במזרח התיכון והתהליך המדיני תקוע	
הצעות לסדר-היום	
הבאתם של פליטים מוסלמים מבוסניה	
הצעה לסדר-היום	

פירוק ועדת המעקב של ערביי ישראל

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בוקר טוב, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, כ"ו בשבט התשנ"ג, 17 בפברואר 1993.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אברהם פורז. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

הצעה לסדר

היו"ר ש' וייס:

הצעה לסדר של חבר הכנסת יהושע מצא, כמקובל. חבר הכנסת מצא יקרא בדיוק כפי שמופיע בהעתק שלפני. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה ליושב-ראש הכנסת שאישר לי הצעה לסדר זו.

בעיתונות סוף השבוע התפרסם מכתבו של מזכ"ל מפלגת העבודה ניסים זילי, אשר הופנה אל ראש הממשלה רבין, והעתקים ממנו – לשר הפנים אריה דרעי, לסגן השר לענייני דתות פנחסי ולחבר מפלגת העבודה, חבר הכנסת לשעבר הרב מנחם הכהן.

מכתב זה בא לסכם את הפגישה שהתקיימה אצל ראש הממשלה רבין ומפרט את ההסכם בין מפלגת העבודה לבין מפלגת ש"ס; לפיו, בין היתר, הוסכם כי:

סעיף 3: "יובטח ייצוג שוויוני והוגן של מפלגת העבודה במועצות הדתיות, הרכבן והנהלותיהן".

סעיף 5: "יוקצו משאבים ותקציבים למוסדות דת ויהדות המזוהים עם תנועת העבודה ותופסק האפליה הקשה כלפיהם במשרד לענייני דתות".

סעיף 6: "ישולבו אנשים המזוהים עם תנועת העבודה במשרד לענייני דתות".

בדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה השבוע הצהיר סגן השר פנחסי, כי ההסכם אצל ראש הממשלה בא כתוצאה מהוויכוח שהתנהל בין מפלגת העבודה לש"ס, אם להעביר את המשרד לענייני דתות לש"ס.

הסכם זה, הנוגד את הנחיות היועץ המשפטי ומבקרת המדינה באשר לאמות המידה הציבוריות והקריטריונים לחלוקת הקצבות ייחודיות, וכן באשר לניקיון המנגנון מנגע המינויים הפוליטיים, חובה להניחו על שולחן הכנסת על מנת שניתן יהיה להתייחס אליו.

מפלגת העבודה וש"ס, בנסותן להעלים את ההסכם מעיני הכנסת, פעלו בניגוד לחוק-יסוד: הממשלה, סעיף 13ב. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

רענן כהן (העבודה):

זה אותו הסכם שאתם עשיתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, אם אתה צודק, אז גם הוא צודק, אז צריך להניח אותו, אולי אין הסכם.

חברי הכנסת, אני רוצה למסור לכם את החלטתי. יש כאן בעיה שמציג חבר הכנסת מצא. לפני ימים אחדים קיבלתי מכתב בעניין דומה גם מראש סיעת הליכוד, חבר הכנסת קצב. העניין, בעקרונותיו, הועלה גם בגלגול של הצגת ההרכב החדש של הממשלה באותם ימים של הדיון על התקציב.

אני רוצה לקבוע עקרונית שני דברים, ואחר כך פרקטית להציע הצעה: א. ברור לגמרי שאנחנו מפרשים את סעיף 13 בחוק-יסוד: הממשלה על-פי הדרך שפירשה גם מבקרת המדינה, וגם היועץ המשפטי. את זה אני קובע כתקדים לגבי עצמי, קבעתי את זה גם לפני כחודשיים. המשמעות היא, שאפילו הסכם בעל-פה – נבקש שיונח.

ב. כאשר עלה העניין בעבר, השר המקשר חיים רמון קבע כאן באופן נחרץ, מעל במת הכנסת, שאין הסכם. לי אין אלא להאמין לכל שר, לכל חבר כנסת, הכול בונה פידה, אינני ועדת חקירה.

מכיוון שאתה מעלה עניין חדש, שהופיע כאילו לאחרונה, אני אעשה שני דברים: א. אני אפנה את מכתבך לשר המקשר, אולי בעצם ישירות לראש הממשלה, אבקש להשיב לך וגם לכנסת בכל דרך; ב. אם ש"ס או מפלגת העבודה, שהן נושא פנייתך, ירצו להגיב – על-פי תקנון הכנסת נאפשר להם להגיב בשבוע הבא. תודה רבה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אורי אור להציג שאלתא לשר לקליטת העלייה, בנושא: מחסור במבני ציבור באתר הקרוונים חצרות-חפר. בבקשה, אדוני.

מחסור במבני ציבור באתר הקרוונים חצרות-חפר

אורי אור (העבודה):

אדוני השר לקליטת העלייה, הגיעו אלי פניות מתושבים ותיקים וחדשים, המתריעות על מחסור חמור במבני ציבור באתר הקרוונים הממוקם בחצרות-חפר. הבנתי שהבעיה מאפיינת אתרי קרוונים רבים.

בהתחשב בעובדה שהאתרים יישארו עוד זמן רב על כנם, ברצוני לשאול את השר:

1. האם נכונות הטענות בדבר מחסור חמור במבני ציבור באתר חצרות-חפר?

2. האם גם באתרי קרוונים אחרים קיים מחסור במבני ציבור?

3. איך בדעת משרדך לפתור את הבעיה החמורה בחצרות-חפר ובאתרי קרוונים נוספים?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני השר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. ידידי חבר הכנסת אורי אור, אני מתכבד להשיב על השאילתא שלך.

1. המינהל לבנייה כפרית במשרד הבינוי והשיכון אמור היה להעמיד שני מבני ציבור לפעולות חברתיות באתר חצרות-חפר. עקב מחסור במשאבים לא סיים המינהל לבנייה כפרית את עבודתו על-פי התוכניות. על-פי הסיכומים שהתקבלו בישיבה משותפת בלשכתי, לפני זמן לא רב, שבה השתתפו נציגי כל הגורמים הרלבנטיים, סוכם שתינקט פעולה מיידית על-ידי המינהל לבנייה כפרית להשלמת העבודות הנדרשות בהקדם.

על מנת לתת מענה על המצוקה בתחום זה – ויש אכן, כפי שציינת, מצוקה קשה בתחום הזה – הגיע משרדי לסיכום עם חברת "עמידר" על הסבתם של 100 קרוונים למבני ציבור, ולאתר חצרות-חפר הוקצו שישה קרוונים למטרות הללו, שניים מהם כבר הוסבו. בימים אלה משלימים את הסבת ארבעת הקרוונים הנוספים.

כמו-כן נמצאים בשלבי הקמה סופיים ארבעה מבני ציבור גדולים, בגודל 54 מ"ר, אשר ישמשו כמעונות-יום. כיום יש באתר שלושה מבנים המשמשים גני-ילדים, ויש עוד שלושה מבנים אשר אינם מופעלים בגלל אי-השלמת עבודות הגידור וסיכון הילדים, ובגלל מריבה בין רשויות שונות לגבי השאלה מי צריך להשלים את הגידור, ויכוח אשר נמשך תקופה ארוכה מאוד.

בנושא בתי-הכנסת, לצערי, משרד הדתות לא פעל בנדון, ובליט ברירה לקראת החגים נטלתי על עצמי את היוזמה. אנו עורכים עתה בדיקה של הצרכים. נפנה בבקשה לקבל קרוונים נוספים, כדי להסב אותם לבתי-כנסת.

2-3. בימים אלה מציבה חברת "עמידר" עבור משרד הקליטה 20 מבנים גדולים שימשו מבני ציבור ומעונות-יום בתשעה אתרי קרוונים. הקמת 20 המבנים הללו, בתוספת הסבה של 100 קרוונים, תביא, ללא ספק, לשיפור מרחיק-לכת בתחום זה.

אני מסכים אתך שזו בעיה כאובה. לצערי הרב, מי שתכנן ומי שהקים את האתרים האלה הזניח את נושא הקמת מבני הציבור הזנחה לא מובנת. לא היה תכנון ולא היה ביצוע, ושנה שלמה לאחר ההקמה עדיין היתה הזנחה של הנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורי אור, שאלה נוספת. אחריו – חברי הכנסת דוד מגן ואבי יחזקאל.

אורי אור (העבודה):

אדוני שר הקליטה, אני מודה לך מאוד על התשובה. קיבלתי ממשרדך תשובה בכתב בנושא זה. לא הייתי נזעק לנושא, אך מאחר שכולנו מודאגים ומדברים רבות על קליטת העלייה, יש דברים שקשה לנו לקבל. אנו יודעים שיש דברים אשר נוגעים לעבודה, לפרנסה ולמגורי קבע, אך יש דברים אחרים שהביורוקרטיה, כך הבנתי מתשובתך, עדיין מעכבת את הטיפול בהם. אני פונה אליך, אדוני: בתחומים שאנו יכולים להקל בהם על העולים, תחומים אשר נמצאים בידינו – מבנה לצורך חוג או בית-כנסת לאנשים – אני חושב שלא צריך היה לחכות כל-כך הרבה חודשים בלי לפתור זאת. לכן אני פונה ואומר: נעשה זאת, זה המעט שאנו יכולים לעשות, והקשיים גם בלעדי זה הם עצומים. תודה רבה לך על התשובה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת אורי אור. חבר הכנסת מגן, ואחריו – חבר הכנסת יחזקאל.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, לפני כשבועיים, כאשר התייחס שר הבינוי והשיכון לסוגיה דומה, הוא אמר כי הוא מונע את אכלוס הקרוונים בכל חלקי הארץ, והבינונו כי בתוך שלוש שנים הוא מתכוון לפרק את כל האתרים הללו. ההיסטוריה תשפוט אם צריך היה להקים את האתרים הללו, נוכח העלייה שצפינו. היום, לצערנו הרב, גל העלייה נשבר. אני מציע לשר לקליטת העלייה, יחד עם שר הבינוי והשיכון, לנצל את שכונות הרפאים של דירות חדשות בערים רבות בארץ, להוציא את התושבים מאתרי הקרוונים ולהכניס אותם לשכונות הללו. זה הפתרון האמיתי, והוא פתרון ישים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני השר, שתי שאלות בשאלה אחת: האם לא מן הראוי לבדוק, בוועדת חקירה ממלכתית, את כל תהליכי קבלת ההחלטות שהביאו להקמת אתרי קרוונים, כאשר אדוני יודע בוודאות, שכיום 2,000 מהם אינם בשימוש, עומדים ריקים וחסרי תועלת. האם לא מן הראוי לבדוק, מה היה התהליך שהביא להקמת הקרוונים, לבזבז ולשחיתויות נלוות?

רון נחמן (הליכוד):

איפה 2,000? איפה הם?

דוד מנע (הליכוד):

לבוסניה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, תשובתך המרוכזת מאוד.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לחבר הכנסת אורי אור, אני מסכים אתו. אני חושב שאנו סובלים קשות מבעיות של ביורוקרטיה. אילו היה לי זמן, הייתי מספר כאן סיפורים די מצמררים. אני חושב שזה צריך להיות מאמץ משותף של כל חלקי הבית הזה, לטלטל מערכות. יהא הגורם הפוליטי שבשלטון אשר יהא, אני מאמין שהוא היה רוצה שהמנגנון אשר עומד לרשותו יהיה מנגנון יעיל.

לשאלת חבר הכנסת מגן, אני שותף לרצונו של שר הבינוי והשיכון, לחיסול מהיר ככל האפשר של אתרי הקרוונים, אך בינתיים הם קיימים, ובינתיים חיים בהם אנשים. הם נועדו לחיות שם חצי שנה, שנה ואולי יותר משנה, והם ראויים לחיים אנושיים. לכן עלינו לספק להם בינתיים, כמיטב יכולתנו, את כל השירותים הנדרשים.

לגבי ניצול שכונות הרפאים בערים שבהן נבנו דירות – זה נושא בעייתי מאוד והוא מחייב דיון נפרד. אני יכול רק לומר לחבר הכנסת דוד מגן: אני בטוח שאתה, כמי שעמד בראש עיר פיתוח, די מודע לכך שראשי הערים הללו חוששים שמא באכלוס ההמוני שאתה מבקש תגענה לערים האלה

אוכלוסיות חלשות. אין באזורים האלה, לצערנו, תעסוקה. לצערנו היה נתק בין הבנייה למגורים לבין יצירת מקורות תעסוקה, ולכן הדבר דורש תכנון קפדני ופתרונות שלא יגרמו אחר-כך בכייה לדורות.

לשאלתו של חבר הכנסת אבי יחזקאל: כבר פניתי למבקרת המדינה, ואני ממציא לה חומר נוסף בנושא בניית האתרים. אני רוצה שעמדתי תהיה ברורה: אני חושב שצריך היה להקים אתרי קרוונים, ואני חושב שזו מלאכה קלה לבוא ולומר היום שלא צריך היה. השאלות הן: איפה הוקמו? איך הוקמו? מי הספקים שנלקחו? למה נלקחו כאלה שהביאו סחורה כל-כך קלוקלת, אשר מתפוררת בתוך שנה-שנתיים? אלו שאלות לבדיקה רצינית.

לכל השואלים גם יחד: מייד עם כניסתי לתפקיד פניתי בנושא מבני ציבור אל כל הרשויות הרלבנטיות, והגשתי דרישות להקמתם. הבעיה היא, שהמערכות הללו היו מסובכות בגירעונות ובעניינים אחרים, וקשה היה להן להיענות לדרישה. עכשיו מתחילה ההיענות הרצינית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, על השאילתא הבאה תיתן תשובה קצרה יותר, כדי שנישאר במסגרת הזמן. אני יודע שנושאים אלה חשובים מאוד.

השר ישיב על השאילתא של חבר הכנסת פנחס בדש בנושא: תנאי המגורים של העולים מאתיופיה בישיבת "אורות הנגב". חבר הכנסת פנחס בדש, בבקשה.

תנאי מגורים של עולים מאתיופיה בישיבת "אורות הנגב"

פנחס בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מכתבה ששודרה ב"מבט לחדשות" ביום 11 בפברואר השנה נודע, כי ישיבת "אורות הנגב" בנתיבות קלטה כ-80 עולים מאתיופיה המשוכנים בקרוונים בסמוך לישיבה. תנאי המגורים בקרוונים אינם נסבלים, וזה שנה-וחצי אין חשמל מסודר במגורונים. העולים נאלצים לחיות בתת-תנאים, ללא חשמל, חימום או מים חמים. יש לציין, כי במבנה הישיבה הסמוך קיים חשמל תקין.

ברצוני לשאול את אדוני השר:

האם ידוע למשרד הקליטה על כך?

מה ייעשה כדי לפתור את הבעיה?

האם נבדק אם יש מקומות נוספים קולטי עלייה, שבהם התנאים כה ירודים?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

הריני מתכבד להשיב על שאילתא של חבר הכנסת פנחס בדש:

בישיבת "אורות הנגב" נקלטו לפני שנה-וחצי 72 עולים צעירים מאתיופיה, במסגרת פרויקט הצעירים האתיופים המנוהל על-ידי מינהל הסטודנטים, המשותף למשרד הקליטה ולסוכנות היהודית, שבו לומדים בדרך-כלל במסגרות שונות 950 צעירים ב-12 מוסדות לימוד בארץ. בישיבה לומדים נוסף על העולים כ-40 תלמידים ישראלים.

הצעירים האתיופים מתגוררים שלושה בקרוון שיש בו מטבחון ושירותים. דרכי הגישה למגורון סלולות, קיימת תאורת רחוב מסודרת, כיתות ומועדון מוסקים. הלימודים מתנהלים במשך שניים-שלושה ימים בשבוע. יש אכן בעיה של חימום, והיא נוגעת להספק החשמל לכל תלמידי המוסד. היו הסדרים עם כל תלמידי המוסד בקשר לצריכה, והיו בעיות בהפעלת ההסדרים האלה עם פרויקט הצעירים. המוסד הציע להפעיל דרך של ויסות וכדומה. אני רוצה להיכנס לפרטים.

אנו מציגים בפני המוסד שלוש אופציות, והטלתי על צוות במשרדי להסדיר את העניין עם המוסד בתוך שבוע ימים. אם לא, ניאלץ להעביר את הצעירים האלה למקום אחר. תנאי המגורים בכל מוסדות הפרויקט, כפי שנמסר לי על-ידי מינהל הסטודנטים, הם סבירים וזהים בדרך-כלל לתנאים של שאר התלמידים הלומדים באותם מוסדות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת פנחס בדש, אחריו – חבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

פנחס בדש (צומת):

ברצוני לשאול את השר שאלה נוספת. ידועה לנו מצוקתם של עולי אתיופיה בכל רחבי הארץ, כולם חיים חיים קשים במגורונים. אתה התייחסת קודם לשאלה של חבר הכנסת מגן בנושא האכלוס במקומות של אתרי חירום שנבנו בנייה מהירה. האם ידוע לשר על תוכנית האכלוס של האתיופים בדירות קבע, ובאילו תנאים? לא בריכוזים גדולים, כפי שאמרת קודם, שיגרמו לבעיות ברשויות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן; אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הקליטה, ביישוב בית-חג"י שבדרום הר-חברון נמצא בית-ספר לילדים במצוקה. הם ביקשו שני קרוונים כדי להקל על סגל ההדרכה שם, שיוכל לפעול בתנאים הוגנים, ובקשתם נדחתה. קרוונים הם מצרך מבוקש עכשיו. מדוע נדחתה בקשתם לשני קרוונים שם, בבית-הספר בבית-חג"י?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. זה נושא אחר, אבל אם תרצה, תוכל להשיב.

חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני השר, הייתי מבקש לדעת, האם יש לך איזה יעד שהוא, מתי יחלוף עידן הקרוונים במדינת ישראל מהחברה?

אני חושב שתנאי המגורים שאנחנו נתקלים בהם הם פשוט בלתי נסבלים. אנחנו חוזרים לתקופת המעברות, ואנחנו נמצאים בעידן שנות האלפיים. לפי דעתי, חייב להיות מהפך, חייב להיות שינוי. יש ממשלה חדשה, שדיברה על סדרי העדיפויות החדשים שלה. לפי דעתי, זו אחת מהעדיפויות שלה. האם כן, איך ומתי? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, את כל התשובות הפעם באמת בשתי דקות.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לשאלתו של חבר הכנסת רפאל איתן – הנושא אינו מוכר לי. האחריות לקרוונים היא בתחום משרד הבינוי והשיכון. אני יודע, אכן, כפי שאתה אמרת, שיש פניות נוספות להצבת קרוונים בכל מיני מקומות כדי לספק צרכים כאלה ואחרים. אני מציע שתפנה את השאלה הזאת אל שר הבינוי והשיכון.

לשתי השאלות, גם של חבר הכנסת בדש וגם של חבר הכנסת רענן כהן – אשר לעולי אתיופיה, כפי שבוודאי שמעתם וקראתם בתקשורת ביומיים האחרונים, אנחנו פותחים ב-1 במרס בניסוי מקדים בהיקף רחב בשלושה אתרי קרוונים ובשני מרכזי קליטה של הסוכנות, מבצע משכנתאות ללא תקדים בעולם, לא רק בארץ, שיאפשר למשפחות עולי אתיופיה להשתלב מבחינה שיכונית במרכז הארץ ביישובים חזקים, ולא בריכוזים שיהפכו ברבות הימים, חס וחלילה, לגטאות אתיופיים.

אני חושב שהמדינה משקיעה כאן משאבים והרבה רצון טוב ומחשבה נכונה. אנחנו נתחיל עם זה בהיקף רחב יותר עם תום הניסוי, בראשית מאי. זה מהלך אחד שיתחיל, ומאז תתחיל תנועה רצינית של מאות משפחות יוצאות אתיופיה מאתרי הקרוונים אל דיור הקבע.

לעניין חיסול האתרים כבר התייחסתי בשאלה קודמת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר לקליטת העלייה. עכשיו ישאל חבר הכנסת זבולון המר את השר לקליטת העלייה שאילתא בנושא: קפיאתו למוות של עולה חדש.

קפיאתו למוות של עולה חדש

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר לקליטת העלייה, בעיתונות פורסם על האירוע הטרגי, שבו מצא את מותו ש"ב, זיכרוננו לברכה – שמו המלא מופיע במקור – מדען בכיר שעלה מברית-המועצות, בן 32, שקפא למוות עקב הידרדרות מצבו הכלכלי-החברתי.

על-פי הידיעות, הוא לא מצא עבודה, שוטט ברחובות, לן במחסנים נטושים, התמכר עקב כך לשתייה – עד שקפא למוות.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקרה פרשת המדען ש"ב, זיכרוננו לברכה, והאם הדברים שצינו לעיל נכונים?

2. אם לא – מה הן העובדות?

3. אם כן – מה בדעת המשרד לפעול בנושא כדי למנוע הישנותו?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשואל. כן, אדוני השר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

ראשית, אני רוצה להביע את צערי על המקרה הטרגי הזה. לצערי, עובדות רבות מאוד שפורסמו בפרשה הזאת הן שגויות, ורק עובדה אחת, שהיא עיקרו של עניין, שאדם מת, היא נותרת נכונה והיא במרכז העניין.

בגלל ההיבט הטרגי, אני מבקש מהיושב-ראש לאפשר לי להתייחס באופן רציני לשאלתא הזאת, כדי שלא ייוותר ספק שהעניין נבדק ביסודיות.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מאפשר תמיד להשיב ביסודיות, ואין ניגוד בין יסודיות לקיצור.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני אכן מתייחס לנסיבות חייו ומותו של העולה גלבוב יאציסלב, זיכרוננו לברכה. הם הגיעו לארץ ביולי 1991. בשדה התעופה מילאו בני הזוג טופס רישום עולים. בסעיף "משלח יד" רשם אב המשפחה: "עובד בעיבוד שבבי", ובסעיף מקצוע: "עובד מקצועי". אנחנו לא הצלחנו לקבל משום מקור, פרט לעדות בעל-פה של אשתו, שום תעודה, שום עדות של שום עולה בארץ – שאפשר היה להעיד שהאיש היה מדען או מהנדס או היה פעיל בתוכניות חלל, כפי שפורסם בעיתונות.

אני אומר את הדבר הזה כדי לשים את הדברים במקומם. כי גם אם האיש היה "רק" עובד בעיבוד שבבי, הוא היה ראשית כול אדם, וחיינו נקפדו, וזה עיקרו של עניין. אני מתייחס לכותרות הגדולות של "מדען בכיר בחלל נמצא מת בקיפאוו".

העניין הוא בכך, שהאיש היה אלוהוליסט. המשפחה היתה בתהליכי פירוק. המשפחה רכשה דירה. האשה עברה לדיור עם משפחתה במושב בני-ע"ש וסירבה לאפשר לבעל לגור באותו מקום. האיש אכן היה בהידרדרות אלוהוליסטית. הוא אושפז בבית-החולים "קפלן" פעמיים. נמצא לו סידור במוסד אכסון זמני מתאים, ואחר כך במוסד לגמילה. הוא היה אמור לצאת למוסד לגמילה, ולא התייצב.

כאשר בדקתי את פרטי ההליך וראיתי את הטיפול שעשו עובדי הרווחה, אני חייב לומר, שבדרך כלל הטיפול של אנשי משרד העבודה והרווחה ברשות המקומית היה תקין. יש לי מסקנה אחת מהפרשה הזאת, והיא: באשפוז של אלכוהוליסטים בבתי-חולים – וזו הבקשה שלי, שהעברתי למשרד הבריאות – חייבת להיות הוראת קבע, שעובד סוציאלי ייכנס לתמונה ברגע האשפוז. כי אפשר לשחרר אלכוהוליסט מבית-חולים עם פתק ביד. ואז אולי נצליח למנוע אסונות טרגיים כאלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אני מאוד מבקש להקפיד על הזמן. כל העניין של השאילתות בעל-פה כרוך בקצב, והעניינים תמיד כבדים ורציניים, לעתים טרגיים, כמו במקרה הזה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת המר.

זבולון המר (מפד"ל):

קודם כול, אני רוצה לומר לכנסת, שאני לא אמרתי את שמו של העולה מפני שנתבקשתי על-ידי מתקני הנוסח של הכנסת שלא נאמר את שמו. שלא יצא שאני הסתרתי ונאמר. אני לא אומר את זה נגדך.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה נמסר בעיתונות.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו משתדלים במליאה שלא להזכיר שמות.

זבולון המר (מפד"ל):

בסדר גמור. עכשיו ברצוני להוסיף שאלה אחת.

יש איזו טרגיות, כפי שציין השר, ואולי אפילו לא מצדך, מצד כל החברה שלנו, איזו אטימות בכך שיכולים אנשים להגיע לכאן ובסופו של דבר למות, כמו שמשתקף פה. וזה גורם לא רק ליקויים בחברה שלנו אלא ירידה במספר העולים.

אני רוצה לשאול, האם יש במשרד הקליטה איזה כלי ומנגנון שמסוגל לעקוב אחרי סימנים כאלה של הידרדרות אצל מבוגרים או צעירים או ילדים, שמורים על איזה סיכון שיכול לקרות במשפחות לפני שזה קורה, כדי שיוכלו להתריע על זה ולמנוע את זה בעוד מועד?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יהושע מצא, במסגרת דקה. אחריו – חבר הכנסת גדעון שגיא, במסגרת דקה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני שר הקליטה, זה אחד המקרים הקשים, אבל אני רוצה להרחיב את היריעה באותה דקה שלי.

אתה שר הקליטה כבר למעלה ממחצית השנה, ואתה מסיים בקרוב שנה אחת. אתה יודע, ללא ספק, שהמצב בקרב העולים הרוסים לא השתפר. אתה יודע יפה מאוד שהם עדיין סובלים מחוסר פרנסה, מחוסר לחם, והם משוטטים. במערכת הבחירות האחרונה אתם גרמתם להסתה אדירה עד כדי צילום פחי אשפה, שהעולים מחטטים בהם כביכול.

השאלה שלי היא, אדוני שר הקליטה, הבטחתם סדר עדיפויות חדש. חלפה חצי שנה. מה סדר העדיפויות שלכם לגבי אותה הסתה שהיתה? אתם צריכים לשפר את מצב העולים כך שלא יהיה אפילו אחד רעב ללחם, כי זאת התחייבתם, זאת אמרתם שתעשו, והנה אתה לא השבת לגבי האיש הזה שהסתובב רעב. מהשאלה הזאת יצאת החוצה. דיברת רק על המשבר המשפחתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת שגיא, בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אסור לנו בתכלית האיסור להשלים עם אירועים טרגיים, שבהם מוצאים עולים את מותם עקב מחסור, שהוא תוצאה של אבטלה והעדר קורת גג.

אני מפציר ברך, אדוני השר, להקים מטה מיוחד לאיתור מקרים נוראים כאלה מראש. אבי כל החטאים בעניין זה הוא בעיית התעסוקה. יש לכך מחיר כלכלי נורא של בזבזת ההון האנושי, ויש לכך מחיר בעצם העובדה שעולים בכוח נמנעים לעלות ארצה.

לטווח הארוך אני מסכים עם מדיניות שר האוצר, המבקש להבטיח שצמיחת המשק תתבסס על מפעלים יעילים. אולם, לטווח הקצר יש למצוא מוצא מהיר למצוקת התעסוקה. גם תוספת תקציב בעניין הזה יכולה להתפרש – – –

היו"ר ש' וייס:

אלה שאלות נוספות, לא תשובות, כי אז אני צריך לבקש מהשר שישאל את השאלות.

גדעון שגיא (העבודה):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחברי הכנסת שגיא, מצא והמר על היוזמה.

אדוני השר, אני ממש מבקש במסגרת דקה, משום שעברנו כל מסגרת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם כל הצער, אני מציע שלא לראות במקרה הנדון את המקרה שעל-פיו צריך לבחון, חבר הכנסת זבולון המר, לא רק את פעולות הממשלה אלא את יחסה של החברה הישראלית, כי כאן היה מקרה מיוחד. במשך כל שהותו בארץ האיש אפילו לא פנה ללשכת הרווחה. אני לא רוצה להיכנס לפרטים. האיש נפטר, יש משפחה. אבל זה איש שהלך לשוליים. ברגע שהוא פנה, נעשו מאמצים על-ידי שירותי הרווחה לפנים משורת הדין. הוא הושם בבית-אבות רק כדי לתת לו מחסה. מצאו לו סידור.

לגבי הרקע הכללי, אני מסכים עם חבר הכנסת שגיא. אחת מבעיות המפתח, הראשונה במעלה, היא בעיית התעסוקה. בעניין הזה אין ויכוח. זה לא הנושא שעומד כרגע על סדר-היום מבחינת הדיון בשאילתא, ודעתי אינה שונה מדעתך.

לדבריו של חבר הכנסת מצא, אני לא חושב שזה רציני לבחון את העניין בתום שישה חודשים או שבעה חודשים. אני חושב שחל שיפור בכמה וכמה תחומים. אפשר להוכיח את זה בעובדות ובנתונים.

יהושע מצא (הליכוד):

בזה שהאבטלה גברה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, אין קריאות ביניים בשלב השאילתא.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני יכול לתת לך נתון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, אל תיגרר לקריאה. אנחנו כבר סיימנו. אני חושב שהעניין הובהר באופן יוצא מן הכלל.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא היה אחד הלוחמים בכנסת, והיום הוא לא עונה על השאלה.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. גם כאשר הוא היה אחד הלוחמים הוא עשה זאת במסגרת התקנון.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חבר הכנסת מצא, לפי כל הנתונים, גם של שירות התעסוקה וגם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, האבטלה בקרב העולים ירדה. לצערי הרב, הנתונים הקיימים אחרי הירידה הם כואבים ואנחנו חייבים לקדם ירידה נוספת. אני חושב שהדברים נמצאים בתהליך. אני נורא מצטער שאתה שופט את הדברים באופן תעמולתי ולא באופן רציני. כאשר יתאפשר דיון, לא במסגרת שאילתא בעל-פה, אציג את הנתונים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

רוני מילוא (הליכוד):

הערה לסדר. השאילתא בעל-פה באה בעקבות שתי הצעות דחופות לסדר-היום של חבר הכנסת המר ושלי. אני הסכמתי שחבר הכנסת המר יגיש את השאילתא. אני רוצה להציע ליושב-ראש, כאשר יש מקרה כזה של הצעות דחופות שהופכות לשאילתא בעל-פה, לתת זכות קדימה לשאלה נוספת לחברים אחרים שהגישו הצעה דחופה.

היו"ר ש' וייס:

זה רעיון טוב, זה רעיון מעניין. אני אשקול זאת. אני אאמץ אותו כמיטב יכולתי.

אני מודה לשר. זה קצת התארך, אבל מה לעשות, זאת טרגדיה ורצינו למצות את העניין.

הצעה לסדר-היום

דוח מבקר המשטרה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום שלנו. אני מזמין את חבר הכנסת אורי אור להביא בפנינו הצעה לסדר-היום, מס' 1117, בנושא: דוח מבקר המשטרה. אחר כך שר המשטרה יתייחס. אמרו לי שהוא בבניין. אני מבקש מאוד לגרום לכך שהוא יגיע לאולם וישמע את ההצעה.

רוני מילוא (הליכוד):

הוא מחפש עכשיו את המפכ"ל.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי, שיעסקו בדוח מבקר המשטרה, שדן באלימות שוטרים ובתרבות של אי-אמירת אמת במשטרה, כלשון הציטוט, אני רוצה לברך על החלטת שר המשטרה מר משה שחל – אני מקווה שהוא יגיע לכאן – על יוזמתו להביא לידיעת הציבור את ממצאי דוח הביקורת על משרדו במלואם. עצם פרסום הדוח וחשיפתו לעיני כול מעמידים אותו לביקורת

ציבורית, כמאמר השופט הדגול אגרנט, זיכרוננו לברכה: אור השמש הוא עדיין החומר המחטא הטוב ביותר.

אני רוצה לציין, שנזעקתי לבמת הכנסת כדי להביע את מורת רוחי בסוגיה הקשורה באלימות השוטרים, ובעיקר ברצוני להביע את מורת רוחי על מסכת החיפוי והשקר הכרוכים בה. אני אומר דברים אלה דווקא משום שאני רואה חשיבות קרדינלית בתפקוד תקין של משטרת ישראל; כמו כן, משום שלעניות דעתי, חוסר היכולת להתמודד עם אלימות שוטרים והחיפוי על כך פוגעים אנושות בתדמית המשטרה ובמאמציה לרכוש את אמון הציבור בפעילותה ולבססו. רבותי, אדוני יושב-ראש הכנסת ושר המשטרה, בלי אמון זה, לא ייכון שלטון חוק במדינה.

התופעה של אלימות שוטרים נגד אזרחים איננה חדשה. ניתן לומר שהיא מלווה את פעילות המשטרה שנים רבות, אולי אפילו מאז הקמתה. כך גם הביקורת הציבורית על תופעה חמורה זו. ממדיה המדויקים אינם ידועים, לדעתי, כיוון שלא כל האזרחים שמופעל נגדם כוח שלא כדין מתלוננים.

תופעת אלימות השוטרים נבדקה מהיבטים שונים. היא נדונה בזמנה על-ידי ועדה ציבורית, סירוטה-איתן, על-ידי מבקר המדינה, על-ידי יועצים משפטיים לממשלה, שרי משטרה, על-ידי הוועדה לביקורת המדינה של הכנסת וכמובן אמצעי התקשורת. לצערי, למרות ליבון הנושא במגוון רב של מוסדות, חוסר היכולת להדביר את הבעיה מעלה בי את החשש כי התופעה מושרשת, אדוני שר המשטרה, וקשה לעקירה.

האלוף במילואים אברהם אדן, שאני מאוד מכבד אותו, את יושרו ואת עמידתו הציבורית האיתנה, כינה תופעה זו: תרבות ארגון סמויה, ולפיה תרבות המשטרה משדרת לשוטרים מסר כפול. הרובד הגלוי משדר לשוטרים כי ממלאי תפקיד הינם מחויבים בהתנהגות על-פי החוק וללא רבב, אבל על-פי הצהרות המשטרה הרשמיות, מודעת המשטרה לאפשרות שמקרים של אלימות שוטר נגד אזרח הם דבר צפוי והשוטר מתגונן באמצעות גרסה שקרית אם תוגש תלונה. ברובד הגלוי, כאמור, מודעת המשטרה לאפשרות זו ומתריעה עליה. לעומת זאת, הרובד הסמוי הוא הדומיננטי, ומסכת שקרים שלמה מחפה על אלימות. לדעתי, אדוני שר המשטרה, גם אתה וכולנו צריכים להתמקד בזאת.

רובד זה משדר לשוטרים, שהשימוש בכוח מסייע למשטרה למלא את ייעודה בלחיתמה בפשע, וככזה הוא משרת את מטרותיה. המסר הסמוי, יחד עם סולידריות ולויאליות המתקיימות בין השוטרים, גורמים לתופעה שבה השוטר האלים משקר ומכחיש מכול וכול את טענות הקורבן. גם חבריו השוטרים שנכחו במקום נותנים לו גיבוי מלא, וחמור מזה, אף הפיקוד הבכיר הממונה על השוטר האלים נכון לעתים להתעלם מכך.

במקרים רבים שבהם מוגשות תביעות אזרחים כנגד שוטרים אלימים מתקיימת העללה כנגד המתלונן, כמנגנון של התקפת נגד. ברובם המכריע של המקרים שבהם מוגשות התביעות מואשם האזרח המתלונן ב"תקיפת שוטר", ב"התנגדות למעצר", או לפחות ב"הפרעה לשוטר במילוי תפקידו". פעמים רבות מיועדות האשמות אלו לצורכי דובר המשטרה. במקרים אחרים הופכות האשמות אלה לכלי למשא-ומתן עם המתלונן, בבחינת: הסר תלונותיך נגד השוטר האלים כנגד הסרת האשמות המשטרה נגדך.

המסר הסמוי, יחד עם סולידריות וולונטיות המתקיימות בין השוטרים, כפי שתואר בהרחבה לעיל, שימשו בסיס להתפתחות דפוסים קלוקלים לטיפול בתלונות כנגד שוטרים. עיקרם של דפוסים אלו הוא, ואני מצטט מהדוח: "עצימת עין", "טשטוש", "חיפוי", ואף לחץ על אזרחים לחזור בהם מתלונתם.

כאן אני רוצה להיכנס לדוגמאות מספר, שמטרידות מאוד. חלק מקציני תלונות הציבור נותנים לשוטר שנגדו הוגשה תלונה לקרוא את עדות המתלונן, ובכך הם מסייעים לו להתאים את עדותו ולבחור בקו הגנה מתאים.

נוסף על כך, לא תמיד חוקרים קציני תלונות הציבור של המשטרה את כל השוטרים המעורבים, לא עורכים מסדרי זיהוי, מאחר שאינם רוצים לגרום לעלבון בקרב השוטרים.

הדוח – ואני מניח ששר המשטרה קרא אותו בעיון – מותח ביקורת חריפה גם על ההליך השיפוטי במשטרה, התביעה של המשטרה ובתי-הדין למשמעת של המשטרה. נמצא כי התובעים המשטרתיים, האמורים להכין את כתבי האישום כנגד השוטרים, אינם מתרגמים את כל פרטי המעשה או המחדל במהלך האירוע האלים לפרטים המהווים את כתב האישום.

עוד נמצא, כי בשלב הטיעון לעונש התובעים לא תמיד מציגים את הפרופיל המשמעותי המלא של השוטר הנאשם. הכוונה לפרטים כגון מספר תלונות והרשעות קודמות, כמקובל במשפט הפלילי.

נתון מרכזי המורה על יחס סלחני מדי לשוטרים אלימים ניתן לראות בקידומם של שוטרים אלימים לדרגות גבוהות, וזאת אף שתוצאות החקירה מצאו שיש נגדם תלונות מוצדקות. מנתונים מדגמיים מהשנתיים האחרונות ניתן ללמוד, כי 64% מהשוטרים שהוגשו נגדם תלונות בגין שימוש בכוח שלא כדין עלו בדרגה תוך כדי תקופה זו, ביניהם שוטרים שיש נגדם 10 עד 16 תלונות.

אף שאני מצטט דברים חמורים אלו מן הדוח, איני מתעלם מן הסביבה האלימה שבה פועלים השוטרים, סביבה שבה קשה מאוד לשמור על ניקיון כפיים. היעד של הדברת האלימות באופן מוחלט ניתן, אם כי הוא קשה מאוד להשגה, דווקא בשל אופיו של מקצוע השיטור. אני אומר שניתן להפחית את מספר התלונות נגד שוטרים אלימים, והשנה הוא עמד על כ-1,800. מספר זה, אדוני שר המשטרה, גורם לי לחשוב, שאין מדובר כאן בתופעה חריגה.

לסיום דברי אני רוצה לציין, כי הדברת התופעה הזאת תסייע לשמה הטוב של המשטרה, ובעיקר לתפקודה היעיל.

אני מאמין שאזרחי ישראל זכאים לצפות כי ראשי המשטרה יעשו את כל הנדרש על מנת להעניש שוטרים אלימים ושקרנים, וכן שוטרים המסייעים להם בעדות שקר, בבחינת "יד רוחצת יד". הקפדה על כך תביא למשטרה יעילה ואמינה יותר, לטובת כולנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אורי אור. אדוני שר המשטרה, יש לך עכשיו עשר דקות לתשובה – עד עשר דקות. בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודש אוגוסט 1992 הפיץ מבקר המשטרה, האלוף במילואים אברהם אדן, טיוטת דוח ביקורת בנושא: "הטיפול המערכתי בתופעת אלימות שוטרים", לשם הערות מקדמיות על תוכנו והערות הכלולות בו.

טיוטה זו, על הנושאים כבדי המשקל ורבי החשיבות המצויים בה, הועברה, כפי שמקובל, לתגובת המשטרה. אני מצטער שאז הודלף הדוח עצמו, ללא יכולת של המשטרה להגיב – כפי שבוודאי הייתי מעדיף, לו היה חבר הכנסת אורי אור מעיין גם בתשובת המשטרה ומצטט ממנה כמה פרקים כדי להציג תמונה מאוזנת של שני הצדדים. בראותי בדוח נושא רב חשיבות, הוטל על המשטרה להקים צוות בדיקה מיוחד ברשות ראש אגף כוח אדם דהיום, ניצב יאיר יצחקי, לבחינת הממצאים, המסקנות וההמלצות של המבקר.

צוות הבדיקה הגיש את ממצאיו למבקר המשרד, לאחר שקוימו דיונים עם מפכ"ל המשטרה וסגל הפיקוד הבכיר ולאחר שקבעתי מה תהיה מתכונת הדיון בדוח ובתשובת המשטרה, וקבעתי אותה מההתחלה. הודעתי מראש לפיקוד המשטרה ולמפכ"ל המשטרה, כי יש בדעתי לפרסם את הדוח במלואו, לרבות תשובת המשטרה, ולהתייחס להמלצות בדיונים מוקדמים, לאחר שלמשטרה תהיה שהות לעיין בדוח ובפרטיו.

ואכן כך היה. לאחר סיומו של התהליך הזה קוימו ישיבות מספר, שבהן השתתפו סגל הפיקוד של המשטרה, מבקר המשטרה ומנכ"ל המשרד, והמסקנות שהגענו אליהן היו אלה: 1. הדוח יוצג בפני הציבור. ואכן ביום 9 בפברואר 1993 כינסתי מסיבת עיתונאים, בהשתתפות מבקר המשרד ומפכ"ל המשטרה, ובמהלכה הציג המבקר את הדוח והמפכ"ל הציג את תגובתו. בעצם הפרסום יש, ללא ספק, דרך לטפל בתופעה עצמה.

אורי אור (העבודה):

שיבחתי.

שר המשטרה מ' שחל:

תודה.

ההתייחסות שלי לדוח היא זאת: מדובר בדוח מקיף המטפל בנושא חשוב ביותר. יש לציין, כי היו בעבר התייחסויות של מבקר המדינה, של ועדת-שמרון, וכרגע יש לנו למעשה בדיקה כוללת לגבי התופעה עצמה לאחר שנים מספר.

יש לציין – ואני אומר זאת בהדגשה – כי המשטרה קיבלה את רוב ההמלצות והמסקנות של מבקר המשרד, לאחר סדרת הדיונים אצלי ולאחר שהכרעתי בכמה שאלות. אני גם אומר במה נותרה מחלוקת. ההשגה העיקרית של משטרת ישראל על הדוח היא בנושא המרכזי של "תרבות הארגון". טענת המשטרה היא, שהיא חולקת על הכותרת, היא איננה מקבלת את המסקנה של המבקר. המשטרה גורסת, כי אין להטיל בגוף המונה כ-20,000 שוטרים כתם אשר דבק בכמה עשרות שוטרים אלימים.

רצוני לציין, שעוד במהלך החודשים ספטמבר-אוקטובר 1992, למעשה עם פרסום הטיטה של הדוח, הוצאתי הנחיות חדשות בעניין קידום קציני משטרת ישראל ושירות בתי-הסוהר. בהנחיות החדשות קבעתי, שככלל לא יקודם ולא ימונה קצין שתלוי ועומד נגדו תיק פתוח, או כאשר מתנהלת חקירה נגדו במחלקה לחקירת שוטרים שבמשרד המשפטים, מח"ש. כמו-כן קבעתי, שככלל, לא יקודם ולא ימונה קצין שהורשע בתיקים של עבירות אלימות בחמש השנים שקדמו לבקשת המינוי, הקידום. היום למעשה לא מגיע אלי תיק שלא עבר בדיקה. לא-קידום יש משמעות חמורה ביותר.

בהתאם להמלצות הדוח החלטתי, נוסף על כך, לקבל אחת המסקנות או ההמלצות החשובות והקשות, שכל שוטר יעבור בדיקת פוליגרף. אכן, בדוח שלו, הציע כי בכל מקרה של תלונה, חובה שהשוטר יעבור בדיקה. הסוגיה הזאת סבוכה מאוד מבחינה משפטית. יש בה שאלה של זכויות אזרח. יש בה שאלה של זכויות אזרח לשוטר כשוטר. יש בה שאלה, האם אפשר לקבל את ממצאי הפוליגרף כראיה, דבר שאיננו מקובל בבתי-המשפט שלנו. לכן החלטתי להמליץ – המלצה שנתקבלה על דעת המשטרה והמבקר – כי חובה על כל שוטר לעבור בדיקת פוליגרף. סירב שוטר להסכים לעבור את הבדיקה בפוליגרף – תישמר לו זכותו להחליט כן או לא – עובדה זו תהיה חלק מתיק החקירה, האם להעמיד לדין את השוטר שבו מדובר. אם וכאשר מעמידים אותו לדין, העובדה הזאת שהוא לא הסכים לעבור בדיקת פוליגרף תובא בפני הגוף שבפניו הוא נשפט, אם זה בית-דין משמעתי ואם זה בית-משפט רגיל.

נוסף על כך, וזה אולי הדבר החשוב ביותר, החלטתי להקים ועדה לבדיקת הטיפול המערכתי באלימות השוטרים. אני מעדיף, בלי להיכנס לוויכוח, האם לקרוא לזה תרבות משטרה או לא לקרוא לזה תרבות משטרה, לקרוא לזה הטיפול המערכתי באלימות שוטרים. הוועדה הזאת תהיה בראשותו של פרופסור מרדכי קרמיצר, דקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים. בוועדה יהיו חברים נציגי משרד המשטרה, נציגי המשטרה וכן אנשי אקדמיה. אתמול סיכמתי סופית עם הפרופסור קרמיצר גם את המועד שבו אני מבקש לקבל את הדוח. אני רציתי חודשיים. הוא ביקש שישה חודשים. הסכמנו שבתוך ארבעה חודשים הוא יגיש לי את המסקנות. אני רואה חשיבות רבה בדוח מבקר המשרד. על כן החלטתי גם על מינוי הוועדה.

החלטתי החלטה נוספת, שבעיני היא בעלת חשיבות ציבורית לא פחותה. תלונות של אזרחים מתקבלות היום בכמה כתובות. כלומר, אזרח שמתלונן מגיש את תלונתו בעת ובעונה אחת לשר המשטרה, למפכ"ל המשטרה, למבקר המשטרה, ללשכה. החלטתי החלטה מרחיקה לכת, האומרת, שכמו במשרד מבקר המדינה כך גם במשרד מבקר המשטרה – תהיה לו סמכות נוספת, מלבד סמכותו כמבקר, לדון גם בתלונות הציבור.

הדיון בתלונות של אזרח שפונה במסגרת הזאת תהיה בלתי תלויה במשטרה. אני מדגיש את השוני. עד כה, כאשר התקבל מכתב, היתה התלונה מועברת למשטרה כדי שהיא תגיב עליה. היתה לי הרגשה לא נוחה מכך, שלעתים הגוף המבוקר הוא עצמו גם המשיב. אנחנו מדברים על העברת כל

היחידה עצמה למשרד המשטרה תחת פיקוחו של המבקר. המבקר יגיש למעשה שני דוחות כל שנה, דוח אחד של ביקורת ודוח אחד כנציב תלונות הציבור.

אני כשלעצמי חייב לומר, גם אם יש על כך ויכוח ציבורי, ודווקא משום כך האמירה הזאת חשובה – אינני סבור שמדובר בתופעה המונית של שוטרים אלימים. אין אני מקבל את ההכללות.

יש לנו משטרה טובה ויעילה, המתמודדת עם מטלות כבדות ביותר הן בתחום תפקידיה הקלאסיים – הפשיעה לסוגיה – והן בתחום ביטחון הפנים, וכל זאת כאשר האמצעים העומדים לרשותה אינם רבים, ומספר השוטרים, יחסית למספר האוכלוסייה, לא גדל מאז 1973.

אולם, כאשר מתגלים בה ליקויים ומגרעות, ודווקא מפאת הסמכות המקיפה והאחריות הרבה המוטלת עליה, עלינו לחשוף, בלי לטשטש את חסרונותיה ופגעיה, ולשקוד ללא הרף ובלי רתיעה על תיקונם.

עם זאת, אני חושש מאוד ממצב שבו נעבור לקיצוניות אחרת, של תסמונת "הראש הקטן" במשטרה. לצערי, ואני אומר זאת לפני הדיון שיהיה בשבוע הבא על משרד המשטרה, הפשיעה עלתה כמעט בכל התחומים. בכמה תחומים נדלקו נורות אדומות, שמחייבות אותנו לטפל בהם. אני כשר הממונה בוודאי רואה זאת בחומרה רבה.

אני רק מבקש לאזן בין שמירת השוטרים על החוק וכללי ההתנהגות לבין הצורך שלהם לתפקד בתנאים קשים במשימות מגוונות ומורכבות, שבהן עליהם להפעיל לא אחת גם כוח סביר, כחוק, על מנת לטפל באירועים.

כאמור, הנושא הוא חשוב ורציני, והוועדה הציבורית שהקמתי תמשיך ותתעמק בדוח כדי להביאו למימוש ולמיצוי.

לאור האמור, אני מציע להעביר את הנושא להמשך דיון ומעקב בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. לחבר הכנסת דוד מגן יש הצעה אחרת. הוא מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. בשבוע הבא, כפי ששמענו משר המשטרה, יהיה לנו דיון מקיף בנושא ונרחיב עליו את הדיבור.

הייתי מבקש ששר המשטרה יתכונן לשבע נקודות שאני בטוח שחברי הכנסת יעלו אותן במלוא ההדגשה בשבוע הבא: 1. התופעה של מעצרי שווא; 2. התופעה של רישום שווא, היד הקלה הרושמת, בלי שנשוא הרישום יודה על כך; 3. ההוצאה לפועל ללא הפעלת שיקול דעת; 4. אלימות השוטרים, כפי שדובר עליה כאן, ושהחלה לקבל טיפול; 5. מלחמת החורמה של צמרת המשטרה כנגד הביקורת ומבקר המשטרה; 6. מכת ההדלפות של צמרת המשטרה לתקשורת; 7. מה שאנחנו מגלים בימים האחרונים – הפוליטיזציה של צמרת המשטרה. כל הנקודות הללו מחייבות התייחסות.

אדוני היושב-ראש, אני לא עומד על דעתי להסיר את ההצעה מסדר-היום, אם חבר הכנסת אורי אור יתנגד להצעת השר ויעמוד על כך שהדיון יהיה במליאה. אם אתה שומע לדעתי, ההצעה יכולה להיות אפקטיבית רק אם יהיה דיון במליאה. בוועדה הנושא ייקבר. אל תסכים לדעת השר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורי אור, אתה מסכים לדעת השר. כן.

בשבוע הבא יתקיים ממילא במליאה דיון ארוך מאוד, חבר הכנסת מגן, מאוד ארוך, אתה יודע את השיטה. יהיה נאום של השר, 12 שאלות, עשרות דוברים, תשובת השר וסיכום השר. זה יהיה דיון מאוד מקיף במליאה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הסיפא של דברי היה לצורך ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו הבנו. אתה מסיר את ההצעתך?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש הצעה אחת – שהנושא יועבר לוועדה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 22

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא עובר לטיפול של ועדת הפנים ואיכות הסביבה כהמלצת השר והסכמת המליאה. 22 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

עמק האלכוהול

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת יוסי כץ להביא לפנינו הצעתו לסדר-היום, מס' 1138, בנושא: עמק האלכוהול.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא אני טבעתי את המונח "עמק האלכוהול". השם ניתן לאזור התעשייה במפרץ-חיפה, משום שרוכזו בו בצפיפות עשרות פאבים שאליהם זורמים מדי לילה, במיוחד בסופי השבוע, עשרות אלפי צעירים, עשרות אלפים בחורף, ואומרים לי שלמעלה מ-100,000 בלילה אחד בימי הקיץ.

אין ספק שכמה מפרנסי העיר חיפה – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

מי הם הצעירים הללו?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, לא שמעתי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

אה, אתה רוצה פרטים? באופן אישי מחבר הכנסת יוסי כץ.

יוסי כץ (העבודה):

אין ספק שכמה מפרנסי העיר חיפה וראשיה היו מתהפכים בקברם אילו סופר להם על התפקיד שממלא אזור התעשייה בלילות. אבל צריך להבין: לא כולם קוראים פרקי תהילים בסופי השבוע. והמציאות היא, שרבות צעירים נוהרים לאותו מקום, כי הם דורשים את השירות שהמועדונים האלה מספקים, ובמקרה הזה הם נוהרים לפאבים שבעמק האלכוהול. לצעירים יש עניין לבלות, הם רוצים להעביר את הזמן, ולבעלי הפאבים יש עניין למכור אלכוהול, והתערובת הזאת של מוסיקה רעשנית, צעירים ואלכוהול היא תערובת מסוכנת. תוסיפו על זה את המתח שאנחנו שרויים בו כל ימות השנה – פיגועים, אבטלה, פיטורים, צבא, מילואים וכדומה – ותגיעו לתרכיז שהוא רווי סכנות.

כל מי שצפה בכתבת "יומן השבוע" בליל שבת לא יכול היה שלא להזדעזע לפחות משני קטעים. בקטע הראשון הצהירה ילדה בת 13, כשהיא מאופרת בכבדות, שהיא מבלה בפאבים מדי שבוע בלילות, ומה שתמוה יותר – שהיא עושה את זה כבר מגיל 11. קשה לתפוס ולהשלים עם תופעה כזו, אבל כנראה זו המציאות.

בקטע השני דיבר בכאב ובהתרגשות רבה אחיו של הבחור שנרצח לפני כחודש, ברוך אפריאט מעכו, זכרו לברכה, ויכולת לחוש בתוך הכאב והאבל את ההתרגשות והזעם. והוא אמר דברים נכונים. הוא אמר שהחברה הישראלית היא חברה אלימה, היא חברה שבה דוחפים בתור לאוטובוס ודוחפים ליד העגלות בסופרמרקט, תמיד ממהרים, תמיד חסרי סבלנות, והתרבות הזאת היא בעוכרינו.

אתה שואל את עצמך: למה צעירים שיוצאים לבלות מצטיידים בסכינים – כשהם יוצאים לבלות? באחת הכתבות התראיין פסיכולוג, ותראו מה הוא אמר. שאלו אותו לגבי האלימות הזו בקרב הצעירים, והוא אמר כך: "היום החברה שלנו הרבה יותר חשופה לאלימות. מגיל אפס רואה הילד בטלוויזיה תוכניות אלימות. קיימים היום גם סוגי אלימות שלא היו קיימים בעבר, כגון פגיעה בחסרי ישע, או אלימות נגד שוטרים. גם האינתיפאדה תרמה לכך. הילדים רואים את התמונות ומקבלים את זה כתופעה לגיטימית. הם הופכים באופיים להיות יותר אלימים כאקט של חיקוי".

שימו לב מה הוא אומר: "הדרך היחידה למנוע את התופעה היא לנסות להחדיר ערכים מגיל צעיר, ללמד שהכוח לא נמדד רק בידים, לנסות להעביר את התוקפנות לצורות קונסטרוקטיביות, כמו ספורט, למשל, שהוא תהליך לגיטימי של התפרקות".

ואיך הוא מסיים? הוא אומר – וזה לחברי הכנסת: "לדעתי צריך להעשות מהפך בתחום החינוך, אבל בינינו, אם חברי הכנסת תופסים אחד לשני" – ואני אשתמש בביטוי יותר תרבותי – "באשכים ורואים את השנאה בעיניו של אותו חבר הכנסת – מה אנחנו מצפים מהילדים? הדג מסריח מהראש". הכול ציטוט, כמובן.

ראו, העובדות מלמדות שבאזור הזה, באזור המפרץ, יש עשרות פאבים שפועלים בלי רשיון. אי-אפשר לסגור את העסקים האלה. אין טעם, כי זה שירות שהציבור נזקק לו. עדיף, אגב, שהם ימוקמו באזור תעשייה מאשר באזורי מגורים. האזור הזה מתאים יותר אולי, מבחינת חנייה וגישה וכדומה. אבל צריך לעשות הכול כדי למנוע קטטות, כדי למנוע אלימות, כדי למנוע מעשי רצח במקומות כאלה. די לנו במעשי פשע שמבצעים אויבינו. אני בכלל חושב שכל הורה, כל אדם, באזור המפרץ ובאזור הקריות רוצה שהילד שלו שיוצא לבלות יחזור הביתה בשלום.

צריך לחייב את בעלי המועדונים לממן אבטחה במועדונים. ואגב, אני נפגשתי עם בעלי הפאבים, והם אמרו לי: אנחנו מוכנים לממן את השמירה. משטרת ישראל שומרת על הציבור במגרשי הכדורגל. משום שהתופעה של אלימות במגרשי הכדורגל פשטה כל כך, הגיעו כולם למסקנה שיש צורך בשמירה ציבורית, וזאת חובתה של המדינה, חובתה של המשטרה. היא עושה זאת על הצד הטוב ביותר. היא צריכה להתמודד עם תופעות לא נעימות. אבל באופן כללי אפשר לומר, שבמגרשי הכדורגל האלימות פחתה כתוצאה מההתערבות של המשטרה. מדוע ייגרע חלקם של אותם צעירים? במגרשי הכדורגל נמצאים פחות אנשים משנמצאים בלילה אחד בעמק האלכוהול.

לכן, על המשטרה מוטלת חובה לבצע סיורים מוגברים יותר, להציב ניידת באופן קבוע; אני הייתי אומר גם להתקשר עם בעלי המועדונים על מנת שיממנו שוטר בכל מועדון. למדים יש משמעות בעיני הצעירים, ובהחלט יש חשיבות לכך שהמשטרה תפגין נוכחות. אני יודע שבעלי המועדונים חפצים בכך. ואם הדבר איננו אפשרי, צריך לחייב כל אחד מהם להעסיק אנשי אבטחה, שיעברו אישור של המשטרה ומספרם יהיה בהתאם לגודל המועדון ולצפיפות שבו, כדי להבטיח שכל אותם אזרחים שילדיהם משוטטים בין המועדונים ורואים בזה את אמצעי הביטחון שלהם יאפשרו להם לעשות זאת בלב שקט, וכשהדלת נפתחת הם ידעו שהילד חוזר הביתה בשלום. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי כץ. עכשיו ישיב שר המשטרה. אנחנו פה משולש חיפני, המציע, יושב-ראש הישיבה והשר.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר, שמעשה חשוב עשה חבר הכנסת יוסי כץ בהעלותו את ההצעה לסדר-היום בנושא עמק האלכוהול.

בשנים האחרונות נפתחו ברחוב חלוצי-התעשייה – השם בהחלט לא מתאים למציאות, חבר הכנסת כץ – ובאזור הצ'ק-פוסט בחיפה מועדוני לילה ופאבים רבים. אכן, אבות העיר ומייסדיה, אני מניח, מתהפכים בקברם, כפי שאמרת, אם כי עד כמה שידוע לי – לפחות מקריאה בספרים – חלק מהם לא נמנע גם מטיפה מרה כשלעצמו; הוא אומנם לא עשה זאת בפאבים, אבל אי-אפשר להגיד שהתנזרו לחלוטין מהטיפה המרה. חלקם אולי בחיים, ייבדלו לחיים ארוכים, וחלקם אינם בחיים.

אם נחזור לענייננו, הרי מדובר בכ-46 פאבים ומועדונים באזור המכונה עמק האלכוהול. פאבים ומועדונים אלה נפתחו בלא שהוכנה תשתית תעבורתית וכן בלא שינוי ייעוד כמתחייב על-פי החוק. רישוי המועדונים אמור להינתן על-ידי הרשות המקומית, וככל שידוע לנו, ברוב המקרים האלה אין רשויות. המשטרה פועלת בעניין זה, אבל למיטב ידיעתה של המשטרה, לפאבים ולמועדונים האלה אין רשיון לעסק מטעם העירייה, הגם שהם עומדים בתנאים שמציבים המשטרה ומכבי-האש.

במהלך שנת 1992 נסגרו על-ידי המשטרה 14 פאבים בצווים מינהליים, שחלקם כבר קיבלו תוקף בצו שיפוטי של בית-המשפט. צווי הסגירה הוצאו בשל קטטות, מכירת משקאות משכרים לקטינים, או שינוי בתנאי הרישוי באופן חד-צדדי על-ידי הבעלים.

במהלך 1992 אירעו שש קטטות אלימות במועדונים – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מהמשוחחים שלא להפריע לשר.

שר המשטרה מ' שחל:

לא לי, אני לא רוצה שיפריעו למציע, לחבר הכנסת המציע.

היו"ר ר' אדרי:

אבל גם לשר שמדבר לעניין, שלא יפריעו לו.

שר המשטרה מ' שחל:

במהלך 1992 אירעו שש קטטות אלימות במועדונים או בחצרים הסמוכים להם. לשיא הגיעו האירועים עם הירצחו של ברוך אפריאט, זיכרוננו לברכה, תושב עכו, בפתח פאב "המנהרה".

זה למעלה משנה, עקב התפשטות תופעת האלימות בפאבים ובמועדונים, נערכת המשטרה בכוחות מוגברים מדי יום חמישי, שישי ומוצאי שבת, כשפריסת הכוחות כוללת: חוליית נוער, חוליית רישוי, שוטרי תנועה, שוטרי בילוש וכוחות משמר אזרחי ומשמר הגבול. היערכות הכוחות מגיעה לשיא מדי שבוע בערבי שבת, בשעות 22:00 עד 05:00. אני חייב לומר, שאנחנו מדברים על אלפי בני נוער, ולעתים מספרם מגיע גם ל-10,000, באזור שעליו מדובר.

משטרת ישראל – מרחב חיפה, תחנת זבולון – מבצעת פעולות מסיביות באזור המועדונים והפאבים, במגמה למנוע את תופעת הבריונות והאלימות, וכך לצמצם את השימוש בסמים במקום. אני יודע שחבר הכנסת יוסי כץ ביקש לבקר במקום, כפי שעשה זאת סגן שרת החינוך והתרבות, על-פי פנייה אלי – אני ביקשתי ונדמה לי שהביקורים גם התקיימו – כדי שיראו מקרוב את פעולות המשטרה.

הנושא החשוב שהועלה כאן עניינו עמוק יותר, והוא התגברות תופעות האלימות בחברה הישראלית בכלל ואצל בני הנוער בפרט, כאשר חלק מבני הנוער בא למקומות בילוי עם נשק קר, לכל מקרה. עצם התופעה אומרת, שיש נכונות נפשית להשתמש בסכינים או בחפצים אחרים למקרה שיתפתח משהו.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת יוסי כץ, אני מתנגד לשיטה של העסקת שוטרים בתשלום. יש לנו בעיה של מגרשי הספורט. אינני רוצה להפוך את המשטרה למשטרה הפועלת במקומות שבהם היא צריכה לפעול כמשטרה שעושה זאת תמורת כסף. יש לי דרישות ממשד האוצר, ואני אביא אותן כמובן במסגרת המתאימה. אני חושב שהכנסת וחברי הכנסת יכולים לסייע בהגברת המודעות לגבי הצורך במתן אמצעים למשטרה. תאמינו לי, אם נלך בשיטה הזאת, כמעט שאין נושא שלא תהיה לגביו המלצה שהגורם המאובטח ישלם כסף כדי שיהיה לו שוטר ליד המועדון. איזו צורה תהיה לשוטר הזה כאשר כולם יודעים – באי המועדון ובעלי המועדון – שהוא עומד שם לא כדי לשמור על קיום החוק אלא כדי לקבל בתום הערב תשלום מיוחד על העבודה שלו.

יוסי כץ (העבודה):

מה בקשר לאנשי אבטחה שיאושרו על-ידי – – –

שר המשטרה מ' שחל:

יש דרישה. גם במקרה של עכו, המריבה היתה בין איש אבטחה לבין הדוקר. אגב, זו אחת הדרישות שהמשטרה עומדת עליהן. אילו ביקרת, היית רואה שיש שם מאבטחים שלפעמים רק ההופעה

החיצונית שלהם מרשימה. אבל זה לא מענה על התופעה של נכונות בני נוער להשתמש באמצעים אלימים. זאת השאלה העמוקה יותר.

לכן החלטתי באמצע חודש מרס לכנס דיון בנושא אלימות בני נוער, בהשתתפות שרת החינוך והתרבות, שרת העבודה והרווחה, וכן גורמי משטרה בכירים ושופטי נוער, על מנת לדון בדרכים ובתוכניות להילחם בתופעה עצמה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי כץ לוועדת הפנים של הכנסת, כדי לקיים בה דיון עם כל הגורמים העוסקים בנושא.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני שר המשטרה והתקשורת. הצעה אחרת לחבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כמובן, אני מעלה את הצעתי האחרת מטעמים פרוצדורליים. בזמן האחרון, בחודשים האחרונים, אנחנו במדינת ישראל עדים לתופעה של התגברות האלכוהוליזם בחברה. לפעמים אנחנו מדברים על עבריינות, לפעמים אנחנו מדברים על סמים. אנחנו לא מדברים על אלכוהול. זה לא רק בחיפה, זה בכל הארץ. מוטב שכולנו ניתן את דעתנו על נושא זה. בדיון בוועדת הפנים, חבר הכנסת יוסי כץ, צריך להעלות את הנושא הזה ולהכניס חקיקות שונות, שיסדירו את כל נושא האכיפה כלפי עברייני אלכוהול. יש לאכוף את כל החוקים וההוראות והנהלים בפאבים ובמסעדות, שבהם כתוב: אין למכור אלכוהול לנער מגיל 17 ומטה, וכדומה. ברגע שאנחנו לא אוכפים את החוק ולא יוצרים חקיקה בנושא הזה, התופעה הזאת תגדל ולא תהיה פחותה מאשר בעיית הסמים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דוד מנע. אדוני חבר הכנסת יוסי כץ, האם אתה מסכים להצעתו של כבוד שר המשטרה להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת?

יוסי כץ (העבודה):

בהחלט כן.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את ההצעה לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד 12, אין מתנגדים, אין נמנעים – ההצעה עוברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

הצעות לסדר-היום

הרצח בירושלים

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות הבאות לסדר-היום, מס' 1147, 1159, 1165, 1166, 1168 ו-1176, בנושא: הרצח בירושלים – מאת חברי הכנסת רן כהן, אבנר חי שאקי, עוזי לנדאו, אלי דיין, עבד-אלוהב דראושה ומנחם פרוש. ראשון הנואמים, חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברות וחברי הכנסת, לפעמים אני מתלבט ותוהה, האם אני חי בחלם או בישראל, או שמא יש מי שהופך את ישראל לחלם. כך אני מרגיש גם עכשיו.

לדעת שרק לפני יומיים נרצח בירושלים האזרח הטוב והתמים יחזקאל מזרחי, זיכרונו לברכה, ולדעת שאביו, משה מזרחי, נפגע ושכנתו דליה אלבז נדקרה – והכול בידי רוצח, איש דמים נמלט – ונשתתף כולנו באבל ובמצוקה של המשפחה; ולדעת שמאז עסוקים רבי מדינה, שר המשטרה והמפכ"ל, יותר מבכל דבר אחר בפרשיות של קצונה ופוליטיקה, מינויים מפלגתיים וזיהום שלטוני.

לדעת את כל זה ולא להיות נדהם מרמת הציניות, מנכונות ראשי העבודה להיבנות מבעלי דרגות בצבא ובמשטרה, לרתות אותם, ולמעשה להתאבד מוסרית ופוליטית.

ושוב, לחזור רק יומיים לאחר ולזכור את הקורבנות משכונת ארמון-הנציב – מתמלא אני זעם. אני רוצה לקרוא לכם: די, די, די. די לעיסוק בריפוד השלטון, די לצפצוף על החוק ודי לירי ברקתם של הצבא, של המשטרה ושל הממשלה עצמה.

אדוני היושב-ראש, גדר הביטחון ההולכת ומוקמת בין שכונת ארמון-הנציב לבין ג'בל-מוכאבר, הלוואי שתיתן ביטחון והלוואי שתהיה זמנית ככל האפשר.

עד עכשיו ירושלים ניצלה. למרות הקורבנות הרבים והיקרים ששילמה, עדיין ניצלה ירושלים בחסד מבעירת האינתיפאדה. אם לא תופעל, ומייד, יד חכמה וחזקה כדי לשמור על הביטחון, ואם לא תהיה תאוצה בתהליך השלום בין ישראל לפלשתינים – עלולה ירושלים ליהפך למוקד של להבה גדולה ועלולות השכונות ג'בל-מוכאבר, צור-באהר וארמון-הנציב להיות לנפץ ולפתיל הרועם שיבעיר את המדורה הנוראה הזאת.

אני רוצה לפנות מכאן אל תושבי ג'בל-מוכאבר. אני רוצה לומר לכם ואני מבקש שתבינו את שפתי גם בשפתכם: תרחיקו את הרוצחים מקרבכם, אל תיתנו להם מחסה. אני יודע שגם חייכם אינם חיים קלים. אני יודע שללא חירות וגאווה לאומית של עם קשה גם לכם. אבל אני יודע שהרצח והרוצחים לא רק שלא מקרבים אתכם לגאולה, אלא רק מרחיקים אתכם ואותנו ממנה. אני רוצה לומר לכם, אנשי ג'בל-מוכאבר וצור-באהר וכל שכונות ירושלים: מי שהורס את הסיכוי לעתיד של רווחה וכבוד ואת הסיכוי לחיים של דו-קיום בין שני העמים, אלה הרוצחים והקיצוניים מאוד והפנאטים של שני העמים, ואל תיתנו להם מחסה.

למעלה מ-80% מהרוצחים נתפסים, וגם הרוצח הזה ייתפס. אבל עד אז אני פונה אליכם, תושבי השכונות הערביות בירושלים: אל תיתנו מסתור לרוצחים, כי מי שנותן מסתור לרצח גם שותף לרצח.

אני רוצה לפנות גם לתושבי ארמון-הנציב הכואבים והדואבים. הכאב גדול ונורא. אני מלא הערצה והערכה לסובלנות של הרוב הענק של הציבור, שגר בשכונות הללו ללא גדר עד היום, ועם הטרדות, ובכל זאת מאמין בקיום יחד ובשכנות טובה.

אני רוצה לבקש מכם להקיא מקרבכם את המסיתים ואת הפרובוקטורים, לא תושבי השכונה עצמה אלא בעיקר אלה שבאים מתנועת "כך" ומקריית-ארבע, שלא די להם בכל הדם שכבר נשפך – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — —

רן כהן (מרצ):

— — — כל אלה שרק מריחים דם של נרצחים ומייד עטים כערפדים. תרחיקו אותם, כי עתידכם ועתיד שכנינו בירושלים חשוב בהרבה מאשר אלה שבאים על גבכם ועל דמכם לנסות ולהסית ולגרור לקורבנות נוספים, יהודים וערבים.

די לנו, די לכולנו באסונות ובקורבנות ובבעירה ובלהבה שכבר עברנו. איננו צריכים לא לערבים מסיתים, לא לערבים רוצחים, ולא ליהודים שיבואו מרחוק להגביר את האש ואת השנאה.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, אני מבקש. חברי הכנסת, זה נושא שמטריד את כולנו, ואני מבקש להקשיב ולתת לנואם להמשיך בדבריו. בבקשה.

שאול גוטמן (מולדת):

לך תעזור להם. מטיף מוסר.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לסיים בשני משפטים. אני מאמין שרק ערבי שיודע שיש גם כאב יהודי, ורק יהודי שיודע שיש גם כאב ערבי, מסוגלים לקרב איזו הבנה כאשר האסונות תוקפים אלה את אלה. לדאבוני הרב, שלשום נרצח יהודי וגם הלילה נרצח יהודי. אבל אין כמעט יום שגם לא נהרגים ערבים.

יוסף בא-גד (מולדת):

שוב? איך אתה עושה השוואה כזאת?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, אני מבקש להפסיק.

משה פלד (צומת):

רן כהן (מרצ):

אני מבקש לומר משפט אחד נוסף.

שאול גוטמן (מולדת):

לא תהיה אינתיפאדה, לא ירצחו אף ערבי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כל עוד יהיה כיבוש, תהיה אינתיפאדה. תצאו משם.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת דראושה, אתה עוד מעט נואם.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

אבל איש לא מקשיב לכם. אני מבקש, איש לא מקשיב.

רן כהן (מרצ):

אני לא מתכוון כאן להגיד דעתו של איש מלבד את דעתי. אמרתי את דעתי בבהירות ככל שיכולתי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. יש נואמים מספר וכל אחד נואם. לכל סיעה יש נואם. חבר הכנסת כהן צריך כבר לסיים, ואני מבקש לאפשר לו לסיים את נאומו. בבקשה.

משה פלד (צומת):

אבל הוא לא יכול להשוות את ההרוגים היהודים להרוגים הערבים.

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת מוסה פלד, אם אתה יכול לשפוך את דמו של "בצלם" בטלוויזיה הישראלית, אני אומר פה את דעתי בחופשיות. אני לא חי במדינה של דיקטטורה.

משה פלד (צומת):

אתה לא יכול להשוות – – –

רן כהן (מרצ):

שמעתי למי אתה השווית יהודים נהדרים שמפארים את מדינת ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, איש לא מקשיב לכם. חבר הכנסת כהן, אני מבקש לסיים.

משה פלד (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אומנם יש טלוויזיה אבל איש לא מקשיב למה שאתם אומרים.

בנימין טמקין (מרצ):

משה פלד (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין. חבר הכנסת פלד, אני קורא אותך לסדר.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה מסית. שלא תבקש אחר כך סליחה מהמשפחות.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש ממך.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת פלד ואורון, איש לא מקשיב לכם. חברי הכנסת, אני אפסיק את הישיבה. אני מבקש לשבת.

בנימין טמקין (מרצ):

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת בא-גד, אני קורא אותך לסדר.

אלי דיין (העבודה):

מי נתפס?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דיין, אני מבקש ממך.

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, קראתי אותך לסדר. אני מבקש. אומנם יש טלויזיה, אבל זה מספיק בדרך הזאת.

שאול יהלום (מפד"ל):

אבל באיזה מקום צריך להתנצל. אדוני היושב-ראש, אבל חבר הכנסת כהן לא יכול לדבר כך. אי-אפשר לדבר כך.

היו"ר ר' אדרי:

הנושא יותר מדי חשוב. איש לא מקשיב לכם, אתם לא מבינים את זה?

משה פלד (צומת):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הערבים לא בני אדם? תתבייש לך. אתה בכלל לא בן אדם שאתה אומר את זה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה. חברי הכנסת, אני מזהיר אתכם. אני אפסיק את הישיבה. חבר הכנסת דראושה, אני מזהיר אותך. חבר הכנסת דראושה, אני אוציא אותך מהאולם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אין לו שום זכות — — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, אני אבטל את רשות הדיבור שלך בדרך הזאת.

יעקב שמאי (הליכוד):

זה רעיון טוב.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לכבד את הבית, ומספיק בדרך הזאת.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני לא הבנתי את מי הוא מאשים. את מי הוא מאשים, אותנו? שיגיד את מי הוא מאשים, את הממשלה הזאת?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת ביבי, אני מבקש ממך. אבל איש לא מקשיב לכם. אתם לא מבינים את זה. דברי חכמים בנחת נשמעים, אתם עדיין לא יודעים את זאת? עם ישראל צופה בכם.

רן כהן (מרצ):

מי אמר שהם חכמים?

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא היה סגן שר רק לפני שבועיים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, חבר הכנסת כהן צריך לסיים. עוד משפט אחד.

רן כהן (מרצ):

למען יהיו הדברים ברורים, אני מבקש לומר משפט אחד בדבר שבו פתחתי.

אדוני שר המשטרה, הדברים לא היו אישיים, אבל אתה הכתובת כאן לממשלה ולמפלגת העבודה, וגם נהגת בהחלט בממלכתיות בקטע הנרחב של העניין הזה. אני פונה אליך לעשות סדר בעניין הזה. די לנו במעורבות של הממשלה, שריה ובכירה בתוך הצבא והמשטרה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ירבו דוגמתו של חבר הכנסת רן כהן, אז יהיה שלום כאן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת גוטמן, אני קורא אותך לסדר, והפעם, חברי הכנסת, אני אוציא אתכם. הנושא חשוב מכדי שוויכוח מילולי יתקיים בין אחד לשני, כשאיש אינו מקשיב. היות שיש עוד חמישה נואמים, הפעם לא אירתע מלנקוט צעדים, ואני פונה אליכם בבקשה לכבד את הבית וגם לכבד איש את רעהו.

בבקשה, אדוני חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אפתח בהבעת השתתפות כנה ועמוקה באבלה של משפחת מזרחי, ששכלה את בנה היקר שלשום בידי מרצחים זדים ונתעבים. נאחל לפצועים באותו אירוע טרגי החלמה מהירה בעזרת השם.

האמת היא, ששאלה נשאלת על-ידי הציבור ועל-ידי עצמנו כאן בכנסת: הנושא עולה מדי שבוע, מדי שבועיים – מה זה תורם? מה זה מוסיף? ואני עונה על כך: טוב להעלות את הנושא, כדי שזה לא ייהפך חלילה לשגרה. אסור לאזרחי ישראל להסתגל לכך ששגרה היא שדמם של אזרחים חפים מפשע נשפך לעתים כה קרובות. ולכן חוזרת ונשנית התביעה מהממשלה, מזרועות הביטחון, לעשות יותר בדרכים המותרות, החוקיות והאפשריות, כדי לדכא את הטרור הרצחני הזה, כדי לנסות למגר אותו. זכותנו המוסרית לעשות זאת איננה מוטלת בצל צלו של ספק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה כולל את הזכות להפגז בתים – – – ?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אל תפריע לי. אני אשיב לך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הכיבוש הוא שורש הרע במדינה, זאת הבעיה.

משה פלד (צומת):

— — —

גונן שגב (צומת):

— — —

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אתה מתיר את הרצח של חפים מפשע?

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — — איזה מוסר?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הי"ר ר' אדרי:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. שמעת?

טלב אלסאנע (מד"ע):

בח'אן-יונס לא היה אף מבוקש ---

הי"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני אוציא אותך. חבר הכנסת פלד, אם עוד פעם תתבטא ותפריע, אני אוציא אותך גם כן. זו פעם רביעית שאתה מפריע.

משה פלד (צומת):

תודה רבה.

הי"ר ר' אדרי:

אני נוהג בסבלנות, אבל אני מבקש ממך גם להתחשב. וגם אתה, חבר הכנסת אלסאנע, אם עוד פעם תפריע, אני איאלץ, לצערי, להוציא אותך מן האולם. בבקשה, אדוני.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

זהו עוול משווע להשוות את התוקפן לקורבנו. לא היה כך ולא יהיה כך. מי הוא התוקפן במערכה הארורה הזו?

טלב אלסאנע (מד"ע):

הכובש.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אתה טועה, זהו שקר גס, ואני אוכיח לך מדוע זה שקר גס, כי – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

הכיבוש הוא שורש הרע.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

תלמד להקשיב, תלמד הרבה אם תקשיב.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני רואה שאתה מתגרה ואתה רוצה להיות בחוץ. אני אוציא אותך החוצה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש שני עמים – – –

משה פלד (צומת):

תוציא אותו החוצה.

היו"ר ר' אדרי:

עוד מלה, אני מוציא אותך החוצה. אני אומר לך: אני מתחשב, אבל יש גם גבול לסבלנות.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני רוצה וחייב להזכיר לחברי הכנסת, לציבור הישראלי, לידידים ולשונאים בעולם: ב-1964, ב-1965, ב-1966, עד מלחמת ששת-הימים, ב-1967, לא היה סנטימטר רבוע אחד מיהודה, משומרון, מעזה ומהגולן בידי ישראל, והפדאיון השתוללו והרצח השתולל ודם נקיים נשפך. זה מלמד אותך ואותנו – ולא נוכל לשכוח זאת – כי הטרור הרצחני הזה אינו מקבל את ישראל בשום גבול שהוא, לא קטן ולא גדול. זאת האמת, ולא ניתן לטשטש אותה. אוי לו למטשטש, כי אמת זאת אינה ניתנת לטשטוש. מה היא תשובתך, חבר הכנסת אלסאנע? למה הרגו יהודים ב-1962, ב-1963, ב-1964, ב-1965, ב-1966 וב-1967, כשלא היה בידינו סנטימטר אחד מאותם שטחים?

גונן שגב (צומת):

בשבילו כל מדינת ישראל זה פלשתיין.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גונן, חבר הכנסת אלסאנע, חבר הכנסת גוטמן, אני מוציא אתכם. אני מבקש לצאת. חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש ממך לצאת.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גונן שגב, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת גונן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אפשר לשאול?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש ממך לצאת לכמה דקות, לצאת להירגע קצת.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

לא ייתכן להשוות את הקורבן לתוקפו. לא טולדנו המנוח ולא מזרחי המנוח כאן בירושלים, בלב-לבה של ירושלים, לא הזיקו לאיש, לא פגעו באיש. אזרחים שלווים נרצחו באכזריות בדרכם אל עבודתם מפני שהטוריסטים הללו, לשמותיהם, לזרועותיהם, אינם מכירים בזכותה של ישראל להתקיים כמדינה ריבונית ועצמאית; מפני שאמנת אש"ף, הגזענית שבגזעניות בין האמנות הקיימות בעולם, שוללת מעם ישראל את זכותו להתקיים כעם ריבוני ועצמאי בארצו. רק מהיהודים שוללים את הזכות להתקיים כעם בארצו ההיסטורית, שאין אדם בר-דעת המסוגל לכפור בהיסטוריותה ובעובדה שיהודים הם שכוננו אותה כארץ וכעם.

מגילת העצמאות שלנו מתחילה במלים: "בארץ-ישראל קם העם היהודי". כאן קם העם היהודי – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

– – – אתה לא מכיר בהם.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן השר, אני מבקש.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

תלמדו להקשיב.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש להקשיב.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

מגילת העצמאות הזאת צריכה לחייב גם אותך, אדוני סגן השר, והיא פותחת במלים: "בארץ-ישראל קם העם היהודי". זאת העובדה ההיסטורית.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

יש הבדל בין עם ובין – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

איש לא ימחק את העובדה הזאת, איש לא יטשטש אותה.

היו"ר ר' אדרי:

אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר גם כן, אדוני סגן השר?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני קורא לכוחות הביטחון להרבות בסיורים בשכונות הללו. אני מיצר על כך שאף שאיחדנו את חלקי ירושלים, הרציחות והפגיעות וההצתות והשלכות הבקבוקים והתבערות והשנאה הארורה הזאת מונעות מתושבי השכונות השלוות הללו לחיות בשקט, כפי שהיו רוצים.

שמענו את ראש המינהלת של האזור הזה, של ארמון-הנציב, ומה הוא אמר: רצוננו לחיות בשלום. אנו רוצים בשכונות, אבל שכונות טובה, שכונות שאין בה פיגועים ואין בה דמים, ואין בה שנאה בלתי פוסקת.

יש להפריד במקום שההפרדה בלתי נמנעת, יש להציב גדרות במקום שזה יכול לעזור ולמנוע שפיכת דמים, כי הביטחון הוא הדבר העליון, הביטחון קודם לשלום. כך גם הבטיח מר רבין, ראש הממשלה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אולי ההיפך – השלום קודם לביטחון?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אבל אתה לא עונה לי, אדוני סגן השר – ב-1964, ב-1965 וב-1966 עדיין לא היה בידינו סנטימטר אחד לא מיהודה, לא משומרון, לא מהגולן. למה אז הרגו יהודים בארץ הזאת?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

יש שינוי בארץ.

בנימין טמקין (מרצ):

הדברים משתנים, הדברים לא נשארים אותו הדבר.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

חבר הכנסת טמקין, תן לו לענות לי.

היו"ר ר' אדרי:

לא, זה על חשבונך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

לא נותנים לדבר.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש ממך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

תן לי לדבר, בבקשה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שאקי צריך כבר לסיים. חבר הכנסת שגב.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

ממשלה זו הכריזה שפניה לשלום – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

– – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

חבר הכנסת יהלום, תן לי לגמור בבקשה.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מפריע לחברך. הוא בוודאי לא רוצה בזה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

ובכן, הלכנו למדריד כי פנינו לשלום, הולכים לווינגטון כי פנינו לשלום, לשלום אמת, אבל שלום שקודם לו ביטחון. אבל חוסייני הכריז, שכל זמן שהשיחות יתקיימו גם האינתיפאדה תימשך. זו הכרזה רצחנית, זו הכרזה שאין לקבל אותה, כי פירושה: בשעות הבוקר נהרוג, בשעות אחר הצהריים נשב לשולחן. זה לא קרה, ולא יעלה על הדעת שזה יקדם שלום. ולכן אני קורא לממשלה לנקוט כל אמצעי סביר כדי שביטחונם של תושבי ירושלים ושל תושבי המדינה בכלל יובטח.

הביטחון האישי התערער בארץ הזאת, הביטחון הכללי, הקולקטיבי, גם הוא התערער. פחדים מתהלכים. נשים פוחדות לצאת, ילדים פוחדים לצאת, הורים פוחדים שילדיהם יצאו לרחוב. יש עוד בירה בעולם שתושביה, רוב תושביה, פוחדים לצאת בערבים, שמא יידקרו, שמא יירו, שמא ייפצעו, שמא ייהרגו? באיזו בירה בעולם התושבים האזרחים פוחדים לצאת בערבים?

היו"ר ר' אדרי:

עוד משפט, אדוני, חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אבל הפריעו לי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

הבאתי את זה בחשבון, אדוני.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, תן לו לדבר.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

עלינו להבהיר לאמריקנים ולידידים, ובראש ובראשונה לחברי המשלחות למשא-ומתן: מדינת ישראל לא תשלים עם הטרור. הטרור הוא האויב מספר אחת שלה, ולא חשוב מה שמו, ולא חשוב מי הם השולחים, חשוב עצם המעשה הנפשע.

יש לגנות בכל לשון את הפשעים של הטרוריסטים הללו. יש לקרוא להם לחדול מן הדמים. הדמים אינם מקרבים. הן כהן איננו חשוד בכך שהוא איננו רוצה שלום, אבל גם הוא קרא לתושבי השכונה הזו, שיפסיקו גם הם לשנוא. זה מה שצריך היה לשמוע.

קריאה:

אתה צריך לקרוא לכך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני קורא, אבל תודה שמי שרוצח בינתיים, מי ששופך דמים, מי שמנצל תחנונות אוטובוסים כדי לא לאפשר לנסוע, מי שפוגע בבנים, בבנות, בהורים, בזקנים ובחולים – הם הרצחנים הללו, ואין זה

חשוב אם זה אש"ף, ה"חמאס", המוסלמים הקיצונים או הג'יהאד. הדם הוא דם, ושפך הדם הוא נורא. האכזריות היא בלתי נסבלת, והשלום אינו יכול להגיע, אם הגשר אליו הוא גשר של דמים. צריך להפסיק את שפיכות הדמים.

אמרת: די, ואני מצטרף אל ה"די" שלך. די לשפך הדמים, די לשנאה, די לגזענות, די לטרור. זהו ה"די" שעלינו להשמיע בעוצמה כזו, שגם בווינגטון ישמעו אותו, ואולי-אולי נתקרב אל היום הנכסף שכולנו מייחלים לו, הוא יום השלום. אדוני היושב-ראש, השלום והביטחון חשובים מכול.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אני מסכים לדבריך האחרונים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אבנר שאקי. אני מזמין את חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אדוני סגן השר, זוהי הפעם הרביעית שאתה קורא קריאת ביניים. תסכימו ביניכם במזנון.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת לנדאו, הפעם אל תתקוף את הממשלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

באתי לכאן כדי לשיר לה סרנדות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשטרה: שם הנושא הוא רצח בירושלים, אבל השם האמיתי הוא: גל הטרור המתגבר נוכח מדיניות הממשלה. מדיניות החוץ והביטחון של הממשלה במחצית השנה האחרונה מתמצה בסדרת ויתורים ומחוות חד-צדדיים לערביי ארץ-ישראל הפלשתינים, מחוות לאש"ף וגם כניעה ל"חמאס". לשון הפרסומת העממית אומרת: יש תמורה לאגרה. אדוני שר המשטרה: יש תמורה למחוות, והיא גל מעשי רצח וחבלה הולכים ומתגברים, שלא היה כמוהם בשנים האחרונות. הכול בחצי השנה האחרונה של הממשלה הזו.

מאז הדיון האחרון בכנסת, לפני פחות מחודש, נרצחו שישה. רק בשבוע שחלף והשבוע נרצחו יחזקאל אברהם בח'אן-יונס ויחזקאל מזרחי מירושלים, השם ייקום דמם. מדי חודש חוזר על עצמו כטקס, כשגרת פולחן, הדיון בכנסת על מעשי החבלה, וזאת מסיבה פשוטה: כי הם מתגברים מול ממשלה שאיננה נלחמת ואין לה מדיניות. אומר שבתחום המאבק הראוי בטרור, היא פשוט איננה

קיימת. ראש ממשלה שאיננו מושל, שולח אל במת הכנסת שר משטרה, אשר ידבר בשם ממשלה שאיננה שולטת, ויאמר כי היא עושה את המקסימום על-פי הבנתה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

האם היה מישהו מהממשלה בהלוויה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני רוצה להדגיש: איש איננו מאשים את הממשלה על שאינה עושה את המקסימום שהיא מסוגלת לו על-פי מיטב הבנתה, אבל אני מאשים שיכולתה עלובה והבנתה מוגבלת בתחום המלחמה בטרור. איש איננו טוען שמדיניות אחרת יכולה היתה למנוע מעשה רצח ספציפי. הממשלה בוודאי רוצה ככולנו להקטין את מעשי החבלה. אך היו ויהיו מעשי חבלה ורצח תחת ממשלות ישראל בעתיד. אבל אלה אינם יכולים לשמש נימוק, כפי שמנסים להשתמש בו היום אנשי ממשלה, שלא למתוח ביקורת עליה ועל מדיניותה, שתוצאתה הכנועה הרי היא לפנינו – גל מעשי טרור העולים כפורחים. יש, אדוני השר, מדיניות אחרת, שהיתה מביאה לצמצום דרסטי של מעשי הטרור והחבלה.

אקח רק דוגמה אחת ממדיניותה של הממשלה, דוגמה מובהקת המצביעה כיצד היא מדרדרת את ביטחון ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. אני מדבר על פרשת טיפולה של הממשלה במגורשי ה"חמאס". זהו סימפטום עמוק למחלה קשה, במדיניות של ממשלה אשר במקום שתכה במחבלים, כפי שבישרה בתחילה בהצהרות רמות, היא נכנעת להם וגובה מאתנו מחיר כבד, כפי שאחריתה מגלה.

תחילת פרשת המגורשים הלוא היא בקול תרועה רמה, עם גירוש 400 מראשי ה"חמאס", תוך קריאת תיגר על מוסדות בין-לאומיים – על האו"ם ועל מדינות ידידותיות לנו. זה אמור היה להיות מסר מרתיע, מסר הפגנתי לציבור הערבי ביהודה ובשומרון, אשר אומר דבר פשוט: מי שמדבר אתנו לשלום, בבקשה, באמצעות המשא-ומתן בושינגטון. אבל מי שפניו למלחמה, הוא ישולח ללבנון. מרבין הציג את הגירוש כמכה אנושה שישראל מנחיתה על ארגון מחבלים מתועב, למען יראו וייראו כולם. עמדתנו נחושה – הוא אמר – לא נזוז. אבל, אדוני השר, גם ההיפך נכון: אם הממשלה זזה ומתקפלת, ואפילו חלק מהמגורשים חוזרים כמנצחים, הרי ארגון טרור מתועב הנחיל מכה קשה לישראל והטרור יומרץ.

זה בדיוק מה שקרה. כותב יואל מרקוס בעיתון "הארץ" מאתמול: "בפרשת המגורשים הוכיח רבין, שתחת לחץ מתאים ובנוסחה נכונה, הוא יודע להתקפל באלגנטיות מעמדותיו הנחושות". יש ויכוח האם ההתקפלות היא אלגנטית, אך אין ויכוח על כך שהיתה התקפלות מעמדות נחושות. אזכיר לשר, שהממשלה החזירה 101 מגורשים שאך לפני חודש-חצי הוצגו כראשי הטרור של ה"חמאס". הממשלה הפחיתה למחצית את זמן הגירוש, לפחות משנה, ומר פרס בביקורו לאחרונה בושינגטון – הוא עדיין שם – אומר כי הוא מתחייב בפני מזכיר האו"ם כי מגורשים רבים – ואוסף: אם לא רובם – יוחזרו במשך הזמן, לפני תום השנה.

אבל החמור מכול, אדוני השר: פרס מבטיח באו"ם כי הגירוש הוא חריג. במלים אחרות, לא יהיו עוד גירושים. זהו עומק הכניעה האמיתי, שהוא כעומק ההישג המרשים של ה"חמאס". הגע בנפשך, אומר ראש הממשלה כי גירוש ה-400 הוא כלי חשוב במלחמה בטרור. מה משמעות דבריו של מר פרס? שהמחבלים מצליחים להוציא את הכלי החשוב הזה מידיה של ממשלת ישראל. לניצחון כזה אפילו ה"חמאס" לא פילל ולא מילל.

כותב עיתון "הארץ" מאתמול, בתארו את תחושות מר רבין בישיבות הממשלה: "יצחק רבין מדושן עונג מהאפילוג של פרשת המגורשים במועצת הביטחון". חבל שראש הממשלה איננו כאן. אציע לראש הממשלה להתרחק מן העונג ולא להיות מדושן, כי למדיניות הממשלה הזו יש מחיר כבד בשטח, בגל טרור שיוסיף להתגבר, ואשר עד כה כבר שילמנו בעבורו מחיר כבד.

ואולי עוד דבר, אדוני השר, כחבר הממשלה הזו, לגבי פרשת המגורשים בכלל – גם מדיניות שגויה אפשר לבצע בכשרון מעשה, אבל פרשת המגורשים היא לא רק סימפטום למדיניות שגויה, אלא היא ביטוי עליון לשלומיאליות. איזה לא-יוצלחים, איזה בטלנים, לא היתה כתופעה הזו בישראל שנים רבות.

אסיים, אדוני השר, ואומר מה צריך היה לעשות, לפי דעתי, כדי להילחם בטרור, מלחמה שאתה מופקד עליה בתחומי הפנים באמצעות המשטרה, ולכך בעצם ציפה כל מי שהתבונן במעשי הממשלה בפרשת המגורשים. הרי הכול רצו לראות בפרשה זו נקודת מפנה למדיניות חדשה של ממשלה חדשה, שמעשיה כהצהרותיה נחושים ונחרצים.

אדוני השר, מלחמה בטרור הלא מחייבת מלחמה בכמה חזיתות ובכמה תחומים, בהעזה ובתחכום. הרי צריך להפסיק את הזרמת הכספים הבלתי מופרעת למחבלים, אבל היום מגיעים כספים דרך בנק לאומי, דרך בנק דיסקונט, דרך בנק הפועלים, "חופשי על הבאר", אל ארגוני החבלה, תחת עינו הפקוחה. הלא יש לסגור את העיתונים והפרסומים שלהם, אבל לארגוני החבלה יש במזרח-ירושלים מרכז תקשורת בין-לאומי, הנהנה מהגנתו של המשרד שאדוני מופקד עליו. הלא יש להוציא אל מחוץ לחוק את כל התשתית הארגונית שלהם, אבל ארגוני הסטודנטים שלהם וארגוני הצדקה והאיגודים המקצועיים ואגודות הנשים ואגודות ועמותות הנוער – כולם מפגינים ופועלים באלימות ומשמיים בית-יוצר למתגייסים חדשים לארגוני הטרור. אני מייד אסיים, אדוני היושב-ראש.

הלא אנחנו צריכים לתת הגנה מרבית למי שקושרים את גורלם בנו ומוכנים לחיות עמו, אבל דמם – לצערי, יש מי שמכנים אותם בבית הזה "משתפי פעולה" – נשפך כמים, ואנחנו איננו מגינים עליהם כלל. הלא צריך היה להבחין בין מי שמכבד חוק ושואף לדו-קיום לבין מי שמתנכל לנו.

מדוע, אדוני השר, יכול אדם להיות רעול פנים בלילה ברמאללה, אבל לקבל מאתנו בבוקר עבודה בסופרמרקט בירושלים? מדוע יכולים ילדים להשליך אבנים במזרח-ירושלים, אבל לזכות בדמי ביטוח לאומי ממשלת ישראל? הרי זה טמטום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה אתה מציע?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדוע יכולים נערים להשליך בקבוקי תבערה, אבל משפחתם תקבל רשיונות עבודה מאתנו?

משה פלד (צומת):

גונן שגב (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברי הכנסת, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

משה פלד (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד, אני מבקש ממך. כבר ביקשתי.

גונן שגב (צומת):

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת שגב, אני מתפלא שאנחנו משיבים על קריאות הביניים של חברת הכנסת גוז'נסקי, כמו
על קריאות הביניים של חבר הכנסת דראושה – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

ממה אתה לא מתפלא? אתה עושה לעצמך חיים קלים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הסיפור פשוט. יש לי ויכוח אמיתי עם הקצה השמאלי והקצה הימני בבית הזה – – –

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה מתגרה בי, לא בו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אינני מתווכח עם חבר הכנסת אלסאנע. יש לי ויכוח עם רן כהן, יש לי ויכוח עם שמאל קיצוני, אפילו כחברת הכנסת יעל דיין, אבל אנחנו ציונים ורוצים בטובתה של המדינה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שמבקש להרוס אותה, אתו אין לנו ויכוח, אתו יש לנו מאבק.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת גוז'נסקי, חבר הכנסת דראושה, אני מבקש מכם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לסיים את הדברים. אני גם מציע שלא לאפשר לחברי כנסת כחבר הכנסת דראושה לשים ללעג את כנסת ישראל. צריך להעמיד אותו ואת חבריו במקומם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת עוזי לנדאו צריך לסיים ואני מבקש לאפשר לו לסיים. בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשטרה, הגירוש הוא רק צעד אחד של המלחמה בטרור, הוא איננו יכול לבוא במקומה. מי שאומר, כפי שאתם אומרים, שהגירוש הוא המלחמה, נוקט מדיניות המתחמקת ממאבק בטרור, ותוצאותיה – מעשי הרצח ההולכים ומתגברים. את חלקם ראינו בצער כבד בירושלים, השבוע.

אולי מלה אחת לגבי טיבה של הממשלה. חבר הכנסת שריד, היום שר, אמר לפני הבחירות: בממשלה זו הראש יהיה רבין, אבל המדיניות – מרצ. שריד כבר החליף השבוע את ראש הממשלה ושר הביטחון בתשובות על שאלות מעל הבמה הזאת. היום עושה זאת השר שחל, ואולי יש בכך כדי להסתיר מעט את האמת העירומה, כי אילו השיב שוב שריד היום, על הצעה זו לסדר-היום בעניין המאבק בטרור, היו רואים את המדיניות הזו במערומה ובקלונה. לא רק המדיניות היא מרצ, גם הראש הוא של מרצ, וכשהמדיניות היא מרצ והראש הוא מרצ, מומרץ הטרור. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין.

רן כהן (מרצ):

עכשיו קראת לרצח, כי אם מרצ מעודדת את הטרור – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת כהן, כבר דיברת.

רן כהן (מרצ):

– – – וזה לדיראון על ראשך.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת כהן, חבר הכנסת כהן, אתה דיברת, אתה סגן שר, ואני גם מבקש לכבד את הבית. דיברת, אמרת כל מה שיש לך לומר. אני מבקש.

רן כהן (מרצ):

עוזי לנדאו (הליכוד):

דוד מנע (הליכוד):

איפה הוא מעודד רצח?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר לנהל את הדיון בצורה סדירה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, רבותי חברי הכנסת, חוליה נוספת צורפה שלשום לשרשרת הארוכה של קורבנות הטרור הפלשתיני: יחזקאל מזרחי, השם ייקום דמו, תושב ירושלים, נדקר למוות בשכונת ארמון-הנציב. כולנו שותפים לאבל הכבד של המשפחה ומאחלים החלמה לפצועים.

למרבה הצער, מעשי הרצח היו זה כבר לאחד הביטויים האופייניים של האינתיפאדה, והסכינאות מוסיפה להשתולל כאחד מענפיה. כשיילכד הרוצח בידי כוחות הביטחון ויתברר כי הודרך בידי אחד מארגוני הטרור, ניווכח שוב באופיו הרצחני של ארגון זה הנושא באחריות לפשע. ואם יתגלה כי הפושע פעל על דעת עצמו, אין בכך שום נחמה. ייתכן שרצח מסוג זה יוביל דווקא להבחנה פסימית עוד יותר, כי מדובר באחד הכפריים הנזקקים לכל מיני שירותים מוניציפליים בשכונת ארמון-הנציב.

אולם נשאלת השאלה: מה עלינו לעשות כדי למנוע את מעשי הרצח? בראש ובראשונה מוטלת על הממשלה האחריות לספק את כל אמצעי הביטחון הדרושים כדי להגן על האזרחים. רק בשעה זו אנחנו שומעים, ששוב נתפס מחבל בבני-ברק, מחבל שניסה לדקור אנשים ברחבי העיר.

נשאלת השאלה: האם מה שמציע לנו חבר הכנסת עוזי לנדאו הוא הדרך הנכונה להתמודד? לא נעשה את חשבון הדמים. אם נעשה את חשבון הדמים, הרי ניווכח שבתקופת הליכוד היו, למרבה הצער, יותר קורבנות, והמדיניות של הליכוד לא פתרה מאומה ולא מנעה שום רצח ולא מנעה שום שנאה ולא קירבה שום תהליך שלום.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מה אתה מדבר?

אלי דיין (העבודה):

לכן זו עזות מצח שחבר הכנסת לנדאו בא ואומר, שהממשלה הזו אינה נאבקת בטרור.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה צוחק עלינו?

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה שתדע, חבר הכנסת עוזי לנדאו, שממשלת ישראל מנהלת בימים אלה מלחמה בטרור – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היא לא מצליחה.

אלי דיין (העבודה):

– – ללא שום מגבלות. אתה יודע את זה.

קריאה:

בידיים קשורות.

אלי דיין (העבודה):

לא בידיים קשורות, בידיים פתוחות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת דיין, תסתכל לי בעין.

אלי דיין (העבודה):

ממשלת ישראל נאבקת ב"ג'יהאד האסלאמי", נאבקת בטרור ועושה הכול ללא שום מגבלות, ללא ידיים קשורות. היא עושה כל מאמץ כדי לספק את כל אמצעי הביטחון הדרושים לאוכלוסייה ואינה חוסכת שום אמצעים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

תסתכל לי בעין.

גוני שגב (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שגב. חבר הכנסת שגב, זו הפעם החמישית שאתה מעיר הערות.

גוני שגב (צומת):

רביעית.

היו"ר ר' אדרי:

אני רושם.

אלי דיין (העבודה):

אבל אני רוצה שתדע, חבר הכנסת לנדאו – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

— — —

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה שתדע, שמצד אחד, הממשלה הזו מנהלת מלחמה בטרור ללא פשרות, אבל מצד אחר – –
—

נעמי בלומנטל (הליכוד):

באוזלת יד.

אלי דיין (העבודה):

היא נוקטת גישה הגיונית וסבירה.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת בלומנטל, אני מכבד נשים, אבל גם את, זו הפעם הרביעית שאת מעירה הערות. אני מבקש.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני עוד לא הערתי אף פעם, אז אני רוצה להגיד שמזמן שעליכם לשלטון יש 29 חללים באינתיפאדה.

היו"ר ר' אדרי:

אני חייב לציין, שבדיון הזה זו הפעם הראשונה שאתה הערת הערה, ואפשרתי לך מפני שעשית את זה בצורה מכובדת ובצורה מסודרת.

משה פלד (צומת):

אלי דיין (העבודה):

אתה יודע שכל קורבן כואב לנו, אבל אי-אפשר לבוא בחוסר אחריות, כפי שעשה חבר הכנסת לנדאו, ולומר שהמדיניות של הממשלה מעודדת את הטרור. הרי הוא יודע שזה שקר.

גונן שגב (צומת):

אלי דיין (העבודה):

הממשלה הזו מנהלת מאבק בטרור ללא פשרות, בלא ידיים קשורות.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

סליחה רגע, חבר הכנסת דיין. חבר הכנסת שגב, אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר? אתה רוצה לאלץ אותי לקרוא אותך לסדר? אני מבקש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, אתה עוד מעט נואם, יש לך שבע דקות, ותוכל לומר כל מה שתרצה. אני מבקש ממך. בבקשה, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

דרכנו לא לעשות את חשבון הדמים, כי אנחנו יודעים שלא ממשלת הליכוד אשמה בקורבנות. לכן אני אומר: זה חוסר אחריות לאומית, במקום לחזק את ידי כוחות הביטחון, את צה"ל ואת כל הגורמים שהממשלה נותנת להם את כל הגיבוי, את כל הכלים ואת כל האמצעים.

המדיניות בעניין הזה ברורה; גישה ניצית נמרצת במלחמה בטרור מצד אחד, וגישה יונית נמרצת לא פחות במשא-ומתן עם הפלשתינים, כדי להגיע לפתרון האמיתי שימנע את הקורבנות.

אני קורא דווקא לחברים כמו חבר הכנסת דראושה ואחרים, שיצטרפו גם הם לקריאה לארגוני הטרור לחדול ממעשי הטרור. המשך מעשי הטרור מסייע לאותם גורמים קיצוניים, שאינם מעוניינים בקידום תהליך השלום, וגם אצלנו. צריך לומר את זה גם לאלה שאצלנו.

אני רוצה להביע מעל במה זו תמיהה, בלשון המעטה, על דבריו של חבר הכנסת רן כהן. לא יעלה על הדעת לקשור בין הנושא הנדון כאן ובין העניין של פרשת טרנר, שהיא פרשה שצריך ללבן אותה וצריך לברר את העובדות, ואני נמנה עם הסבורים שלא צריך לקיים מגעים פוליטיים עם קצינים במשטרה או עם קצינים בצה"ל. יש לאפשר להם בראש ובראשונה לסיים את תקופת כהונתם ואחר-כך להחליט על גורלם, ואפילו לקבוע תקופת צינון מסוימת.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה יושב-ראש הסיעה שעושה את זה. המזכיר שלך הלך ודיבר אתם – – –

היו"ר ר' אדרי:

זאת כבר לא קריאת ביניים.

אלי דיין (העבודה):

אני אומר – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

אלי דיין (העבודה):

לא כל דבר ---

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו מפלגה, וזה מה שמאבחן אותנו כמפלגה דמוקרטית, אנחנו מפלגה שאין ---

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר?

אלי דיין (העבודה):

אני אומר לך, חבר הכנסת יהלום ---

שאלו יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא, לא. כבר הערת גם לחברי כנסת אחרים. זו פעם חמישית.

אלי דיין (העבודה):

אני אומר לך — — —

היו"ר ר' אדרי:

אומנם בשקט, אבל פעם חמישית. אני מבקש.

שאלו יהלום (מפד"ל):

— — —

אלי דיין (העבודה):

אם יתברר שנעשו דברים שאינם כשורה, צריך גם לא להסכים אתם, אפילו זה נעשה על-ידי בכירים מהמפלגה שלי. זה לא דבר קדוש — — —

נעמי בלומנטל (הליכוד):

— — — אתם פוחדים להגיד מה שאתם חושבים.

אלי דיין (העבודה):

אבל לבוא ולהטיל אשמה ללא בדיקה ולהגיד: אתם מרפדים את השלטון — מה הדבר הזה?

רן כהן (מרצ):

מי מדבר אתם? הסבתא שלי?

אלי דיין (העבודה):

מה זה מרפדים את השלטון?

רן כהן (מרצ):

מי שמדבר – – –

אלי דיין (העבודה):

זו האשמה חסרת אחריות, כמו שאני אבוא ואגיד ששרי מרצ מרפדים את השלטון. איזה מין דבר זה?

רן כהן (מרצ):

– – –

קריאות:

– – –

אלי דיין (העבודה):

לקשור את זה עם הנושא ולומר שהמשטרה ושר המשטרה והמפכ"ל עסוקים בכך, במקום להיאבק בנושא הטרור – זה דבר הגובל בחוסר אחריות. אני קורא לך לחזור מהדברים האלה. חזור בכך מהדברים האלה.

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת – – –

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה לסכם ולומר – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש. חברי הכנסת.

אלי דיין (העבודה):

תברר האם זוילי קיים שיחה פרטית – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש לשבת.

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, חבר הכנסת דיין, אני מבקש ממך. חברי הכנסת, אני מבקש, חבר הכנסת דיין צריך לסיים, ואני מבקש לאפשר לו לסיים. בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה לסיים ולומר, אדוני היושב-ראש, שאני קורא לחברים מכל הבית, לרבות חברי הכנסת
דראושה ואלסאנע, לגנות את כל מעשי הרצח – –

גונן שגב (צומת):

— — —

קריאות:

— — —

אלי דיין (העבודה):

— – ולקרוא להפסקת מעשי הרצח והטרור – – –

קריאות:

— — —

אלי דיין (העבודה):

רגע, לא הבנת אותי. לקרוא – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אתם לא מקשיבים בכלל למה שהוא רוצה לומר.

גון שגב (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שגב, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אלי דיין (העבודה):

— — — ובכך לחזק את הממשלה, שהחליטה להיאבק בטרור ללא פשרות ולעשות כל מאמץ כדי להגיע לשלום עם הפלשתינים ועם כל השכנים שלנו, שזה הפתרון האמיתי שיביא לחיים טובים לכל עמי האזור.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דיין. אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אני מבקש להתחשב, חברי הכנסת, בכך שחבר הכנסת דראושה כמעט שלא קרא קריאת ביניים. אני מבקש מכם.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר לו לומר את דבריו.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אמרתי: כמעט. אני מבקש.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בצורה חד-משמעית וכנה אני רוצה לגנות את רצח האזרח יחזקאל מזרחי ולאחל החלמה לפצועים. אני אומר את הדברים לא כדי למצוא חן בעיני מישהו אלא כאדם, כאזרח, כהורה וכאיש ציבור. אני חושב שמעשי רצח כאלה לא יכולים לשרת יהודים, פלשתינים וערבים בכלל. הם רק מגבירים את השנאה, ואני אומר לבני העם שלי, העם הפלשתיני: מעשי רצח כאלה לא יועילו לשרת את האינטרסים של הפלשתינים.

אני אומר את הדברים הללו, כיוון שאני חושב שרצח של יהודים לא ישרת את האינטרסים של הערבים, כפי שאני מאמין שרצח והרג של פלשתינים וערבים לא ישרתו את האינטרסים של מדינת ישראל ושל העם היהודי. על כן אני גם מגנה את העלייה במספר ההרוגים הפלשתינים בשטחים, שנהרגו על-ידי חיילים, על-ידי אנשי משמר הגבול, או על-ידי אזרחים ישראלים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

לא רק העלייה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לצערי הרב, בחודשים האחרונים חלה עלייה משמעותית במספר ההרוגים הפלשתינים בשטחים, שנהרגו על-ידי פעולות של הצבא, משמר הגבול, השב"כ, ובמיוחד על-ידי יחידות המסתערבים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

איך אתה יכול להשוות בין רצח של אדם שלא עשה מאומה ובין – –

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת בלומנטל, אני מבקש לא לנצל את מידת הסבלנות שלי. אני מבקש לא להעיר יותר הערות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אינני מבדיל בין דם לדם, וכל מי שמבדיל בין דם לדם – יש לו בעיה הומנית, יש לו בעיה אנושית.

קריאות:

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

על כן כאשר אני מגנה – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

– – רצח של אדם חף מפשע.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת בלומנטל, ביקשתי ממך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כאשר אני מגנה את הרצח של אזרח יהודי, אינני יכול להתעלם מכך שנהרגו, בימים האחרונים, 12 פלשתינים, בתים רבים נהרסו, ומאלה שנהרגו – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

מה הם עשו? הם באו עם רובים, הם באו עם סכינים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

לא להשיב לו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת יהלום, אתה מפריע – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה אתה רוצה, הוא מגנה את הרצח הזה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני רואה שאתה מנצל את מידת הסבלנות שלי. גם אתה, חבר הכנסת יהלום, הפעם אני קורא אותך לסדר.

שאל יהלום (מפד"ל):

מכל הדין הזה – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני קורא אותך לסדר. אני מבקש ממך. הפעם אני אוציא אותך לכמה דקות כדי להתאוורר.

שאל יהלום (מפד"ל):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

לא, אתה לא צריך להשיב לו.

שאל יהלום (מפד"ל):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

אתה לא צריך להשיב לו. זה לא תפקידך. אני מבקש. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בחודש ינואר 1993 חלה עלייה במספר ההרוגים הפלשתינים, בתקופתה של הממשלה הזאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אז למה אתה תומך בה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם במספר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אז למה אתה תומך בה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אינני תומך בה. אני מצביע לגופו של עניין. כבר אמרתי את הדברים מעל הבמה הזאת.

במספר הילדים שנהרגו חלה עלייה משמעותית. בתקופה הזאת של ממשלת רבין נהרגו 11 ילדים יותר מאשר בתקופתו של שמיר; בהם שירין חסין, בת 11 שנים, ממחנה ג'באליה ולואי בכרון, בן 13 שנים, משכונת אל-סג'עיה בעזה, ונפצעו יותר מ-1,000 פלשתינים. האם זה מעורר אצל מישהו בבית הזה מחשבות אחרות? אני פונה במיוחד לצד הזה. כאשר ילדה פלשתינית בת 11 נהרגת, ילד פלשתיני בן 13 שנים נהרג מירי של חיילים – זה מעורר אצלכם מחשבות אחרות, שיש להפסיק את ההרג הזה, את הרציחות הללו של הפלשתינים? אני רוצה לשמוע אתכם מדברים מעל הבמה הזאת ואומרים את הדברים הללו.

שאול יהלום (מפד"ל):

הם באים עם רובים ועם סכינים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

הם רוצחים בדם קר.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכם לתת לנהל את הדין בצורה מסודרת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

אם תשב בשקט, אני אתחשב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

במחצית הראשונה של חודש פברואר בלבד נהרגו 12 פלשתינים בשטחים וחלה עלייה במספר הפצועים ובמספר הבתים שנהרסו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה חוזר על המשפטים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אולי היה צריך להרוג יותר מחבלים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת לנדאו, דיברת שלוש דקות מעל למותר. אני מבקש להתחשב גם בסבלנות שלי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

העלייה באלימות באה גם כתוצאה מהאכזבה ממדיניות ממשלת ישראל בנושא תהליך השלום ומגירוש מאות פלשתינים ממולדתם. העלייה גם באה כתוצאה מהתסכול הרב של אוכלוסיית השטחים, במיוחד ברצועת-עזה, בעקבות פרקי זמן של עוצר וסגר כללי שהוטלו על הרצועה בתקופה זו. סגר ממושך מביא להתפרצות של גלי כעס ואלימות ולבעיות כלכליות קשות. חוסר היכולת לצאת לעבודה בישראל פוגע קשה במצבם הכלכלי של תושבי הרצועה, ובמיוחד כשגם בלעדי זאת מצבם הכלכלי גרוע מאוד.

כתוצאה ממצב זה חלה עלייה במספר ההרוגים הפלשתינים מידי כוחות צה"ל. הנתונים של "בצלם" שפורסמו אינם שונים מהרבה מהנתונים של דובר צה"ל. לפי שניהם יש מגמה של עלייה במספר הפצועים, במספר ההרוגים ובמספר הבתים שנהרסו.

צה"ל, משמר הגבול והשב"כ פיתחו שיטות פעולה חדשות במגמה לדכא את האינתיפאדה, שהיא התקוממות של עם נגד הכיבוש. השימוש בירי חי התרחב. יישום מדיניות חדשה של טיפול במבוקשים, שמוגדרת כמטרת נקודה, הביאה לעלייה במספר ההרוגים. נוסף על ירי של כדורים חיים, כדורי גומי ופלסטיק וגז, החלו לאחרונה להשתמש בטילים נגד טנקים נגד בתים אזרחיים, נגד מטרות אזרחיות, והביאו להרס עשרות בתים כאשר מתעורר רק חשד קטן שנמצאים מבוקשים או מבוקש בתוך הבתים.

היחידות המיוחדות, יחידות המסתערבים של צה"ל ומג"ב שפועלות בשטחים מעוררות הרבה ביקורת מוצדקת על פעולתן. קובלנות רבות נשמעות לגבי פעילותן גם מגורמים בין-לאומיים, על האכזריות שאנשיהן מפגינים כלפי הפלשתינים. האם יחידות אלה פועלות כחוק? האם היחידות הללו אינן פועלות בצורה אכזרית, שמעיבה על דימוי ישראל ועל דימוי צה"ל והמשטרה בעולם כולו? האם לא הגיע הזמן – – –

משה פלד (צומת):

אפילו שרת החינוך – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש לפרק את היחידות הללו, שהן יחידות שפוגעות בביטחון ישראל האמיתי, פוגעות בסיכויי השלום. היחידות הללו זורעות הרס והרג בשטחים הכבושים.

שאול יהלום (מפד"ל):

רק בגלל ההרוגים היהודים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר בפעם השנייה?

שאל יהלום (מפד"ל):

לא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

העלייה במספר ההרוגים הפלשתינים, הגירושים ההמוניים, הפגיעות הרבות באזרחים, הסגר הממושך, ההרס של בתים, של ציוד וריהוט – פעולות כאלה רק מחלישות את המחנה המתון בעם הפלשתיני, ששואף להמשך תהליך השלום באזור.

כאשר ביקר פייצל חוסייני, לפני יומיים, בח'אן-יונס, זעקו כלפיו: האם אלה הם הפירות של תהליך השלום שאתה ממשיך בו?

שאל יהלום (מפד"ל):

ה"חיזב-אללה" – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. זה מה שרצית כנראה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

האם אלה הן התוצאות של תהליך השלום? המדיניות המונהגת בשטחים מחלישה את הכוחות המתונים בין הפלשתינים ומחזקת את מתנגדי תהליך השלום. תבינו זאת. ממשלת ישראל, הטוענת שהיא שואפת להמשך תהליך השלום ורוצה לעודד התמתנות פלשתינית, פועלת בניגוד מוחלט להצהרות אלה.

המשך הכיבוש, מדיניות הדיכוי המתלווה אליו והעדר התקדמות בתהליך השלום גורמים לאכזבה בין הפלשתינים ולבעירה בשטחים. הפתרון איננו עוד הרס, איננו עוד הרוגים. אנו זקוקים למדיניות אחרת, מדיניות שתביא להחזרת המגורשים, כל המגורשים, ולחידוש תהליך השלום באופן מיידי. מדיניות הרג והריסות רק מגבירה את השנאה והשאיפות לנקם. לכן צריך לגנות כל רצח, גם הרצח בירושלים וגם ההרג והרציחות בשטחים. ויש לשנות את מדיניות ישראל בשטחים הכבושים, לגנות כל פגיעה בחיים. אסור להבדיל בין דם לדם, כפי שעשו חלק מחברי הכנסת שדיברו לפני.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לסיים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הצער גדול, הכאב גדול, אך עם כל הצער והכאב צריך לומר את הדברים ביושר ובכנות. מי שרוצה להפסיק את שפיכות הדמים, עליו להפסיק את המשך הכיבוש ולהגיע להסכם של שלום צודק באזור ולשאוף לדו-קיום אמיתי בלי כיבוש ובלי שפיכות דמים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בוודאי צריך להפלות בין דם לדם. רוצחים צריך להרוג.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, שאלה למי? לחבר הכנסת דראושה. אני נותן לך כיוון שישבת בשקט ולא הפרעת. בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

יש שכר לישיבה בשקט.

חבר הכנסת דראושה, הרי אתה יודע שמסתובבים פושעים עם נשק בשטחים. מה ההצעה שלך לפתור את העניין? אנשים כמו פייצל חוסייני נגררים אחרי הקיצונים ב"חמאס". אלה שאתה מגדיר אותם כמתונים למעשה פוגעים בתהליך השלום כי הם נגררים אחרי ה"חמאס". מה עמדתך בעניין?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש להשיב בקיצור נמרץ.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אשיב בקיצור נמרץ. אני הבהרתי שאני נגד כל אלימות ונגד כל הרג או רציחות, בלי הבדל בין יהודי וערבי, ישראלי ופלשתיני. אבל צריך להבין, חבר הכנסת יחזקאל והבית הזה כולו, שיש מצב של מאבק לאומי, והתקוממות עממית – אינתיפאדה נגד הכיבוש.

בנושא הזה, עם כל הגיוני של כל סוג של רצח, צריך להבין שמדובר בעם שסובל מכיבוש, רוצה להתשחרר מהכיבוש, רוצה להקים את מדינתו העצמאית, רוצה להשתחרר מהכיבוש כפי שעשה העם היהודי כאשר נלחם בכובש הבריטי. הפלשתינים נלחמים בכובש הישראלי.

היו"ר ר' אדרי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במעלות קדושים וטהורים עלתה למרומים נשמתו של הקדוש יחזקאל מזרחי, השם ייקום דמו, שנרצח באשר הוא יהודי.

קשה, קשה מאוד לנחם ולהתנחם, כי גדולה האבדה, גדול כים שברכם, משפחת מזרחי, ההורים היקרים וכל המשפחה היקרה. המקום ינחם אתכם ואותנו, לא תוסיפו ולא נסיף לדאבה עוד.

חובתנו לציין את גודל זכותו של האב המסכן, משה מזרחי, שהציל את חייה של מרת דליה אלבז, ונתפלל כולנו שהשם ישלח להם רפואה שלמה בקרוב.

ביקשתי להעלות לדיון את הרצח המזעזע שבוצע שלשום בירושלים, כדי לקרוא לעצמנו ולומר: לא התרגלנו, לא השלמנו, לא נתרגל ולא נשלים. דמו של הקדוש יחזקאל מזרחי, דמו תוסס ויתסיס, זועק ויזעק. הבה נשמיע כאן את הזעקה, שיושם קץ וסוף להשתוללות המרצחים השפלים.

הרצח היה בצומת הרחובות שלמה בן-יוסף וברזאני. השמות האלה, שלמה בן-יוסף וברזאני, מעוררים אצלנו זיכרונות, שאיננו שוכחים, ולא נשכח, כי מי יכול לשכוח אותם, שקיפחו חייהם למעננו, למען שלומנו וכאן בארצנו.

גם הכפרים הערביים ג'בל-מוכאבר וצור-באהר, שמותיהם מצלצלים באוזנינו עוד מאותן שנים לפני קום המדינה ומאז קום המדינה. עד היום הם מקומות מחסה לרוצחים ולפושעים.

אף שעברנו כל מה שעברנו, אסור לנו להתייחס, ואומנם איננו מתייחסים לרצח כמו לאירוע שגרתי. ברצח חשך עולמה של המשפחה, ובתודעתנו כולנו חקוק, כי כל נפש אחת מישראל היא עולם מלא.

הקריאה שאני רוצה לקרוא כאן לכל הגורמים היא כי רק ביד חזקה, באמצעים חריפים ביותר, נבלום השתוללות הרוצחים.

הערבים יצאו נגדנו בחמש מלחמות, ורק על-ידי זה שנלחמנו בכל החריפות ללא רחם, ללא חשבונות, כל מדינה כאשר גם ניסתה לצאת במלחמה נגדנו קיבלה מנה אחת אפיים. וכך הפסיקו לצאת נגדנו במלחמות.

במקום מלחמות התחילה האינתיפאדה. ללא כל ספק, אילו נקטו שלטונות הביטחון נגד האינתיפאדה דרך זו שנוקטים במלחמה, היו מפסיקים אותה. אבל כאשר אצלנו ההתפתחויות הן כאלה שכאשר חייל רצה להגיב על רצח היה צריך כאילו להצמיד לעצמו יועץ משפטי אם מותר לו להגיב או לא, כמעט שנעלם מאתנו העיקרון היסודי: הבא להורגך השכם להורגו.

אבל יותר מזה, מה חמורים היו דברי חבר הכנסת רן כהן, שמשווה את הנרצחים המסכנים עם הרוצחים השפלים הנבזים. לפי תפיסתו של חבר הכנסת רן כהן וחבריו, היה אסור לנו להילחם במלחמות שנלחמנו. תיקחו את "דברי הכנסת" מאז כינונה, בשנות המלחמות החריפות ביותר, האם הרהיב מישהו כאן לעלות על הבמה בכנסת ולדבר דברים כמו ששמענו היום מחבר הכנסת רן כהן?

אני רוצה להגיד לכל מי שדיברו אחרת ממה שיש לדבר כאן, מה היה בשנת תרפ"א–1921, מה היה בשנת תרפ"ט–1929, מה היה בשנות ה-30, לפני קום המדינה, לפני הכיבוש הזה, שאתה כל כך מדגיש אותו, חבר הכנסת דראושה. למה רצחתם אותנו אז, למה לא נתתם לנו מנוחה אז? ואחרי קום המדינה, עד מלחמת ששת-הימים, מי התחיל להתגרות בנו? מי זמם לכלותנו? האם אתם חושבים לרגע, שעל-ידי קידום השלום אנחנו נבלום את הטרור? זו טעות גדולה. אל יבינו אותי חלילה לא נכון, אני בעד קידום השלום, בעד להגיע להסכמים. אבל גם אם נגיע לשלום, גם אם נגיע להסכמים, אל נשלה את עצמנו – אם נתייחס לרוצחים טרוריסטים מהאינתיפאדה כפי שאנחנו מתייחסים בזמן האחרון, חלילה וחלילה מי יודע מה יהיה ביטחוננו כאן, אם יכול לקרות מה שקורה בימים האחרונים.

לכן, רבותי, הפנייה שלנו היא אחת: אם יש לנו זכות להיות כאן בארצנו, מי שבא לפגוע בנו, אנחנו צריכים להקדים לפגוע בו.

יורם לס (העבודה):

מי זה "אנחנו" – – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אמרתי ואני חוזר ואומר, האחוז שלנו בצבא הרבה יותר גבוה מאשר האחוז שלנו כאן בכנסת. האחוז שלנו בין הנפגעים הוא הרבה יותר גבוה מהאחוז בכנסת, ותפסיקו לשחק עם דם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

עשינו, לקחנו – – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כשלא היו כלל המושגים של כובש וכיבוש, רצו הערבים ללכותנו. גם כיום איזה הסכם מההסכמים המוצעים, של הוותרנים הגדולים ביותר – אין לכם ביטחון. אם אנחנו לא ננקוט את האמצעים החריפים ביותר בדיכוי כל מעשה טרור, זה לא יופסק.

אני מקדם בברכה את הרצון של עיריית ירושלים לאמץ את ההצעות ולהבטיח את ביטחון השכונה ארמון-הנציב. אל נשלה את עצמנו, לא בגדר גבוהה ולא בכל מה שמבצעים ויבצעו נשיג את השלום, את השקט ואת הביטחון. את הביטחון נשיג רק באמצעים חריפים. כל מי שמנסה לפגוע בנו, נקדים ונפגע בו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת פרוש. ישיב כבוד שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר הריני מבקש לשגר מעל במה זו, בשם ממשלת ישראל, את תנחומינו למשפחת הנרצח יחזקאל מזרחי, זיכרנו לברכה, אשר נקטל ביום ב' השבוע על-ידי בני עוולה. כמו-כן, מבקש אני לשגר איחולי החלמה מהירה ושלמה לפצועים משה מזרחי ודליה אלבז.

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל, משטרת ישראל, בשיתוף עם שאר גורמי הביטחון, לא ינוחו ולא ישקטו עד אשר ייתפסו הרוצחים השפלים שביצעו את הרצח המתועב. מחיר הדמים הנדרש מאתנו כואב מאוד. ממשלת ישראל לא תשלים עם כל פגיעה בתושב ישראלי בכל מקום על אדמת ישראל ובכל מקום אחר בעולם. את המרצחים נשיג בכל מקום, כאשר כוחות הביטחון עושים לילות כימים במלאכתם, בנאמנות ובמסירות שאין להן אח ורע, וכולנו גאים בהם.

לצערי, אנו עדים להמשך ניסיונות של קיצונים מקרב האוכלוסייה הפלשתינית, לטרפד את תהליך השלום על-ידי רצח של אזרחים חפים מפשע, ולפגוע, גם בגלל שנאתם וגם בגלל התנגדותם לכל רגיעה, במטרות המוצהרות והמכוונות.

אבל, אדוני היושב-ראש, יחד עם הכאב וההתייחסות, חייב אני לומר כי הטענות המושמעות כאן על-ידי כמה מן הדוברים, ובמיוחד דוברי האופוזיציה ודובר האופוזיציה הראשית, לא רק שאינן נכונות, אלא יש בהן משום הסתה ושימוש במקרים כואבים לצרכים פוליטיים.

הטענות המושמעות על-ידי חברי הכנסת כמו חבר הכנסת עוזי לנדאו, אין בהן אמת, הן אינן תואמות את העובדות, וההצבעה הזאת על אוזלת ידה של הממשלה בתחום המאבק בטרור, היא כשלעצמה, לא רק פוגעת, אלא היא איננה הולמת את הדרך שבה הממשלה פועלת ואף לא את התוצאות של פעולתה.

והטענה הנוספת, ואני מצטט מדבריו של חבר הכנסת לנדאו, כי גל הטרור התגבר נוכח מדיניות הממשלה, יש בה מידה של שכחה ראויה לציון ולאזכור מיוחד.

אדוני היושב-ראש, בדרך כלל אינני אוהב לדבר אם אני לא בודק את חומר הרקע, את הנתונים המספריים ואת הדברים שנאמרו. אני רוצה להגיד לחבר הכנסת עוזי לנדאו: ההאשמות שהפנית אותן כאן כלפי הממשלה היו למעשה נושא מרכזי בתקופת ממשלת שמיר. היה ויכוח אין קץ על עובדות, על הצהרות, שניתנו אז מפי חבריך באותה ממשלה. אצטט לך כמה מהן

ב-25 במרס 1991 אמר שרון: בנושא הסכינאות אין ממשלה. לא היתה לו כוונה לדבר על ממשלת רבין. לא היתה אז ממשלת רבין. היתה אז ממשלת שמיר, ואליה הוא הפנה אצבע מאשימה על חוסר יכולתה לטפל בבעיית הטרור.

רון נחמן (הליכוד):

בשביל זה הוא באופוזיציה היום.

שר המשטרה מ' שחל:

בהחלט.

רון נחמן (הליכוד):

צריך ללמוד מזה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני חושב שהליכוד באופוזיציה, זה המקום הראוי לו.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רן כהן, אתם רוצים שהדיון יתלהט? השר אומר דברים מעניינים. הוא משיב לחברי הכנסת. אני מבקש להקשיב לו.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מודה ליושב-ראש.

השר שרון איננו מדבר רק על אוזלת יד. הוא אומר דבר נוסף, שבעיני הוא חשוב יותר. ב-26 בחודש, יום אחרי ההודעה הקודמת, אמר השר שרון: מי שאין לו פתרון, שילך הביתה. הוא הצביע על דבר חשוב מאוד, בתוכן, שלליכוד, כשהיה בממשלה, אין פתרון לבעיה שאתה דיברת עליה. לא היה לו, אין לו.

חברי הכנסת, אני יכול להמשיך ולצטט. חבר הכנסת לנדאו, אם תרצה בכך, כדי להקל עליך, אני אתן לך העתקים של הציטטות, יש שם דברים מאוד מעניינים. לא רק על העבר דיבר חבר הכנסת שרון. גם בימים אלה נתן חבר הכנסת שרון הצהרה; ממש בימים אלה, לא בהפרש כזה של זמן, שאפשר לשכוח.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני יכול לחסוך לך את הטיעון. אני סבור כמו חבר הכנסת שרון.

שר המשטרה מ' שחל:

ב-10 בפברואר 1993 אמר חבר הכנסת שרון בוועדת החוץ והביטחון, ואני מצטט: חבר הכנסת אריאל שרון, ליכוד, שיבח את ההישגים של כוחות הביטחון בחיסול מחבלים מזוינים. ולפי עיתון אחר

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, מי כמוך יודע, מהניסיון שלך, שאין מצטטים מדיוני הוועדה.

שר המשטרה מ' שחל:

לא מהוועדה, אני מצטט מעיתון "הארץ".

היו"ר ר' אדרי:

מעיתון "הארץ", סליחה.

שר המשטרה מ' שחל:

בוודאי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מצטער. אדוני השר בקיא בתקנון. הוא מצטט מהעיתון, זה בסדר.

שר המשטרה מ' שחל:

אני שמח מאוד שהיושב-ראש ער לכך, כי ראיתי יושבי-ראש שמזמן ויתרו בכלל על התקנון. אני משבח אותו על כך שהוא בין היחידים שמקפידים על כך. לא הייתי מעז לצטט מהוועדה. אני קורא את מה שכתוב בעיתון.

חבר הכנסת לנדאו, באותו שבוע אמר חבר הכנסת שרון: סוף סוף מטפלים כפי שצריך בטרור. כך הוא אמר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

תקרא את הכול.

שר המשטרה מ' שחל:

הרי לא הפכתי להיות שרונולוג, שאני צריך לצטט פה בעל-פה את כל דברי שרון. מספיק לי מה שאני קורא בעיתון.

רבותי, ואני יכול לצטט גם מספרים, אף שכל כולי מתקומם כשבנושא רצח, אם זה איש אחד, או שניים, אנחנו מצטטים נתונים ומספרים.

על סמך מה אתה אומר, חבר הכנסת לנדאו, שהביטחון הידרדר? על סמך מה? אני חייב הייתי ללכת ולבדוק נתונים ועובדות בתקופות השונות שעליהן אנחנו מדברים. לא יהיה לי הזמן לצטט הכול. אני מעמיד את כל החומר לרשותך ולרשות כל חבר כנסת שירצה לעיין בו כדי לדעת.

בחודש ינואר 1993 פחתו אירועי הפרות הסדר בירושלים, לעומת החודשים ינואר 1992 וינואר 1991; 290 מול 299 בינואר 1992 ומול 341 בינואר 1991. בסך הכול חלה ירידה בסך כל אירועי הפרות הסדר בירושלים בחודשי כהונתה של הממשלה הנוכחית. מיולי עד דצמבר 1992 – 1,874. זה מול החודשים ינואר עד יוני 1992, שבהם ממשלת הליכוד ניהלה את מדיניות החוץ והביטחון של ישראל, אז היו 1,922 אירועים.

בשנת 1992 פחת שיעור הפיגועים החמורים – האמל"ח, אמל"ח מאולתר, תקיפות, רצח – ל-14% מסך כל הפיגועים בירושלים, לעומת 29% בשנת 1991 ו-30% ב-1990. בחודש ינואר 1993 חלה ירידה של כ-50% בפיגועים אלה לעומת חודש דצמבר 1992.

אדוני היושב-ראש, לפני שאחזור למספרים בקרב הפלשתינים אני רוצה להתייחס לדיון כפי שלדעתי היה צריך להתייחס אליו, לא כאל ויכוח בין אופוזיציה לקואליציה אלא כאל נושא רציני וכואב, שצריך לבדוק אותו בצורה רצינית. מה קורה ומה הערכת המצב? אני אצטט את מה שמותר לצטט.

אם אנחנו מסכמים את שנת 1992, שעמדה בסימן תהליך מדיני שהתחיל בממשלת הליכוד ונמשך בממשלה הנוכחית, הרי השנה עברה האינתיפאדה, ללא ספק, שינוי, שינוי בצורה, בכיוון ובסגנון. המאפיינים הבולטים הם: עלייה בהיקף הפיגועים החמורים, שבהם נעשה שימוש באמצעי לחימה חמים, ונכונות של המבצעים לקחת סיכונים, בכלל זה בתקיפת יעדים ביטחוניים. ומנגד, ויחד עם זאת, ירידה בהיקף האירועים רבי המשתתפים ובהיענות הכללית של הציבור לכרזים, להסתה, למעט כאשר קיימים מאיצים רבי עוצמה דוגמת שביתת האסירים או גירוש פעילי ה"חמאס". אלה הם המאפיינים החדשים שאתם אנחנו צריכים להתמודד. דיון רציני בכנסת היה מחייב התייחסות של הבית הזה לבעיה הזאת.

הממשלה הנוכחית לא רק מודעת אלא היא פועלת כדי להתאים את אמצעי הלוחמה שלנו לתנאים החדשים שנוצרו. אני יכול לומר, ואומר זאת בזהירות רבה, כי הפגיעה שלנו במבוקשים, המרדף שלנו אחרי מבוקשים מסוכנים, זכו להצלחה מרובה בחודשים האחרונים. הפעולה הזו לא תיפסק. אנחנו רוצים לאתר את אלה שדם נמצא על ידיהם, שביצעו פיגועים ורצחו אזרחים, יהודים וגם ערבים; הם יעד מרכזי של כוחות הביטחון, כי אנחנו יודעים שעצם קיומם מהווה סכנה. הם חייבים לדעת, שכוחות הביטחון לא ירפו ממרדפים ומחיפוש עד שיאתרו אותם וימצאו אותם.

אדוני היושב-ראש, אנחנו חייבים להתייחס לנושא בכללותו. אני רוצה לומר לחבר הכנסת דראושה כמה דברים גם לגבי הנתונים שהוא דיבר עליהם.

אני בכלל חושב, שהרג של כל אדם הוא דבר מצער. אני כיהודי חושב, שאולי המעלה הגדולה ביותר היא, כאשר אנחנו אומרים שהאדם נברא בצלם. התפיסה הבסיסית שכל האנשים שווים היא בעלת ערך מוחלט. אני חושב ומקווה ורוצה להאמין, שרוב רובו של הציבור בישראל אכן כך חושב.

קיימת בעיה שצריך לפתור אותה בדרך של משא-ומתן מדיני. אין פתרון לאינתיפאדה על-ידי כוח, אמרנו זאת בהיותנו באופוזיציה ואנחנו אומרים זאת כן בהיותנו ממשלה. ומספר המקרים שבהם נרצחו האזרחים הפלשתינים בתוך השטחים הוא ללא ספק גבוה. אבל נתון אחד אסור לשכוח, ודווקא ממך ציפיתי זאת – ואני אומר לך זאת מתוך העניין והרצון המשותפים של כל מי שרוצים להפסיק את שפיכות הדמים של נוער, של צעירים שעוד לא התחילו לחיות – כוונתי היא לרציחות המתקיימות בין פלשתינים על-ידי פלשתינים – מספרם של אלה שנהרגו בידי פלשתינים שמתנגדים מסיבה כלשהי לדעתו של אחר, על-ידי שימוש ברובה ובסכין ובגרזן ובצורה אכזרית ביותר, עולה על כל מספר ההרוגים שנהרגו על-ידי כוחות הביטחון מאז תחילת האינתיפאדה ועד היום.

ואני בא ואומר: מדוע אני נחרד מהעדר התפיסה הבסיסית, שהכרעות מתקיימות ומתקבלות על-ידי רוב, מהתפיסה שבהעדר רוב שיכריע, הרובה הוא למעשה הקובע, כי תפיסה זו מביאה גם בקרב ישראלים רבים, בהם גם אני, לדאגה רבה, עם מי אנחנו הולכים לדבר. האם יהיה אומץ למנהיגות הפלשתינית לקום ולומר בגילוי-לב את מה שמצפים ממנה להשמיע, שאין דרך אחרת אלא להגיע להסדר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המנהיגות קיימת.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת דראושה, אני יודע שהיא קיימת, אבל היא איננה מדברת. ואתה יודע בדיוק כמוני שזו האמת. הרי אני שומע, כשבאים אלי לדבר אתי בארבע עיניים, או בשש עיניים. ואני בא ואומר: תאמרו את זה. דרוש אומץ-לב. ואני אומר את זה – תאמין לי, מפני שהבעיה הזאת לא תיפתר, אלא אם כן תקום מקרב הפלשתינים שכבה רחבה של אנשים, שתגנה רצח באומץ, בלי היסוס. היא תיתן שני דברים – תוצאה מאוד חשובה – האחד, היא תיתן לאזרח הישראלי היהודי הרגשה שהוא לא מדבר לשווא. הוא רוצה, ולדעתי, רוב רובם של הישראלים הם כאלה, הוא רוצה פשוט שלום. אבל

היא תיתן גם דבר נוסף – סימן שיש הנהגה, שמוכנה לקום באומץ-לב ולהגיד, שזאת לא דרך; ובשום פנים ואופן לא להיכנע לקומץ אנשים קיצונים, שרוצה להביא את המערכת הזאת לתסיסה מתמדת, כי מספיק סכינאי אחד כדי להביא לשינוי האווירה מן הקצה אל הקצה. ואם יהיו חינוך כזה, התייחסות כזאת, על-ידי הנהגה קולקטיבית, מעל ומעבר לוויכוחים הקיימים, שיוקיעו את התופעה והדברים ייאמרו בקול רם, תהיה לזה השפעה רצינית ביותר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

שר המשטרה מ' שחל:

אם היושב-ראש יסכים.

היו"ר ר' אדרי:

לא כעת, אני מבקש.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני לא חשבת, ובאמת הייתי מאוד שמח אילו במקום התנצחות התייחסנו לנושא הזה בצורה שלווה, אבל, לצערי הרב – כפי שאמרתי – בחר לו חברי הטוב, חבר הכנסת עוזי לנדאו, לנגח את הממשלה על כל צעד ומעשה, גם כאשר הדבר מתייחס לעניין רציני מאוד ואיננו נכון עובדתית.

ואני אגיד מלה אחת על הגירוש: לא בקלות נתקבלה ההחלטה ולא בקלות ראש ובקלות דעת. היה צורך לעשות מעשה, גם לשגר מסר, והיה צורך לעשות מעשה שיבוא ויפגע בתשתית הארגונית והמנהיגותית של אנשי ה"חמאס", שאצלם בכלל אין פשרה ואין כוונה לפשרה; המדיניות המוצהרת שלהם לעולמי עד – הם יפגעו ביהודים בהיותם יהודים, והדברים ידועים. וקמה הממשלה הזאת ואזרה אומץ ועשתה מעשה. בעשיית המעשה, קמתם וצעקתם, לפני הפשרה שהושגה. עוד לפני זה, התקפות – – –

תסלח לי, חבר הכנסת עוזי לנדאו, כשאתה מנענע בראש, זה לא משנה את העובדה. אני אינני רוצה, מפני שחבר הכנסת המסוים ממפלגתך לא נמצא באולם, אילו היה כאן הייתי אומר בשמו – על הביקורת, על מה שהוא טען.

לא בחדווה עשינו זאת. אבל ראינו בזה אמצעי. אגב, מעולם לא אמרנו אחרת. כל ממשלות ישראל, ואני אוסיף על זה: כל שופטי ישראל – למעט אחד, שכבר איננו מכהן בתפקידו כשופט עליון ועוד אחד

שלא ברור אם הוא באמת אימץ את התפיסה, שעל-פי האמנות הבין-לאומיות ישראל איננה רשאית לגרש – כל שופטי בית-המשפט העליון בכל המערכות שאני מכיר אמרו, מבחינה מוסרית, מבחינה משפטית, זכותה של ישראל לגרש אם יימצא צורך, לפי פרוצדורה מסוימת.

עכשיו הגענו לאיזו פשרה, פשרה עם ארצות-הברית, שלא פגעה בעיקרון, אלא הביאה לכך שהנושא ירד משולחנה של מועצת הביטחון. היא הביאה גם לדבר נוסף, ואגב, ממנו הערבים חוששים. הם טוענים: אם ניתן לפרש החלטה של מועצת הביטחון פירוש, שמבצעים את ההחלטה על-ידי זה, שיש פשרה מן הסוג שהגענו אליה עם ארצות-הברית, הם אומרים: זה חל לא רק על החלטה 799, אלא גם על החלטה 242 וגם על החלטה 338.

ואנחנו הגענו, לדעתי, להישג מכל בחינה שהיא, גם מבחינת העיקרון לא לוותר, גם מבחינת התוצאה – השגת היעד של תיאום עם הממשל החדש בארצות-הברית. זה גרוע? זה רע? ממתי היתה השאלה הזאת לגמרי מחוץ ללקסיקון של ניהול מדיניות?

תבונה מדינית היתה אצלכם בממשלה? היה לי הכבוד לשרת תחת מר שמיר כראש הממשלה. אני אומר לך, חבר הכנסת לנדאו – ואני לא אגיד מלה אחת – אין לך במה להתפאר, בהשוואה לשום ממשלה שהיתה לפניו ובוודאי בהשוואה לממשלה הקיימת היום; לא על ההתעניינות, לא על הנחרצות, לא על המדיניות. אני אגיד לך מה היה. היה ריטואל קבוע – – – אדוני היושב-ראש, אתה מאות לי, אבל היו שבע הצעות לסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה רק להזכיר, שוועדת הכנסת החליטה על מקסימום 20 דקות, אבל בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני עומד לסיים.

קריאה:

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ר' אדרי:

לא. הרבה חברי הכנסת ביקשו ולא נתתי אף לאחד. בסוף אולי אתן שתי שאלות, לא יותר. בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

בממשלה הקודמת היה המשיב הקבוע שר המשטרה אז, חבר הכנסת רוני מילוא היום. ואני רוצה להגיד לאלה שבאו ואמרו, ששלחו פלוני – אני נעלב. אני לא ממלא-מקומו של איש, אני ממלא מקום עצמי. אני באתי כדת וכדין, בהתאם למשרד ולחובה להשיב על הצעה לסדר-היום בעקבות הרצח שהיה בירושלים, נושא שהוא בתחום סמכותה של המשטרה ובתחום סמכותי כשר המשטרה, שאחראי גם לענייני ביטחון הפנים.

מה היתה התשובה? יש לי כאן החומר, שוב, אם תרצה אקל עליך, אתן לך אותו מ"דברי הכנסת". היה ריטואל קבוע. חבר הכנסת רוני מילוא היה קם מייד אחרי איזה מקרה רצח מצער ואומר: הממשלה מתייחסת לעניין ברצינות, ראש הממשלה יזמן דיון. ואחר כך היה בא ואומר: צריך לשקול אם להנהיג עונש מוות. שום דבר לא קרה, שום מעשה לא נעשה. אגב, אחד הנאומים המרתקים שהיו כאן בכנסת היה פעם נאום תשובה של חבר הכנסת יוסי שריד, שאמר, כי המלים נשפכות על הרצפה ואין אפילו מה להרים משם. זה היה אחד הנאומים. אני אזכיר לך.

ההבדל בינינו הוא בדבר אחד, בנקודה מרכזית מאוד: אנחנו מתייחסים לנושא הזה של ביטחון הפנים והביטחון האישי ברצינות רבה.

ואני אסיים ואומר כמה דברים: אנחנו תגברנו את כוח המשטרה ב-400 תקנים, מחציתם הולכים לקו-התפר. תגברנו את קו-התפר על-ידי שיתוף התושבים עצמם בשמירה על ביטחונם. אני מתכוון בימים הקרובים לתת 20 ג'יפים ליישובים האלה, כדי שנחזור לתחושה שאנחנו שומרים על ביטחוננו.

ואני רוצה לומר כאן באותה הזדמנות לתושבי ירושלים: לי יש ויכוח עם אזרחי העיר ירושלים. אנחנו פונים אליהם שיתנדבו למשמר האזרחי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הם מתנדבים.

שר המשטרה מ' שחל:

לא יעלה על הדעת, שבירושלים רבתי מספר אנשי המשמר האזרחי איננו מגיע לזה שבפתח-תקווה ובכפר-סבא, או ברמת-אפעל. הדבר הזה מחייב, כי אם לא נדע כולנו להגיד שאנחנו לא נכנעים לטרור, אנחנו נגן על עצמנו – – –

חיים קופמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קופמן, אני מבקש ממך, יש לי בקשות ל-30 שאלות.

שר המשטרה מ' שחל:

לא יועיל, שום דוחות משטרה או ביטחון, מול סכינאי שברגע האחרון, או נערה – כפי שקרה אתמול – ששלפה סכין מתוך בגדיה, קמה בבוקר ורוצה לרצוח.

הבטחה של ביטחון מאה אחוז לא היתה בימי טרום מדינת ישראל, בעת כינון היישוב היהודי, עם הקמתה של מדינת ישראל, על כל הגלגולים שהיו. אומר דבר אחר. אם מישהו חושב שאני משלה את עצמי, שגם בעת כינון שלום אנחנו נלך לישון בשלווה ולא יקרה כלום ולא יהיו ערבים שירצו לחבל, לרצוח, להרוג – אני אומר לכם שהוא חי באשליות. אנחנו מנסים לבחור דרך, שבה ניתן יהיה לסיים את הסכסוך, אבל ניתן יהיה גם להגיע לרמת ביטחון טובה הרבה יותר מזאת הקיימת היום או שהיתה אתמול.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת לדיון בצורה מקיפה יותר, לרבות אותם נתונים ועובדות שלא יכולתי להציגם כאן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. ברשותך, אבקש שתמתין דקה אחת. חברי הכנסת, אני קיבלתי פתק מחבר הכנסת עוזי לנדאו, והוא רואה עצמו נפגע על-ידי הדברים שנאמרו והוצגו כאילו נאמרו על-ידו דברי הסתה. נכון שעל-פי התקנון הוא יכול למסור הודעה אישית בתום הישיבה. מאחר שהנושא הוא לא שגרתי ועומד על סדר-יומה של החברה הישראלית, אבקש לתת שאלת הבהרה לחבר הכנסת עוזי לנדאו, וגם לחבר הכנסת עמנואל זיסמן.

רן כהן (מרצ):

אני ביקשתי קודם.

היו"ר ר' אדרי:

לא. קיבלתי 17 בקשות לשאלות. אני אאפשר אחד לכל צד. בבקשה, חבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. אבקש להזכיר שני דברים. האחד, אדוני השר, אינני יודע מדוע כבודו ציטט דווקא מדברי חבר הכנסת שרון מלפני שנתיים בביקורתו על הממשלה. יכול היה לצטט את הדברים שלי – אותה ביקורת, כאשר חוד הטיעון היה שממשלת הליכוד דאז ממשיכה את מדיניותו של השר רבין, ולכן הטרור אז התגבר.

הערה שנייה. לצורך הדברים האלה, כבודו החל לעשות השוואות, ולצערי, כאשר עושים השוואות – וזאת כבר עשה השר רבין לפני כארבעה שבועות – צריך להביא ממש את המספרים. כבודו אמר שאני מסית כאשר אני אומר, שמעולם לא היה כטרור הזה וכי משיתים הכול על ראשה של הממשלה. שתי הערות: ההערה הראשונה – אני ציינתי במיוחד שאינני מאשים את הממשלה בכל מעשה שקורה, אלא בתוצאות שמדיניותה מביאה. ולגבי המספרים, אני מבקש להביא לפני השר את הדברים הבאים.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אין שום התנצלות. מה העניין הזה? זו לא הבהרה. זה ניצול מתועב. מה זה נוגע לעניין?

עוזי לנדאו (הליכוד):

בשבעת החודשים האחרונים, מאז קמה הממשלה הזאת, היו 27 מעשי רצח. בתקופה המקבילה של ממשלת הליכוד לפני שנה היו 19. בתקופה שלפני שנתיים היו עוד 19. אם אדוני ייקח את שבעת החודשים האחרונים של ממשלת הליכוד – היו 16. אני מצטער על שאני נזקק למספרים האלה, אבל אני מבקש שלהבא לא נביא עוד לעולם מספרים, לא ראש הממשלה רבין, לא אתה וגם לא אנחנו, אלא נתווכח על הדברים לגופם. הבאתי דברים כיצד ניתן להילחם בטרור – לא בדרך שבה מביא אדוני השר.

אדוני השר גם ישאל את עצמו, מדוע תושבי ירושלים אינם מתגייסים למשמר האזרחי אם הם רואים ממשלה שאיננה נחושה להילחם בטרור. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לחבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה, דקה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, איפה ההתנצלות? הרי בגין העניין הזה נתת לו את רשות הדיבור.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. אנחנו מנהלים ישיבה. הנושא לא שגרתי, וציינתי זאת. הנושא עומד על סדר-היום של החברה הישראלית. אנחנו נקדיש עוד שתי דקות והשר ישיב עוד דקה אחת – זה לא כל כך נורא. הדיון היה מכובד ומסודר יחסית. אני לא רוצה שבשביל שלוש דקות לא ניתן לחברי הכנסת, שהקשיבו והקדישו זמן לנושא הזה, להתייחס לדברי השר.

רן כהן (מרצ):

החלטתך נכונה. אילו היה חבר הכנסת לנדאו מקיים את הסיבה שבגינה נתת לו לדבר – דברי הסתה על שולמית אלוני ועל יוסי שריד – זה לא נזכר.

היו"ר ר' אדרי:

מי כמוך יודע, שכל חבר כנסת יכול להגיד כל מה שהוא רוצה מעל דוכן הכנסת. תודה רבה לך, אדוני, על ההערה. בבקשה, חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני תמים דעים עם הסברך, דברך ותשובותך בנושאים הביטחוניים והמדיניים הכלליים. אני מבקש ממך תשובה אחת. כמי שמכיר את יעילותה של משטרת ירושלים – ואני מעריך אותה – מדובר במוקד אינתיפאדי ברור ביותר, במעשים חוזרים ונשנים. מדובר גם על שעה – ואני מצטרף לקריאתך לגבי התנדבות למשמר האזרחי, אבל זו שעה לא של המשמר האזרחי, זו שעה של משטרת ירושלים. איך אתם מתגברים, כפי שהתגברתם על כך, ויש מוקדים בירושלים – אני מקווה שזה לא יהיה לנצח נצחים, אבל התגברתם – מדובר על שכונה מול שכונה. השכונה השנייה, גם לפי תפיסתך ותפיסתנו וההסכמה הלאומית תישאר גם בעת שלום בתחום בירת ישראל ובריבונותנו. איך אתה מתגבר על כך? זה ג'בל-מוכאבר ותלפיות-מזרח. זה צור-באהר ותלפיות-מזרח. אפשר היה אולי למנוע את הרצח הזה. זאת השאלה שאתה צריך לענות לנו עליה, מעבר לתשובותך, שאני מסכים אתן בתחום העקרוני, בתחום המדיניות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, קודם כול לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אני חיפשתי את ההתנצלות ולא מצאתי. אי-אפשר אפילו תוך כדי הדיון שאתה תגיד: לא נאמר דברים. אני אצטט את דבריך, כי אני רשמתי אותם. אתה אמרת בסיום דבריך: יש תמורה לאגרה – יש תשובה למחווה. כלומר, הרצח הוא תוצאה ישירה של מה שקרה.

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה משווה את עצמך לחבר הכנסת אריק שרון, עם כל הכבוד, מותר לך שיהיו לך תחושות כאלה. אריק שרון בכל זאת היה גנרל בצבא, ואני מתייחס אליו מפני שהוא מילא תפקידים ביטחוניים ולא בגלל האמירות שלו. אני רוצה לומר לך כאן: היתה התקוממות כאשר שרון אמר, לא על הממשלה הזאת אלא על הממשלה הקודמת, שחרור 1,000 עצירים פלשתינים, שאז השר ארנס כשר הביטחון שחרר – הפקרות ביטחונית.

אמרת: יש תמורה לאגרה – זאת הסתה מאין כמוה. אני לא יודע הסתה מהי אם זאת לא הסתה. כשאתה אומר לי לא לצטט נתונים – אני לא רציתי ואמרת שאתם הכרחתם וחייבתם אותי להתייחס, כי הדברים אינם נכונים, הם לא אמת, הם פשוט יצירת אווירה. יש בעיה – ואני קראתי קטע מדוח מסוים של הערכת מצב על השינוי באינתיפאדה.

לחבר הכנסת עמנואל זיסמן – בוודאי אינני מדבר רק על המשמר האזרחי. יש למשמר האזרחי יותר בעיה מבחינת ההרגשה. בקשר לירושלים, עשיתי כמה פעולות. אתחיל מזה שזימנתי אלי את כל נציגי היישובים היהודיים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה כדי לשמוע על בעיות הביטחון, תוך תגבור כוחות המשטרה במקום. בירושלים היו כמה סיכומים, לרבות סיכומים שהיו אחרי הרצח בג'בל-מוכאבר. למשל, הקמת צוות משותף למשטרה, לעירייה ולוועד השכונה לשם הגדרת הצרכים במיגון; הגברת הנוכחות המשטרתית בקו התפר, לרבות סיורים; הגברת הפעילות היזומה של המשטרה באזור והגדלת המשמר האזרחי בשכונה ושילובו במשימות ייחודיות במקום.

בירושלים עצמה – הגברת הפעילות, לרבות המאבק והמלחמה בצורה מאוד מתוחכמת, ולא אכנס לפרטים, בנושא שרפת המכוניות, שכאילו הפכה לאיזו אופנה; העלאת רמת הביטחון באזור התעשייה עטרות, ששם נזרקה האבן על התינוקת, על-ידי הקמת הסדנה של המשטרה – אתה אפילו השתתפת בטקס – הקמת בית-סוהר שיביא לכך שבמשך 24 שעות תהיה נוכחות של עשרות כלי רכב של המשטרה ושירות בתי-הסוהר, שיביאו לתחושת ביטחון ולהגברת הביטחון בצפון העיר; דברים אחרים שנעשים כדי להביא לתגבור באזור העיר העתיקה.

לא מקובל עלי, למשל, שישראלי, יהודי או ערבי, לא יכול ללכת בעיר העתיקה באותה תחושת ביטחון שהיתה לפני שנים מספר. זהו אתגר ממשי, שאני רוצה לעמוד בו – להחזיר לעיר את הביטחון שאבד, לדעתי, בממשלה הקודמת. זה יחייב מאמצים וגם אמצעים. אני מקווה שנוכל לקיים אותם בשני התחומים – גם את המאמצים, שבוודאי קיימים, ואני מניח שנתגבר על שאלת האמצעים לאחר שנקיים את הדיונים הדרושים גם במשרד האוצר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני השר. חברי הכנסת, שישה חברי כנסת ביקשו להסיר את שש ההצעות מסדר-היום, ושלושה חברי כנסת ביקשו להעביר אותן לוועדה. מאחר שחברי הכנסת זיסמן, אלסאנע ופלד ביקשו להעביר לוועדה והשר מבקש להעביר לוועדה, אני מבין שאין לנו כאן – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

השאלה לאיזו ועדה.

היו"ר ר' אדרי:

לוועדת החוץ והביטחון. לכן, שלושת חברי הכנסת לא יכולים לנמק. שישה חברי כנסת אחרים יכולים לנמק את ההצעות שלהם במסגרת דקה אחת מהמקום. ראשון המנמקים – חבר הכנסת שאול יהלום, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, עם כל הדברים שנאמרו כאן ועם כל הצער, אתה אומר אותם דברים בכל אירוע ביטחוני שמתרחש, והדברים עדיין נשארים בגדר מלים, עם כל הערכתי למאמצים שעושים כוחות הביטחון.

אני שואל: במקום לקרוא לציבור להתנדב למשמר האזרחי, שזה, לצערנו, לא עוזר, מדוע אחרי כל כך הרבה הצעות מכוניות, רציחות, פגיעות ופציעות לא תחליט ממשלת ישראל – משמר אזרחי חובה? כל אדם, כחובה, יצטרך לשמור על ביתו יומיים בשנה, ובצורה כזאת יישמר הביטחון בכל השכונות, בתפר ולא בתפר, בלוד, ברמלה ובכל המקומות. אנחנו מבקשים תשובה על השאלה, מדוע אין מהפכה מחשבתית במשרד המשטרה ובממשלת ישראל נוכח בעיית הטרור הקשה, שאינה נפתרת למרות כל המאמצים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת וליד חאג' יחיא מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אבנר שאקי. בבקשה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

סגן שר לא יכול להתערב בהליך כזה. הערנו את זה כמה פעמים. סגן שר לא יכול לבקש להסיר הצעה מסדר-היום נגד החלטת הממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, הוא חבר הכנסת ועל-פי התקנון – – אתה יכול לפנות לממשלה. כאן אנחנו לא ממשלה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני ישאל את השר.

דוד מנע (הליכוד):

הממשלה בעד העברת ההצעות לוועדה. יש פה סגן שר.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, התקנון מאפשר לו להסיר את הנושא מסדר-היום.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבקש להעביר את זה לוועדת הפירושים.

רן כהן (מרצ):

אבל זאת לא בעיה שלך, זאת בעיה של הקואליציה. תשאיר את זה לקואליציה.

היו"ר ר' אדרי:

בדיוק. חברי הכנסת, חבל על הזמן. התקנון מאפשר לו. בבקשה, חבר הכנסת חאג' יחיא.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, רוב הדברים ששמעתי הם דברים שקוראים לנקם. הבעיה היא לא בעיית נקם של רצח פה ונקמה שם. הבעיה היא איך להוציא את עצמנו ממעגל הדמים. אי-אפשר שמעגל הדמים

יפרץ על-ידי תגובה ותגובת נגד, רצח ורצח נגד. האתגר העומד בפנינו הוא איך לא להתחשבן על עוולות העבר ועל עוולות ההווה, אלא לגבי העתיד – ואנחנו צריכים להביא לסיום ולפשר בין תביעותיהם הצודקות של שני העמים בארץ האהובה הזאת.

כל הדברים האלה שאתם אומרים פה, איך אפשר לעשות את זה? אתם מוציאים מכלל חשבון שהשלום הוא הביטחון, ובלי שלום לעולם לא יהיה ביטחון. לכן, עלינו לחשוב על הדברים האלה בכובד ראש, ולא לגרור אותנו למצב של "הקם להורגך השכם להורגו".

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שאקי מסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טלב אלסאנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו מסדר-היום. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גם לבקש להעביר לוועדה וגם להסיר?

טלב אלסאנע (מד"ע):

לא, תרשה לי. אני קיבלתי רשות להצעה אחת.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אדוני, זה התקנון. אם אתה רוצה לשנות אותו, תפנה ליושב-ראש ועדת הכנסת, שיושב כאן. לא כאן המקום להערה הזאת.

חגי מירום (העבודה):

אבל הוא העיר הערה נכונה. אם אדוני יודע שחבר הכנסת אלסאנע – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, התקנון מאפשר לו להעלות הצעה. חבל על הזמן, הוא כבר היה יכול לסיים. השאלה היא לפי התקנון. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי ברצוני לגנות את הרצח שהיה בירושלים, וכן לגנות את הרצח ושפיכות הדמים של שני העמים. אני מתקומם כנגד הגזענות המתבטאת בדבריו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, כמוהו כשאר הימין, אשר מבחין בין דם לדם, בין רצח לרצח, בין אדם לאדם. זו גזענות קלסית.

ברצוני לציין שהריסת בתים, הרג, שפיכות דמים, אינם הפתרון. הם רק מגבירים את השנאה, מגבירים את התסכול ומרחיקים את השלום. הסכם השלום עם מצרים מהווה דוגמה טובה, כיצד ניתן להבטיח את הביטחון, כיצד ניתן לקרב את הלבבות וכיצד ניתן להשיג שלום בר-קיימא. לדעתי, הפתרון להבטחת הביטחון הוא על-ידי משא-ומתן ישיר עם אש"ף והשגת שלום צודק ובר-קיימא.

לפיכך אני מבקש להסיר את הצעתו הגזענית של חבר הכנסת עוזי לנדאו מסדר-היום. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין מסדר-היום.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הערה אחת לנושא. קראתי שהקימו איזה גדרות שמפרידות בין ארמון-הנציב לבין ג'בל-מוכאבר, וזאת הסכנה הגדולה ביותר. אם ישימו גדר, ישימו גם חומה. לא בגדרות מוצאים פתרון ביטחוני או לא ביטחוני.

אני מעיר את ההערה שלי, שהיא חוצה מפלגות ומעבר לכל הוויכוחים הפוליטיים. אין גדרות בירושלים, אסור לשים אפילו גדר אחת. צריך לשמור, להקפיד. כמובן, כשיירצחו יהודים – תמיד יגידו גזענות, חבר הכנסת טלב אלסאנע ואחרים. בסדר, אנחנו רגילים לזה. אבל אסור לשים גדרות שיפרידו בין השכונות בירושלים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף בא-גד, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי להסיר את ההצעה מאחר שהיה צריך להפסיק את הדיון, וכל חברי הכנסת, היינו צריכים לצאת למשפחת הקדוש יחזקאל מזרחי.

ליד הכנסת יש אוהל של משפחות נפגעות טרור, ובמקום שחברי הכנסת ילכו לאותן משפחות, יש חברי כנסת שמעזים ללכת לאוהל ה"חמאס".

לכן אני אומר, במקום להקים גדרות בירושלים עיר הקודש, צריך לפנות את שכונת ג'בל-מוכאבר, היות שזה קן של צרעות ובקביעות באים משם פורעים לפגוע בשכונות, וזה מזכיר לנו את ימי הפרעות על השכונות בירושלים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה טרנספר.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא אמרתי טרנספר. אמרתי לפנות אותם משם ולהעביר אותם למקום שיש בו רק ערבים. במדבר יהודה, שיחיו שם – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, יש לו עוד עשר שניות.

יוסף בא-גד (מולדת):

ההפרעות לא על חשבוני. אני מחכה עד שייפסקו ההפרעות.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך. יש לו עוד עשר שניות. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה לא כולל את ההפרעות.

ובכן, אני חוזר ואומר: במקום גדרות, לפנות את השכונות המתפרעות. לא ליצור חיכוך ביניהן, ואז המשטרה לא תצטרך משמר אזרחי אלא יהיו לנו שטחים ריקים בכל מקום שתהיה התפרעות.

לכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום ולהתחיל סוף-סוף לעשות משהו כדי להפסיק את הטרור.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה, חבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת חגי מירום מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לשתף אתכם בחוויה אישית שעברתי כאן בדיון. אני ראיתי את חבר הכנסת פרוש עומד כאן על הדוכן ונושא דברים נוקשים בעניינים ביטחוניים: לא ניתן; אנחנו נעצור את הטרור; וכן הלאה. עד כדי כך שלהב חבר הכנסת פרוש את דמיוני, שראיתי אותו לנגד עיני עם דרגות של תת-אלוף על הכתפיים ועם חגור ועם שכפ"ץ.

יגאל ביבי (מפד"ל):

למה צריך לפגוע?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

גונן שגב (צומת):

— — —

חגי מירום (העבודה):

ואני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת פרוש — — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת. חבר הכנסת גונן.

חגי מירום (העבודה):

שמעתי אותך, חבר הכנסת פרוש, ושאלתי את עצמי: אולי עוד רגע — — —

מנחם פרוש (יהדות התורה):

— — —

חגי מירום (העבודה):

תן לי רגע לומר את דברי.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פרוש.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יהלום.

חגי מירום (העבודה):

שמעתי את חבר הכנסת פרוש ושאלתי את עצמי – – –

היו"ר ס' טריף:

רק רגע, בבקשה. אני אתן לך עוד זמן כדי שחברי הכנסת יירגעו בינתיים.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש, רבותי חברי הכנסת: תנו לו לסיים את דבריו, יש לו עוד חצי דקה בקושי. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

חגי מירום (העבודה):

היה נראה לי, שכל שנייה עתיד חבר הכנסת פרוש להודיע, שמועצת גדולי התורה החליטה על גיוס כללי של בחורי ישיבות לצבא כדי להיאבק בטרור הזה, המשתולל מפנים ומחוץ. כפסע היה בין דבריו – כך נראה לי – לבין ההודעה הזאת, אבל לצערי לא הודעת הודעה כזאת, ואתם ממשיכים לשבת, להיות ספונים בישיבותיכם, תורתכם-אומנותכם, ולהשאיר את הביטחון על כתפי בני הארץ הזאת, בכלל זה חבר הכנסת רן כהן, שתקפת אותו כך. ואני אומר פה: עד מתי תימשך הצביעות הזאת, שבה אתם מטיפים לחיזוק ביטחון ישראל ואינכם קוראים לבחורי הישיבות להתגייס למאבק נגד הטרור?

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

גונן שגב (צומת):

חגי מירום (העבודה):

תודה רבה.

שאול יהלום (מפד"ל):

העבודה היא השותפה הראשית להסדר הזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני רוצה להשיב.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

הוא משמיץ, ולי, לפי התקנון, מגיעה הזכות להשיב.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני רוצה לומר משהו.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך. חבר הכנסת פרוש, במטותא ממך.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת שאול יהלום, אני קורא אותך פעם שנייה לסדר.

אני רוצה לפנות לחבר הכנסת פרוש: נשמעו דברים. זו לא הפעם הראשונה שנשמעים דברים בכנסת, כאלה ואחרים. לא נשמעה כאן שום השמצה אישית. אני מבקש ממך, הדברים נאמרו – – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אולי בשבילך זאת לא השמצה אישית, בשבילי זו השמצה אישית.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו נמשיך, חבר הכנסת פרוש.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש ממך. אתה לא שם לב שעכשיו אני היושב-ראש? אני לא סובל את הקריאות האלה. חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הוא צודק. לפי התקנון הוא יכול לדבר.

היו"ר ס' טריף:

אני פונה למציעים ואני שואל, האם אתם מסכימים להצעתו של השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון? חבר הכנסת זיסמן?

עמנואל זיסמן (העבודה):

השר הציע להעביר לוועדת החוץ והביטחון, אבל מאחר שוועדת הפנים עוסקת בענייני המשטרה, הוא מסכים שנעביר את זה לוועדת הפנים.

היו"ר ס' טריף:

נעביר לוועדת הכנסת. יש נוהל קבוע בעניין הזה, אין שום בעיה.

חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים?

רן כהן (מרצ):

מסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אבנר חי שאקי? איננו. מסכים.

חבר הכנסת עוזי לנדאו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין?

אלי דיין (העבודה):

מסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מנחם פרוש, מסכים אדוני?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כן.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אם כן, רבותי חברי הכנסת, עכשיו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעתם של חברי הכנסת בנושא הרצח בירושלים לוועדת הכנסת, כדי שזו תחליט אם הנושא יועבר לוועדת הפנים או לוועדת החוץ והביטחון? מי נגד?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 22

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

רבותי חברי הכנסת, בעד – 22, נגד – 2, נמנע – 1. אני קובע שההצעה לסדר-היום בנושא הרצח בירושלים תעבור לוועדת הכנסת. תודה רבה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני דורש את זכותי להגיד את דברי.

רן כהן (מרצ):

בסוף הישיבה, בסוף היום.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אתה צריך לשמור על תקנון הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

לאיזה תקנון אתה מתייחס, אדוני? האם אתה מדבר על הודעה אישית?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

לא הודעה אישית.

היו"ר ס' טריף:

אז אני לא רואה שום אפשרות לתת לך לדבר.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני מתכוון לסעיף 88(ז), בעמוד 32.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה לא קשור בכלל.

היו"ר ס' טריף:

איזה סעיף?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

סעיף קטן (ז) בעמוד 32.

חגי מירום (העבודה):

מה סעיף 88(ז)?

היו"ר ס' טריף:

אם אתה מתכוון, אדוני, לסעיף קטן (ז) – הוא בסך הכול הציע להסיר, זאת לא היתה הצעה לסדר-היום.

יצחק לוי (מפד"ל):

זאת היתה הצעה.

היו"ר ס' טריף:

זו פרשנות שלך, חבר הכנסת לוי, אבל זאת לא פרשנות של הכנסת. כיוון שלא מדובר בהצעה אלא בהסרת הצעה, אין שום מקום לעניין הזה.

יצחק לוי (מפד"ל):

להסיר הצעה זו הצעה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני מבקש ממך לשמור על תקנון הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

אני מאוד משתדל, אדוני, אני מקווה רק שתעזרו לי. אני בודק עם מזכירות הכנסת עוד הפעם את התקנון. אני מבין שכאן מדובר על הצעה: "בהצעה, שנושאה הוא פעולתה של סיעה שאינה סיעתו של המציע" – – –

מנחם פרוש (יהדות התורה):

שר המשטרה מ' שחל:

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מבקש שקט.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע איזה תקדים אתה יוצר כאן? ששום דיון לא ייגמר.

חגי מירום (העבודה):

איזו פעולה של סיעה יש פה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פרוש, אנחנו נמשיך. אנחנו נבדוק את הטענה שהעלית במשך זמן הדיון בהצעת החוק הבאה, ואם אתה צודק באמת, ניתן לך בהמשך הדיון להעלות את דברייך.

הצעת חוק רשות הדואר (תיקון – מחלקי דואר), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ס' טריף:

אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, להעלות את הצעת חוק תע"ה, הצעת חוק רשות הדואר (תיקון – מחלקי דואר), התשנ"ג–1992. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבותי השרים, אני מבקשת להציג את הצעת חוק רשות הדואר (תיקון – מחלקי דואר), התשנ"ג-1992. להצעת חוק זו, ביוזמתי, הצטרפו חברי הכנסת יעל דיין, תופיק זייד, נעמי חזן, האשם מחאמיד ויעקב שפי. אני מבקשת להסביר את הצעת החוק ואת משמעותה.

חברי הכנסת, במדינת ישראל עובדי מדינה ועובדי חברות ממשלתיות הם שכירים, וכמו כל השכירים הם נהנים מכל הזכויות המוקנות להם בחוקי העבודה וכן מהזכויות המוקנות להם בתוקף היותם עובדי מדינה ובתוקף חוזה העבודה. הסכמי העבודה האלה הם הבסיס לזכויות רבות ומגוונות, ולכן חשוב מאוד שכל מי שמועסק על-ידי המדינה יהיה כפוף לחוקי העבודה ולזכויות הטמונות בהסכמי העבודה. אבל, קרה דבר, ובמדינת ישראל נוצר במשך כמה שנים מעמד מאוד מוזר, והייתי אומרת אפילו מביש, של דוורים המועסקים על-ידי רשות הדואר, שהיא חברה ממשלתית, במעמד של שכירים אבל חסרי זכויות בסיסיות. כדי ליצור את המעמד המוזר הזה של שכירים חסרי זכויות בסיסיות, עשו שימוש במין ניסוח של מחלקי דואר, אשר הוכנס לסעיף שעניינו סוכנויות דואר, ועל-ידי כך מנסים להציג את הדוורים כקבלנים וכעצמאים.

הניסיון הזה להעסיק עובדים על-ידי רשות ממלכתית ללא זכויות, תוך שימוש במין ניסוח כזה של מחלקי דואר, הוא עוול משווע לגבי כ-1,500 עובדים, רובם נשים, אשר עובדים קשה מאוד בחורף ובקיץ, סוחבים את התיקים הכבדים עם דברי הדואר, עוברים בבתים, עולים קומות, וכאשר הם נזקקים להגנתם של חוקים בסיסיים ביותר, מסתבר שהם נטולי הגנה. כך למשל, מי שנחשב מחלק דואר קבלן, אין לו זכויות בסיסיות כמו קביעות, ותק, דמי מחלה, חופשת לידה, חופשה לצורך שמירת היריון, ימי אבל וימי הישארות בבית עם הילד החולה, ובכל פעם שהם נעדרים הם נקנסים על-ידי המעביד, הלוא הוא רשות הדואר.

אני רוצה להדגיש שהדוורים האלה, שנציגיהם יושבים כאן ביציע, אינם בגדר עובדים בחוזה אישי. מי שעובד בחוזה אישי, שמורות לו כל ההגנות הכלולות בחוזה העבודה. הם גם אינם עובדי חברות קבלניות, כלומר חברות לכוח-אדם, שהרי מי שמועסק על-ידי חברה לכוח-אדם, גם הוא מוגן על-ידי חוקי העבודה בתוקף היותו שכיר. כאן יצרו מעמד מאוד חריג של עובדים שאינם עובדים בחוזה אישי, ואינם עובדים של קבלן, אלא הם עובדים קבלניים בעצמם. איזה מין קבלנים הם? הם אינם עצמאים, הם אינם רשומים בביטוח הלאומי או במס הכנסה כעצמאים. רשות הדואר מנכה מהם לביטוח הלאומי, ולכן מבחינת הביטוח הלאומי הם שכירים של רשות הדואר, אבל מחתימים אותם על חוזה שכתוב בו שאין יחסי עובד-מעביד לגביהם.

המצב הקיים היום ברשות הדואר הוא מצב בלתי נסבל. אני נמצאת בקשר עם הדוורים האלה, ושמעתי סיפורים קשים מאוד על הסכמי עבודה, על כך שאין מכבדים את זכויותיהן של נשים אשר יצאו לחופשת לידה ועל כך שמפלים אותם על כל צעד ושעל.

לכן, אני קוראת לכם, חברי הכנסת, לתמוך בחוק הזה בקריאה טרומית, כדי שבועדת העבודה והרווחה נדון בו ונכין אותו.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. אדוני, שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר מראש מה אני עומד להציע בקשר להצעת החוק של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי והמציעים האחרים. אני רוצה לפנות בשם הממשלה, על-פי סעיף 137א', ולבקש ממנה להשהות את ההצבעה, ואנמק מדוע.

הסוגיה של מחלקי הדואר הובאה לשולחני, לאחר שהיה איום בהשבתת שירותי הדואר. כאשר נודע לי הדבר, הבעתי דעה ברורה, ואני חוזר עליה גם כאן: אני רואה בעצם העסקת עובד על-פי הסכם אשר מפקיע ממנו את זכויותיו לתנאים סוציאליים – פרישה וזכויות מינימליות אחרות – דבר בלתי מוסרי ובלתי צודק. כל תפיסת העולם שלי מנוגדת לכך.

ואכן, כאשר באתי לבדוק את הפרטים, התבררו לי כמה פרטים, ואני רוצה להעמיד כאן דברים על דיוקם: רשות הדואר משתמשת בשירותיהם של כ-1,200 קבלנים לחלוקת דואר. כ-700 מתוכם מחלקים דואר בהיקף מצומצם ביותר. ברוב המקרים מדובר בעבודה שזמן ביצועה מכמה דקות ועד לכמה שעות. כ-500 מהם מחלקים דואר בהיקף של חצי משרה ומעלה.

ההנחיה שנתתי לרשות הדואר היתה, להגיע להסדר שיכניס את העובדים האלה למסגרת של עובדי רשות דואר, בתקופה שבה יתקבלו בין 100 ל-120 לשנה, כדי לא להביא למצב שעלול לגרום לקריסת רשות הדואר בגלל המעמסה הכספית. הפתרון הזה התקבל על דעת המחלקים, והוא נמצא בשלבים סופיים של משא-ומתן וסיכום בין ההסתדרות, הוועד וההנהלה.

יוסי כץ (העבודה):

על כמה עובדים מדובר?

שר התקשורת מ' שחל:

מדובר על 500 עובדים, חלקם בגיל מתקדם, וצריך לתת להם תנאי פנסיה. חלקם נקלטים כעובדים לכל דבר ברשות הדואר.

אני חייב לומר דבר נוסף: סוד גלוי הוא, שעם הנהלת הדואר היה לי ויכוח, עקב אי-שביעות רצוני מתפקודה. הודעתי להם שאינני מרוצה, והודעתי גם על פיטוריו של המנכ"ל, בין השאר משום שאיני חושב שמה שקורה בתחום זה הוא הדבר הנכון. אומר במלוא גילוי הלב: זה עומד בניגוד לכל עיקרון

שאני מאמין בו. אני לא מאמין שרשות ממשלתית וממלכתית יכולה להעסיק עובד כקבלן, ולומר לו לאחר 20-30 שנה: לך הביתה, איני מכירה אותך. אני לא חושב שהמדינה צריכה לעשות דבר כזה.

אברהם פורז (מרצ):

מי שמחלק דואר – עובד, מי שמפטר אותו לפעמים מתבטל.

היו"ר ס' טריף:

מה הוויכוחים שם? חברי הכנסת אלסאנע ובא-גד, ביקשתי מכם.

שר התקשורת מ' שחל:

לא מדובר בשכר, מדובר גם בבעיה של זכויות לאחר, מדובר בהרבה כסף. למה השאירו את זה? החוק נותן אפשרות, נותן סמכות, ולכן ההסכם הזה הוא על דעת העובדים, מקובל על ההסתדרות, במסגרת משא-ומתן.

מדוע אני מבקש להשהות את ההצבעה? אם יתברר שהחוק יועבר, זה עלול לפגוע בסיכויים לגמור את המשא-ומתן, באופן הברור ביותר. חבר הכנסת פורז, באמת.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת פורז ויחזקאל.

שר התקשורת מ' שחל:

זה עלול לפגוע באפשרות להגיע לסיכום, וחברת הכנסת גוז'נסקי לא תצליח לעשות את מה שהיא רוצה לעשות. אני אומר לך מראש, כמי שיש לו גם קצת ניסיון: גם בביצוע וגם במשא-ומתן, פעולה זו של הצבעה היום על החוק תביא לתוצאה אחת ויחידה, והיא שהעובדים לא יקבלו את מה שאני עומד על כך שיקבלו. אני עומד על כך שיהיה הסכם, והתוצאה תהיה שבמקום להגיע להסכם, שכבר מוכן בראשי-תיבות, מוסכם ומסוכם, נגיע למצב הפוך.

יוסי כץ (העבודה):

אברהם יחזקאל (העבודה):

שאלה, אדוני השר.

שר התקשורת מ' שחל:

בבקשה.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

מהמקום, לא מהמיקרופון.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני השר: 1. בתוך כמה שנים ייכנסו מחלקי הדואר להסכם, ובכמה עובדים מדובר? 2. מתי אמור ההסכם להיחתם?

שר התקשורת מ' שחל:

התשובה היא זאת: מדובר על חתימה בשבוע הבא. למעשה הכול חתום. יכול להיות שהחתימה תהיה אפילו מחר. השבוע ישבתי עם ההנהלה, סיכמנו את הנקודות, אנחנו נמצאים במשא-ומתן סופי לפני חתימה. ייתכן שזה יהיה היום וייתכן שזה יהיה מחר. מדובר על ימים.

אשר לנקודה האחרת, מדובר בהחלט על קליטת כל העובדים האלה בתוך תקופת זמן שבין שלוש לארבע שנים, כ-100 עד 120 לשנה. אין אפשרות לקלוט מעבר לזה, כי הרשות תתמוטט. מי שרוצה את המקסימום יעשה בדיוק ההיפך.

מה אני מציע? בתקנון הכנסת יש סעיף 137א' האומר: "ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה וחבר הכנסת המציע הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהיה, ורשאי חבר הכנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה". אם יש הסכמה – – –

היו"ר ס' טריף:

אדוני השר, יש שאלה לחבר הכנסת רן כהן. אולי נאפשר לו לשאול וניגש להצבעה. חבר הכנסת רן כהן, לא מהמיקרופון.

רן כהן (מרצ):

אה, לא?

היו"ר ס' טריף:

לא, זה לא במסגרת של דקה. אפשרתי לך לשאול שאלה מהמקום.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני טעיתי, כי חשבתי שאתה שלחת קודם את חבר הכנסת אבי יחזקאל למיקרופון.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני, אתה ביקשת כל כך יפה.

חיים אורון (מרצ):

אני רוצה לשאול.

היו"ר ס' טריף:

אני גמרתי את שלב השאלות.

חיים אורון (מרצ):

אני רוצה לשאול את השר.

היו"ר ס' טריף:

עכשיו חבר הכנסת רן כהן שואל.

קריאות:

— — —

שר האוצר א' שוחט:

צריך להצביע נגד. אני חושב שיש גם החלטת קואליציה להצביע נגד, אבל זה לא חשוב — — —

קריאות:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

מותר לי להציע הצעה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני השר, מאחר שמדובר — — — ברמה הנמוכה ביותר, אני מבקש לשאול אותך: אני מסכים למה שאתה אומר, שיכול להיווצר לחץ נגטיבי, אבל מאחר שמדובר בקריאה טרומית, מדוע לא תקבל את הרעיון שהצעת החוק תעבור בקריאה טרומית, תוך התחייבות של חברת הכנסת גוז'נסקי שהיא תמתין עם העניין בוועדה עד גמר המשא-ומתן?

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת, אני מבקש שקט. אדוני השר, אני מבקש להשיב בקיצור.

שר התקשורת מ' שחל:

אני אסביר.

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, אני מבקש לשבת.

שר התקשורת מ' שחל:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת רן כהן, שאלת שאלה. שואלים ולא רוצים לקבל תשובה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אולי תירגעו. אדוני שר האוצר, אולי תשיב במקום שר התקשורת? השר רוצה להשיב.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא יכול. השר שחל צריך לדבר עוד שעתיים, לכן – – –

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני השר. הוא ידבר עוד דקותיים מקסימום, לא שעתיים.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שר התקשורת מ' שחל:

אני מתעלם מההערה של שר האוצר, שהיא באמת לא במקומה.

שר האוצר א' שוחט:

זה נכון, אני לוקח אותה בחזרה.

שר התקשורת מ' שחל:

היא באמת לא במקומה.

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת רן כהן. העניין איננו תיאורטי אלא מעשי. מה אומרת הצעת החוק של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי? היא אומרת שיש למחוק בכלל את הסמכות של רשות הדואר להעסיק עובדים בקבלנות. אמרתי גם כן – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

שר התקשורת מ' שחל:

תסלחי לי, הרי החוק נמצא כאן, הוא מוחק – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, נא לא להפריע.

רן כהן (מרצ):

זו הצעה טרומית.

שר התקשורת מ' שחל:

אני רוצה להשיב. אמרתי כאן: עובדים 1,200, מתוכם 700 ימשיכו גם בעתיד. מדובר באנשים בקיבוצים ובמושבים, שאצלם החלוקה היא במסגרת של דקות, ואין בעיה לגביהם, אבל אם לא תהיה סמכות, אפילו יעבור החוק בקריאה טרומית, אני במקום העובדים, וגם אתה במקומם, לא היינו מגיעים להסכם. מדוע? אם זה הופך בלתי חוקי, התנאים יהיו אחרים. אני אפנה לבית-המשפט, אדרוש את כל הזכויות, ולא במסגרת של סיכום.

דבר שני, וזו הנקודה המעשית ביותר – – –

היו"ר ס' טריף:

אדוני מסיים?

שר התקשורת מ' שחל:

דקה, אני מבקש.

מה שאומרת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי הוא: לקלוט את כל 400 או 500 העובדים לאלתר, השנה. הרשות לא מסוגלת כספית, מדובר על סדרי גודל של 30 עד 40 מיליון שקל, זה פשוט בלתי אפשרי. ההסתדרות אומרת: אני מוכנה לחלק את זה לארבע שנים. זו ההצעה שלי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יחזקאל, תשב בבקשה.

שר התקשורת מ' שחל:

אגב, ההסתדרות היתה מוכנה ליותר. אני בא ואומר – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

בשלוש שנים זה יסתיים?

היו"ר ס' טריף:

תשב בבקשה, חבר הכנסת יחזקאל.

שר התקשורת מ' שחל:

אני ממליץ על שלוש שנים. אני חושב שהיום יגמרו את ההסכם. הצעת החוק היא איתות שלא להגיע להסכם, פשוט מאוד.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

שר התקשורת מ' שחל:

אני לא מכיר דרך אחרת מלבד לבוא ולומר לחברי הכנסת: תגלו אחריות. אני יזמתי את הפנייה לפני חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני באתי ואמרתי להנהלה, שאני נגד ההסדר הזה של החזקת קבלנים. אני לא מבין, זו שאלה של פתרון או רצון לקבל כותרת?

לכן אני מציע לפעול על-פי סעיף 137א' ולבקש מהכנסת להשהות את ההצבעה ולאפשר לי לסיים את המשא-ומתן.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני השר. רגע, חברי הכנסת, קודם שואלים את המציעה. חברת הכנסת גוז'נסקי, את מסכימה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני לא רוצה להתווכח על העובדות. לי יש עובדות אחרות.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו לא רוצים שתפתחי בנאום חדש.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

רגע אחד. לכן, בלי להתווכח על העובדות, אני מתנגדת להשהיה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הצעת חוק שמתקבלת בקריאה טרומית איננה חוק. אי-אפשר ללכת אתה לבג"ץ, אי-אפשר ללכת אתה לבית-משפט. אבל אם יתברר שאכן יש הסכם והעובדים יהיו מרוצים ממנו, אני מבטיחה לך שלא יהיה המשך חקיקה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבקש שקט, עכשיו ניגשים להצבעה.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת יחזקאל, נא לשבת במקום.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פורז, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת פורז, פניתי אליך חמש פעמים היום.

אברהם פורז (מרצ):

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון. אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, ואין לדבר בשעת ההצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

על מה מצביעים?

היו"ר ס' טריף:

מצביעים על השאלה אם להשהות או לא להשהות.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

סליחה, מצביעים על החוק. חברי הכנסת, אני מתקן את דברי. כיוון שחברת הכנסת גוז'נסקי, המציעה את החוק, מתנגדת לבקשת השר להשהיית ההצבעה לפי סעיף 137א' לתקנון הכנסת, אנחנו נצביע מי בעד החוק ומי נגד החוק.

שר התקשורת מ' שחל:

היו"ר ס' טריף:

זה הנוהל, אדוני השר.

יוסי כץ (העבודה):

כך קובע סעיף 137א'.

שר התקשורת מ' שחל:

אני אקרא את התקנון.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה. רק רגע. חברי הכנסת, אני מבקש.

שר התקשורת מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כתוב כך: "ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה וחבר הכנסת המציע הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהיה, ורשאי חבר הכנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה; היתה התנגדות כאמור, יעמיד היושב-ראש את עניין ההשהיה להצבעה – – –".

היו"ר ס' טריף:

אדוני, זה היה – – –

יוסי כץ (העבודה):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

ובכן, סעיף 137א' לתקנון הכנסת קובע במפורש, שהזכות הזאת קיימת רק כאשר חבר הכנסת המציע מסכים לכך. זה תנאי בל יעבור. הנושא הזה – – –

היו"ר ס' טריף:

תודה, חבר הכנסת יוסי כץ. אתה עזרת לי, וזה מספיק לי.

יוסי כץ (העבודה):

— — —

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה מלמד את השר שחל? אתה חושב שהוא לא יודע את זה?

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת החוק? מי נגד? נא להצביע. ההצבעה החלה, אני מבקש שקט.

קריאות:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

תעשה סדר אצלך בקואליציה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני, חבר הכנסת תיכון, אני מבקש ממך.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 25

נגד – 7

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מחלקי דואר),
התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, בעד – 25, נגד – 7, נמנע אחד, אני קובע שהצעת החוק – — —

אברהם פורז (מרצ):

עוברת לוועדת הכספים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, ועדת הכנסת תקבע. אנחנו נפנה את הצעת החוק של חברת הכנסת גוז'נסקי לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. תודה רבה, חברי הכנסת. אני מבקש שקט, אנחנו ממשיכים. חברת הכנסת גוז'נסקי, אומנם את שמחה, אבל אין צורך לצעוק באולם.

שאלות בעל-פה

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בשאלתא בעל-פה מס' 115, של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, בנושא: מכירת בנק איגוד לישראל בע"מ. בבקשה.

מכירת בנק איגוד לישראל בע"מ

אסתר סלמוביץ (צומת):

— — — אדוני היושב-ראש

היו"ר ס' טריף:

רק רגע, חברת הכנסת, בבקשה ממך. אני מבקש מחבר הכנסת יחזקאל לשבת. חבר הכנסת ביבי, בבקשה. חבר הכנסת מנע, נא לשבת. חבר הכנסת נחמן. בבקשה. תשב, אתה מפריע. בבקשה, גברתי.

חברי הכנסת, אולי נשב קצת יותר בשקט ונשמע?

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, הובא לידיעתי כי חברת "נכסים מדינת ישראל" והנהלת בנק לאומי עומדים למכור בימים אלה את בנק איגוד לישראל בע"מ, אף שאין בידיהם נתונים עדכניים לגבי שוויו האמיתי והמעודכן של הבנק, וזאת עקב עיצומים שנוקטים עובדי הבנק זה חודשים, המונעים בעד מעריכים לבדוק את ערכו הממשי.

עוד הובא לידיעתי, כי בית-הדין לעבודה דחה את תביעת הבנק להוצאת צווי מניעה, וכי העובדים מתנים את שחרור המידע על מצבו וערכו של הבנק בקיום משא-ומתן.

ברצוני לשאול:

1. כיצד יימכר הבנק בלי שיהיו בידי נציגי המדינה נתונים עדכניים לגבי שוויו הממשי?
2. האם ידוע למשרדך כי המפקח על הבנקים הצהיר בפני נציגי ההסתדרות והעובדים, כי החליט על התניית השתתפות הבנק הבין-לאומי במכרז במיזוגו עם בנק איגוד, וזאת למרות העובדה שברור לו כי תנאי זה יחייב פיטורים של עובדים ומנהלים בבנק איגוד?
3. מאחר שצפויות מכירות נוספות של בנקים, מדוע אין קובעים מדיניות אחידה לגבי תשלום מענק מוניטין לעובדים, שיהיה בה כדי לחסוך כסף ציבורי רב במניעת שביתות בבנקים אחרים? תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני שר האוצר.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תהליך המכירה של בנק איגוד, שבו הוחל לפני כשנה, מתעכב זה זמן עקב עיצומים הננקטים על-ידי העובדים, המתבטאים בעיקרם בהימנעות ממסירת מידע ניהולי להנהלת הבנק ולבעלים. זאת, לטענת העובדים, עקב התנגדותם לאפשרות שהבנק ימוזג עם בנק אחר.

לאחרונה נחתם הסכם שכר בין הנהלת הבנק לוועד הפקידים בבנק, ובמסגרתו התחייבו העובדים להמציא להנהלת הבנק נתונים עדכניים. הסכם זה, אף שנחתם לפני כשבועיים, עדיין אינו מיושם על-ידי העובדים.

הדרישה למיזוגו של הבנק בבנק הבין-לאומי במקרה שהאחרון ירכוש את בנק איגוד הינה תנאי שנקבע על-ידי נגיד בנק ישראל, במסגרת סמכותו הבלעדית על-פי דין. משנקבע כך, מחייבת דרישה זאת את המוכרים והקונים.

בימים אלה מתקיימים דיונים בין "נכסים מ.י." ובנק לאומי לישראל מחד גיסא לבין ועדי העובדים מאידך גיסא בנוגע להבטחת זכויות העובדים בעת מכירת הבנק. עמדת ממשלת ישראל ו"נכסים מ.י." הפועלת מטעמה הינה, כי בתהליך המכירה לא ייפגעו כל זכויות העובדים הקיימות להם מכוח הסכמי העבודה והדין.

עקב העיכוב בתהליך המכירה ומתוך דאגה לאפשרות פגיעה בבנק ובתהליכי ההפרטה, הוחלט להמשיך בתהליך המכירה על בסיס המידע הקיים בידי הבעלים.

עמדתי היא, כי שיתוף העובדים בתהליך המכירה מן הראוי שייעשה ככלל בדרך של מכירת חלק ממניות הבנקים לעובדים בתנאים מועדפים, ואכן כך אנחנו עושים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחברת הכנסת סלמוביץ.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני שר האוצר, כידוע, בנק איגוד הינו בנק רווחי, המספק פרנסה לכ-1,000 משפחות. אי לכך, האין אדוני סבור, שפיטורי עובדים רבים, כצפוי, עקב מכירת בנק איגוד ומיזוגו עם הבנק הבין-לאומי, סותרים את מדיניות ממשלה זו, אשר חרתה על דגלה את פתרון בעיית האבטלה? תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שאול יהלום – במסגרת של דקה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, בעיית האמינות בנושא של מכירת הבנקים חשובה לכל המערכת הפיננסית הישראלית. לא צריך להרבות בדברים על כך. הדבר הכי חשוב הוא שמדינת ישראל, אזרחיה, מפקידיה, לקוחות הבנק והעובדים ידעו, שמדינת ישראל, ממשלת ישראל, נכסים מ.י. – מתנהגים באמות מידה של צדק ויושר ולא איפה ואיפה.

הנה בנק ברקליס, אמרו: יימכר כעצמאי. מה ההבדל בין בנק ברקליס לבנק איגוד? כמעט אותו גודל. המדינה הולכת עכשיו לבזבז כספים, למכור את בנק איגוד על סמך נתונים חלקיים, לכן במכרז ללא נתונים מלאים הממשלה עלולה להפסיד המון כסף.

הוויכוח של הבנק עם העובדים נמצא בדיון משפטי בבית-דין לעבודה, ויש להמתין לפסיקת בית-הדין לעבודה, ורק אחר-כך להמשיך בהליכי המכירה. והנה הממשלה ו"נכסים מ.י." עושות את כל השגיאות האפשריות, ובסופו של דבר זה גם יפגע במערכת הפיננסית עצמה ובלקוחות של בנק איגוד.

היו"ר ס' טריף:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני שר האוצר, ידוע שהגורמים השולטים בבורסה הם הגופים המוסדיים הגדולים, ובראשם קופות הגמל של הבנקים. ידוע גם שהאוצר מתכוון למכור, למשל, את המניות של בנק הפועלים בבורסה. שאלתי לכבוד השר, מה מתכוון האוצר לעשות כדי למנוע את המצב לפיו קופות הגמל של הבנקים יקנו את הבנקים והכול יישאר במשפחה?

היו"ר ס' טריף:

אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

לשאלה הנוספת של חברת הכנסת סלמוביץ: אין ברירה, ואם אכן ייקנה בנק איגוד על-ידי הבנק הבין-לאומי, חייבת להיעשות התייעלות. עם זאת, אנחנו בטוחים שהמערכת שתצטרך לקנות בנק נוסף תמצא את הדרך – בוודאי – כדי שהפגיעה תהיה מינימלית.

עמדת הממשלה בעניין יצירת מקומות עבודה ומלחמה באבטלה איננה באה לומר, שאם צריך להתייעל – לא צריך לעשות את זה.

לשאלתנו של חבר הכנסת יהלום: ההבדל בין בנק איגוד לקניית בנק ברקליס-דיסקונט הוא הבדל משמעותי ביותר. קודם כול אני רוצה לומר שעמדותי, ואני חושב שגם עמדת "נכסים מ.י." וגם עמדת בנק ישראל היא, שכאשר יגיע המועד של אוקטובר 1993, עמדתנו תהיה שיש למכור את בנק ברקליס-דיסקונט כולו, כיחידה אחת, ולהפרידו מבנק דיסקונט. היום לא רצינו להתערב בעניין בצורה שלטונית, שכן יש בעלי מניות בציבור, מניות של אי.די.בי., שהם מחזיקים כ-13% מבנק דיסקונט, ועל

כל החלטה שהיתה החלטה שלא על בסיס כלכלי – היתה חושפת אותנו לתביעות, מדוע הסכמנו לוותר על זכות הסירוב הראשונה שהיתה לבנק דיסקונט ברכישת בנק ברקליס-דיסקונט.

לחבר הכנסת לס: אנחנו מודעים לבעיה הזאת. יושבת כעת ועדה בראשותי, של בנק ישראל ושל האוצר ושל "נכסים מ.י.", ועוסקת בסוגיה של קרנות הנאמנות וקופות הגמל שבידי הבנקים. אין ספק שהדבר ייעשה כך שתהיה הגבלה משמעותית ביכולת הקנייה העצמית, אם בכלל, תהיה גם הגבלה באפשרות של קופות גמל של בנק אחד לקנות בנק שני. עם זאת אני רוצה להביא לתשומת לבך, שבסיכומי דבר, כאשר אנחנו מדברים על שוק ההון, 80% ממנו מרוכזים בקופות האלה, ואם הן לא תוכלנה להשתתף כלל בקנייה, משמעות העניין היא, שלא יהיה אפשר למכור את הבנקים בשוק ההון.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

הצעה לסדר-היום

מדיניות הריבית של בנק ישראל

היו"ר ס' טריף:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בהצעה לסדר-היום, מס' 1085, של חבר הכנסת חיים קופמן בנושא: מדיניות הריבית של בנק ישראל. אני מזמין את חבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להכניס תיקון קטן: זאת מדיניות הריבית וגם הזעזועים שהיו בבורסה.

קריאה:

לא שומעים אותך.

חיים קופמן (הליכוד):

אני אומר, שתיקון קטן להצעה לסדר-היום הוא – גם מדיניות הריבית של בנק ישראל וגם הזעזועים שהתחוללו בבורסה.

בשבועות האחרונים – השר רובינשטיין, אני צריך את אוזנו הכרויה של שר האוצר.

שר האנרגיה והתשתית א' רובינשטיין:

אני מתנצל בפניך.

חיים קופמן (הליכוד):

אני מחכה לו כבר עשרה ימים. היתה אי-הבנה.

בשבועות האחרונים אנו עדים לעצבנות באוצר, בבנק ישראל, חדשות לבקרים עולות הצעות להעלאת הריבית, ניסיונות למנוע בריחת מטבע חוץ, התנפלות על הבורסה, אחר-כך ניסיונות הרגעה, בקיצור – פורים כלכלי. לובשים מסכות, פושטים מסכות, מכחישים מה שאמרו 24 שעות לפני כן.

מה הוא בעצם הנושא המרכזי של המשק הישראלי? – עידוד הצמיחה, עידוד התעסוקה, מניעת אבטלה, שיפור מאזן התשלומים, יצירת אווירה אוהדת להקמת עסקים ומפעלים. כל נושא חשוב ונכבד בפני עצמו, אבל כולם קשורים ומשפיעים זה על זה, כאשר מחיר הכסף ומצב שוק ההון הם הנדבכים החיוניים להשגת המטרות הנ"ל.

אולם, לדעתי, למרות הצהרות הנגיד ובכירי בנק ישראל, שהריבית במשק נמוכה, המציאות שונה. ייתכן שזה נכון לגבי הלוואות לטווח ארוך, שניתנות בעיקר להשקעות בנכסים ובציוד, המשמשים ערובה וביטחון. אולם, לצערי, הריבית האפקטיבית במשק גבוהה מדי, פוגעת בעסקים הקטנים והבינוניים ועומדת בסתירה לניסיונות הממשלה לעודד עסקים קטנים. מצד אחד הממשלה ערבה להלוואות לטווח ארוך בריבית נמוכה, הניתנות אך ורק לציוד ולנכסים; ומצד שני הריבית האפקטיבית על האשראי, על ההון החוזר של אותו עסק, היא גבוהה למדי.

לפירמות הגדולות יש בדרך כלל הון זול, שגויס באמצעות הבורסה, או הלוואות לטווח ארוך, אולם העסק הקטן מקבל אשראי מוגבל ביותר להון חוזר, הנושא ריבית גבוהה. בגלל העדר ביטחונות, חלק חשוב ניתן בריבית חריגה, פלוס עמלת הקצאות, ועוד עשרות סוגים של עמלות, שמעלות את הוצאות המימון בצורה רצינית.

הנגיד טוען, שהריבית בישראל נמוכה בהשוואה לחוץ-לארץ, ולא היא. הריבית באנגליה היא של 5%–6% והאינפלציה בת 3%–4%. אפילו בגרמניה הריבית היא של 9%, והיא במגמת ירידה, והאינפלציה היא של 4%. ואילו בישראל הריבית האפקטיבית לעסק הקטן נעה, עם עמלת ההקצאה, פלוס עמלות נוספות על האשראי החריג, לממוצע של כ-25%; זאת אומרת, גבוהה יותר מ-150% מהאינפלציה בת ה-9%, ולזה קוראים ריבית זולה.

אין לי ספק, שהעלאת הריבית השנתית ב-2%–4% תפגע באופן חמור ברווחיות העסקים וברצון של יזמים ותיקים כחדשים לקחת סיכון, להרחיב את עסקיהם הקטנים או לפתוח עסקים חדשים.

ראוי לזכור, שבגלל מדיניות האשראי הנהוגה בישראל על-ידי העסקים כאשר נותנים אשראי, קורה שחלק מהוצאות המימון של העסק הוא עבור מקדמות מס הכנסה ומס ערך מוסף, המשולמים לפני שהעסק קיבל את הרווח או את התמורה בפועל.

אין די בעידוד ממשלתי לעסקים קטנים באמצעות ערבות המדינה הניתנת למוסדות פיננסיים. הלוואות ניתנות רק לצידוד ולנכסים המשמשים כביטחונות. לעסקים הקטנים והבינוניים יש צורך באשראי להון חוזר, וזה ניתן בצמצום, וכפי שציינתי, בריבית גבוהה. מדוע הוא ניתן במשורה? מפני שמנהל הסניף רוצה ביטחונות ושוב ביטחונות ולא מוכן לקבל עליו סיכון, אפילו לא ללמוד את אופי העסק ומהותו. לעומת זאת, הוא ייתן אשראי ביד נדיבה לרכישת ניירות ערך, ולפעמים אפילו לאותו בעל עסק, בתנאי שהאשראי הוא לרכישת ניירות ערך.

חשוב לזכור שבדרך כלל, בגלל ריכוזיות הבנקים בארץ, רוב ניירות הערך המובילים בשוק והקרנות קשורים באותו בנק, כך שהאשראי לניירות הערך – א. מנפח את ערך ניירות הערך של הקונצרן הבנקאי; ב. הטיפול בקביעת היחס של ביטחונות מול ניירות ערך נעשה מגבוה, על-ידי הנהלת הבנק, ומנהל הסניף לא חושש מקבלת אחריות, כי יש יד מכוונת מלמעלה ואולי גם כזו המתבססת על תוכנה משוכללת ומשוקללת; ג. הרווח מהטיפול בניירות ערך מכניס לבנק הכנסה גבוהה; ד. הביטחונות נמצאים בתיקי הבנק ולא מגולמים בצידוד או במלאי או בחשבונות של לקוחות הנמצאים בעסק.

זאת הבעיה האמיתית, שר האוצר ונגיד בנק ישראל, מדוע יש אשראי לרכישת ניירות ערך ואשראי יקר לעסק הקטן ולמשקי הבית? אבל ייתכן – ואתם כבעלי עניין, כי הבנקים של הממשלה, לא נוח לכם לטפל בנושא הזה. הבנקים כיום ללא פיקוח אפקטיבי. אין להם בעלי מניות, אין אספה כללית, ואת הפיקוח של בנק ישראל לא מרגישים.

לא נעלם מעיני הרצון של הנגיד למנוע הידלדלות של יתרות מטבע-החוץ שלנו, ולכן, בין היתר, הוא העלה את הריבית. אבל מה לעשות שכל משקיע מתוחכם במטבע חוץ או, רחמנא ליצלן, "ספקולנט", כפי שקוראים לחלק מהם, יודע כיצד לקבל אשראי לשלושה-ארבעה ימים לצורך רכישת מטבע חוץ ולשלם אולי 0.003% תוספת לארבעת הימים, וזאת בהערכה של תוספת של 3% לשנה.

הנגיד היה צריך לבצע פיחות קטן בעתו, כדי להרגיע את השוק; ונראה שהוא מתוסכל שהעובדה שהמשקיע במטבע חוץ מסתדר די טוב עם "ציר האלכסון" המבטיח לו רווח נאה לאורך זמן נתון.

אדוני הנגיד שאיננו כאן, ושר האוצר שישנו כאן, אולי העדר סחורה בשוק ההון מעודד את רכישת מטבע חוץ. אולי תאיצו את ההפרטה של חברות ושל הבנקים. אולי לפחות תציעו להנפיק איגרות חוב שיקנו למשקיע בהן האפשרות להמירן בתוספת בונוס במניות של בנקים וחברות ממשלתיות שיופרטו בעתיד. קראתי שגם אחרים הציעו זאת. אני חושב שזו דרך.

אולי תעודדו את החברות הבורסאיות להשקיע בתשתית, בבניית כבישים, מוסדות חינוך, פרויקטים של מים וביוב, תחנות כוח ועוד. אולי תציעו למכור אדמות של מינהל מקרקעי ישראל לצורך ספיגת כספים. אבל, למען השם, תפסיקו לפטפט ותעשו משהו.

האבטלה גוברת, רוב הפירות של הצמיחה מיוחסים על-ידי כל המומחים לשנתיים האחרונות של ממשלת הליכוד. עובדה שמציינים מדוע הבורסה כל כך גבוהה – בגלל התוצאות הנפלאות של החברות בשנתיים האחרונות.

הנגיד ואתה, שר האוצר, תיאמתם את המהלכים לפגיעה בבורסה. ביום בהיר הודלף מהאוצר על מיסוי של 25% על הבורסה. אחר כך הוכחש על-ידי שר האוצר. אחר כך הנגיד הכריז על העלאת ריבית, על הבורסה כ"בועה פיננסית". אחר כך בא שר האוצר ומודיע בסוף השבוע שביום ראשון הבורסה תתאושש. הוא כנראה יודע מה שהוא אומר, שר האוצר, כי הוא בעל העניין הגדול ביותר במדינה, בידיו השליטה על הבנקים, בידיו השליטה על החברות הממשלתיות, אז למה לא להאמין לו? אחר כך הנגיד מכחיש את מה שאמר לגבי הבורסה. היום כבר יש בעיתון שמועה חדשה על מיסוי המניות הישראליות בארצות-הברית. לאן נגיע?

היו"ר ס' טריף:

מה קרה היום בבורסה?

חיים קופמן (הליכוד):

זה בגלל קלינטון, לא בגלל בייגה שוחט.

כאן חשוב לצטט את אחד מבכירי האוצר, שהביע את תדהמתו על הדברים ששר האוצר והנגיד מפזרים בימים האחרונים. כך אמר הבכיר באוצר לכתב "ידיעות אחרונות", כפי שמופיע בעיתון יום שני, 15 בפברואר 1993, לפני יומיים: "הם היו צריכים לשבת בשקט ולשתוק. הם כל הזמן מפטפים וגורמים נזקים שלא יתוארו. גם בישיבה אתמול סוכם שימתנו את ההצהרות, ודקה אחר כך הם אומרים שהבורסה עלולה ליפול כפי שהיא עשויה לעלות. אבל כבר מזמן התייאשתי מהם. אני מייחס זאת לחוסר ניסיונם בתפקיד ולכך שהם מחפשים כותרות או פרסום מבלי לקחת בחשבון שכל מלה שהם פולטים, גם בלי משים, עלולה להרוס את הבורסה. הבורסה צריכה שקט ולא שני פטפונים כמו שר האוצר והנגיד". וזה אומר בכיר באוצר, זה כתוב באותיות שחור על גבי לבן ב"ידיעות אחרונות" של יום שני.

רבותי, נגיד בנק ישראל ושר האוצר, מה קרה לאמינות שלכם? איך נפלתם? כיצד תגרמו ליציבות במשק לאחר הטלטלה הגדולה שיצרתם? אולי תגזרו על עצמכם שתיקה למען המשק, למען תדמיתכם, למען תדמית התפקיד הרם שאתם ממלאים? או, לחלופין, אם אינכם יכולים להתאפק, אולי יש מקום להקים איזו צנזורה שתעסוק בבעיית הדברת, הגורמת נזק בל ישוער למשק שיציבות ושקט דרושים לו כאוויר לנשימה, כחמצן.

היו"ר ס' טריף:

אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני קצת תמה על סיום דבריו של חבר הכנסת קופמן, שכן מדי שבוע מוגשות הצעות לסדר-היום בעניין מדיניות הריבית ומיסוי הבורסה, והצעתו היא ששר האוצר לא יגיד אף מלה בעניין. אני לא מבין איך אני, כשר האוצר, אוכל לתת תשובות על הצעות לסדר-היום של חברי כנסת, כשיושבים עיתונאים ורושמים את התשובה, הטלוויזיה משדרת באופן ישיר; ולכן יש תרתי דסתרי בהצעה שלך.

חיים קופמן (הליכוד):

— — — בעיקר לבורסה.

שר האוצר א' שוחט:

עם כל הכבוד לך, השאלות שנשאלות פה נוגעות לכל אותם תחומים שאתה אמרת, מהראשונה ועד האחרונה. אם חברי הכנסת יקבלו החלטה שהם מרסנים את עצמם, לא שואלים שאלות, לא על מיסוי הבורסה, לא על מצב הבורסה, לא בקשר לריבית, לא בקשר למטבע חוץ, אולי היה יכול שר האוצר להחליט שהוא לא מגיב, איננו עונה ולא אומר מלה. אבל הדברים האלה נמצאים על סדר-היום הציבורי שלנו, והשאלה היא אילו תשובות נותנים. אי-אפשר להתחמק ממתן תשובה כלשהי בעניין.

לכן, אני יכול להגיד על עצמי דבר אחד ברור. לאורך כל הדרך, בשלושת השבועות האחרונים, כאשר הנושאים עלו ונשאלו, שמרתי על עקביות במתן התשובה בכל דקה ובכל שנייה.

אני רוצה להגיד מלה אחת בעניין הבורסה, בוודאי יגיעו השאלות הנוספות. בדרך שבה הוצגו הדברים בפני, אמרתי את זה כמה וכמה פעמים ואני חוזר ואומר את זה עכשיו. צריך לדעת שהבורסה שלנו היא בורסה חזקה, היא מבטאת רווחיות של המשק והיא מבטאת השקעות. אבל כמו כל דבר צריך לדעת שבורסה יש לה תכונה שהיא יכולה לעלות והיא יכולה לרדת, ואנחנו ראינו את זה בשבועות האחרונים. לכן אמרתי שכל מי שמשקיע בבורסה צריך להביא את הדבר הזה בחשבון, צריך לעשות את השיקול שלו, אם הוא נכנס, מתי הוא נכנס, מה הוא קונה, מה הוא איננו קונה. זאת העצה היחידה האמיתית שנתתי בעניין ואותה אני אגיד, חוזר והגד עשר פעמים. אני אומר את זה כשר האוצר. אני לא אומר – תיכנס, אני לא אומר – תצא, ואני לא אומר כדאי ולא כדאי, זאת לא סמכותי ואני בוודאי לא צריך להגיד את זה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גם לא בועות.

שר האוצר א' שוחט:

לא אמרתי גם בועות. אני לא בא לייצג את הנגיד בעניין. הנגיד אמר את מה שהוא אמר והוא ימצא את הדרך להגיב על זה.

חיים קופמן (הליכוד):

אמרת. ביום ראשון הבורסה תעלה.

שר האוצר א' שוחט:

מהרבה טעמים אני לא רוצה להיכנס לעניין. אבל האמן לי שהדבר הזה היה חריג ביחס לכל מה שאמרתי לאורך כל הדרך. מי שעקב אחר תגובותי יודע שאני עניתי במפורש אותה תשובה שאני אומר לך ולכנסת עכשיו, וכך אני אנהג אם אשאל בעוד שבועיים.

אשר לעניין הריבית, כל אחד יודע שמדיניות הריבית המונטרית היא באחריות בנק ישראל, אבל אני אגיד את עמדתי.

אין ספק שהיה חוסר שיווי משקל מסוים בשווקים בין הביקושים למטבע חוץ ובין מה שקרה בשוק ההון בבורסה. אני רק מציין את העובדה, אחרי זה אומר את עמדתי בעניין. נגיד בנק ישראל חשב, שדרך העלאת הריבית הוא ימנע את הביקושים במטבע חוץ אחרי שהוא סיפק את הביקושים בתקופה לא קצרה. אין ספק שהעלאת הריבית היא גורם שלילי בכוונות שלנו להשקעות, לגידול ולצמיחה, אף שגם אתה הזכרת, חבר הכנסת קופמן, שההלוואות לטווח ארוך, הריבית עליהן היא נמוכה בכל קנה מידה בין-לאומי, ולמעשה מי שמשקיע או קונה ציוד ומקבל היום כספים באמצעים כאלה או אחרים, מקבל כסף בעלות נמוכה מאוד שמאפשרת השקעות.

אבל יש גם מגזרים שחיים ב"שקלי השוטף", כפי שאנחנו אומרים, ויש בעיה בהעלאה. הבעיה היתה, שהמכרזים במטבע חוץ גרמו לביקושים בשקלים, וזה העלה את שערי הריבית שבהם הבנק מכר את הכסף במכרזים, והיתה גם העלאה ללווים של 0.8% או משהו כזה.

אני מקווה שתהיה התייצבות בשווקים, אני לא יכול להיות בטוח. מכל מקום, גם נגיד בנק ישראל וגם אני חשבנו שאין לעשות כרגע שום צעדים מיוחדים אשר צריכים התערבות של הממשלה ובנק ישראל בתור שוקי הון. אני מניח שיהיה איזון, אני מקווה שיהיה איזון.

אבל אני רוצה להגיב בעניין הפרטה שהזכרת. נכון שאנחנו צריכים לעשות מאמצים עליונים להגביר את הפרטה, גם של חברות ממשלתיות וגם של הבנקים. הקשיים אינם סוד. קודם עניתי על שאלתא בעל-פה על קשיים במכירה של בנק איגוד, שכבר יש מועמדים, והעובדים לא נותנים את האינפורמציה כדי לבדוק את הבנק, ואנחנו נתקלים בבעיות לגמרי לא קלות.

אני הקימותי ועדה בראשותי עם אנשי בנק ישראל, האוצר ו"מ.י. נכסים", כדי לסקור את פעילות העבר של "מ.י. נכסים", במה נכשלו שלא הגיעו למכירה יותר מסיבית של הבנקים, קביעת אסטרטגיה של המכירה ובאילו תנאים צריך לעשותה לקראת הבאות. אנחנו יודעים שבאוקטובר 1993 תמו עשר שנים מאז משבר המניות, וכל המבנה צריך לעבור שינוי מסוים. אני מקווה שהוועדה הזאת, אשר החלה בעבודתה גם עם צוותי משנה, תגבש מדיניות. אנחנו נביא אותה גם לידיעת הכנסת וגם לידיעת הציבור. אני מקבל את מה שאתה אומר בנושא הגברת מאמצים של הפרטה והזרמת סחורה לשוק.

אני רק רוצה להגיד, בהערת אגב, שבכל זאת צריך לזכור משהו. אם אתה עושה הפרטה, הכספים שמגיעים מהפרטה, על-פי חוק התקציב, נכנסים למימון הגירעון של התקציב. הם לא הולכים כתוספת תקציב להוצאה. לפיכך, מה שיקרה הוא שגיוס ההון על-ידי הממשלה יהיה יותר קטן, כי אם הממשלה צריכה לגייס 8 או 9 מיליארדי שקלים, והיא תקבל מיליארד אחד או שניים באמצעות הפרטה, הרי שכדי לאזן את התקציב היא תצטרך לגייס פחות משוק ההון, ולכן בשוק איגרות החוב תהיה פחות סחורה.

מכיוון שאני מסכים בעניין הפרטה, ורואה את הדברים, נדמה לי בהרבה קטעים – ובקטע הזה, כמוך, אין לי בעיה. פשוט ציינתי את העניין של ההיצעים בשוק.

אני חוזר ואומר: עדיף, ואני מקווה, שהריבית תרד ויתייצבו השווקים. ריבית נמוכה, כפי שאמרת, היא מנוף להשקעות. היא נותנת למגזר העסקי להתקיים ולפעול בתנאים כאלה שמאפשרים יוזמות ומאפשרים השקעות. לכן הדבר חשוב, ואני מקווה שהיא תרד.

אין לי התנגדות שהדבר יובא לוועדת הכספים.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני השר. הצעה להסיר מסדר-היום לחבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה, במסגרת של דקה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני השר, האם שמעת על מחלה שנקראת סטוק-מניה? אני רוצה לומר לך, שיש מקום אחד במדינת ישראל ששם האנשים מרגישים טוב. הם מהמרים, הם מרגישים נהדר, והמחלה הזאת בתרגומה העברי נקראת בורסה-מניה. למה למען השם היה צריך להיווצר מצב שפוליטיקאים, לצורך העניין הנגיד, אני באמת חושב שאתה גילית הרבה יותר אחריות מהנגיד, למה למען השם היה צריך

להתערב בדבר, כאשר אתם עצמכם יודעים שהציבור לפעמים יותר חכם גם מדברי הנגיד? הוא יודע שהבורסה היא מקום שקונים, מוכרים, מרוויחים ומפסידים. אבל המחלה הזאת בחברה הישראלית קיימת, ולכן אני מציע לפוליטיקאים, כולם, במדינת ישראל: הביקורת שלכם לצורך העניין היא מיותרת ומזיקה. אנא, שימו לב לעניין ותתבטאו פחות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת קופמן, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

חיים קופמן (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד ומי נגד העברת ההצעה של חבר הכנסת קופמן לוועדת הכספים?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעה עוברת לוועדת הכספים של הכנסת. תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

דברי נגיד בנק ישראל על הבורסה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום מס' 1110, 1111, 1132, 1153 ו-1163 בנושא: דברי נגיד בנק ישראל על הבורסה. אני מזמין את חבר הכנסת יעקב שפי. בבקשה, במסגרת של שבע דקות לכל נואם.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שנים מספר הגיש שר האוצר הצעת חוק לשינוי חוק מס הכנסה. בחוק זה הוא ביקש לבטל את הפטורים שקבע החוק, לרבות הפטור שחל על גופים ציבוריים רחבי היקף – מלכ"רים, קופות גמל וכדומה. במלים אחרות, ההצעה התמקדה במיסויים של אותם גופים.

בסיכומי של דבר, הצעתו לא יצאה אל הפועל ולא אושרה על-ידי ועדת הכספים של הכנסת, אולם ההצעה הצליחה לזעזע את כל המערכת הפיננסית, דהיינו את כל שוק ההון. השוק הוצא מיציבותו ונגרמו הפסדים כבדים בשוק איגרות החוב של המדינה, עובדה שגרמה בסיכומי של עניין לכך שמרבית קופות הגמל במדינה, ובמיוחד הגדולות שבהן, סיימו אותה שנה בהפסד ריאלי שפגע בשכירים רבים, תוצאה שלא קרתה עד אז בקופות הגמל, הנחשבות לאפיק השקעה בטוח וסולידי.

מסתבר שזיכרוננו של נגיד בנק ישראל קצר, כיוון שהיה עליו לזכור את הנזק שנגרם אז ולא לחזור עליו, והפעם תוך פגיעה ישירה בבורסה.

כאשר מדיניות הממשלה היא לחימה באבטלה, ודבר זה בא לידי ביטוי בהצהרות השרים וראש הממשלה, הרי צמצום האבטלה יושג על-ידי יצירת מקומות עבודה חדשים, שייעודם קליטת דורשי העבודה. אחד המקורות הראשיים והחשובים ביותר לגיוס הון, כדי להשקיע ולהרחיב מקורות תעסוקה, הוא הבורסה. אך לשם כך יש לעורר את אמון המשקיעים בה, וזאת כמובן על-ידי ביסוס יציבותה.

ראוי להזכיר, שהבורסה יוצרת את האמון, במיוחד כאשר ציבור המשקיעים מרוויח. לצערי, בין המרוויחים יש גם ספקולנטים. אך אין לגזור או להקיש מהמיעוט על הרוב. רוב המשקיעים הוא סולידי בעיקרו, וביניהם נמנים גופים ציבוריים רחבי היקף, גופים מוסדיים כמו קופות גמל, קופות השלמות וקרנות נאמנות.

אין ספק כי מאורעות הימים האחרונים, כפי שבאו לידי ביטוי בשוק ההון עקב התבטאויותיו של הנגיד, תרמו תרומה מכרעת לשבירת אמון המשקיעים, והראיה – הנפילות הגדולות הן במניות והן בענף

הסוליד, איגרות החוב של המדינה, ואילולא הצהרות ההרגעה שבאו בעקבות המפולת, אינני יודע היכן היתה הבורסה נעצרת בהידרדרותה.

במיוחד מפריעה לי העובדה שרובות משקיעים קטנים, ברובם המכריע שכירים שביקשו לשמור על ערך חסכונותיהם, כתוצאה מהירידות ומהבהלה שנוצרה, יצאו מהבורסה בהפסדים, מאחר שלא עמד להם הכוח להמשיך, כפי שעושים הספקולנטים והמשקיעים החזקים.

חכמים, היזהרו בדבריכם; כך נאמר במקורותינו. אמרה זו טובה גם לנגיד הבנק המרכזי של המדינה. לדעתי, היה זה תפקידו של הנגיד, אם כבר מתח ביקורת, גם להציג חלופות – רעיונות, דרכים נוספות להשקעה, ובמיוחד עבור הגופים המוסדיים, שהם עתירי ההון במדינה ומהווים גוף דומיננטי בשוק, וזאת במטרה לנטרל את הלחץ הכבד שהם מפעילים כיוון שהשוק צר עליהם, שלא לדבר אם גם קופות הפנסיה תופנינה אליו.

לדעתי, היה על הנגיד להעריך מה יחשבו משקיעים חיצוניים, מחוץ-לארץ, בבואם להשקיע בארץ, האם ישקיעו את כספם בבוועה פיננסית, כאשר אמרת, הנגיד – בוועה פיננסית – לנגד עיניהם? אין ספק כי הגדרה זו גרמה ותרמה לפגיעה הקשה בשוק ההון, במקום להקנות יציבות ואמינות במלוא מאת האחוזים.

אני פונה לכל בעלי התפקידים הבכירים במערכת, להיזהר להבא בהצהרות פזיזות ומזיקות ולא-אחראיות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת שפי, שעמד בלוח הזמנים. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת גונן שגב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, החוסך הקטן, זה שבשבוע-שבועיים האחרונים הרגיש שמשגעים אותו, החוסך הקטן הזה עומד תמה, מדוע פקיד הבנק הבטיח לו, שאם הוא יקנה את תעודות ההשתתפות של קרן הנאמנות של הבנק הזה שהפקיד עובד בו, מצבו ישתפר בצורה מדהימה. אותו פקיד בנק שלף מהתיק את הדיווח איך הקרן הזאת גדלה וצמחה בשנתיים-שלוש השנים האחרונות והניבה 300%, 400% רווחים. והחוסך הקטן, שבסך הכול חושב איך הוא יקנה דירה לבן, הלך והפקיד שם את כספו, אולי אפילו הוציא מקרן ההשתלמות או מקופת גמל אחרת. החוסך הקטן הזה מרגיש מרומה והוא כועס, כועס מאוד, כועס על הנגיד, כועס על שר האוצר, כועס. החוסך הקטן הזה כועס, ובצדק.

את נאומי כאן, מעל הבימה הזאת, אני מקדישה היום לחוסך הקטן ורוצה לנסות להסביר לו מה קרה פה, משום שאני מבינה שאין לי מה להסביר לשר האוצר, שמתמצא בתחום הזה, וגם לא לחברי הכנסת החכמים, שגם הם מתמצאים. אני אסביר לחוסך הקטן.

החוסך הקטן, דע לך שבמשך ארבע שנים בלבד, בין סוף 1988 לסוף 1992, גדל שווי שוק המניות מ-12 מיליארד שקל ל-82 מיליארד שקל – גידול של 700%. אדוני החוסך הקטן, האם משכורתך גדלה ב-700% בארבע השנים האחרונות? לא. ככל הידוע לך, משכורתך הריאלית ירדה בארבע השנים האלה. באותן ארבע שנים בדיוק, כשהבורסה היתה נפלאה כל כך, האבטלה גדלה והפכה מכת מדינה. באותן ארבע שנים קיצצו במכסות של ילדי רווחה, קיצצו בשירותים ציבוריים. הכול קרה בארבע השנים האלה. ואתה שואל את עצמך, החוסך הקטן: איך זה? איך זה קרה? בזמן שלי מורידים את השכר הריאלי, הרווחים בבורסה גדלים.

ואת הסוד הזה, אדוני החוסך הקטן, את הסוד הזה אפשר לגלות אם בודקים כיצד העניין הזה עובד. העניין הזה עובד בצורה פשוטה מאוד. בארבע השנים האחרונות – הכול קורה באותן ארבע שנים – המדינה, כלומר הממשלה נתנה הקלות והטבות למעבידים למיניהם, בכלל זה החברות, בסכום כולל של 22 מיליארד שקל. 22 מיליארד שקל, בצורה של הקלה – לא לשלם לביטוח הלאומי את מלוא הסכום אלא רק מחצית הסכום, והקלות אחרות. 22 מיליארד שקלים נפלאים אלה זרמו לכיסיהם של המעבידים, כדי שתהיה עבודה למובטלים. בינתיים האבטלה גדלה והבורסה תפחה. ההיגיון הפשוט אומר, שהכסף הזה – אם לא כולו הרי חלקו – הגיע לבורסה. לא כסף, אדוני החוסך הקטן, הוא שגרם לפריחה האדירה של 700%, אלא הכסף של המעבידים, של החברות הפיננסיות, שזרם לעסקים האלה, לעסקי הספירות בבורסה, ולא הושקע במשק.

התירוץ היה: נותנים להם את הכסף כדי שישקיעו ויהיו מקומות עבודה, אבל הם לא השקיעו ואין מקומות עבודה, ומפעלי תעשייה קורסים, ומפעלי תעשייה לא משנים ייעוד, אלא מפטרים עובדים ומצמצמים, והאבטלה גדלה. אבל יש מישהו שיש לו כל כך הרבה כסף שאין לו מה לעשות בו, והכסף הזה זרם לבורסה.

לכן, העלייה התלולה של 700% בשווי המניות בבורסה אינה איזו תופעת טבע, זה לא איזה דבר לא מובן, שלא כתוב בספרי הלימוד, אלא זו תוצאה חוקית של מדיניות הממשלה.

עכשיו, אילו באה הממשלה הנוכחית ואמרה: נכון, הממשלה הקודמת העשירה את העשירים, אבל אנחנו לא נעשיר את העשירים, והיתה משנה באופן מהותי את המדיניות הזאת, הבורסה היתה משנה גם היא את ההתנהגות שלה. אבל זה לא מה שקרה. לכן אינני יכולה להאשים רק את הממשלה הקודמת.

לכן, כאשר אומרים לך, אדוני החוסך הקטן, שאתה צריך לשלם יותר בשביל הלימודים של ילדיך, כי לממשלה אין כסף; כאשר אומרים לך, אדוני החוסך הקטן, שפיטורים הם מחיר ההבראה, נשאלת השאלה: האם 700% של גידול בערך המניות – זו הבראת המשק? ואני אומרת: זו לא הבראה, זו מחלה, מחלה אנושה.

לכן, הבעיה אשר עומדת איננה בכך שנגיד בנק ישראל אמר, או לא אמר, אלא הבעיה היא, שבמדינת ישראל החלק הכי פריזיטי והכי מנוון של הכלכלה הישראלית פורח. ואם יש היום בבורסה הישראלית חברות-בועה, אני לא יודעת אם הנגיד התכוון בדיוק לאותה בועה. חברות-בועה אלו הן חברות, שמאחוריהן לא עומד דבר. דבר לא עומד מאחוריהן, והן מנפיקות מניות, ויש פקידים שמציעים אותן, ויש מי שמוכר אותן. ובאים משקיעים תמימים וקונים את זה. ומה הם קונים? קונים ומשלמים בעד

מניות שהערך שלהן פי-ארבעה ופי-חמישה משווי החברה. אין שום קשר בין ערך המניה לבין שווי החברה. ואחר כך הכול יתפוצץ.

אנחנו, חברי הכנסת, וכולנו, כל הציבור הישראלי, עברנו את מפולת הבורסה ב-1983, עברנו את המשבר הטראומטי הזה, ועברנו את משבר מניות הבנקים. ואני אומרת עכשיו במלוא האחריות, שמה שקורה היום בבורסה, כל הניפוח המטורף הזה, זו צורה אחרת של ויסות מניות הבנקים, של ויסות מניות, שהממשלה נאלצה אחר כך לשלם בגינו 10 מיליארד דולר. כידוע, ועדת-בייסקי קבעה, שזה גבל בפלילים; ועכשיו יש משפט שמתנהל נגד מנהלי הבנקים. ומה שקורה עכשיו זה אותו דבר רק בצורה קצת שונה, כי אלה אותם בנקים, עם אותם פקידים, מנהלים אותן קרנות נאמנות, מנהלים אותן רמאויות שבאות לפתות את החוסך הקטן, את האזרח, את השכיר, להפקיד כספים בספסרות שכזאת.

לכן, אדוני, באו בטענות לנגיד בנק ישראל, שבסך הכול עשה מה שכתוב במעשייה על "בגדי המלך החדשים". בסך הכול הוא, בקול די שקט, אמר: המלך הוא עירום. אמר: בורסה זו בורסה. אז נבהלו, נבהלו – הקרנות נופלות. אבל מי שדחף את קרנות הפנסיה אל עסקי הבורסה האלה, מי שצמצם את כל האפשרות שלהן לרכוש איגרות חוב, מי שבשם השוק החופשי עשה את זה, פגע בייצור הישראלי, בכלכלה הישראלית וגם בחוסכים הקטנים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני ביקשתי לשאול שאלה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני לא יכול להפסיק אותה ולתת לך לדבר. אין שאלות. היא לא השר, אתה שכחת? היא רק המציעה, היא לא השר שמשיב. אי-אפשר להפסיק אותה. היא דיברה כל הזמן, שבע דקות וחצי. אתה דיברת, ויהיה לך עוד זמן לשאול את השר, אבל לא את המציעה.

חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר האוצר, לפני עשר שנים, ב-5 בינואר 1983, הזהיר יושב-ראש הדיקטטוריון של הבורסה דאז, ד"ר מאיר חת, ואלה היו דבריו: משהו לא כשר מתרחש בבורסה.

המצב שבו שערי המניות מנותקים מהמצב במשק לא ימשך זמן רב. למחרת הצהרתו אילצוהו הבנקים להתפטר.

ד"ר מאיר חת תקף – – –

דן תיכון (הליכוד):

מאיפה לקחת את זה? הוא האשם הגדול. אתה הופך אותו לצדיק הגדול?

גונן שגב (צומת):

אני לא הופך אותו לצדיק.

דן תיכון (הליכוד):

הוא האשם הגדול במה שקרה בבורסה, ואתה הופך אותו לצדיק הגדול?

גונן שגב (צומת):

אני לא הפכתי אותו לצדיק הגדול. אבל אלה היו דבריו וזו היתה התוצאה. אני עוד לא אמרתי שלושה משפטים, כבר החלטת שעשיתי ממנו צדיק גדול.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון מומחה בענייני כספים.

גונן שגב (צומת):

ד"ר מאיר חת תקף לפני עשר שנים את שיטת טיפוח שערי המניות, קרי את הוויסות, או במלים אחרות: הוא תקף את המניפולציות, האסורות היום על-פי החוק. ולמי שלא זוכר, הבורסה נפלה בינואר 1983 בעשרות אחוזים.

מדוע נפלה הבורסה? ברור לכול, כי לא דבריו של ד"ר מאיר חת גרמו למפולת, אלא עליית הבורסה לגבהים לא סבירים. שערי המניות של סוף 1982, תחילת 1983, עלו בהרבה על הון העצמי של החברות.

ד"ר חת תקף את הפעילות הספקולטיבית של קרנות הנאמנות ושל חתמי החברות. איש מנציגי הבנקים אז לא אزر עוז לתת ידו לפגיעה בבורסות, אשר אפשר לבנקים לחפות ברווחים גבוהים על ניהול כושל של עסקים אחרים.

עשר שנים חלפו, ושוב מנפיקות בבורסה חברות-בועה, חברות שלא היתה להן פעילות קודמת, חברות שאין יודעים עליהן דבר. אין חוק פיקוח על הקרנות. ושוב נזעקים, כאשר הפעם הנגיד מצייר את דמותה האמיתית של הבורסה ומציגה לציבור במערומיה. ועל כך זוכה הנגיד לקיתונות של רותחין.

אין ספק שהבורסה אכן התנפחה מעבר לממדיה הטבעיים. צריך להיות ידוע לכול, כי חברות רבות בבורסה מייצרות אוויר ומכניסות רווחים נאים לבעליהן.

לא נכון יהיה לומר, כי הבורסה כולה בועה, אך התבטאויותיו של מר לאוטמן, כאילו התפתחות הבורסה בשנה האחרונה הינה תגובה הולמת על צמיחה מהירה שהיתה במשק, אינן אמת צרופה.

גידולה הממאיר של הבורסה הביא ללקיחת אשראים בהיקפים גדולים על-ידי המשקיעים. הפניית משאבי אשראי גדולים לבורסה הביאה בתקופה האחרונה לעלייה בשערי הריבית, תופעה הפוגעת במגזרי משק אחרים, בעיקר בתעשייה.

חושבני שפרופסור פרנקל עשה את הצעד הנכון בהכרזתו על הבעייתיות של הבורסה, אך עצר באמצע הצעד. הצהרתו היתה צריכה להיות חלק מתוכנית אופרטיבית, אשר היתה צריכה להגביל את הבנקים והגורמים הפיננסיים האחרים במתן אשראים נדיבים למשקיעים בבורסה.

הנגיד היה צריך להנחית הוראה מינהלית בצורת פיקוח על הבנקים, למניעת מתן אשראים המיועדים לרכישת ניירות ערך מסוימים. וזאת על-ידי צמצום האפשרות של הבנקים לקבל ניירות ערך כביטחונות להלוואות.

אם דאג פרופסור פרנקל לתדמיתו כרפורמטור כלכלי, היה עליו, כחלק מהתוכנית לתיקון מצב הבורסה, לחבור עם שר האוצר ויועציו ולזרז את קצב הנפקת מניות החברות הממשלתיות. זירוז ההנפקות של מניות סולידיות אלה היה גורם לפניית הציבור לרכישתן, והיה מקטין את התעניינות ציבור המשקיעים במניות הבועתיות.

אי-אפשר שלא להזכיר לשר האוצר ולנגיד, כי מחדל זה יעלה לקופת המדינה מיליארדי שקלים, ואני מתכוון למחדל של עיכוב והאטת הנפקתן של מניות החברות הממשלתיות. אי לכך, אני מציע לשר האוצר ולנגיד לזרז, למשל, את הנפקות בנק הפועלים ובנק לאומי, כדי לעצור את חגיגת הבועות בבורסה.

לסיום, הצהרות בלבד לא ישנו את המגמות בשוק ההון בטווח הארוך. אם לא ישתנו הנתונים המקרו-כלכליים – תמשיך הבורסה לעלות.

אני פונה לשר האוצר ולנגיד שלא לחדול מהצהרות אחריות, אך נוסף על ההצהרות – להתחיל בצעדים ממשיים לזירוז ההנפקות כפי שציינתי. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה. חבר הכנסת דן תיכון, יש לך אתגר של עמידה בלוח הזמנים, כמו בצומת.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול, בשעות הערב, נתבשרו אנשי שוק ההון בעולם, שמדד דאו-ג'ונס ירד ב-2.5%. מדד דאו-ג'ונס הוא המדד שמודד את שערי כמה מן החברות בבורסה האמריקנית, ב"NEW YORK STOCK EXCHANGE". לא שמעתי שנגיד ה"FEDERAL RESERVE", המקביל לנגיד בנק ישראל, אמר משהו באשר לשערי המניות בבורסות האמריקניות. אילו הוא היה אומר, שמדובר בצעד טבעי בעקבות השיאים החדשים שנמדדו במדד הזה לפני כמה ימים, כמה שבועות, הוא היה נאלץ, בוודאי, להגיש את התפטרותו בתוך פרק זמן קצר של כשעה.

איני בא בטענות אל הנגיד על שאמר את מה שאמר, אולי משום שהיתה ועדת-בייסקי שהמליצה המלצות, וצריך היה גם שר האוצר לדורותיו וגם הנגיד, שנאלץ להתפטר בעקבות דוח-בייסקי – שני המוסדות הללו היו צריכים ליישם לפחות חלק מן המסקנות של דוח-בייסקי. נכון שבתחום האישי יושמו כל המלצות ועדת-בייסקי, ללא יוצאת מן הכלל, כל מנהלי הבנקים נאלצו להתפטר. אבל בחלק האופרטיבי, שדן בחקיקה שתיושם על-ידי משרד האוצר באמצעות הכנסת ובנק ישראל, דומני שלא נעשה דבר.

אני חושב שצודק השופט בייסקי כשהוא בא שבע שנים לאחר מכן ואומר: אתם בבנק ישראל, באמצעות הפיקוח על הבנקים, אתם באמצעות משרד האוצר הממונה על שוק ההון, אתם חברי הכנסת לא עשיתם דבר כדי ליישם את המלצות ועדת-בייסקי. אני חושב שיש צדק בעניין.

הכעס שלי כלפי הנגיד מקורו בעובדה שהנגיד יכול לעשות הרבה, אבל הוא יושב ומעיר לנו כאילו הוא איזה עב"ם שבא ממדינה זרה וכל תפקידו לחוות את דעתו באשר לרמת השערים בבורסה.

אני שואל את עצמי, בסופו של דבר, אדוני שר האוצר, שמעתי את אשר אמרת לגבי שיעור הריבית. למה אוזלות יתרות מטבע-החוץ שלנו בהיקפים כאלה? הן אוזלות משום שמישהו קונה מניות, ובצדק, בעקבות הרפורמה בשוק ההון; מי שקונים מניות בחוץ-לארץ גורמים לכך שיתרות המטבע שלנו הולכות ואוזלות, אז מעלים את שיעור הריבית, וכל המשק משלם. כאמור, התהליך הוא ארוך, אבל הדברים קשורים זה בזה.

הנגיד לא התערב, למשל, כשהיתה חתימת יתר בהיקף של כ-60 מיליארד כשדובר במניות אי.די.בי. והרי הוא יכול היה לעשות משהו. כשהבנקים עודדו את הקנייה באמצעות הענקת אשראי – די במלה אחת של המפקח על הבנקים בבנק ישראל, והכול היה מסתדר.

אני אומר: במקום לדבר צריך לעשות. כשלא עושים, מחפשים אליבי ומתכסים. זוהי בעצם המהות מאחורי דבריו של הנגיד.

אני רוצה לומר משהו לגבי השיטה. אדוני השר, בוא נראה מה קורה בשוק ההון. מה הסכנה? השערים עולים, השערים יורדים. אני, למשל, תמהתי איך מתחילת דצמבר ועד 12 בינואר עלו השערים, כל הזמן עלו ועלו. הייתי מודאג מן העלייה, אני לא מודאג כל כך מן הירידה, שכן הירידה היא צעד טבעי לאחר עלייה גדולה כל כך.

אבל כשראיתי שכולם דוהרים כשוורים כלפי מעלה, שאלתי את עצמי, מה רע ברפורמה בשוק ההון? הרפורמה בשוק ההון היא דבר חשוב ביותר. מי יכול להתנגד לרפורמה? באמצעות הרפורמה הממשלה יצאה משוק ההון, מי יכול להיות נגד? הממשלה הפסיקה כמעט להנפיק איגרות חוב, ובצדק. צריך לברך אותה.

אדוני השר, תראה מה קורה, באמצעות הרפורמה שיתקנו את כל ההשקעות האלטרנטיביות במשק. אנשים חסכו, למשל, בתוכניות חיסכון, אבל מי ימשיך לחסוך כשאתה יכול לקבל תשואות בהיקף של עשרות ואולי מאות אחוזים כשאתה משקיע בבורסה? אם אתה קונה קרן נאמנות אתה מרוויח 100% בשנה. אם אתה חוסך באמצעות קופות הגמל – ההכנסה הריאלית שלך בשנה היא בהיקף של 12%.

מה אני אומר? כשאתה מנווט את כל ההשקעות שלך אל תוך שוק המניות, כשקמות קרנות נאמנות, כשקופות הגמל משקיעות כ-10% מן הצבירה שלהן וכל הזמן יש יצירה של כסף חדש שמופנה לבורסה, מה אתה מתפלא שהבורסה שלנו גואה? באין אלטרנטיבה – כולם הולכים לבורסה. כשהולכים לבורסה – השערים עולים. כשהשערים עולים, ולא מפריטים – הם עולים עוד יותר ועוד יותר. כשאתה מגדיל את שיעורי ההשקעה של קופות הגמל – ועכשיו מאיימים עלינו, שכנראה יפנו גם את קרנות הפנסיה, לא שאני נגד – בשיטה הזאת אתה מעלה את השערים, והשערים לא עולים ללא סוף, הם לא עולים לשמים, גם לשמים יש סוף. כשאתה שולח טיל שנקרא כסף אל תוך השמים, בשלב מסוים הוא נעצר.

שר האוצר א' שוחט:

מה אתה מציע?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון, זמנך תם.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מייד אסיים; שר האוצר שאל אותי, מה עושים. יש חקיקה שבאה לטפל בחתמות, שבאה לטפל בכל מיני היבטים, שצריך היה לטפל בהם. אני נגד השתלטותם של גורמים אדירים על שוק ההון. הבנקים הפכו מעצמות אדירות בתחום ההון. הם מזינים את עצמם. הם מוכרחים להמשיך ולהעלות את השערים, הם אינם יכולים להיעצר, כי כל רגע הם יוצרים עוד כסף ועוד כסף שהולך לבורסה. כל אדם שנכנס היום לבנק ושואל מה לעשות עם משכורתו, אומרים לו: תקנה קרן נאמנות של הבנק או מניה של הבנק או קופת גמל של הבנק. את התהליכים האלה – צריכים לשלוח את הבנקים להפיץ את הסחורה, אבל צריך לאסור עליהם לנהל את קופות הגמל ואת קרנות הנאמנות הנאמדות בהיקפים אדירים. קופות הגמל הן "רק" 70 מיליארד שקל.

יש הצעות של ועדות שמונחות על שולחנך. אתה צריך להזרים את הצעות החוק הללו אלינו. אני לא דיברתי על ייעוץ בניירות ערך ועל מנהלי תיקים – זה הכול פצצת זמן, שצריך להכניס אותה אל תוך המסגרת. במצב הנוכחי, בהעדר השקעות אלטרנטיביות, מה שאנחנו עושים הוא – אנחנו שולחים את אזרחי מדינת ישראל להשקיע בחוץ-לארץ. אין צורך ב-2 מיליארדי הדולרים שאתה מביא לנו כערבויות, אנחנו משקיעים ב-ב"ג'נרל מוטורס", ב"ג'נרל אלקטריק". אנחנו מצילים את המשק האמריקני.

אדוני היושב-ראש, משפט אחרון, יש מניה ישראלית, ואני לא רוצה לנקוב בשמה, הנסחרת בבורסה האמריקנית, והמחזור היומי שלה עולה על סך כל המחזור בבורסה הישראלית באותו יום. מרבית המחזור במניה הזאת הוא של כסף שבא מישראל. לכן, מה אתה מתפלא על הנגיד שמיתמם כשיתרות מטבע-החוץ שלנו אוזלות, והוא נאלץ אחר כך להעלות את הריבית?

הכול כלים שלובים, אדוני השר. צריך להפסיק לדבר, צריך לעשות באמצעות הבית הזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת בנימין טמקין, אחרון הדוברים בנושא זה, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, יש לך שם של מניה שכדאי להשקיע בה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יחזקאל, זה לא המקום לעצות פיננסיות. הוא לא נותן עצות במליאת הכנסת.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לספר לכם היום על סרט קלסי. גם בסרט הזה מדובר על בועות.

היו"ר ס' טריף:

יש בועה ויש בועות.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מדבר על הסרט: "הטוב, הרע והמכוער". באותו סרט יש סצנה שבה המכוער, שמדבר במבטא כמוני, יושב לו באמבטיה חמה, בתוך בועות סבון, נהנה מהחיים. בא אליו אדם, בוקר, עם נשק ביד ואומר לו: אתה אנסת את אשתי, אתה גנבת לי את הפרות, אתה הרגת את הילדים שלי, מגיע לך למות. והמכוער, כך בשקט, מתוך האמבטיה מוציא את האקדח, יורה בו, הורג אותו ואומר לו: TALK. אם אתה בא לירות, תירה, אל תדבר.

בענייני בורסה יש אנשים, לאו דווקא חברי כנסת, אבל קברניטי המשק, שהאמירה הזאת צריכה להיות אור לעיניהם כאשר הם באים לדון בנושא השקעות הון בבורסה. מי שרוצה בורסה רציונלית, יעילה, שבאמת עוזרת להשקעות במשק וכדומה, ויש לה הפוטנציאל שעליו דיברה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, צריך לדאוג שיינקטו צעדים נכונים ולא דיבורי סרק.

מה הם הצעדים הנכונים, אם רוצים שהבורסה תהיה גם רציונלית, גם יעילה וגם שלא תעמיק את חוסר השוויון בחלוקת ההכנסה במשק? ויש צעדים שהיה צריך לנקוט מזמן, והם ננקטים במקומות אחרים בעולם. אין שום סיבה שהפרטים שמשלמים מס על עבודה לא ישלמו מס על רווחי הון, לא בארצות-הברית, הקפיטליסטית שבעולם, ולא בישראל.

אברהם פורז (מרצ):

אבל אז יהיה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פורז נכנס לאולם. זו כניסה מאוד דרמטית, חבר הכנסת פורז. אפשר לשבת עכשיו.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת פורז, אני בטוח שאתה כבר תציע את השיטות הנכונות לגביית מס כמו שצריך, וביעילות שעכשיו דיברת עליה.

אברהם פורז (מרצ):

אני רק אומר דבר אחד: אם יש מס על רווחים, צריך להכיר גם בהפסדים, וגם השכירים שיש להם הסכם, כולם יצטרכו – – –

היו"ר ס' טריף:

הכול על חשבונך, חבר הכנסת טמקין. הוא גם לא מתיישב וגם מפריע לך, ואתה שותק. חבר הכנסת פורז, נא לשבת. אני מציין במיוחד את הכניסה הדרמטית שלך.

בנימין טמקין (מרצ):

כבר נאמר כאן, שצריך למנוע מהבנקים לעסוק במכירת קרנות נאמנות של עצמם, וזה דבר פשוט, דבר ברור, שגם ועדת-בייסקי המליצה עליו. צריך לעצור את האשראי הזול שהבנקים נותנים ללקוחות לצורך השקעה בקרנות נאמנות של הבנקים.

אם הדברים האלה ייעשו, הבורסה תהיה יותר רציונלית, יותר שקטה. צריך לעשות עוד כמה דברים, בכלל זה הפרטה, גם כן במידה, על מנת לעודד את ההשקעה בבורסה ולתת שם יותר סחורה, על מנת שהמחירים לא יעלו כל הזמן.

אני באמת חושב שצריך לדבר על העניין הזה כמה שפחות בצד הפוליטי – וכך כתבתי את ההצעה לסדר-היום – שצריך לדון גם על נושא התעסוקה. בשבוע ששמענו נתונים מן הבורסה, שמענו גם נתונים על התעסוקה.

אני רוצה להגיד מלים ספורות על הנושא הזה. יש נתונים שמדברים על קיפאון בנושא האבטלה; לא על גידול, אבל על קיפאון בנושא האבטלה. אני מברך על מאמצי הממשלה לזרז כל מיני פרויקטים בתחום התעסוקה, גם במה שנוגע להשקעות פרטיות וגם במה שנוגע להשקעות בתשתית פיזית. אני מבין שיש סתימה בצנרת התכנונית, והממשלה הקודמת לא השאירה פרויקטים מוכנים שאפשר להפעילם ולהוציא עליהם את הכסף שיש לצורך העניין הזה, לעידוד התעסוקה.

אם יש צנרת סתומה בכיוון הזה, ובינתיים אנחנו שומעים הכחשה של הגרעין הקשה של המובטלים, אותו גידול שתובע השלמת הכנסה, שזה הגרעין הקשה של האבטלה, של אנשים שלא השיגו עבודה וכבר לא יכולים לקבל דמי אבטלה – אני חושב שצריך למצוא מייד דרכים אלטרנטיביות, לפני שהעניין

הזה ייצור תרבות של אבטלה. אנחנו מכירים את המצבים האלה מאירופה, מארצות-הברית וממקומות אחרים.

לשמחתנו, פרדוקסלית, כי בעצם זה לא צריך להיות לשמחתנו, יש פערים גדולים בנושא החינוך, בנושא הרווחה ובנושא הסיעוד, דווקא באזורים שבהם מצב האבטלה חמור ביותר – בכפרים הערביים ובעיירות הפיתוח, שם אפשר באופן מיידי להשקיע בתשתית אנושית. מה עוד, שבלי התקציב, כאשר שנינו היינו עייפים, ואני דיברתי כאן, אמרתי – ועוד לא שמעתי את המסקנות של הוועדה שמיניתם לצורך בדיקת חוק לעידוד השקעות הון – שיש הרבה עידוד השקעות הון, ועיירות הפיתוח ממשיכות להיות עיירות פיתוח, והרבה חוקרים טוענים שזה בגלל התשתית האנושית הלא-מפותחת, והשקעה בתשתית אנושית היתה יכולה להיות טובה לא רק לרווחת האוכלוסייה, אלא גם טובה ליצירת תשתית שתאפשר השקעות רווחיות, שגם יוצרות תעסוקה וגם פותרות בעיות של ייצוא ושל פיתוח המשק.

אני רוצה להגיד שני דברים אחרונים. שמעתי את השרה אורה נמיר מבקשת לשנות את חוקי האבטלה. מדבריה הבנתי, שהיא עוסקת בהורדת הסטטיסטיקה של האבטלה ולא מטפלת באבטלה פרופר. אני שומע שלעניין הזה מתלווה תמיד טון של מוסר עבודה. כולם יודעים מה זה מוסר עבודה, ובאים אל העובדים ואומרים: אין לכם מוסר עבודה. שמעתי אפילו את חברי, חבר הכנסת פורז, מדבר אתי על מוסר עבודה של הדוורים. הוא מודאג מאוד ממוסר העבודה. צריך להיות מוסר עבודה, אבל לא מדובר במדינת ישראל על מוסר הון.

היו"ר ס' טריף:

אל תפתח כעת נושא חדש – על תעסוקה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מסיים.

אברהם פורז (מרצ):

אין בזה פסול.

עמיר פרץ (העבודה):

בנימין טמקין (מרצ):

ניתנו במדינת ישראל מיליארדים לעידוד השקעות הון, וכולם יודעים שחלק מהמיליארדים האלה לא יצר אותה תעסוקה ואותו פיתוח שהיו למעשה המטרה של מתן העזרה הזאת.

בעניין של מוסר הון, איך ייתכן שבמדינת ישראל מגיע בן-אדם להוצאה לפועל בשל 10,000 שקל, הוא ערב לכל פרוטה שלו ושל אנשים אחרים שהוא חתם בשבילם, בעוד אני שומע היום על 400 מיליון שקל בחברה מסוימת, שבעליה איננו ערב לפרוטה אחת? אני שואל: איך יכול להיות מצב כזה? אני חושב, אגב, שצריכה להיות, למשל, חברה בורסאית, שסוף סוף נגיע למצב שאנשים הם אחראים, והבעלים הם אחראים לציבור שמחזיק במניות, ולא להגיע למצב שכולם דורשים מוסר עבודה, אבל לגבי ההון איש לא דורש שום מוסר, ומרווחי הון גם לא דורשים שום תשלום בצורה של מס.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אדוני שר האוצר, בבקשה.

אני רק רוצה להגיד לחבר הכנסת פורז, שהיום ניצלת את כל קריאות הביניים האפשריות, ואני מבקש ממך עכשיו שקט מוחלט. תודה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לפני שאענה על ההצעות לסדר-היום בעניין דברי הנגיד, אני חייב למסור פה איזו הודעה שהיא על דעתו של השר שריד, אשר נמסרה כתשובת הממשלה, והיא מתואמת גם עם ראש הממשלה, ולפיכך אני אומר אותה כהודעת ממשלה.

במסגרת מתן תשובה על שאלתא מס' 430 השיב השר יוסי שריד בשם הממשלה, ובמסגרת תשובתו נפלו כמה אי-דיוקים, ומצאתי לנכון לעמוד על הבהרתם ותיקונם.

בשאלתא מס' 430, בדבר אגרת המעבר בגשרים, ברצוני להבהיר כי אגרה זו כוללת שני מרכיבים: אגרת רציפים, סבלים וכדומה, ומס נסיעות. החלטת הממשלה להשוואה התייחסה למס נסיעות בלבד, והוא אכן יבוטל ב-1 במרס 1993. תשובתי בעצם נאמרת מכיוון שלא צוין המועד בהודעתו של יוסי שריד, ואני רוצה שהדברים יובהרו, וכן אני רוצה להבהיר שההצעה הזאת מתחלקת לשניים.

דן תיכון (הליכוד):

למה לא מ-1 בינואר 1993?

שר האוצר א' שוחט:

מכיוון שאי-אפשר לעשות את זה אחורנית.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר להחזיר לאנשים.

שר האוצר א' שוחט:

נחפש כל מי שעבר את הגשרים ונשלם לו?

חיים אורון (מרצ):

למה ממשלת הליכוד, שהחליטה על ביטול מס הנסיעות, לא ביצעה אותו?

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון, אני מבקש שלא להתווכח.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו הבנו אתמול מהתשובה שיש סימטריה. חבר הכנסת בני טמקין אהב מאוד את התשובה.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת תיכון, הרי אתה מבין שזה בלתי אפשרי, וטוב יותר שהחלטה נתקבלה עכשיו מאשר בכלל לא, והיא תופעל מ-1 במרס. פשוט רציתי להבהיר.

לסוגיה השנייה. בתשובה של השר על השאלתא של חבר הכנסת בני טמקין, בדבר גביית מסים מהתושבים המקומיים בשטחים, ברצוני להבהיר, בניגוד לנאמר בתשובת השר שריד, שכל האגרות והמסים הנגבים מן התושבים הערבים בשטחים על-ידי מנגנוני הגבייה של המינהל האזרחי חוזרים אליהם כשירותים ציבוריים המוענקים על-ידי המינהל האזרחי לאוכלוסייה המקומית בלבד.

כמו כן ברצוני להבהיר, כי הנאמר על-ידי חבר הכנסת טמקין בשאלתו, כי ידוע שיש גביית כספים שונים ומשונים – אינו נכון. כל המסים והאגרות נגבים על-פי דין ובהתאם לחוקים ולתקנות הקיימים. אני חוזר ומדגיש: דברי מתייחסים לעובדה, שחבר הכנסת בני טמקין אמר שהוא יודע שכספים הנגבים בשטחים אינם חוזרים לשטחים, והשר שריד אישר אותה. הדברים פשוט אינם נכונים עובדתית, ולפיכך, על דעת השר שריד ועל דעת הממשלה, אני מוסר את הודעת התיקון.

היו"ר ס' טריף:

אולי תאפשר לחבר הכנסת טמקין להעיר משהו?

בנימין טמקין (מרצ):

גם אני, ומה שאני מבין – גם השר שריד, לא התכוונו לכספים שנגבים בשטחים מפועלי השטחים, ופה אתה צודק, אנחנו התכוונו לאותם כספים שנגבים מפועלי השטחים כאשר הם באים לעבוד בישראל, ועל זה אני מציע שממשלת ישראל תיתן את דעתה, כי כסף זה לא חוזר לתושבים שם.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא רוצה לאשר או להכחיש, שכן אין בידי הנתונים. מכל מקום, אני אכן התייחסתי לנקודה הספציפית, כפי שהשתמעה משאלתך ומתשובתו של השר שריד, ומצאנו לנכון לתקן אותה, פשוט כדי להציג את העובדות.

אשר לדברי הנגיד. אני נמצא במצב קצת מוזר, שכן אתמול הופיעה כתבה גדולה באחד העיתונים, ובה נאמר שיש קרע עמוק ונורא ביני לבין הנגיד, ביני לבין בנק ישראל, והנה אני צריך לעמוד כאן ולהשיב על הצעות לסדר-היום שרובן ככולן מתייחסות לדבריו של הנגיד בנושא הבורסה ובנושא שוק ההון.

ובכן, קודם כול אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהגיד, שאין קרע כל כך גדול ביני לבין הנגיד.

קריאה:

קרקע קטן.

שר האוצר א' שוחט:

אני אגיד בדיוק מה יש – אנחנו מקיימים בהחלט שיתוף פעולה ודיאלוג רצוף ושוטף, כך אני וכך עובדי המשרד. נכון, שמעת לעת ומטבע הדברים איננו רואים הכול עין בעין, והדברים הם בהחלט לגיטימיים, ויכולה להיות מחלוקת בין שר האוצר ובין נגיד הבנק ובין הנהלת האוצר ובין הנהלת בנק ישראל, והיו דברים מעולם והווים דברים בעולם וכך יהיה גם בעתיד. אבל הפרופורציה שאליה הוכנסו הדברים והיקף הבעיה הם בכל אופן בחריגה גדולה מאוד, על-פי הדרמטיות שהופיעה בעיתון, כולל הכותרות, הצילומים, וכמובן גם תוכן הדברים.

שמעתי את דבריה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי ולא ידעתי על מי היא מגינה ואת מי היא מייצגת. היא דיברה על החוסך הקטן וכמה יש כאלה ואם הוא היה צריך להשקיע או לא היה צריך להשקיע. הדברים היו, כמובן, לפי הערכתי, לצורך הצגה בלתי פוסקת של עמדה שמגינה על האזרח, אבל בעצם לא אומרת לו מה לעשות.

אני רוצה להגיד משהו בעניין דברי הנגיד. לא התייחסו לדברי, אבל אני אחזור ואומר אותם. אני אכן חושב שגם הנגיד וגם אני צריכים להגיד לציבור את האמת ואיננו צריכים לקבוע לו את החלטותיו. אנחנו צריכים להגיד – ואני אומר את זה, אמרתי את זה בעבר, אמרתי את זה פה בתשובה על הצעה לסדר-היום אחרת – וצריך כל אזרח לדעת, שכאשר הוא הולך לשוק ההון, כשהוא הולך למקום שבו יש מפגש בין כספו לבין כספי אחרים ובין צרכים של המשק והשקעות, אין הדבר באחריות מלאה, וצריך לדעת שפעמים שוק ההון מגיב בעליות, לפעמים בירידות. את זה צריך לדעת כל מי שהולך לשוק ההון, ולכן אני לא סבור שצריך להגיד שהדבר הוא בבחינת סיכון כזה או סיכון אחר. האזרחים נבונים מספיק כדי לקבל את החלטותיהם.

אני מודע להערותיהם של כמה חברי כנסת שעמדו על הדוכן הזה, שיש בעיות מספר שמחייבות תיקון. אני רק יכול לפנות לחבר הכנסת תיכון – שהוא חבר כנסת ותיק בוועדת הכספים והוא יושב וראה את דוח ועדת-בייסקי – ולשאול אותו שאלה פשוטה: ב-1986, אם אינני טועה, פורסמו המסקנות של ועדת-בייסקי; מ-1986 עברו שבע שנים, ולפי מיטב ידיעתי, במשך שש שנים וחצי מתוכן היתה מפלגתך בשלטון, שרי האוצר ברוב הזמנים – – –

דן תיכון (הליכוד):

גם מפלגתך.

שר האוצר א' שוחט:

רוב הזמן שרי מפלגתך היו שרי האוצר, רוב הזמן – – –

דן תיכון (הליכוד):

אתה היית יושב-ראש ועדת הכספים.

שר האוצר א' שוחט:

עם כל הכבוד, אני מציין את העובדות הכרונולוגיות. אפשר להגיד כן או לא, אבל העובדות הן עובדות – רוב הזמן היו שרי האוצר ממפלגתך, רוב הזמן היה ראש הממשלה ממפלגתך, ולכן כל מה שקרה באי-יישום המסקנות הריהו שייך בעיקר למפלגתך והוא שייך בעיקר לאותם אנשים אשר ניהלו את הממשלה ואת המשק.

אני לא רוצה לבוא ולהגיד אם צריך לקבל את כל המסקנות של דוח ועדת-בייסקי או את חלקן, אבל אין ספק שחייבת להיות התייחסות למה שקורה בשוק ההון, וההתייחסות צריכה להיות בזהירות רבה, תוך בדיקה, תוך יצירת כללים אשר יגרמו ליציבות של השוק ולפעולה תקינה שלו.

אני, כמובן, מהרבה טעמים, לא אכנס ולא אגיד מה דעתי בעניין וכיצד יש לפעול. בהתאם לרוח ההצעות לסדר-היום אמרתי שאני, כשר האוצר, חושב שלא צריך לבוא ולהתייחס ולתת עצות, אלא צריך לבוא ולהגיד שנדרשת מידה של זהירות כאשר אנחנו עוסקים בבורסה, וכל אחד צריך לעשות את הדברים בהתאם לתפיסתו ובהתאם לדרכו.

דבר אחרון, לדבריו של חבר הכנסת בני טמקין. אני רוצה לעשות כעת ניתוח, האם החוק לעידוד השקעות הון פועל כראות או שלא כראות, אבל מכיוון שעוררת את השאלה, האם קיימת ועדה ומה היא עושה, אומר: הוועדה קיימת, הוועדה פועלת, יש בה אנשי משרדי ממשלה, אנשי בנק ישראל, גורמים מחוץ למערכת, והיא שמעה הרבה מאוד עדויות. אני מניח שבתוך תקופה של חודשיים-שלושה חודשים תהיינה מסקנות שתונחנה בפני, ולאחר מכן תצטרכנה להתקבל החלטות – האם משנים את החוק, כיצד משנים את החוק ומה אנחנו עושים עם החוק.

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שההצעות תועברנה לוועדת הכספים. אני מסכים לכך, אני חושב שוועדת הכספים בוודאי תמצא את הדרך לקיים דיון ענייני בכל קשת הבעיות שהוצגה כאן, שהחלה בדברי הנגיד והסתיימה בפעילות שוק ההון כולו.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת ונונו מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת טמקין, בבקשה, במסגרת של דקה.

יוסף ונונו (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההתנהגות של הנגיד, הן בעניין העלאת שיערי הריבית על-ידי בנק ישראל והן בהתבטאותו לגבי הבורסה, היא חמורה ומבטאת פזיזות ואולי גם חוסר אחריות. זאת משום שהיום יותר מתמיד משווע המשק ליציבות ולמסלול רגוע של צמיחה והתמודדות עם הבעיות הכלכליות המרכזיות – אבטלה, תעסוקה וביצוע בפועל של כל הפרויקטים הכלכליים הכלולים בתקציב המדינה – –

קריאה:

אדוני השר, אל תלך.

שר האוצר א' שוחט:

אני חייב ללכת לישיבת ועדת השרים לכלכלה.

יוסף ונונו (העבודה):

– והמשך ההאצה של תהליך ההפרטה. בהתבטאויותיו משליך נגיד בנק ישראל את המשק לסחרור ולזנקים חמורים. לכן, אני קורא לשר האוצר להעמיד את הנגיד על חומרת מעשיו ואולי גם להסיק מסקנות.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם פורז מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי, שוב במסגרת של דקה.

דן תיכון (הליכוד):

שר האוצר אינו זה שממנה את הנגיד.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הבורסה חשובה, היא מהווה מנוף להשקעות. כאשר מדברים על מיסוי הבורסה, צריכים אלה המציעים זאת לדעת, שגם אם יהיו הפסדים, אלה שיפסידו יהיו זכאים לנכות זאת מהכנסתם. זאת אומרת, זה כרוך בכך שגם השכירים במשק, שלחלק גדול מהם השקעות בבורסה, יצטרכו להגיש דוחות למס הכנסה מדי שנה בשנה. לכן, כדאי לחשוב פעמיים לפני שמעלים את הרעיון הזה. בדרך כלל זה רעיון לא טוב. אני אומר זאת לאלה שחושבים שצריך לדפוק את הספקולנטים כביכול.

דבר אחרון, אני רוצה לומר לנגיד בנק ישראל ולשר האוצר: הם אינם הגננת הלאומית, הם לא צריכים להזהיר אף אחד, הם לא צריכים להתרות באיש, בוודאי לא לאחר שהיתה עלייה גדולה מאוד ואנשים נכנסו לבורסה, כי מה שיקרה הוא, שאלה שנכנסו כאשר השוק היה גבוה ייפלו בחזרה. הציבור מבוגר מספיק, כותבים על כך בעיתונים, יש פרשנויות בלי סוף, שיפסיקו נגיד הבנק ושר האוצר להיות פרשנים כלכליים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גון שגב. בבקשה, במסגרת של דקה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי את רשות הדיבור רק לאחר ששמעתי את דבריו של שר האוצר, אשר במקום לדבר לגופו של עניין, לגופו של נושא, ניסה באמצעים דמגוגיים לעבור להתנצחות פוליטית מיותרת. כדי לדייק, שר האוצר וכל חברי הבית צריכים לזכור: מפלגת העבודה היתה בשלטון במשך שבע שנים מתוך עשר השנים האחרונות. יושב-ראש מפלגת העבודה בעבר היה בתקופה זו גם ראש ממשלה וגם שר אוצר. אין מקום להתנצחות פוליטית.

לעצם הצעתי: ביקשתי להסיר את הצעת חברת הכנסת גוז'נסקי. אין לי שום דבר נגד חבר הכנסת שגב, אך אני מבקש להסיר את ההצעה משום שאני חושב שבמקרה הזה, נגיד בנק ישראל ביצע את תפקידו. חובתו היתה להתבטא נוכח מה שקרה בבורסה, ובראייה לאחור – היה זעזוע, וטוב שהיה, בקנה מידה כזה שמנע מפולת אשר עלולה היתה להיגרם, אילולא ההתפכחות שנגיד בנק ישראל גרם לה בשבועיים האחרונים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שפי. בבקשה, במסגרת של דקה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שר האוצר טען באשר ליישום מסקנות ועדת-בייסקי. טוב שיושב כאן יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה בעבר, השר ליבאי. אני חושב שמי שטרח והקים את ועדת-בייסקי – אלה חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, וזאת בניגוד להחלטת הממשלה ולרצונם של כמה וכמה שרים משתי המפלגות הגדולות. לכן, אני דוחה את הניסיון להטיל את ההאשמה על מישהו מבין יושבי הבית. זה בדיוק מה שרציתי לומר, שאנשים מנסים להציל את עצמם מפני מה שיקרה בעתיד, ועל כך עמדתי בדברי.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת מיכאל איתן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת תיכון. בבקשה, במסגרת של דקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לדווח לחברי הכנסת, שבועדת הכספים קיבלנו, בתקופות האחרונות, עדויות על מה שקורה בציבור הרחב, נוכח עליית המחירים הגואה בבורסה. אנשים הפסיקו לעבוד. חברת הכנסת דליה איציק דיווחה, שאנשים שברו חסכונות, שאנשים הפסיקו לעבוד והתחילו להתעסק בבורסה. באו אלי אנשים כדי להתייעץ, האם כדאי להם למכור דירה כדי להיכנס לבורסה, על מנת להרוויח כסף פטור ממס. יעצתי להם שלא לעשות זאת.

אני חושב שמה שאמר הנגיד גרם לרוגז מצד אנשים שהפסידו 10% מכספם, אך הוא מנע בכך עשיית הרבה שטויות מצד הרבה מאוד אנשים. אלמלא אמר את מה שאמר, ייתכן מאוד שהם היו עושים שטויות, היו נכנסים לבולמוס הזה, הבורסה היתה גואה וגואה, ואז, ברגע מאוחר יותר, כאשר היתה צונחת, הצניחה היתה דרסטית והיתה גורמת לאנשים רבים אובדן גדול של רכוש.

לכן, אני מסיים דברי ואומר: אסור להשאיר את הנגיד יחיד במצב של מגננה, לאחר שלקח על עצמו לומר את הדברים. כולנו יודעים שבדבריו היה גם מן החיוב, וצריך להשמיע קול בעניין.

היו"ר ס' טריף:

אני שואל את המציעים: האם יש למישהו התנגדות להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כהצעתו של השר? חבר הכנסת שפי – אין התנגדות. חברת הכנסת גוז'נסקי – אין התנגדות. חבר הכנסת גונן שגב איננו, חבר הכנסת תיכון – אין התנגדות. חבר הכנסת טמקין – אין התנגדות. אנו ניגשים להצבעה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 19

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

ברוב של 19, אחד נמנע, ההצעה מועברת לוועדת הכספים של הכנסת.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ס' טריף:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום, על חילופי גברי.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חברי הכנסת, אני מבקש להודיע בשם ועדת הכנסת על חילופי גברי בוועדת הפנים ואיכות הסביבה מטעם סיעת העבודה: במקום חבר הכנסת מיכה גולדמן, יכהן חבר הכנסת סגן יושב-ראש הכנסת סאלח טריף. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה, אדוני.

אברהם בורג (העבודה):

האם אדוני יכול לשבת – – –

היו"ר ס' טריף:

כנראה זה נושא שלא קיים בתקנון הכנסת, אבל, חבר הכנסת מירום, חזקה עליך שאתה תבדוק אותו עד תום. אני מקווה שאתה לא מתנגד לעניין.

אברהם בורג (העבודה):

אני אשקול את העניין.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך.

שאלות בעל-פה

היו"ר ס' טריף:

אנו עוברים לשאלת בעל-פה מס' 114, של חבר הכנסת שלמה בניזרי, בנושא: הוצאת הגברת פליאה אלבק מוועדה. ישיב שר המשפטים. בבקשה, חבר הכנסת בניזרי.

הוצאת הגברת פליאה אלבק מוועדה

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, עיתון "הארץ" מדווח על הוצאתה של הגברת פליאה אלבק מחברותה בוועדה לשחרור נכסי נפקדים. בין הנימוקים שהוזכרו בידיעה כגורמים לכך: "אלבק הזדהתה עם מדיניות אחרת".

רצוני לשאול:

האם הדברים האלה נכונים?

אם כן – האם ומתי הזדהתה הגברת אלבק עם "מדיניות אחרת", והאם זו עילה להוצאתה מוועדה כלשהי?

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לשאלות של חבר הכנסת הרב שלמה בניזרי: הפרקליטה פליאה אלבק לא הוצאה מהוועדה לשחרור נכסי נפקדים, אלא הוועדה סיימה תקופת כהונתה.

הוחלט למנות ועדה חדשה, שבראשה יכהן יושב-ראש חדש.

נכון שלא כללתי את הגברת פליאה אלבק בהרכב החדש. אין זה נכון שהסיבה לכך נעוצה בהזדהות עם מדיניות כלשהי. הגברת אלבק, למיטב ידיעתי, לא יזמה ולא קבעה מדיניות, אלא היא עובדת ציבור שפעלה במסירות, כדרג מקצועי, בהתאם למדיניות הממשלה והשר הממונה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בזמנה היא ננזפה על-ידי – – –

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, לאור תשובתך, אולי תואיל לומר לנו מי עומד עכשיו בראש הוועדה הזו, מה הוא הרכב חבריה, כיצד אתם ממלאים את החלל בהעדר משרה שהיתה בעבר ואינה קיימת היום, של יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, ומה הן ההנחיות הכלליות אשר מסרתם, במסגרת המדיניות החדשה – במרכאות או בלי מרכאות – שלכם, לאפוטרופוס לנכסי נפקדים?

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחברת הכנסת ענת מאור.

אני מתנצל, חבר הכנסת אלסאנע, זה נרשם לפי הסדר, והיית שלישי בתור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני השר, תודה על תשובתך.

שאלתי הנוספת היא: במקרה שיש לאחד העובדים – שהשיקולים המקצועיים הם המנחים אותם, ללא ספק – דעות החורגות מערכים דמוקרטיים או מהחלטות שהתקבלו בכנסת, האם יש לכם במשרד המשפטים נוהל, תהליך או מנגנון לבדוק זאת, ושזה יהיה שיקול נוסף בעת מינוי אנשים לוועדות ולתפקידים? תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא השר הממונה על אותה ועדה. למיטב זיכרוני, לא אני הממנה אותה, אלא עלי לשלוח שני נציגים לאותה ועדה. יושב-ראש אותה ועדה, לשחרור נכסי נפקדים, הוא המשנה למנהל הכללי של משרד ראש הממשלה, מר אריה שומר, ממלאת-מקומו היא הגברת חוה אלברייך ממשרד המשפטים.

אשר למשרת יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, שוב לא אני אחראי לנושא, אבל למיטב ידיעתי בוטל התפקיד של יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, ומי שהופקדה על הטיפול במגזר זו ועדת המנהלים הכלליים, שבראשה מכהן המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה.

אשר לשאלתך, כשר המשפטים אני רואה עצמי אחראי לפעילות עובדי המשרד וכן להשתתפותם בוועדות ולעמדות שהם נוקטים, ובמקרה שנראה לך או שייראה לך שעובד משרד המשפטים, שהוא עובד ציבור, נוקט עמדות שהן, כפי שניסחת, אנטי-דמוקרטיות או כיוצא בזה, אראה חובה לעצמי לבדוק מייד כל השגה או כל תלונה בנדון. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני.

הצעה לסדר-היום

פסק-דין תקדימי המכיר בגיור רפורמי בחוץ-לארץ

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בסדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 1171, של חבר הכנסת שמואל הלפרט, בנושא: פסק-דין תקדימי המכיר בגיור רפורמי בחוץ-לארץ. בבקשה, חבר הכנסת הלפרט.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי בירושלים, אשר הכיר בגיור רפורמי שנעשה בחוץ-לארץ, יש בו תקדים חמור ביותר המאפשר רישום גויים כיהודים.

פסק-הדין פותח פתח לכל אזרח ישראלי, או תושב קבע בארץ שאינו יהודי לעבור בחוץ-לארץ גיור רפורמי, אשר יוכר בארץ, כי אם אפשר לנסוע לחוץ-לארץ לשנה-שנתיים לעבור גיור רפורמי בלי שום התחייבות מותנית, כנדרש בהלכה, ולזכות בהכרה בגיור בארץ וממילא להיחשב כיהודי, מה ימנע בעתיד רישום סיטוני של גויים כיהודים?

אדוני היושב-ראש, כאשר קיבלה הכנסת את חוק השבות, הקובע שיש צורך בגיור, היה ברור שהכוונה היתה לגיור בהתאם לכללי ההלכה, על כל המשתמע מכך, כי הגיור הוא אקט הלכתי לכל הדעות. לא ייתכן שकेבור שנים יבואו לפרש את החוק ולומר כאילו הכוונה היתה גם לגיור רפורמי, ובהמשך דברי עוד אעמוד על משמעותו.

עלי לקבוע כי פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי עומד בניגוד מוחלט לחוק נישואין וגירושין, שלפיו הוכר עד היום רק גיור לפי ההלכה היהודית. אני מוחה על כך ומקווה שיוגש ערעור על פסק-הדין, כדי למנוע פרצות חמורות כתוצאה מפסק-הדין.

חברי הכנסת, הבעיה העומדת בפנינו היא חמורה ורחבה ביותר. הסכנה הגדולה ביותר שעומדת כיום בפני העם היהודי היא ההתבוללות. נישואי התערובת גורמים להתמעטותו של העם היהודי בממדים שלא היו דוגמתם. לפי הערכת סטטיסטיקאים, העם היהודי יצטמק בשש-שבע השנים הקרובות במיליון נפש. סקר של פרופסור דלה פרגולה קובע, ששיעור ההתבוללות בעם היהודי בעולם מגיע ל-50% ומעלה.

מי שאחראים לכך, מי שגרמו וגורמים לשואה נוראה זו, אלה התנועות הרפורמיות והקונסרבטיביות, המבקשות להפוך את כל היהדות ואת ה"שולחן ערוך" לחוכא ואיטלולא במעשיהן. הרפורמים מחלקים תעודות גיור אפילו באמצעות הדואר. הכול תלוי רק במחיר. יש מקומות שבהם אפשר להשיג תעודת גיור ב-100 דולר.

חברי הכנסת, האם יעלה על הדעת שתנועות אלה, הרפורמים והקונסרבטיבים, יביאו לנו מאות אלפי גרים שגורו בסיטונות, תמורת תשלום, ויקבעו בכך את גורלו של העם היהודי? האם משהו מכם, חברי הכנסת, יסכים לתת גיבוי לתנועה שהוציאה את ציון וירושלים מסידור התפילה שלה? האם אותם "רבייס" רפורמים, שלא חולמים לעלות לארץ-ישראל, יקבעו עבורנו מי הוא יהודי ומי אינו יהודי? האם "רבייס", העורכים טקסי נישואים פיקטיביים, יחד עם כמרים בכנסיות, יקבעו את גורלנו?

האם לא די לנו בעלייה מרוסיה, שבה יש כ-40% לא-יהודים, שגורו בכל מיני גיורים, אם בכלל?

חז"ל אומרים, שכל הבעיות והתלונות שהיו בעם היהודי מאז יציאת מצרים באו רק בגלל הערב-רב, ופסק-הדין של בית-המשפט המחוזי בירושלים, שהכיר בגיור רפורמי שנעשה בחוץ-לארץ, הוא עניין תקדימי העלול לגרום לערב-רב גדול שיצטרף אלינו, ברצון ושלא ברצון.

מי שחושב שיש הגזמה בדברים, די לו להקשיב למה שאמר המשפטן משה נגבי, המקורב, ככל הנראה, לתנועות אלה, אחרי פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי, כי היעד הבא הוא הכרה מלאה גם בגיור רפורמי שיעשה בארץ.

חברי הכנסת, זו לא רק בעיה דתית, זו בעיה לאומית מדרגה ראשונה, ואם לא ניתן עליה את הדעת עכשיו, אם לא נפתור אותה בעוד מועד, אנו עלולים לאחר את המועד.

שום מדינה בעולם לא נותנת לעולים ולמהגרים תנאים והטבות כמו מדינת ישראל. כאן הם מקבלים דיור, סל קליטה, מענקים, הקצבות ועוד. המדינה משעבדת את כל משאביה לעשרות שנים, והלוואי שנכדינו יוכלו להחזיר את כל ההתחייבויות הללו. אחרי מאמץ אדיר, נקבל 10 מיליארד דולר כהלוואות עם ערבויות אמריקניות, למימון הקליטה. מתי נחזיר את זה? אבל מה שעלול לקרות כאן מגיע לשיא השיאים של האבסורד. מאות אלפי גויים בעולם יגלו שבמדינת ישראל יש מכרה זהב שאפשר לנצל אותו בקלות. מר רגב וחבריו ידאגו להשיג להם בקלות רבה גיור רפורמי באמצעות הדואר – לא יותר מ-100 דולר לנפש – ותתחיל נהירה של מאות אלפי גויים לארץ.

אברהם בורג (העבודה):

אני יכול לשאול שאלה?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אחרי שאני אגמור.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כך תוכל להיפטר, למרבה התדהמה, גם בעיית הפליטים הערבים. כולם יוכלו לשוב לכאן לא במלחמה ולא בווייתורים מדיניים, לא יצטרכו להפעיל לשם כך אינתיפאדה, את אש"ף, ה"חמאס", וה"חיזב-אללה". יש להם דרך הרבה יותר פשוטה. הרפורמים והקונסרבטיבים ידאגו להם לתעודות גיור בדואר, אש"ף וה"חמאס" יממנו בחפץ לב את העלות של הגיור אצל ה"רבייס", והם יוכלו לבוא לכאן ולקבל תנאים מלאים, כולל דיור, סל קליטה, מענקים ומה לא?

חברי הכנסת, האם עד כדי כך הכו אותנו הרפורמים וחבר מרעיהם בסנוורים, עד שאיננו רואים את המלכודת שהם טומנים לנו? האם הצטמקות העם היהודי בשנים האחרונות אין בה די כדי שנעצור אותם? האם אנחנו מחכים לשואה של התבוללות עד שנתפכח?

אני פונה לממשלת ישראל לתקן את החוק, כדי למנוע את המשך הסחף החמור הזה, העלול להעמיד אותנו בפני אחת הבעיות הלאומיות והקיומיות החמורות ביותר שהיו כאן מאז קום המדינה.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):

חבר הכנסת הלפרט, הרי אתה יודע שאני מתנגד לדעתך ואני חושב שאתה שוגה. אני רוצה לשאול אותך שאלה: מניית את שלושת-רבעי התזה שלך על הסיוע ועל המחויבות שלנו לדורות הבאים – – – והנטל הכלכלי שלקחנו על עצמנו. זה החלק המרכזי בדיון שלך. האם אי-פעם נתת את דעתך, שמתוך מיליארד הדולר שמגיעים הנה מיהדות צפון-אמריקה – – – רוב הכסף איננו כסף שבא מאורתודוקסים אלא הוא כסף מאנשים שנמצאים במעגלות אחרים – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

חבר הכנסת בורג, אני לא יודע – – –

אברהם בורג (העבודה):

הכסף שאתה נהנה ממנו, הוא מממן במישרין או בעקיפין את המוסדות שלך.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

קודם כול, אני רוצה לומר לך ש-70% מהכסף שאוספים בחוץ-לארץ – נשאר בקהילות – – –

אברהם בורג (העבודה):

כן, אבל מה שמגיע הנה, המיליארד שמגיע הנה – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מהמיליארד שאוספים, לא מגיע הנה – – –

אברהם בורג (העבודה):

– – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

חבר הכנסת בורג, תן לי להשיב לך. מהמיליארד שמגיע הנה, שהמגבית אוספת בחוץ-לארץ, ודאי ידוע לך ש-700 מיליון נשארים במסגרת הקהילות.

אברהם בורג (העבודה):

אתה טועה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אני מוכן להוכיח לך.

אברהם בורג (העבודה):

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

נוסף על זה יש הרבה מאוד תורמים דתיים שאני מכיר אותם, שתורמים בשיעור של יותר ממיליון דולר לשנה; אני מכיר אותם אישית, חבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם בורג (העבודה):

— — — שאתה נהנה מכסף של רפורמים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

הדבר השלישי שאני רוצה להגיד לך הוא, שהרפורמים ביקשו והצליחו לקבל את האישור, שכל המוסדות החרדיים לא יקבלו שום סיוע מ"עליית הנוער", אם ידוע לך.

אברהם בורג (העבודה):

וההסתדרות הציונית.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כל המוסדות החרדיים — — —

אברהם בורג (העבודה):

מההסתדרות הציונית.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כל המוסדות החרדיים הוצאו ממסגרת "עליית הנוער", לידיעתך, לפי בקשת הרפורמים – – –

אברהם בורג (העבודה):

– – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כך שאנחנו לא נהנים כלל מהם.

אברהם בורג (העבודה):

זה לא נכון; הם נותנים כסף – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אנחנו לא נהנים כלל – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בורג. אדוני, תודה רבה לך. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בניגוד לרושם שנוצר אצל חבר הכנסת הנכבד, פסק-הדין שניתן בבית-המשפט המחוזי בירושלים, ביום 14 בפברואר 1993, אינו מהווה תקדים. אדרבה, היתה זו פסיקה שבאה בעקבות התקדים, בבג"ץ 264/87, בעתירת תנועת ש"ס נגד יהושע כהנא, מנהל מינהל האוכלוסין במשרד הפנים, שפורסם בפסקי-דין מ"ג, חלק שני, בעמוד 723.

באותו בג"ץ, שנפסק בכ"א בתמוז התשמ"ט, 24 ביולי 1989, נדונו כמה עתירות בעניין רישום הדת והלאום, ובית-המשפט העליון אימץ את עמדת פקיד הרישום, ולפיה המצב המשפטי מחייב אותנו לרשום את העותרת כ"יהודייה" בפריטי הדת והלאום במרשם האוכלוסין, שכן בידה מסמך המראה לכאורה כי עברה טקס גיור ב"קהילה יהודית כלשהי", ופקיד הרישום אינו מוסמך לפסוק בתוקפו או חוסר תוקפו של טקס הגיור.

והוסיף שם, באותו בג"ץ, כבוד הנשיא שמגר, בעמוד 731: " – – – אם אדם מוסר הודעה שהוא יהודי לפי ההגדרה שבחוק, ואין הודעה אחרת לפי החוק הנ"ל ואין רישום אחר במרשם או תעודה ציבורית המראה כי הוא אינו יהודי, יש לרושמו כאמור בסעיף 19ב". באותו עמוד אומר כבוד הנשיא שמגר: "משמעות הדברים לצורך ענייננו היא, כי גיור של עולה יירשם במרשם האוכלוסין לפי הודעתו, (סעיפים 5 ו-19ב(א) לחוק מרשם האוכלוסין), ויחד עם ההודעה יוגש – אם יידרש – המסמך המעיד על הגיור (סעיף 19(1) לחוק הנ"ל), או תוגש תעודה ציבורית. אין חובה לצרף תעודה ציבורית דווקא, וכאמור, די במסמך המעיד על הגיור (ראה סעיף 19ב(א) לחוק הנ"ל). מכאן, כי הודעה בלתי מסמכת המעיד על גיור בקהילה יהודית כלשהי בחוץ-לארץ, די בהם כדי לחייב רישומו של אדם כיהודי. לעניין זה אין נפקא מינה, אם הקהילה היא אותודוקסית, קונסרבטיבית או רפורמית". עד כאן הציטוט מבג"ץ 264/87.

מאותו עניין לתיק שבירורו הסתיים השבוע בבית-המשפט המחוזי בירושלים. בתיק זה הגישו אם ובתה בקשה לקבלת פסק-דין הצהרתי על היותן יהודיות, לצורך רישום לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965. באת-כוח המדינה הציגה לבית-המשפט המחוזי את חוות דעת הפרקליטות בשם משרד הפנים, לאמור: "בנסיבות המקרה, מאחר שהמדובר בהצגת תעודת גיור מקהילה יהודית באמסטרדם, לגבי המבקשת שהתגוררה כשנתיים בהולנד, והיא אף אזרחית הולנדית, לא נראה לפקיד הרישום הראשי במשרד הפנים כי ניתן למנוע את הרישום המבוקש על-ידי המבקשת ובתה, וזאת לנוכח פסק-הדין שניתן על-ידי בית-המשפט העליון בבג"ץ 264/87 – התאחדות הספרדים שומרי תורה – תנועת ש"ס, נגד שר הפנים".

בעקבות הודעה זו של באת-כוח המדינה, נעתר בית-המשפט המחוזי ונתן פסק-דין הצהרתי על היות העותרת ובתה יהודיות. אשר על כן, נכבדי הרב הלפרט, אין הפסיקה הנדונה, אותה פסיקה של בית-המשפט המחוזי בירושלים, מהווה תקדים, אלא היא הולכת בתלם.

למיטב הבנתי, אין מי שיערער על פסק-דין אחרון זה, שהרי הוא ניתן למעשה בהסכמה.

אין לומר שפסיקה זו מאפשרת לרשום גויים כיהודים, ואין חשש ממשי לרישום גויים כיהודים.

עם זאת, מאחר שהנושא חשוב ביותר לחבר הכנסת שמואל הלפרט וגם לאנשים אחרים, דתיים כחילונים, אני מסכים להעביר את הדיון בנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד, אדוני השר. רשות הדיבור לחברת הכנסת ענת מאור, המבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הלפרט. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, הנושא הוא בנפשנו, ולא רק פה אלא בקרב העם היהודי כולו. כמי שהיתה שליחה בארצות-הברית, ועמדתי על טיבם של הזרמים השונים ביהדות ועל

ציפיותיהם שאנחנו נאפשר גם להם לגיטימציה ביהדות, אני חושבת, כמי שמכבדת את הדתיים – אני מבקשת שיאפשרו גם לזרמים אחרים את הלגיטימציה.

יתר על כן, עם העבודה על חוק-יסוד: זכויות האדם – חשוב מאוד לאפשר, רק לאלה המעוניינים, גם מסלול אחר של נישואים וגירושים.

לפיכך, אני מציעה לכנסת להסיר את ההצעה מסדר-היום ולהסתפק בפסיקתו המכובדת מאוד של בית-המשפט. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת הלפרט, אתה – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. ניגש להצבעה. חברי הכנסת, מי בעד ומי נגד הצעתם של השר והמציע? נא להצביע.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

בעד – 5, נגד – 1, אין נמנעים. אני קובע שההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה. תודה רבה. ההצעה התקבלה.

הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון – שבוע עבודה של ארבעים וחמש שעות).

התשנ"ג-1992

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום – הצעת חוק שע"ו: הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון – שבוע עבודה של ארבעים וחמש שעות), התשנ"ג-1992. תנמק מהמקום חברת הכנסת ענת מאור. תשיב שרת העבודה והרווחה. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אני רוצה להודות לוועדת שרים לענייני חקיקה על שאישרה את החוק המוצע. החוק בא להבטיח את אחד הדברים החשובים, והוא זכויות עובדים. גם היום אישרנו חוק מכובד מאוד בנדון, בקריאה טרומית. הבטחת הזכויות של כל הנשים והגברים היא חלק חיוני מאוד שלנו, כמחוקקים, בהסכמה החברתית של המדינה.

החוק המוצע בא לתקן מצב של חקיקה שצריך להדביק את השינוי בפועל שנעשה בהסכמי עבודה. מאחר שאושר לעבור לשבוע עבודה של 45 שעות, אין זה אלא דבר טבעי שבית-המחוקקים יתאים את כל הזכויות לשבוע של 45 שעות, על מנת למנוע ממעסיקים להטעות עובדים, שזכויות ניתנות רק בשבוע עבודה של 47 שעות. תודה על האישור של ועדת השרים לענייני חקיקה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא מבינה את הנוהל הזה, לדבר מהמקום.

ענת מאור (מרצ):

אם יש הסכמה, מדברים רק דקה אחת מהמקום. זה הנוהל שלפיו נתנו לי לדבר.

היו"ר ע' עלי:

שרת העבודה, בבקשה. את רוצה להשיב או לא?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

את לא יכולה להודות לוועדת שרים לענייני חקיקה. אני לא ראיתי נוהל כזה. אני מבקשת סליחה. אני אצביע בעד. אין לי טענות.

היו"ר ע' עלי:

אני מבין ששרת העבודה מוותרת על זכות התשובה. היום מוותרים על זכות השתיקה, אבל גם על זכות התשובה.

נמתין עוד דקה עד שיעברו חמש דקות מאז הצלצול. רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון – שבוע עבודה של ארבעים וחמש שעות), התשנ"ג–1992, בקריאה טרומית והעברתה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון שבוע עבודה של ארבעים וחמש שעות), התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה טרומית, והיא תועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעות לסדר-היום

הצלת ילדים חסרי בית

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום; הצעות לסדר-היום מס' 1124, 1134 ו-1144 בנושא: הצלת ילדים חסרי בית. ראשון הדוברים – חבר הכנסת עמיר פרץ, אחריו – חבר הכנסת דוד מנע. לרשות כל דובר יעמדו שבע דקות. אני מבקש לעמוד בלוח הזמנים. לפנינו סדר-יום עמוס, ואני מקפיד על לוח הזמנים.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אנו דנים היום בתופעה שנתגלתה ונחשפה במלוא היקפה על-ידי תחקיר שבוצע באחד העיתונים בישראל.

אני אומר, אין אנו שונאים את ילדינו. אנו עם שאוהב את ילדיו, משקיע בילדיו, עושה הרבה מאוד למען ילדים בישראל במערכת החינוך, במערכת הבריאות ובמיוחד במערכת הרווחה. קבענו בישראל חוקים שהגנו על עבודת הנוער בישראל. קבענו חוקים שיגנו מפני ניצול ילדים בעבודה בישראל. קבענו חוקים שמעדיפים את הילדים בעת ההגנה המשפטית, גם כשהם נדרשים להעיד בפני בית-המשפט. לא תמיד אפשר לחקור אותם. לפעמים צריך שרק קצין המבחן או קצין הנוער יחקור אותם, כדי לאפשר להם לומר את מה שהם חוו בלי שאימת בית-המשפט ואימת הנאשם יעמדו נגדם.

ובכל זאת, למרות הרגישות, מדי פעם אתה רואה שעדיין לא עשינו מספיק. אנחנו עומדים מדי פעם נכלמים מול תופעות שקשה מאוד להשלים אתן. השרה יודעת זאת היטב, היא עמדה בראש הוועדה במשך הרבה שנים ושימשה את המחסום בפני נפילה כללית של מערכות בתחומי הרווחה.

לא אחת אנחנו מקבלים הודעות מבית-המשפט, שמהן משתמע שהשופט שואל: מה קרה לכם? האם קרה לבכם? האם אתם לא רואים מה מתרחש? לא מזמן קיבלנו הודעה מבית-המשפט, שבה אומר השופט: אני לא אשלח ילד לבית-הסוהר משום שאין מוסד להחזיק אותו בו. והוא צודק. אם מדינת ישראל קבעה שילד מסוים צריך לקבל חסות במוסד, לא ייתכן להביא אותו בפני שופט ולאלץ את השופטים בישראל לשלוח אותו לבית-סוהר או לבית-המעצר.

גברתי השרה, יש לנו היום כ-100,000 ילדים החסרים ביטוח רפואי כלשהו. יש לנו 235,000 ילדים החיים מתחת לקו העוני. יש לנו 8,800 תיקים שנפתחו במשטרה נגד קטינים. יש לנו 3,600 מעצרים של קטינים שנערכים מדי שנה. יש לנו 29,000 בני נוער שהוגדרו כנוער מנותק, נוער שאיננו לומד ואיננו עובד. יש לנו 33,400 ילדי עולים שחיים מתחת לקו העוני. אלה 42% מכלל ילדי העולים בישראל. 33,400 ילדי עולים שחיים מתחת לקו העוני.

יש לנו 7,500 ילדים שעוברים מדי שנה תהליך גירושין של הוריהם, כאשר ההשפעה על אותם ילדים והטראומה שהם עוברים קשות מאוד, והמערכת מתקשה להתמודד.

יש לנו 13% נשירה מבתי-הספר בגילים 14-17. יש לנו 24% מקרב הנוער המנותק שמשתמשים בסמים קשים. יש לנו 77% מקרב הנוער המנותק שמשתמשים באלכוהול.

8,900 ילדים סודרו בסידור מחוץ לבתיהם על-ידי משרד העבודה והרווחה מסיבות סוציאליות, רובם בפנימיות. גברתי השרה, לפני שנים מספר עמד מספר הילדים שסודרו מחוץ לבתיהם על 13,500. עיקר הירידה היא מסיבות תקציביות.

כ-500 נערות גבוליות אותרו כנערות בסיכון חסרות כל מסגרת טיפולית.

206 ילדים בסיכון גבוה ובמצבי חירום אותרו על-ידי לשכות הרווחה והוגדרו כזקוקים לסידור חוץ-ביתי, אך לא נמצאה מסגרת מתאימה.

בין 25%-ל-50% מהילדים ובני הנוער המאושפזים בבתי-חולים לחולי נפש נמצאים שם ללא צורך.

קיים מחסור עצום במקלטי חירום, בפנימיות טיפוליות, בהוסטלים פתוחים, במעונות נעולים ובמסגרות יום ובמועדונים.

גברתי השרה, ב-4 באפריל 1992 נערך דוח על-ידי משרד העבודה והרווחה. הוא הוגש לסגן שר העבודה והרווחה דאז, ומשום-מה החליט מישהו ממשרד העבודה והרווחה לגנוז אותו ולא לטפל בו. הדוח עצמו חושף תופעה של ילדים חסרי בית, של בני נוער HOMELESS במדינת ישראל. הדוח מציין, שיש למעלה מ-100 בני נוער בהיקף שנתי, בכל אחת מהערים שנבדקו, ובנקודת זמן מסוימת, הוא קובע, ניתן להתייחס ל-20 בני נוער הזקוקים לעזרה מיידית ויכולים ליהנות ממנה.

גברתי השרה, לכל ילד יש שם וכל ילד צריך שתהיה לו כתובת.

העדויות שנחשפו באותה כתבה הן עדויות קשות. ילדים שמנוצלים מידרדרים, הופכים קורבן למעשי פשע, הופכים לבלדרי סמים בידי סוחרים; נערות מידרדרות לזנות.

ואם מדברים על תופעה שהיקפה מגיע ל-300 ילדים, גברתי השרה, אני מאמין שאת מסוגלת להכריז היום על מבצע הצלה לאותם ילדים, להקים מוקד חירום אזרחי, לא מוקד חירום של המשטרה, כי הם פוחדים לפנות למשטרה, כי כשהם פונים למשטרה מתחשבים אתם על כל התיקים וכל העבירות, ואם אין תיק מסדרים תיק, והם לא יגיעו למשטרה. תפתחי, גברתי, מוקד חירום באחריות המשרד, שידוע על חודש ימים של מבצע הצלה; כל ילד כזה שיתקשר למוקד החירום, ייקחו אותו מהרחוב וישימו אותו במוסד, אם יש מקום, ואם אין מקום – ימצאו לו משפחה אומנת, שתקלוט אותו עד לסידור הקבוע. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אחרון הדוברים מבין חברי הכנסת – חבר הכנסת שלמה בניזרי.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנתונים שנמסרו בנושא של נערים חסרי בית הם נתונים מדהימים, משום שכשחשבנו על HOMELESS בתל-אביב, דיברנו תמיד על עולים חדשים, או על אנשים מובטלים, או על אנשים חסרי בית. אבל, כשמדברים על נערים בני 12, 13 ו-14 שמסתובבים בחוצות תל-אביב ללא בית, מחוסרי דיור, הדבר הזה חייב להדאיג את כל הכנסת.

כפי שדיברתי היום בכנסת בדיון על הסמים, וצינתי שכשאנחנו מדברים על סמים אנחנו שוכחים לעתים את ממדי העלייה במספר האלכוהוליסטים, כך גם כשמדברים על מספר הקטינים ה"הומלסים" או על ממדי העבריינות של קטינים – אנחנו שוכחים נתונים מדהימים בנושא הזה, וטוב לטפל בנושא שעה אחת קודם.

כשמדברים על נתונים השוואתיים, רק כדי לסבר את אוזנם של חברי הכנסת – היום יושבים 34 קטינים בכלא על רצח והריגה. 300,000 ילדים מגיעים מדי שנה לחדרי מיון, כשמתוכם ל-100,000 ילדים אין ביטוח בריאות. אני חושב שזהו שיא שאין כמוהו בעולם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לכמה ילדים אין ביטוח בריאות?

דוד מנע (הליכוד):

100,000 ילדים חסרי ביטוח בריאות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הנתון המדויק הוא 75,000, וגם זה גבוה.

דוד מנע (הליכוד):

לפי מה שאני בדקתי, יש 100,000, אבל הפער לא גדול. בכל אופן, 75,000 – זה הרבה מאוד. הנתונים הללו, שמדברים על 100,000 ילדים, הוצגו בדוח סטטיסטי של המועצה הלאומית לשלום הילד. זה דוח רשמי שלהם, שמדבר על 100,000; משם שאבתי את הנתון הזה.

יש עלייה חדה במספר מקרי ההתאבדות של בני נוער, ומספר הקטינים החיים מתחת לקו העוני הוא כשליש מהילדים בישראל.

לצד העלייה במספר התיקים הפליליים, חלה גם עלייה בחומרת המעשים הפליליים שמיוחסים לבני נוער. ציינתי, 34 יושבים על הרג ורצח. ילדים יושבים בבתי-הכלא גם על עבירות נגד ביטחון המדינה – שמונה קטינים.

מספר בני הנוער עד גיל 17 שמתאבדים הוא 259, 88% מהם בנות, וכמובן, מנתונים שנמסרו בכנסת – בשנת 1992 נפתחו 8,259 תיקים פליליים נגד בני נוער, 1,000 מתוכם הם על עבירות תקיפה.

מה הן הסיבות לכך שנערים מסתובבים בחוצות תל-אביב וירושלים? הסיבות הן: מצוקה כלכלית, בריחה מהבתים, בריחה ממוסדות נוער במצוקה, בני טובים שעזבו את הוריהם – יש גם כאלה – בני נוער על גבול מחלות הנפש, שבעבר היו מאושפזים וברחו, בני נוער שהעיר לפעמים קורצת להם, עוזבים את הוריהם ואת בתיהם. יש גם נתונים, גברתי השרה, על חיילים חסרי דיוק, בין ה"הומלסים" יש גם חיילים. כשאמרו זאת לאנשים הנוגעים בדבר, לא התייחסו לזה, ואני מצטער על שבמשרד העבודה והרווחה בעבר, לפני כשנה, לפני כשנה-וחצי, נמסר דוח כזה כפי שהנתונים מראים, ולא התייחסו אליו, לצערי.

מה הן ההצעות? א. יש להקים מייד שני בתים פתוחים לקטינים, אחד בתל-אביב ואחד בירושלים, שיפעלו 24 שעות ביממה ויקלטו לתוכם את כל אותם קטינים חסרי בית. ב. חסות הנוער תיקח תחת חסותה לא רק נוער המגיע על רקע פשיעה, אלא גם בני נוער דיירי רחובות, שללא טיפול מניעתי הם יגיעו מייד לפשע. בירושלים, לדוגמה, מתוך 100 חסרי בית היום יש רק שני צעירים בחסות הנוער; ג. יש לתגבר מייד את תקציב חסות הנוער במשרד העבודה והרווחה ובמקביל את כל יחידות חסות הנוער או המחלקות לקידום נוער ברשויות המקומיות; ד. יש לחזק את העמותה לנוער במצוקה; ה. יש לערוך מיפוי מדויק של כל אותם "הומלסים", מי הם, מה הם, מאיפה הם, מה שמותיהם; ו. מאחר שהמאפיין את דיירי הרחוב הוא שהם אינם מגיעים לטיפול הרשויות, על הרשויות לאתר את כולם ולטפל בהם, היות שכולם חשופים ברחוב לסוחרים סמים, לסרסורי זנות, הם עומדים בפני כניסה לעולם הפשע. אנחנו יכולים למנוע זאת ברגע האחרון. יש סיכוי להציל אותם.

מדובר בסימפטומים של מצב כלכלי, אלימות במשפחה, סמים, אלכוהול, לפעמים גם גילוי עריות. יש לטפל בכל בעיה ובעיה. המציל נפש אחת בישראל מציל עולם שלם, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מנע. חבר הכנסת בניזרי, בבקשה. חבר הכנסת מנע נתן דוגמה, הוא אפילו עמד בלוח הזמנים.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גם אני מתכוון לתת דוגמה טובה.

היו"ר ע' עלי:

עוד יותר טוב. אני משבח את חברי הכנסת כדי שאחרים ילכו בעקבותיהם.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למעשה רוב הדברים שרציתי לומר כבר נאמרו על-ידי קודמי, אבל פשוט כדי להאיר או להחשיך, לפי מצב הסוגיה שבה אנחנו עוסקים, בכל אופן אני מעדיף לתת את דברי מנקודת ההסתכלות שלי.

כותרתה של הכתבה שהופיעה השבוע בעיתון "חדשות" היתה "הנטושים". בכתבה מדובר על ילדים שננטשו את הוריהם וילדים שננטשו על-ידי הוריהם או ילדים שננטשו את ביתם, אך לדעתי צריך להוסיף בינתיים את נטישת החברה הישראלית, ואת ה"הומלסים", דהיינו דיירי הרחוב, בשפתם המקצועית.

כשקראתי את הכתבה, חיל ורעדה אחזוני, ופשוט הרגשתי שאני נמצא באיזה חלום בלהות או באיזה סרט דוקומנטרי, המתאר חיים בפרברי בואנוס-אייירס בארגנטינה או במדינה נחשלת אחרת בעולם.

מאות נערים ונערות, החל מגיל 12, חיים ברחובה של עיר ללא מחסה, ללא יד מכוונת וללא פינה חמה ומחממת. נערים אלה נפלו קורבן להורים חסרי ישע ואמצעים, או ברוב המקרים להורים אלימים, אנסים ומחוסרי כל מצפון ורגש מינימלי של אב כלפי בנו. הם אימצו לעצמם את המנטליות של העורב הנוהג להתאכזר לצאצאיו ולנטוש אותם בקטנותם. הנערים הללו מסתובבים מחוסרי הגנה ומזמן ומגיעים פעמים רבות לפת לחם, מצב המצריך אותם לצאת ולפשוט יד או לגנוב או אפילו למכור את עצמם לדברים השפלים והבזויים ביותר. נערים אלו שרויים במצב נפשי קשים ביותר, וחזרתם הביתה היא כמעט בלתי אפשרית. עקב היותם ברחוב הם חשופים באופן ישיר לכל פגעי הרחוב. לצערי הרב, ברחוב הישראלי המצוי לא חסרים מפגעים כגון סוחרי סמים, פושעים למיניהם, סרסורים ועוד.

כשקראתי את הכתבה פקדו אותי רגשות מעורבים של צער, מרירות ותסכול רב. ואז שאלתי את עצמי, איך אנו יכולים לשבת מנגד ולחשות? איך אנו מתפקדים בבתינו סביב התנורים החמים, סביב המשפחה החמה ומקרינים זה כלפי זה חום ואהבה, בזמן שיש מאות, ומי יודע אם לא יתברר בסוף שיש אלפים כאלה, הנמצאים ברחוב בחורף הקר ללא פינה שאליה ניתן להגיע במשך היום, או בסוף היום אפילו, ולהתחמם סביבה ולקבל חום מאיזה משפיע משפחתי?

אותם נערים, בטוחני שאין הם ששים ללון ברחובה של עיר או בתוך איזו חורבה, אף שייתכן שבהתחלה הייתה לחלק מהם הרגשה של סיפוק, של התנתקות מהעולם, הרגשה של "תן להיות חופשי ומאושר"; אך בטוחני שכולם היו רוצים את ביתם. קראתי בכתבה על נער אחד, שכונה א.ב.א., שהוא בנו של איזה בכיר בירושלים. הוא אמר, אני מת לחזור הביתה. בלילה אני מסתכל על הילדים שחוזרים למיטה חמה, ואני מקנא בהם.

התמרמרותי גברה, כמו ידידי חבר הכנסת עמיר פרץ, כשקראתי שהממצאים הללו כבר הוגשו למשרד הרווחה באפריל 1992, אך דבר לא נעשה בעניין. אינני יכול לתפוס את זה. כשאנחנו שומעים על תאונות רבות, אנחנו מזדעזעים. אנחנו משקיעים משאבים וכוח אדם. כשיש פשע, מנסים בכל דרך לבערו. כשיש מחלות המסכנות חיי אדם, משקיעים את המשאבים להביא לפתרון הבעיה ולהחלמת החולים. ואילו כאן אנו רואים נערים נטושים, חשופים לכל הפגעים האפשריים, מצויים בחרפת רעב מתמדת ובסכנת מוות, ולא נעשה דבר. ואם חושבים לעשות – שמעתי שמדובר באיזה פתרון לכמה עשרות בלבד.

גברתי השרה, מדינת ישראל היא מדינה הומניטרית מאוד. יפי נפש, ברוך השם, לא חסרים לנו כאן, שידועים לדאוג לסוגי אוכלוסייה שונים. את ארגון "בצלם" או ארגונים אחרים הייתי שולח לעמוד מקרוב על החרפה הזאת, המהווה אות קלון למדינת ישראל, ושהם ירימו את צעקתם ומחאתם וכן את עזרתם לילדים הללו. אבל אינני מצפה שהם יעשו זאת. לכן אני פונה אלייך, גברתי השרה.

אתמול קלטה מדינת ישראל 88 פליטים מבוסניה. יישר כוחכם על כך. אך רבותינו זיכרונם לברכה אמרו: עניי עירך ועניי עיר אחרת, עניי עירך קודמים. איני בא לבקש, חלילה, שלא לעזור לעניי עיר אחרת. אדרבה. אני חושב שיש בזה קידוש השם ואות כבוד למדינת ישראל. אבל, בקשתי ממך, גברתי השרה, כמו שמדינת ישראל יצאה בתופים ובמחולות לקראת אזרחי בוסניה, כך אני פונה אלייך, שתשקיעו משאבים וכוחות והתייחסות לטובת הנערים המסכנים הללו, כדי שיוכלו לחזור לביתם, או לבנות להם בתים חלופיים ולקנות ערכים וחיים חדשים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בניזרי. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתשובה על הצעותיהם של חברי הכנסת עמיר פרץ, דוד מנע ושלמה בניזרי, בנושא מתבגרים חסרי בית, רצוני להביא לידיעתכם, שמצוקתם של מתבגרים ומתבגרות אלה, אשר רובם עזבו את הבית ללא רשות, הועלתה בכנסת לפני כשנה-וחצי, וסגן השר

דאז מינה את הממונה על המעונות במשרד, ד"ר מאיר חובב, שהוא גם אחראי לחסות הנוער, לבדוק את התופעה ואת היקפה ולהציע לה פתרון.

לאחר בדיקה בשטח וראיונות עם מספר רב של צעירים חסרי בית, שיחות עם אנשי טיפול עובדי שירותי חינוך ורווחה בעיריות תל-אביב חיפה וירושלים, הוגש הדוח למנהל הכללי של המשרד, באפריל 1992. הדוח התקבל על-ידי המשרד. ואכן, לקראת שנת התקציב 1993 הוקצב סכום של 515,000 שקל להקמת מקלט למתבגרים חסרי בית אלה.

המקלט בא לתת מענה למתבגרים, אשר בגלל ריב עם הוריהם או קשיי תקשורת אתם הם נוטשים את בית ההורים ועוברים להתגורר, לתקופות קצרות בדרך כלל, ברחובות, בגנים ציבוריים, במערות ובמקומות אחרים. במצב זה קיים סיכון להידרדרות, לשימוש בסמים, קיימת חשיפה לאלימות, לזנות ולעבירות אחרות.

מאחר שאוכלוסייה זו אינה פונה לשירותי הרווחה ביוזמתה, יש לאפשר לה מתקן אלטרנטיבי מתאים כתחליף זמני למגורים ברחוב.

בתיאום עם עיריית תל-אביב-יפו, עמותת ע.ל.מ., לקידום נוער במצוקה, אנו מתכננים להקים את המקלט בהקדם. המקלט ישמש בית פתוח, שאליו יוכלו לפנות המתבגרים בעת משבר, לקבל ארוחה חמה, מיטה לישון בה, והחשוב מכול – שירותי טיפול סוציאלי.

צוות המקלט ידווח להורים ולשירותי הרווחה ברשויות המקומיות על מצוקת המתבגר, זאת בתיאום עם המתבגר ובשיתוף פעולה עמו.

המקלט יעמוד לרשות המשטרה – הוא לא יהיה במשטרה – לרשות יחידות קידום הנוער ועובדי המחלקה לנערה במצוקה, במקרים שבהם הם ייתקלו במתבגרים חסרי בית. שירות כזה מצוי כיום ברוב הערים הגדולות בעולם.

מטרת המקלט לזמן ארוך היא לאפשר למתבגרים מציאת פתרון בשעת משבר, לפתור את מצוקתם הזמנית, למנוע את סיכון ההידרדרות ולאפשר חזרה לחיי חברה נורמטיביים ולקשר חיובי עם המשפחה.

תוך הפעלת המקלט בתל-אביב נוכל לאמוד את היקף התופעה ולהציע פתרונות נוספים, לפי הצורך.

אני רוצה לומר, גם אני למדתי על קיומו של הדוח מהעיתון, וביקשתי מייד להמציא לי את הדוח. קראתי בו. אני רוצה לומר לכם, שהנתונים הנמסרים שם, לפי התרשמותי – בדקתי אותה, והיא אכן נכונה – הם נתונים מאוד כלליים וכוללניים. אני בטוחה שקראתם את הדוח ואולי שמתם לב לכך, שמלבד האמירה שבכל אחת מהערים הגדולות יש כ-100 בני נוער מחוסרי דיור, או מחוסרי בית, אין בכל הדוח כולו, שמשתרע על פני עמודים רבים, אף לא נתון סטטיסטי אחד.

כל עוד אינני מקבלת במשרד תשובה שאני יכולה להבין ממנה על מה מדובר, איני מופיעה במליאה. הסתבר, שכאשר אנחנו מדברים, לדוגמה, על 100 בני נוער בתל-אביב, אלה לא אותם 100 בני נוער במשך השנה. המספרים מתחלפים. ייתכן שחלקם מידרדרים, חלקם חוזרים לבית ההורים, חלקם נקלטים בעבודה. אין נתונים על היקף הבעיה. לכן רק הפעלת מקלט טיפולי תאפשר לנו לאמוד את הנתונים ולבדוק את המספרים שמדובר עליהם.

יתירה מכך, כאשר עניתי כאן לפני שבועות מספר על הצעה לסדר-היום – חבר הכנסת מנע, אתה היית אחד המציעים, נדמה לי שהיה עוד חבר כנסת אחד, אינני זוכרת מי – אמרתי שאנחנו מטפלים עכשיו בנושא של תל-אביב, ומקציבים לזה תקנים. מעריית תל-אביב הודיעו לנו – שם יש יחידה יוצאת מן הכלל – שהם מכירים 45 דרי רחוב בעיר תל-אביב; ואפילו לא נער אחד בין ה-45. מדובר רק על מבוגרים.

עד היום הצלחנו להביא אנשים לאותו מבנה שבו כולם משוכנים ומטופלים על-ידי משרד הבריאות, משרד העבודה ורווחה, עיריית תל-אביב ומשרד השיכון. לגבי היתר יש קשיים אדירים, גם משפטיים, להביא אותם בכוח לאותו מקלט. בכל אופן, לא שמעתי על מקרה אחד של נער שהיה בין מחוסרי הדיור הללו.

אני רוצה למסור כאן, ובזה לסיים, אדוני היושב-ראש: מאחר שאני מודעת, ומודעת היטב, למצוקת האוכלוסייה הזו, כאשר הגיע הנושא לידיעתי, וזה היה ביום ראשון, אני הוריתי לעובדי המשרד לזרז את הטיפול, כי הכסף ישנו, ולהקים את המקלט בהקדם. זאת, כדי להפעילו לקראת חודשי הקיץ, שהם החודשים שבהם התופעה חריפה במיוחד. ואולי בגלל זה לא מצאנו עכשיו, בחורף, אותם נערים ונערות בין חסרי הדיור, או דרי הרחוב.

ואני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מנע: ברגע שנפעיל את המקלט בתל-אביב, ואני אגיע למסקנה, או מומחי המשרד יגיעו למסקנה ויאמרו לי אותה וישכנעו אותי, שיש צורך בהקמת מקלט נוסף – ואתה דיברת כאן על ירושלים, הצעת להקים שני מקלטים – לא תהיה מניעה כספית להקים מקלט נוסף. אבל אני רוצה להתחיל במקלט אחד, ובמהלך הטיפול אנחנו נוכל לאמוד את ממדי הבעיה ואת אופיה, ובהתאם לכך אנחנו נמשיך בטיפול.

עמיר פרץ (העבודה):

אולי בכל זאת תכריזי על איזה מוקד שאפשר להתקשר אליו?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא מאמינה בדברים הללו. יש לנו ניסיונות לא-טובים אתם. כי לא תמיד אלה שבאים ומטלפנים הם אלה שזקוקים לעזרה. אני מבקשת מהרשות לבדוק במשרד ולראות באילו כלים טוב ביותר להשתמש כדי להתמודד עם הבעיה.

בגלל חשיבות הנושא, אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר את כל ההצעות לדיון נוסף בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ואז נוכל לדבר על הפרטים.

היו"ר ע' עלי:

תודה לשרת העבודה והרווחה. חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה?

עמיר פרץ (העבודה):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מנע?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בניזרי?

שלמה בניזרי (ש"ס):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו נעבור כעת להצבעה על ההצעה להעביר את ההצעות בנושא: הצלת ילדים חסרי בית – של חברי הכנסת עמיר פרץ, דוד מנע ושלמה בניזרי, לוועדת העבודה ורווחה. מי שהוא בעד, יצביע בעד; מי שהוא נגד – יצביע, כמובן, נגד. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 9, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע שהנושא יעבור לוועדת העבודה והרווחה. ואני מודה לכם.

אני רוצה להבין, איך הצביעו שם?

טלב אלסאנע (מד"ע):

מי ששם – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני רוצה להבהיר, חבר הכנסת אלסאנע, נעשה כאן דבר שלא ייעשה. זה לא מקומך.

קריאה:

הוא הצביע במקומו.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש מכם. ראיתי בדיוק מה שקרה כאן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני הצבעתי מהמקום שלי.

היו"ר ע' עלי:

איפה אתה יושב בדרך כלל?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני יושב פה.

היו"ר ע' עלי:

אה, בסדר. סליחה, בסדר. חשבתי שלא הצבעת במקומך.

הצעה לסדר-היום

מצבם של הילדים המפגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית

היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום – הצעות לסדר-היום מס' 1142 ו-1154 בנושא: מצבם של הילדים המפגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית. חבר הכנסת רפאל אלול, בבקשה; ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. לרשות כל דובר יעמדו שבע דקות. אני מבקש לעמוד בלוח הזמנים.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ראשית, מחמאות לטלוויזיה הישראלית, ולג'ודי לויץ במיוחד, על הכתבה המעמיקה שהיא ערכה, אשר הצליחה לחשוף בעיה קשה של מפגרים בקרב האוכלוסייה הערבית. אולי כאב לי שזה היה דווקא ביום שישי בערב. אבל אולי, ברשותכם, זה פתח לנו צוהר לדעת מה קורה בנושא המפגרים בכלל, ובקרב האוכלוסייה הערבית בפרט.

בראש ובראשונה כמה נתונים: ברהט גרים 24,000 תושבים, בתוכם 150 מפגרים, שמהווים 1.6%, שהוא שיעור טבעי, הקיים גם באוכלוסייה הישראלית, אף שיש שם נישואים משפחתיים, או מה שנקרא – נישואים חמולתיים.

יש ברהט שני מוסדות קהילתיים לטיפול במפגרים: מעון יום שבו נמצאים 30 ילדים בעלי רמת תפקוד בינונית, של משרד החינוך ומשרד הרווחה; ומפעל מוגן, שבו נמצאים המבוגרים יותר והוא גם מפעל תעשייתי.

יש עוד כ-20 מקרים, שנחשבים לסיכון גבוה, ברהט. אלה נקראים בשפה המקצועית "ילדים זאבים", שלהם לא נמצא פתרון. אבל אני חייב לציין כאן, ברשותכם, את פעולתה המהירה של שרת העבודה והרווחה, שכבר למחרת היו אנשי משרדה במקום, עשו בדיקה מסודרת. אני קשור לעניין. אני יושב-ראש הקרן למפגר. גם אנשים מהקרן היו במקום, ויחד גיבשו איזו הצעת פתרון, שתידון בישיבה מיוחדת שתהיה מחר בהנהלת הקרן. אבל זה לא פתרון כללי. צריך פתרון רציני יותר והוא – הקמת מעון אזורי שירכז ויספק את השירותים לכל האוכלוסייה הבדואית באזור. מדובר באוכלוסייה לא קטנה שצריכה פתרון משמעותי ומקיף לבעיה הזאת.

לצערי הרב, פתרון לתופעה מהסוג הזה אין, וכל אחד מאתנו לבו נחמץ כשהוא רואה מקרים כאלה של פיגור. יותר מזה, כאשר ראינו ילד נקשר לאוהל, כל אחד מאתנו הזדעזע.

יכול להיות שהמספרים שתכנן ותקצב משרד העבודה והרווחה – – – לא היו ידועים קודם לכן. היקף הבעיה גדול יותר, ולכן צריך שינוי מהותי. זאת אומרת, צריך להגדיל את מספר הילדים במעון. ברגע שיש מקרה כזה במדינת ישראל, שילד מפגר קשור כל היום ליתד של האוהל כיוון שאין לא סידור מוסדי, ואמו מפחדת שהוא ילך לאיבוד במדבר, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו: האם אנחנו חיים במאה ה-20 או בתקופת ימי הביניים?

ילד מפגר, אשר מקבל חינוך, לא הופך להיות חיה, כפי שתואר לנו בטלוויזיה. הפתרון הוא הקמת מוסד נוסף, ורציני.

כמו כן, לדעתי, צריך לעשות מחקר לבדיקת היקף הבעיה ולערוך פעולות הסברה בקרב הנשים ההרות.

ואני אומר לכם, כאיש מפלגת העבודה וכאדם בעל השקפה חברתית ברורה מאוד: הבטחנו לאנשים שלנו ולבוגרים שלנו, לתושבים של המדינה הזו, שגם המיעוטים מקומם לא ייפקד, ולא משנה לנו אם הם מוגבלים או לא-מוגבלים.

רחבעם זאבי (מולדת):

בזה אין חדש. בכל התחומים לא עומדים בהבטחות. כך גם בעניין הזה.

רפאל אלול (העבודה):

בעניין הזה נלך ביחד. אני בטוח שאתה תהיה אתי הפעם.

רחבעם זאבי (מולדת):

בעניין הזה אני אלך אתך ביחד. בדברים אחרים לא נלך ביחד, ואתם גם לא הולכים בעצמכם.

רפאל אלול (העבודה):

בעניין הזה יש לך השקפה כמו שלי לפחות.

רחבעם זאבי (מולדת):

בגלל זה הצבעתי שחבר הכנסת אלסאנע יעלה זאת.

רפאל אלול (העבודה):

ראיתי.

אסור למדינת ישראל, שחיה במאה ה-20, והיא נמנית עם המדינות המפותחות בעולם, לחזור ולראות מחזות מזעזעים כאלה.

כאזרח מן השורה וכנציג של מפלגת העבודה אינני רוצה עוד להתבייש במראות מזעזעים אלה, אשר אינם הולמים את עמנו ואת מדינתנו, שהיא מדינת רווחה. אני משוכנע ששרת העבודה והרווחה, וכולנו יחד אתה, נעשה הכול למציאת פתרון לבעיה הכאובה הזאת. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפי אלול. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לברך את חבר הכנסת רפי אלול על דבריו. אני מקווה שבעניין הזה נהיה מאוחדים, כיוון שלא מדובר כאן בהשקפות עולם פוליטיות, אלא בעניין אנושי – בתופעה מזעזעת. מי ששם לב, ניתן לראות גם את תנאי המגורים של אותן משפחות.

אני מבקש לציין, שאני מכיר לפחות משפחה אחת מקרב המשפחות שצינו וצולמו בטלוויזיה. האב נפגע במלחמת יום הכיפורים בחזית המצרית, והוא גם איבד את בנו בחזית הזאת. לפחות במקרה זה אני חושב, שהטענה או התירוץ של שירות צבאי או העדר שירות צבאי אין לה מקום.

אינני רוצה שיינתנו כאן הבטחות, כמו אלה שניתנו במהלך תקופת הבחירות, והן לא יקוימו עם סיום יום הבחירות, וחוזר חלילה בבחירות הבאות.

ברצוני לציין, כי ביישובים הבדואיים בנגב אותרו עד היום – אני יודע שיש בעיית איתור – ואובחנו כמפגרים בכל הרמות ובכל הגילים כ-197 ילדים; 197 הסובלים הסובלים מפיגור שכלי. ברור שהמספר הזה איננו מדויק, כי קיים פיזור רחב של האוכלוסייה, והגישה לחלק רחב ממנה קצת קשה, וגם קיימת בעיה של מודעות בקרב המשפחות, לכן היקף הבעיה הרבה יותר גדול ממה שידוע לעובדים הסוציאליים ביישובים הבדואיים בנגב.

אחוז הילדים הסובלים מפיגור שכלי בקרב היישובים הבדואים הוא גבוה יחסית, וזאת עקב נישואין בתוך המשפחה, או בתוך השבט. על-פי הספרות הרפואית המקצועית, הדבר מעלה את הסיכון שייוולדו ילדים עם מום פסי או מנטלי.

למרות זאת, לא קיימים מוסדות מתאימים לחינוך המיוחד ולא למפגרים הסובלים מפיגור שכלי קשה. קיימת תופעה של הזנחה והדחקה מצד הגורמים המוסמכים.

אין כלל מסגרות חינוכיות, אין פסיכולוגים חינוכיים אשר יאבחנו את הילדים המצויים בגיל לימוד חינוך חובה וימיינו אותם לפי רמות הפיגור וידאגו שכל ילד ישתלב במסגרת המתאימה לו; אין בית-ספר לחינוך המיוחד, וכמעט שאין מורים מוסמכים לחינוך מיוחד במגזר הבדואי.

במכללת "קיי", סמינר למורים בנגב, לא קיימת מגמה להכשרת מורים לחינוך מיוחד. ילדים הסובלים מפיגור שכלי קשה נאלצים להמתין שנים, יותר משנתיים לפחות, על מנת שישבצו אותם במוסד "טללים", הנמצא בדימונה.

משפחות המעוניינות להתמודד עם הבעיות האלה אינן זוכות לתמיכה מצד הגורמים המוסמכים, והן מקבלות קצבת ילד נכה בסכום של 700 שקל בלבד. לעומת זאת, אותם מוסדות המקבלים את הילדים זוכים לתמיכה רחבה ולתקצוב רב.

קיימים שני מעונות יום – אחד ברהט ואחד בכסיפה – ששניהם יחד קולטים כ-64 חניכים, אולם במעונות אלה קיים מחסור בכוח אדם מוסמך, בתוכניות אינדיבידואליות לכל ילד לפי הרמה שלו. לא קיימים שירותים הדרושים לילד: קלינאית תקשורת לילד המתקשה בדיבור, פיסיותרפיה לילדים הזקוקים לפיסיותרפיה וכדומה.

חלק גדול מהאוכלוסייה הבדואית, כ-50%, נמצא מחוץ ליישובי הקבע. הם היו מטופלים עד לשנה-שנתיים האחרונות על-ידי הלשכה הממלכתית לרווחה, אשר סופחה ללשכת הרווחה ב"משוש".

קיימת בעיה של נגישות, וגם קיימת בעיה של כוח אדם, נוסף על בעיית התקציב, על מנת לטפל ביישובים או בתושבים הנמצאים מחוץ ליישובי הקבע.

לכן אני ממליץ על הקמת מרכז רב-תכליתי, אשר יפעל לאיתור, לאבחון ולטיפול, ובמקביל גם ידאג להכשרת כוח אדם המוסמך לטפל בילדים מפגרים.

אני ממליץ לפעול להקמת פנימייה לילד המפגר, וכן להקים מסגרות יום המצוידות באמצעים וגם בכוח אדם מוסמך ומוכשר לכך, מאחר שהזנחה או העדר טיפול על-ידי כוח אדם מוסמך רק מחמירים את הבעיה.

יש לפעול להקמת בית-ספר לחינוך מיוחד ולפעול גם לפתיחת מגמה לחינוך מיוחד במכללת "קיי". קיים מחסור – וזה גם מתבטא בלשכות הרווחה ביישובים הבדואיים – בתקנים של עובדים סוציאליים. לכן יש לפעול להוספת תקנים ולהוספת תקציב מתאים בתחום הזה.

לדעתי, יש צורך דחוף לפעול להפצת המודעות וההסברה בקרב אותן משפחות הסובלות ואינן מסוגלות להתמודד עם הבעיה. ראינו את ההתמודדות הקשה, המצביעה על חוסר מודעות וחוסר אונים של אותן משפחות. זה לא נובע מהרצון להתנקם או להוסיף על סבלו של אותו ילד מפגר, אלא זה נובע מחוסר יכולת להתמודד עם הבעיה הקשה הזאת, שהיא לא בעיית המשפחה אלא בעיית החברה כולה, שצריכה לתת יד למציאת פתרון נכון והולם. זו האחריות של כולנו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלסאנע. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני צפיתי בתוכנית הטלוויזיה ששודרה ביום שישי ב"מבט". בושתי ונכלמתי לנוכח סבלם של הילדים המפגרים, השוהים במאהלי הבדואים כתוצאה מחוסר מסגרת הולמת.

קיים מחסור כללי חמור במסגרות טיפול לכלל הילדים המפגרים – יהודים, ערבים, דרוזים, צ'רקסים ובדואים. נכון לדצמבר 1992 – 862 ילדים ממתנים בתור לסידור מוסדי, כאשר משך הזמן הממוצע להמתנה הוא שתיים עד שלוש שנים, ובמקרים מסוימים – חמש שנים. 374 נוספים ממתנים לסידור במעונות יום, כאשר משך ההמתנה הממוצע הוא שנה-וחצי.

כדי לשרת את אוכלוסיית המפגרים הבדואים, פועלים ברהט מעון יום טיפולי ל-28 חניכים ומרכז עבודה שיקומי ל-22 חניכים. בכסיפה פועל מעון יום טיפולי ל-18 חניכים, ומרכז עבודה שיקומי יפתח בעוד כחודשיים ל-22 חניכים נוספים. במעונות פנימייה ברחבי הארץ מסודרים 26 חניכים בדואים.

חברי הכנסת, בקרב האוכלוסייה הבדואית ממתינים היום לסידור יום 80 מפגרים, ולסידור מוסדי – 35 מפגרים, 10 מתוכם ברמת דחיפות גבוהה.

אודה ולא אבוש, כי חשיפת חומרת הבעיה במגזר הבדואי, גם בשל אורח חייהם השבטי המיוחד וגם בשל הנישואין הבין-משפחתיים הרבים, הביאה אותי לנקיטת צעדים מספר: הצעד הראשון – הוריתי על קליטתם המיידית של 10 מפגרים במצב קשה במיוחד, הממתינים לסידור פנימייתי, בפנימייה למפגרים באחד מיישובי דרום הארץ. דווח לי הבוקר, כי עד סוף שבוע זה יסודרו כל ה-10, ומאחר שאתה הזכרת שם של פנימייה, אני רוצה לומר שכל ה-10 יסודרו ב"טללים".

הצעד השני – על-פי בקשתי, ביקר אתמול ברהט ובכסיפה סגן מנהל האגף לשירותי טיפול במפגר. סוכם עם הרשות המקומית ברהט על שכירת מבנה – והמבנה כבר נמצא – לחמש שנים, והתאמתו בתוך חודש למרכז-יום ל-55 מפגרים. מבנה זה יקלוט את 28 החניכים השוהים היום במבנה שאינו מתאים, ועוד 27 חניכים נוספים שאין להם היום סידור. המבנה ישופץ ויותאם למעון יום בתוך חודש ימים, בסיוע קרן הרשויות המקומיות ובסיועו הרב של חבר הכנסת רפי אלול, שהוא יושב-ראש הקרן.

לגבי כסיפה, הוחלט להתחיל מייד בהסעת 25 מפגרים למע"ש – מרכז עיסוק ושיקום למפגר – ברהט. הסעות אלה יפעלו עד שתסתיים הצבת מבנה טרומי במקום. מבנה טרומי זה ישמש כמע"ש עבור 25 חניכים, והצבתו תמומן באופן חלקי על-ידי קרן הרשויות המקומיות, והיתרה – על-ידי משרד העבודה והרווחה. בד בבד יורחב המעון הקיים, כך שיוכל לקלוט עוד 15 ילדים, ובסך הכול – 33 חניכים.

מעבר לפתרונות המידיים הללו, יוקמו בתוך שנה שני מרכזים כוללניים, הראשון ברהט והשני בכסיפה, וזה ישיב, חבר הכנסת אלסאנע, על ההערה שלך לגבי הביזור הגדול של היישובים הבדואיים, שם לא ניתן בכל מאהל, בכל יישוב ובכל קבוצה של אוהלים להקים מוסד מיוחד, ונצטרך להשתמש בהסעות, שהן כלי יקר מאוד, אבל יש לנו מחויבות להסיע ולהביא את הילדים האלה.

אני רוצה לציין, שההחלטה על הקמת שני המרכזים הכוללניים התקבלה עוד לפני בואי למשרד העבודה והרווחה. אני אעשה הכול כדי לזרז, ובדקתי הבוקר אם אכן אפשר וניתן לסיים את הבנייה ואת ההקמה בתוך שנה, כפי שהובטח לי, ואכן כך נאמר.

הפתרונות הקיימים, יחד עם התוספות החדשות, יענו על צורכיהם של 168 מפגרים, המאובחנים היום במגזר הבדואי בדרום. מתוך אותם 179 מפגרים שאתה ציינת – 168 אובחנו על-ידי משרד העבודה והרווחה בדרום: 36 חניכים בפנימייה, 88 במעונות יום, 47 במע"שים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביקשתי ממנהל האגף לשירות למפגר לבצע החלטות אלו באופן מיידי, בפיקוחו הצמוד של מנכ"ל משרד העבודה והרווחה.

בעיית המפגרים בכללה, רבותי חברי הכנסת, חוסר מסגרות מתאימות, עלותן הגבוהה והתור הגדול והמתמשך הביאו אותי למחשבה על בחינה מחודשת של דרכי הטיפול באוכלוסיית המפגרים, במגמה לצמצם משמעותית את ההמתנה בתור לסידור פנימייתי גם על-ידי הרחבת מסגרת מעונות-היום בתוך הקהילה. היום המגמה בעולם כולו היא ללכת למסודות יום בתוך הקהילה, כי שום ממשלה בשום מדינה לא מסוגלת לעמוד בעלות הגבוהה של החזקת ילדים או בוגרים במצבים כל כך קשים בסידור פנימייתי. מה שהכרחי – הכרחי, מה שאיננו הכרחי, אנחנו מוכרחים להסתפק בצורה יעילה וטובה במעונות יום בתוך הקהילה. כל זאת, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, במגמה להקטין את סבלם של החוסים, את סבלן של המשפחות, שגורלם התאכזר אליהם.

אני מבקשת ומציעה, אדוני היושב-ראש, גם בגלל חשיבות הנושא ומורכבותו וגם כדי שהכנסת וחברי הכנסת יוכלו לקיים מעקב ופיקוח, להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה. לחבר הכנסת רחבעם זאבי יש הצעה אחרת. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, בהבנה עם חבר הכנסת אלול, אני מבקש להסיר את הצעתו, כדי שאני אוכל להגיד את הדברים הבאים:

המספר הגדול של ילדים מפגרים במגזר הבדואי נובע בעיקר מנישואי קרובים, וגם השרה עמדה על כך. הייתי מבקש מהשרה להביא לתיאום עם משרדי החינוך, הבריאות והמשרד שלה ולקבוע את המשרד המוביל בנושא הזה כדי להשפיע בדרך חינוכית על המגזר הבדואי לצמצם נישואי קרובים ולהימנע מהם.

הבעיה הזו קיימת לא רק אצל הבדואים, אלא גם בכמה מעדות ישראל, אבל אצלנו, במגזר היהודי, זה הולך ומסתדר, ויש גם "נישואי תערובת" בין-עדתיים אצל היהודים, ואילו אצל הבדואים המסורת כל כך חזקה וההרגלים טבועים כל כך עמוק, שאם לא יהיה טיפול בנושא הזה, נצטרך להעמיד כלי רכב, מורים ומתקנים, כפי שהשרה פירטה פה, כתשובה על הבעיה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. חבר הכנסת רפאל אלול, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

רפאל אלול (העבודה):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה מסכים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

כן.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, אני מבקש להצביע. מי בעד העברת שתי ההצעות, גם של חבר הכנסת אלול וגם של חבר הכנסת אלסאנע, על מצבם של הילדים המפגרים, לוועדה?

רחבעם זאבי (מולדת):

אף-על-פי שדיברתי בעד הסרה, מותר לי להצביע בעד?

היו"ר ע' עלי:

אתה רוצה להפריד?

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, אני רוצה להצביע בעד.

רפאל אלול (העבודה):

הוא חזר בו.

רחבעם זאבי (מולדת):

השתכנעתי.

היו"ר ע' עלי:

הנושא הוא: מצבם של הילדים המפגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית. מוצע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. נא להצביע. מי שהוא בעד – יצביע בעד, ומי שהוא נגד – יצביע, כמובן, נגד.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, פה-אחד הוחלט להעביר את ההצעות לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

הצעה לסדר-היום שר החוץ האמריקני במזרח התיכון והתהליך המדיני תקוע

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים כעת להמשך סדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 1116 בנושא: שר החוץ האמריקני במזרח התיכון והתהליך המדיני תקוע – הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת זאב בנימין בגין. בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר החוץ האמריקני, וורן כריסטופר, בא היום למזרח התיכון. הוא אומר שהוא בא כדי להכיר את הבעיות. האמת הידועה לכול היא: הוא בא כדי לנסות להתניע את התהליך המדיני.

מדוע יש צורך להתניע את התהליך המדיני? מפני שהתהליך המדיני תקוע, לא רק בגלל סוגיית מגורשי ה"חמאס", אשר עלתה בחודשים האחרונים, אלא גם מסיבות מהותיות. המשא-ומתן המדיני נותק באמצע דצמבר. בנובמבר ובדצמבר היו השלבים האחרונים של המשא-ומתן.

מה אמר ראש הממשלה בשלבים האחרונים של המשא-ומתן? בתחילת דצמבר, ברומא, הוא אמר שהוא צופה שאפשר יהיה להגיע להסכם שלום, לפחות עם סוריה, עד סוף 1993. ועדיין באותם ימים, בשלבים האחרונים של המשא-ומתן, חזר – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אין שר מהממשלה ששייב?

היו"ר ע' עלי:

סגן שר החוץ יושב כאן.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אין שר מן הממשלה ששייב, ואפילו השר שריד, אשר השיב שלשום בשם ראש הממשלה ושר הביטחון, איננו ליד שולחן הממשלה, אבל בשם הממשלה עומד להשיב סגן שר החוץ, ואני מודה לו מאוד על כך שמתוך קולגיאיות הסכים אתמול להעביר את ההצעה הזאת לסדר-היום לשעה זו, לאחר שלא יכולתי להגיש אותה אמש, מסיבות שהזמן גרמן. תודה רבה לך, אדוני שר החוץ – סגן שר החוץ. כבר הצעתי לך: שר החוץ; בהזדמנות. תיכף אומר לך מדוע יש לך סיכוי.

ובכן, אדוני סגן שר החוץ, בשלבים האחרונים של המשא-ומתן עדיין טען ראש הממשלה, שהוא, כידוע, גם מתמטיקאי חובב, שבתוך שישה עד תשעה חודשים מאז כינונה של ממשלת ישראל, ב-13 ביולי בשנה שעברה, ייחתם גם הסכם על יישום המסגרת לשלום במזרח התיכון כפי שנקבע בקמפ-דיוויד.

אלה היו האמירות של ראש הממשלה בשלבים האחרונים של המשא-ומתן, לפני שזה נותק, לפני חודשיים.

בשבוע שעבר הודיע ראש הממשלה, בהופעה בטלוויזיה הישראלית, שמבחינתו השיחות הרב-צדדיות בכלל לא חשובות. איך הוא אמר? שיימשכו חמש שנים. מה אכפת לו? על השיחות האלה מופקד משרד החוץ, בראשות עמיתו שר החוץ שמעון פרס, והוא, מתוך טוב לב מאפשר לו פרנסה לחמש שנים, ולכן גם לך אולי, סגן שר החוץ, הזדמנות לעסוק בנושא הזה.

מבחינת השיחות הדו-צדדיות, אומר ראש הממשלה בשבוע שעבר, בניגוד גמור להודעותיו מן השלבים האחרונים של המשא-ומתן, כדלקמן: אני הרגשתי בשלבים האחרונים של המשא-ומתן שהתחלנו לדשדש במקום, לא היתה תזוזה מספקת. פתאום הוא נזכר שהוא הרגיש שהוא דשדש. חודשיים קודם הוא הטעה את הציבור באותה אופטימיות, שלא היה ואין לה שחר, כפי שמסתבר היום. הוא נטע בציבור אופטימיות, נטע בציבור תקווה, למעשה נטע בציבור אשליה.

מדוע המשא-ומתן תקוע, ותקוע עמוק – אנחנו לא צריכים לנחש. ראש הממשלה הסביר מדוע הוא תקוע. לגבי המשא-ומתן על יישום הסכם קמפ-דיוויד בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה אומר ראש הממשלה כבר שבועות רבים: שם אין עם מי לדבר. במשלחת הזאת של ההנהגה הערבית מהשומרון, מיהודה ומחבל-עזה, רק כפי שהוא מסר, נהי ובכי. אין בעל בית, אין עם מי לדבר.

והוא חוזר ומוסיף בשבועות האחרונים, שהוא גילה, בציטוט: אש"ף הוא הגורם השלילי ביותר בשיחות. ולפנינו מופיע קולומבוס ישראלי, שגילה לפתע את תוניס. כמו קולומבוס, הוא לא ידע לאן הוא מנווט, וכאשר הגיע לא ידע לאן הגיע. אבל אותו קולומבוס, שידוע היום מי ומה יושב בתוניס, אפשר לפני שבועות אחדים לקואליציה להגיש את הצעת החוק לשינוי הפקודה למניעת טרור. החוק הזה התקבל, ובשליחותה של מפלגת העבודה יצאה חברת הכנסת דיין לתוניס, וכפי שקראנו באותו פרוטוקול מזעזע של השיחה המתרפסת שלה עם יאסר ערפאת, היא נסעה לשם כדי לומר לו בין השאר: אתם, כלומר הם, נחמדים.

ולאחרונה סגן שר החוץ, חבר הכנסת יוסי ביילין, שהיה אחד מן המובילים באופטימיות לגבי כוונותיהם הטובות של פייצל חוסייני וסרי נוסייבה, יצא מדיון טלוויזיוני עם סרי נוסייבה וידיו על ראשו, והודיע, ובצדק, שלאחר הדיון הזה, שבו דרש סרי נוסייבה, או הודיע שידרוש וידרוש יחד אתו שינוי בתנאי מדריד, כפי שהממשלה הזאת קיבלה אותם, יצא סגן שר החוץ ואמר שהוא הרבה פחות אופטימי לגבי הצלחת המשא-ומתן. ולכן, בחזית הזאת, לדעת נציגים מובהקים של הממשלה, המשא-ומתן תקוע, תקוע עמוק.

סוריה – לגבי סוריה אומר ראש הממשלה באיזו חדווה ואופטימיות: יש בעל בית. נו, יש בעל בית, אז מה? ראש הממשלה שואל אותו בעל בית שלושה, ארבעה או חמישה חודשים: האם אותו בעל בית סורי יסכים להודיע לנו, שמטרתו במשא-ומתן אתנו לחתום בנקודת זמן כלשהי על חוזה שלום ועל חוזה שלום נפרד עם מדינת ישראל? ובעל הבית הזה ענה ועונה, באותו מסמך תשובה של הסורים שהוגש לממשלת ישראל בתום סיבוב השיחות השישי – הוא לא פורסם על-ידי ממשלתנו, אף שהסורים הודיעו שלא אכפת להם שיפורסם – הודלף על-ידי הסורים לפני שבועות אחדים לעיתון ערבי, והסורים, כמו בעל הבית הסורי, משיבים לראש הממשלה: לא יהיה הסכם נפרד, לא יהיה חוזה שלום גם אם הגולן הסורי, כדבריו, ישוב בשלמותו לריבונות סורית וישראל תתייצב על הרצועה בת 5 המטרים ממזרח לכינרת.

כאשר המסמך הסורי מזכיר גבולות מוכרים ובטוחים, הוא עושה זאת, אדוני סגן שר החוץ, בהקשר של עקרונות החוקיות הבין-לאומית – ואני לא מגלה לך שום דבר חדש, אתה אינך קולומבוס מבחינה זאת – עקרונות הלגיטימיות הבין-לאומית בהקשר של הגבולות הוא שם ריכוך לגבולות 1947, על-פי החלטה 181 של עצרת האומות המאוחדות. העמדה הסורית הזאת ידועה לראש הממשלה, ידוע לנו שהיא ידועה לו, והוא מקווה שהיא תשתנה בעתיד. בינתיים אין יסוד לתקוותו זו.

אתמול, במפגש עם תלמידים, שב ראש הממשלה, ושב וחזרו על ההודעה הזאת ברדיו כאילו הרדיו הוא קולומבוס ומגלה את אמריקה, שראש הממשלה רבין שב ומביע את נכונותו לפשרה טריטוריאלית בגולן. נו, אז הוא הביע את נכונותו. אז בעל הבית הסורי יביא להסכם עם ממשלת ישראל על יסוד פשרה טריטוריאלית בגולן?

אתה, אדוני סגן שר החוץ, בוודאי אינך מאמין בזאת. אני בטוח ששר החוץ איננו מאמין בזאת. אני חושב שמבין שרי הממשלה, מלבד ראש הממשלה, אין אדם אשר מאמין שעל יסוד חלוקת הריבונות בגולן אפשר להגיע להסכם עם הסורים; אולי זולת השר צור, אשר גם הוא, כידוע, התמנה כשר בממשלה על-פי כישוריו.

על כל הקשיים האלה, המהותיים, נוסף בשבועות האחרונים ההישג הגדול של ארגון הטרור של ה"חמאס" בפרשת המגורשים וההתקפלות מהמעשה הזה. ובגלל ההישג הזה של ה"חמאס", כיוון שעלתה קרנו ברחוב הערבי, בניגוד לציפיותיכם, בניגוד לכל ההנחות, בניגוד להנחה שמבחינתנו היא בוודאי חסרת שחר, היא ודאי מסוכנת, אבל לדידם של שרי הממשלה היא היתה פתח הצלה הסברתי לאנשיהם – מכים ב"חמאס" כדי להעלות את קרנו של אש"ף – וקרה, כפי שניתן היה לצפות, בדיוק להיפך.

ולכן אתם יודעים היום, שלארגון הטרור של ה"חמאס" יש למעשה יכולת של הטלת וטו טרוריסטי על התהליך, כי יש להם יכולת להפחיד, יש להם רצון להפחיד, הם יודעים לרצוח, הם מוכנים לרצוח, הם רוצחים, וכנראה בלי אישורם המפורש יהיה קשה מאוד למשלחת הערבית המייצגת את התושבים הערבים בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה לצאת לווינגטון להמשך השיחות באפריל – תאריך זמני – או במאי או ביוני, לאחר הרמדאן או חג אחר, בלא שתיפתר מבחינתם לחלוטין שאלת 314 המגורשים, אשר אנחנו בינתיים אישרנו לשנה אחת, באותה נקודה זנוחה, קרה, מעוררת רחמים בדרום-לבנון.

אתם, אדוני סגן שר החוץ, הקמתם לפני שבעה חודשים ממשלת שלום. שלשום הסתיים בכנסת שלב נוסף בהמרצתה של ממשלת העבודה, על-פי המתכונת אשר הציע לפני הבחירות השר דהיום חבר הכנסת דאז יוסי שריד, אשר הודיע על כוונתם להמריץ את רבין. שלשום, כאשר הוא הופיע בכנסת והשיב בשם ראש הממשלה על שאלות, ואחר-כך הוסיף והשיב בשם שר הביטחון מר רבין על שאלות – בכך הושלם שלב נוסף בהמרצתה של הממשלה.

אתם כולכם אנשים טובים, אתם אינכם החברים הרעים שלי, הקיצונים מהליכוד. אתם אינכם עקשני הליכוד בממשלה, אתם אינכם נוקשים, אתם אנשים רודפי שלום, נחמדים כאלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מחרחרי שלום.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מחרחרי שלום, אפילו. תודה, חבר הכנסת עוזי לנדאו.

נחמדים, מצוינים, רוצים רק טוב, ואחרי שבעה חודשים של שלטונכם התהליך תקוע. והוא תקוע –
ואת זאת צריך לומר בגלוי, ובאמת מבחינה זאת אין לנו טענות אליכם – בגלל עיקשותם של הערבים
גם בסוריה, גם בלבנון וגם בירדן, וגם אותם ערבים המפעילים לחץ טרוריסטי ואחר על התושבים
הערבים בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת בגין, לדעתי יהיה יותר מדויק לומר שהתהליך נסוג, לא רק שהוא תקוע. הוא היה במצב
הרבה יותר טוב ביולי 1992.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מקבל את התיקון הזה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

צריך להתחיל הכול מהתחלה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני חושב שזה היה תיקון חשוב, חבר הכנסת מגן, תודה לך.

אתם מבינים, אדוני סגן שר החוץ, שהתהליך תקוע בגלל עיקשות הערבים, אבל בהיותכם נחמדים
ומבקשים לשאת חן בעיני הכול, אתם תהיו מוכנים לשלם מחיר גבוה עבור התנעת התהליך. והתנעת

התהליך תעלה לממשלת ישראל ולמדינת ישראל ולאזרחי ישראל מחיר גבוה, כי ההתקפלות אשר החלה בעניין המגורשים לפני שבועיים, או שלושה שבועות, טרם הסתיימה.

לכן, לסיום, כתוצאה מן ההתבוננות שלנו בממשלה הזאת, בפעולותיה, באשליותיה, במחדליה, אנחנו חייבים להגיע למסקנה שהיא לא רק ממשלה עלובה, אלא גם, בגלל נכונותה להתקפל, ממשלה מסוכנת. תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זאב בנימין בגין. סגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח להודות שלא בדיוק הבנתי את הפואנטה. זאת אומרת, אני מבין שאתה לא מרוצה מהממשלה הזאת והיית רוצה שתהיה ממשלה אחרת. ויהיו בחירות באמת בעוד שלוש שנים וחצי, משהו כזה.

דוד מגן (הליכוד):

או לפני כן.

סגן שר החוץ י' ביילין:

או אולי קודם לכן, יכול להיות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתה מרוצה מן הממשלה הזאת, אדוני סגן שר החוץ?

סגן שר החוץ י' ביילין:

כן, דווקא כן, אני מרוצה, אני מרוצה מאוד אפילו.

ואתה חושב שהממשלה הזאת צריכה להיות מוחלפת, ואני מניח שאתה תצביע בעד מפלגה אחרת בבחירות הבאות, ועל זה בוודאי לא אוכל לבוא בטענות כלשהן נגדך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני אפילו אצביע בעד מועמד טוב לראשות הליכוד.

סגן שר החוץ י' ביילין:

יפה, אני אשמח מאוד שתעשה דבר כזה. אני בטוח שתהיה בזה עקבי, ועל כך אין לי אליך שום טענות.

אבל אני מנסה לחשוב, מה אתה בעצם רוצה ממני. אתה רוצה שאני אסכים אתך? אתה רוצה שאני אחשוב כמוך שהממשלה הזאת מתקפלת, שהיא לא הולכת לשלום, שהיא לא עשתה מספיק, שהיא עשתה יותר מדי? אתה אומר: הנה, אתם הבטחתם שלום ועוד אין שלום. זה נכון. האם הבטחנו שיהיה שלום כבר עכשיו? לא בדיוק הבטחנו את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

כן, כן. ראש הממשלה אמר: בין שישה לתשעה חודשים, ואחר כך הוסיף: תשעה חודשים.

דוד מגן (הליכוד):

אפילו לא נאמר "אולי" ו"נקווה" ו"נתאמץ", נאמר: תוך שישה עד תשעה חודשים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוא לא אמר ממת'.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני סגן שר החוץ, רק אתמול, בפגישה עם תלמידים, הודה ראש הממשלה בטעותו זו.

סגן שר החוץ י' ביילין:

מה אתה רוצה ממני? אתה רוצה לומר דבר כזה: הבטחתם שלום בתוך שישה עד תשעה חודשים, ועוד אין שלום. בסך הכול עברו שבעה חודשים. אתם לא יכולים לחכות חודשיים. אולי בחודשיים האלה יקרה משהו? אתם, כבר כדי לקדם את הבעיה, מייד תציעו איזו הצעה לסדר-היום, כדי לראות אולי אנחנו יכולים לסכן משהו בחודשיים האלה, וכבר עכשיו לשאול למה עוד אין שלום. קודם כול, לו אני הייתי במקומכם, הייתי אומר: הוא אמר שישה עד תשעה חודשים – תחכו לפחות תשעה חודשים, אולי יקרה משהו טוב.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ראש הממשלה הודיע אתמול, אדוני – לפי הדיווח ב"ג'רוסלם פוסט" היום – שהוא ויתר על הרעיון הזה, שהוא יודע שהוא טעה. לדעתי הוא לא רק טעה, הוא גם הטעה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני אגיד לך משהו: אני לא קראתי את ה"ג'רוסלם פוסט", אבל יש לי איזה רושם, על-פי הנתונים שהבאת עד עכשיו, שיש אי-דיוקים כלשהם בהודעות שלך. אני אביא, למשל, שתי דוגמאות. אתה אמרת שיעל דיין נסעה לערפאת בשליחות מפלגת העבודה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בוודאי.

סגן שר החוץ י' ביילין:

איפה אתה למדת על זה?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני יודע את עמדתכם, את עמדת הרוב במפלגתכם.

סגן שר החוץ י' ביילין:

זה שאתה יודע את העמדה, בזה אני משאיר לך את האינטרפרטציה, אבל אתה לא יכול להגיד דבר כזה, שהיא נסעה – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה"נאשה סטרנה".

סגן שר החוץ י' ביילין:

– – בשליחות מפלגת העבודה. ואני יכול דווקא להודיע לך, חבר הכנסת בגין, שהיא לא נסעה בשליחות מפלגת העבודה.

דבר שני: אתה אמרת שראש הממשלה אמר בטלוויזיה, שהשיחות הרב-צדדיות יכולות לחכות עוד חמש שנים. כיוון שבטלוויזיה אני דווקא כן צפיתי, ראיתי שהוא לא אמר את זה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אמור אמר.

סגן שר החוץ י' ביילין:

הוא לא אמר את זה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הוא אמר שיימשך חמש שנים, על-פי מיטב זיכרוני. אני מוכן לבדוק את התמליל – – –

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני אתקן לך, הרי אתה יכול לסמוך עלי. הוא התייחס לבק"נ, אפילו לא פירש את ראשי התיבות, אלא אמר בק"נ. בק"נ זו אחת משש ועדות שהיא באמת מאוד מאוד בעייתית, והוא אמר שבאמת בוועדה הזאת זה יכול לקחת עוד חמש שנים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

את התיקון הזה אני בוודאי מקבל.

סגן שר החוץ י' ביילין:

יפה.

אתה מציג כאן איזה עניין, כאילו ראש הממשלה מעוניין להצליח בשיחות הדו-צדדיות; שר החוץ מעוניין להצליח בשיחות הרב-צדדיות; ראש הממשלה אולי מעוניין ששר החוץ לא יצליח בשיחות הרב-צדדיות, ואולי אתה יכול ללמוד מזה ששר החוץ רוצה שראש הממשלה לא יצליח בשיחות הדו-צדדיות. יש לי בשבילך הודעה: לממשלה הזאת יש כוונה רצינית להגיע לשלום. לא שר החוץ חושב שטוב שהשיחות הדו-צדדיות לא יצליחו, ולא ראש הממשלה חושב שהשיחות הרב-צדדיות לא יצליחו, אלא שניהם, כחלק מהממשלה הזאת, וכל שריהם עמם, מעוניינים שכאן יהיה שלום ותהיה הצלחה גם בשיחות הדו-צדדיות וגם בשיחות הרב-צדדיות.

יש לי בשבילך הפתעה: אני מאמין שזה יקרה, ואני מאמין שמדובר לא בעשרות שנים, לא בעשר שנים, כמו שרמז ראש הממשלה לשעבר, ולא בחמש שנים, אלא בתקופה קצרה של חודשים אפשר להגיע לשלום. נכון שהשלום שאליו שאני הייתי רוצה להגיע הוא בעיניך התקפלות, אין לי בזה שום ספק, ונכון שהסטטוס-קוו שאתה היית רוצה להיתקע בו הוא בעיני אסון. על זה אנחנו חלוקים. הרי אין מחלוקת שאנחנו חלוקים בנושא הזה. כיוון שהוכרע מה שהוכרע לפני חודשים אחדים, אני מציע לך לראות כיצד תהיה ההתפתחות, אם באמת אפשר יהיה להגיע לשלום או לא.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתה מניח, כמו ראש הממשלה, שעל יסוד חלוקה יהיה הסכם? יושב כאן השר שריד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

תהיה פשרה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

על יסוד חלוקת הריבונות בגולן יהיה הסכם עם הסורים, השר שריד?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חשבתי שאתה מדבר על הגדה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בגולן. אתמול פירש רדיו "קול ישראל" את הודעתו של ראש הממשלה, שהוא חוזר על נכונותו לפשרה טריטוריאלית בגולן. יהיה הסכם שלום על יסוד זה, אדוני השר לאיכות הסביבה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

יהיה מעניין לראות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני סגן שר החוץ, אתה מסכים שזה יהיה יסוד להסכם?

סגן שר החוץ י' ביילין:

מה, אתה עכשיו עושה משא-ומתן בינינו? תן לי רגע לענות לך, אני רוצה להגיד לך משהו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תהיו רציניים.

סגן שר החוץ י' ביילין:

תראה, זה קשה, אבל אנחנו משתדלים, אנחנו בהחלט משתדלים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

נראה בעוד שנה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

לשר לאיכות הסביבה זה קל יותר מאשר לי, לי זה קשה יותר, אבל אנחנו משתדלים.

ואני רוצה לומר לך משהו: אתה אמרת כך, בחצי זחירות דעת, שמצב שיחות השלום לפני שבעה חודשים היה טוב יותר מאשר הוא היום. אני מקווה שהדבר הזה מבוסס על עובדות ועל הוכחות. אותן שיחות שהתקיימו בין הפרוזדור לבין החדר, בין הספה לבין השולחן פעם בחודש, פעם בחודשיים, השיחות האלו שהתנהלו על פרוצדורה, השיחות האלו שבהן צד אחד לא היה מוכן לשלום וצד שני לא היה מוכן לוויטור טריטוריאלי, השיחות האלו באמת הגיעו, לפי דעתך – ואני מאוד מכבד את דעתך – להישגים הרבה יותר מוצלחים מאשר המצב הנוכחי. ניחא.

אני רוצה לומר לך משהו: ברגע שישראל דיברה על נכונות לנסיגה ברמת-הגולן – נכון, לא מרמת-הגולן – ברגע שהסורים דיברו על שלום, אנחנו מדברים על הדבר האמיתי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הסורים לא דיברו מעולם על שלום אתנו. הרי אתה מכיר, יותר מרבים אחרים, את המסמך שהם הגישו בתום הסיבוב השישי, ואין שם מלה אחת על שלום.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני מכיר, אני מניח, את כל המסמכים הרלבנטיים, ואני מודיע לך שהסורים דיברו על שלום, הן בפומבי והן בשיחות עצמן. הם דיברו על הסכם שלום, הם אפילו דיברו על חוזה שלום. ברגע שהם מדברים על שלום ואנחנו על טריטוריה, אנחנו נמצאים על מכנה משותף אחד ובמשא-ומתן מאוד רציני, שיכול להיות קשה מאוד, לא פשוט ואפילו לא קצר בהכרח. אני מדבר במושגים של חודשים, ולא של שנים.

אתה שואל אותי, האם אפשר להשיג שלום גם ללא נסיגה מלאה. מה שחשוב כרגע הוא עצם הנכונות שלנו לנסיגה, שלא בוטאה על-ידינו זה 15 שנה לפחות. אני חושב שאפשר להגיע לשלום עם סוריה על בסיס עקרון הנסיגה מכאן ועקרון השלום משם. אני מודיע לך – ואני בטוח שתסכים אתי – כי ברגע שנגיע לשלום על בסיס העיקרון הזה, אתה תאמר שזו התקפלות, ואני אומר שזהו רווח וזוהי הצלה לנו ולדורות הבאים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שר הבריאות אמר דברים דומים לפני שבועות אחדים, הוא גילה אופטימיות דומה, וראש הממשלה הסתייג ממנו ואמר שהוא לא הבין את דבריו.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני רוצה לומר לך, שהדברים שאני אומר, בניגוד אולי לדברים שאתה העלית בחצי זחיחות דעת, מבוססים על עובדות. לא אמרתי שזה יקרה מחר, לא אמרתי שכאן מדובר בשינוי שעוד לא היה מעולם. השינוי הוא בכך שאנו אמרנו נסיגה, ובכך שהם אמרו שלום, והדבר הזה מוביל לכך, שבסופו של דבר ייחתם הסכם שלום עם סוריה. אני מאמין שהמפתח כרגע הוא שם, ואנו יכולים בקלות יחסית – זה לא אומר שמחר אפשר לחתום על הסכם שלום – להגיע להסדר עם ירדן, הגם שירדן לא תהיה זו שתחתום מייד על שלום אתנו. אני מניח שהסכמה עם לבנון – – –

היו"ר ע' עלי:

סגן שר החוץ, זמנך תם לפני כדקה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני הפרעתי לו.

סגן שר החוץ י' ביילין:

תוכל לתת לי להשלים את המשפט? אני מניח שהסדר עם לבנון יוכל להגיע בעקבות הסדר עם סוריה. במצב הזה, גם אם יש – ואני מודה שיש קשיים, אני לא חושב שהתעלמנו מהם קודם. לא התעלמנו מקשיים עם הפלשתינים, בין השאר משום שאינך מדבר כאן עם גורם ממוסד. אני מאמין שבעקבות הגעה להסדרי שלום עם אחרים, או בעקבות התקדמות להסדרי שלום עם אחרים, גם הם יבינו שהם צריכים להגיע אתנו להסדר. כל ההסדרים האלה יש להם מחיר. המחיר בסופו של דבר הוא מחיר טריטוריאלי. אנו מבינים את זה, ואני מקווה שגם אתם מבינים את זה. כל הדיבורים על שלום עם הגולן, עם עזה ועם שכם הם "סטיקרים".

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד הסרת ההצעה מסדר-היום?

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

תוותר. מי בעד קיום דיון במליאה ומי בעד הסרת ההצעה מסדר-היום? מי שהוא בעד קיום דיון, יצביע עכשיו בעד; מי שהוא בעד הסרת ההצעה מסדר-היום, יצביע נגד.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 8, נגד – 3. הוחלט לקיים דיון במליאת הכנסת בסוגיה זו.

הצעות לסדר-היום

הבאתם של פליטים מוסלמים מבוסניה

היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הבאתם של פליטים מוסלמים מבוסניה – הצעות לסדר-היום מס' 1118, 1128, 1131, 1150 ו-1164. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני השר לאיכות הסביבה, מבצע הבאת 84 מוסלמים בוסנים לישראל הוא כולו טיפשות ו/או שקר. היה זה שקר מצד הממשלה או שר בממשלה, שהתקשטו במבצע של הצלת 101 או 84 בני אדם, וביקשו לעצמם את כתר המצילים ההומניטרי,

כאשר רבבות ואפילו מאות-אלפים נודדים שם כפליטים, ודווקא את הפליטים המסכנים לא הבאנו, אלא את אלה שכבר מצאו מקלט בזגרב.

היה זה שקר וטיפשות מצד הממשלה לחפש פליטים זרים, בטרם נתנה את דעתה על הבאתם של הפלאשמורה, שהם בני ישראל שנכנעו ללחצים והתנצרו. מוסלמים מבוסניה – כן, פלאשמורה שרוצים לחזור לחיק היהדות ולחיק משפחותיהם לא?

היה זה שקר וטיפשות להציג את המבצע הזה כשיא ההומניטריות, כאשר כל תכליתו היא להפיג או לשנות את התדמית הרעה שלנו, שנוצרה בשל גירוש אנשי ה"חמאס". היה זה שקר קולקטיבי של הממשלה ושקר אישי מצדם של שרים, שהצבעתם בעד הגירוש לא נמחלה להם אצל צאן מרעיתם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה רע בכך?

רחבעם זאבי (מולדת):

הרי אתה מדבר אחרי, ואני יכול להפריע לך באותה מידה, אז דיר באלכ.

היה זה שקר מצד ועד ראשי הרשויות הערביות, שבתחילה התלהב מהרעיון ודרש אפילו להגדיל את מספר הפליטים שיובאו לישראל לכדי 1,000 נפש, ואחר כך נמלך בדעתו והסתייג. בתחילה היתה השמחה שרויה במעונם, בשל התגבור המוסלמי של אוכלוסיית ישראל, ואחר כך נתחוויר להם, שזה משרת את מדינת ישראל, ולכן זה לא טוב, והם אפילו לא באו להיות בין מקבלי פניהם של הפליטים.

היה זה שקר וטיפשות מצד הממשלה לנסות לפעול במתואם ובמשותף עם ועד ראשי הרשויות הערביות ועם ועדת המעקב שלהם. ממשלות ישראל בעבר נמנעו מכך, והנה, במקרה זה, בלי דיון עקרוני ובלא משים, שיתפה הממשלה פעולה עם הגופים האנטי-ממלכתיים והאנטי-ציוניים האלה.

היתה זו טיפשות מצד הממשלה להושיט יד לאחד מן הצדדים הנצים ביוגוסלביה, ודווקא לצד שאינו מכיר בנו ולא יכיר בנו, הצד אשר בעבר היו אנשיו בשורות הכנופיות הערביות של המופתי חאג' אמין, שמילאו את השורות של צבא ההצלה של קאוקג'י, שהקימו דביזיה בוסנית-נאצית; דביזיה זו עסקה בחיסול קהילות יהודיות בשואה. ומי לידנו יתקע, כי בין הפליטים אין כאלה שהם צאצאיהם או בניהם של המתנדבים הנ"ל.

היתה זו טיפשות מצד הממשלה לחבור לצד אחד בסכסוך לא לנו, ולהזמין בכך עוינות ואיבה מהצדדים האחרים.

היתה זו טיפשות מצד הממשלה להתחיל במבצע טרנספר של מוסלמים לארץ-ישראל. אתם, שראיתם ברעיון הטרנספר של ערבים מארץ-ישראל לארצות ערב דבר תועבה, ותקפתם את המטיפים לו, אתם פתחתם במבצע של טרנספר הפוך – טרנספר של מוסלמים אל תוככי ישראל הקטנה.

"קול ישראל" הביא הבוקר את דבריו של השר יוסי שריד, שלפיהם אם יהיה צורך – נביא פליטים נוספים מבוסניה. אשר יגורנו – יבאו עוד ועוד מוסלמים, כדי לזרז את התהליכים השליליים במאזן הדמוגרפי. יש הטוענים כי 100 בני אדם, או כמה מאות בני אדם, אינם משנים דבר. בשל הגישה הזאת גדל מספרם של בני המיעוטים בישראל מ-60,000 בתש"ח לכדי כ-800,000 עתה. בעבר היו כאלה שהחזירו "רק כמה משפחות", והיו שאישרו "רק כמה עשרות" במסגרת איחוד משפחות וחוזר חלילה, עד שמתקרבים למיליון בישראל, והדמוגרפים אומרים לנו, כי בשנת 2040 יגיעו ערביי ישראל לאיזון מספרי עם היהודים, ואחרי זה הם יהיו הרוב.

דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון של ישראל ושר הביטחון בתש"ח, הבין את הבעיה וצפה את הסיכונים. לכן הוא ציווה את מפקדי החזיתות של צה"ל לכבוש את השטח ולהרחיק את התושבים. בן-גוריון כראש הממשלה הקים במשרדו ועדת טרנספר, ואילו יורשיו פועלים בדיוק במהופך – הם מייבאים ארצה מוסלמים. מי יגול את הבושה הזו?

היתה זו טיפשות מצד החברה להגנת הטבע, ששיתקה את בית-ספר שדה מעגן-מיכאל והעמידה את מתקניו לרשות מבצע הטרנספר ההפוך.

הצטרפתי לחברה להגנת הטבע, ואני חבר בה מאז ייסודה, בשל מטרותיה הנעלות, שמעולם לא כללו עמדות פוליטיות. נכון ש"צריך להיות בסדר" עם השר לאיכות הסביבה, אבל לא בכל מחיר.

היתה זאת טיפשות מצד משרד החינוך, שהתגייס לרכז מורים לערבית כדי ללמדה את הבוסנים. אולי תלמדו אותם גם את תורת האסלאם, שגורסת "דין מוחמד בסיף"?

היתה זאת טיפשות ורשעות של משרד הבינוי והשיכון להקצות קרונות מיהודה, משומרון ומעזה לקליטת הפליטים; עוד צעד הפגנתי ב"יבוש המתנחלים". והיתה זאת טיפשות לקבוע את אתרי הקליטה באום-אל-פחם ובטירה, היכן שיטיפו להם את תורות אש"ף ו"חמאס".

היתה זאת טיפשות וצביעות מצד הקיבוצים, שהתגייסו לקליטת הבוסנים. איפה הייתם בקליטת האתיופים? והרוסים?

ומכיוון שתם זמני, אינני יכול להמשיך במסדר המתמשך של טיפשות ושקר, שמשמשים במשותף גם במבצע הזה. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

יש לך עוד דקה.

רחבעם זאבי (מולדת):

תמיד אני מדבר דקה פחות.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון. אני מזכיר, שלרשות כל דובר עומדות שבע דקות. חבר הכנסת זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח את דברי דווקא בברכה לממשלת ישראל על המחווה ההומנית שהיא עשתה. אני חושב שזאת מחווה חשובה ונכונה במדינה שקמה כאן וקלטה עם ששב למולדת בתנאים של פליטים.

אני חושב שמדינת ישראל צריכה להשתתף במאמצים בין-לאומיים להקל את המצוקות של פליטים נרדפים. ידענו לעשות את זה בעבר, ואני יכול להזכיר את אנשי הסירות מווייטנאם, קלטנו קבוצה, אני חושב שהדבר הזה הוא דבר נכון וראוי.

אני מקווה שהצעד הזה יהווה דוגמה דווקא למדינות מוסלמיות בעולם, שעד היום דווקא הן לא קלטו ולו פליט אחד מקרב אחיהם בבוסניה, מקרב מוסלמים אחרים שנמצאים במצוקה קשה באותו אזור בעולם שבו מתרחשת מלחמה כל כך נוראה.

צר לי גם על שמי שמתיימרת להיות ההנהגה הערבית במדינת ישראל נקטה מדיניות מפא"ניקית קלסית של כן ולא, ובגמגומים לא העזה לא לברך את ממשלת ישראל, לא לנקוט עמדה, פעם אמרה שהיא בעד, אחר כך היא חזרה בה, דברים שבעיני לפחות הם מעציבים, כאשר מדובר באוכלוסייה שמבחינה דתית לפחות זהה לאוכלוסייה הנמצאת במדינת ישראל, האוכלוסייה הערבית ברובה.

בכפרי הצפון יש משפחות ערביות רבות ששם המשפחה שלהן הוא: בוסני או בוסני. כמדומני, מדובר במשפחות שהגיעו מאותו אזור, לפני כ-150 שנה. מי יודע, אולי אותם פליטים יוכלו אפילו למצוא בקרב אותם כפרים קרובי משפחה.

אבל, אדוני היושב-ראש, בשבוע של מחווה הומניטרית כה גדולה ציפיתי שהממשלה תנקוט עוד צעד אחד של מחווה, צעד שמבחינתי היה נכון וראוי, צעד של ביטול הגזירות שהטילה הממשלה על יהדות הפלאשמורה באמצעות אימוץ אותה החלטה, שבעיני היא אומללה ומוטעית, של ועדת השרים לבדיקת מצב הפלאשמורה.

אני חושב שאותה החלטה לאמץ את מסקנות הוועדה היא החלטה הרסנית ופוגעת, וגורמת לקרע ולכאב עמוק בקרב קהילת יהודי אתיופיה. התוצאה של אימוץ הדוח והוצאתן לפועל של המסקנות היא אבסורדית. אנחנו עומדים במצב שבו תהיה הבדלה חסרת היגיון בקרב משפחות אתיופיות. יהיו כאן אנשים שעלו, יהודים שעלו מאתיופיה, ותהיה להם אזרחות ישראלית מכוח חוק השבות, והורים שלהם, ובמקרים אחרים הילדים שלהם, ובמקרים אחרים האחים שלהם, לא תהיה להם אזרחות מכוח חוק השבות והם לא יהיו זכאים להיות אזרחים ישראלים, בגלל ספק ביהדותם. אני חושב שזה מצב אבסורדי.

גם הפרוצדורה, גם המנגנון והדרך שבה מבקשת הוועדה, והיום הממשלה, לטפל בנושא הזה, היא דרך שאני צופה בה קשיים רבים, תסכול רב מצד אוכלוסיית היהודים באתיופיה, וחוסר יכולת, לדעתי, להגיע לפתרון צודק ונכון. לדוגמה, איך יוכיחו את היהדות? באילו דרכים? הלוא רוב הקייסים נמצאים פה בארץ. חלקם כבר עבר לעולם אחר.

שמעתי את השר צבן מדבר על כך, שעדויות של שני עדים שיבואו ויעידו על יהדותו של יהודי מקרב הפלאשמורה לא תהיינה עדויות קבילות, בגלל חששות לכל מיני זיופים. איך האנשים האלה אמורים להוכיח את היהדות שלהם? בפני מי הם יוכיחו את יהדותם? בפני קונסול? הלוא זה דבר ידוע, שאנשים שעסקו עד היום בעניין הזה, מקרב משרד העלייה והקליטה, מעורים בנושא, כבר יש להם דעה בעניין, גם המשרד כבר אמר את דעתו.

ועוד דבר אחד, אשר בעיני הוא פשוט מגוחך. איך הם יערערו ויתקפו החלטה שקובעת שאין להם זכות לעלות לארץ? הלוא לפי מסקנות הוועדה הערעור צריך להתקיים בארץ. אתם יכולים לתאר לעצמכם מצב שיהודי מהפלאשמורה, שלא בקיא בכל הפרוצדורות, שכל רצונו לבוא ולהתאחד עם המשפחה שלו או עם הקרובים שלו שנמצאים בארץ, שחלם שנים להגיע לפה, יצטרך לשלוח איזה מכתב לוועדה בירושלים ולכתוב מה לא בסדר בהחלטה של הקונסול באדיס-אבבה או במקום אחר שיפתחו בו קונסוליה לצורך העניין? אני חושב שזה מגוחך.

יש רשימה של 30,000 איש בקירוב. האנשים האלה מופיעים ברשימת מחשב. יש לרובם או לחלק נכבד מהם קרובים בארץ, ליתר יש קרובים בדרגה שנייה או יש זיקה שלהם ליהדות. אני אומר דבר אחר, אנחנו צריכים להעלות את הקבוצה כולה. ואם יש, מתוך הקבוצה, אדם שלדעתנו איננו שייך למסגרת הזאת, שלדעתנו איננו יהודי, בבקשה, נבוא ונאמר לאותו אדם: ראה, אלו הן העובדות, נעמת אותן עם העובדות, יצטרך הוא להוכיח או להפריך אותן, אבל כקבוצה, הקבוצה כולה חייבת, לדעתי, לעלות לכאן.

אני חושש גם שההחלטה, כפי שהתקבלה, וביצוע המסקנות לפי ההחלטה הזאת עלולים לגרום נזק לעדה של יהודי אתיופיה כולה, מהטעם הפשוט – כידוע, בעבר היו אי-אלו ויכוחים, והיו כאלה שניסו להטיל ספק בעצם יהדותם. ההחלטה הזאת היום, שמבדילה בין יהודי מאתיופיה אחד לבין יהודי מאתיופיה אחר, מטילה ספק, גורמת לבדיקות חדשות אצל אלה שלא בקיאים בפרטים כולם, עלולה להטיל דופי בציבור כולו.

אני יודע שהמצב במחנות באתיופיה קשה ביותר. יש עזרה בסיסית, אבל היא לא מספיקה. לא ברור כלל מתי תקום הוועדה, אותה ועדה שעליה החליטה הממשלה; לא ברור כלל מתי יתחיל ההליך שבו

יוכלו יהודי הפלאשמורה לבוא ולבקש ולהוכיח את יהדותם, גם לפי שיטת הממשלה. עד אז ימשיכו 4,000 מיהודי אתיופיה לשבת באדיס-אבבה, במחנות, חלקם מתגלגלים ברחובות.

אני סבור שלפחות בינתיים, עד שיקבעו את הדרכים ואת הפרוצדורות שבהן הם יוכלו לבוא ולנסות לבקש לעלות ארצה, מן הראוי היה לעשות אולי מחווה נוספת, ולפחות את הילדים שלהם לקלוט ולהביא ארצה. מה שידענו לעשות לגבי הבוסנים, על אחת כמה וכמה צריך לעשות כלפי יהודי הפלאשמורה. אם לא בדיון, אם לא על-פי זכותם בדיון, לפחות בדרך של מחווה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אולי תציע – – –

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל. חבר הכנסת יחזקאל, יש לך שבע דקות ותוכל להגיד כל מה שאתה רוצה. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לברך את ממשלת ישראל על ההחלטה המוסרית וההומנית להביא ארצה פליטים מוסלמים מבוסניה. החלטה זאת מזכירה לי את ההחלטה המדינית של ראש הממשלה מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, אשר הורה, והפעים בכך את העולם כולו, לקלוט עשרות פליטים וייטנמים שספינתם טולטלה בים.

היו"ר ע' עלי:

102 וייטנמים במטולה ובעפולה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

נכון. יש הבדל משמעותי בין שני המעשים ההומניים של ממשלות ישראל, אך אין ספק בכך – שוב הוכיחה מדינת ישראל כי היא עדיין אור לגויים.

אני מאחל לפליטים שבאו, שידעו חיים שלווים יותר כאן, במדינתנו, ויוכלו לשקם את חייהם שנהרסו באכזריות רבה.

אולם, אין ספק שהחלטה זאת אינה יכולה להתעלם משורה ארוכה של סוגיות, דילמות והתלבטויות מוסריות-ערכיות, פוליטיות-מדיניות וערביות-יהודיות.

אי-אפשר לדון בנושא זה בלי לחזור ולהדגיש כי המעשה הישראלי בולט במיוחד לנוכח ההיסטוריה הבוסנית. במלחמת העולם השנייה התגייסו הבוסנים המוסלמים בהמוניהם, יש אומרים כ-20,000, לדביזיית ה-אס.אס הנאצית המוסלמית ולקחו חלק פעיל בהשמדת יהודי הונגריה. הם גויסו לצבא הגרמני בעידודו של המופתי הירושלמי, חאג' אמין אל-חוסייני, וזאת בתגובה על הקמת הבריגדה היהודית בארץ-ישראל, ששמה לה למטרה להילחם נגד הנאצים. אני בטוח שמידע היסטורי מצמרר זה לא נעלם מעיניהם של מקבלי ההחלטה.

רגישותה של ממשלת ישראל ושל העם היהודי בנושא בולטת במיוחד לנוכח פרצופן האמיתי של מדינות שמטיפות מוסר לכל העולם, אך אינן נוקפות אצבע כדי להפסיק את מעשי הזוועה במלחמה העקובה מדם בבוסניה. אנו בני העם היהודי, ניצולי השואה, מנוסים בשתיקה זו ובחוסר מעש זה מצד העולם ה"נאור". מדינות אלו ידעו על הנעשה במחנות ההשמדה. מנהיגי המדינות ידעו מהנעשה יום ויום ושעה שעה, אך העדיפו לשתוק ולהתעלם ולהמשיך באורח חייהם הרגיל כאילו הדבר אינו שייך להם. מעורבותן, ואפילו החלקית, בזמן הנכון היתה מצילה מאות אלפי יהודים, ואולי יותר, מתאי הגזים.

זאת ועוד, גם קולו של האפיפיור לא נשמע. יש בבוסניה מחנות ריכוז, עינויים, מעשי אונס אכזריים ודברים איומים אחרים, והאפיפיור מחריש. היכן נמצא הכס הקדוש? זה לא מזכיר לנו משהו?

הבאת הפליטים המוסלמים למדינת היהודים מעמידה את העולם המוסלמי ואת מדינות ערב באור שלילי ביותר. כיצד ייתכן הדבר שמדינות ערב לא יצאו למאבק בין-לאומי בכל עוצמתן כדי להפסיק את הרג אחיהן המוסלמים בבוסניה? כיצד ייתכן שמדינות ערב העשירות לא קלטו עד כה מאות-אלפי פליטים בוסנים ולא הקימו קרן אדירה שבעזרתה יוכלו פליטים אלה לשקם את חייהם?

אין מנוס מהמחשבה, שמדינות ערב ושליטיהן אינם מוטרדים מהנעשה בבוסניה, כפי שאינם מוטרדים באמת מבעיית הפליטים הפלשתינים. שתיקתן של מדינות ערב כל-כך רועמת, ובולטת בעיקר מול המעשה ההומני הישראלי.

התנהגותם של ערביי ישראל בפרשה זו, אני מדבר אולי על המנהיגות של ערביי ישראל, מסגירה, לצערי הרב, את סולם הערכים האמיתי שלהם. בתחילה ועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל שיתפה פעולה בהבאת הפליטים. צעקות וגינויים רבים שהם קיבלו על כך מפי חבריהם, מחבלי ה"חמאס" שגורשו מהשטחים, הביאו ככל הנראה לביטול החלטתם. עכשיו ילכו חברי הכנסת ואישי הציבור הערבים וינסו לשכנע אותנו, שערביי ישראל אינם מושפעים מה"חמאס". התגובה של ערביי ישראל צריכה להדליק נורה אדומה ולהדאיג כל ישראלי.

התנהגות העולם בפרשת רצח העם או העמים בבוסניה איננה צריכה להפתיע כל מי שעוקב אחרי ההתפתחות וההתחדשות של האנטישמיות והגזענות במדינות מזרח אירופה ומערבה בשנה האחרונה. פה ושם יש הפגנות נגד גילויים אלה, והפרלמנטים מגנים בלשון רפה את הצעירים גלוחי

הראש. אך כמה זמן עבר, וכמה בתי-קברות ובתי-זיכרון יהודיים נחבלו ונפגעו עד ששלטונות גרמניה, צרפת, הונגריה, איטליה ורומניה הבינו כי התמנן הנאצי מרים שוב את ראשו?

יש לקוות כי הבאת הפליטים הבוסנים לישראל תאלץ את העולם לחדול מאדישותו נוכח מלחמות בין עמים ובין אזרחים, הפורצות מעת לעת בפניה אחרת של כדור הארץ, ותכריח את ראשי המדינות לשאול את עצמם, מה הם עושים באמת כדי לבלום את הגזענות והאנטישמיות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון. חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אני מבקש כאן להבהיר, שהשר ישיב על ארבע ההצעות האלה יחד עם ההצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן. מייד אחרי חבר הכנסת אבי יחזקאל ידבר חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אחרי כמה דוברים, כמה דברים לא שבלוניים אפשר להוסיף?

אני כל כך מסכים – אף שלא ערכית – עם חוסר ההתחבטות של מר גנדי.

רחבעם זאבי (מולדת):

מר זאבי.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת יחזקאל, אתה חבר כנסת חדש. כאן פונים לחבר הכנסת עם התואר חבר הכנסת. הוא עמל קשה בעבור התואר הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

פעם שאלתי את חבר הכנסת מאיר פעיל איך להציג אותו – חבר כנסת, דוקטור או אלוף משנה במילואים? הוא השיב: אלוף משנה במילואים, כי על זה עבדתי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

חבר הכנסת גנדי, היית אתה כאשר אמרת מעל הבמה את אשר אמרת. עשית מעשה לפי השקפת עולמך. מצד אחר באים חברי הכנסת, האחד מצומת והשני מהליכוד, ומברכים את השר יוסי שריד. המעשה הזה אולי נועד להזכיר לכם, שבמרחק שתי דקות מכאן, בטווח עין, חיים אנשים שהומניזם, טיפול ערכי ושאלות של צורת חיים חשובים גם להם.

מתברר שהמעשה של ממשלת ישראל כנראה מלכד אתכם. במה הוא מלכד אתכם? אתם עומדים כאן על הבמה ומברכים את ממשלת ישראל. אני בא ושואל אתכם: מי שמנסה לסייע לעשרות אנשים מבוסניה, קל וחומר צריך לברך כל מעשה שתעשה ממשלת ישראל מעתה ועד לסוף הקדנציה כדי למצוא פתרון הומני לבעיית הפלשתינים. לא תהיה לכם ברירה. אם אתם כל כך הומניסטים, למה לדאוג רק למעשה שנעשה בבוסניה? נכון, זה מעשה מחנך.

אדוני השר, מתברר שגם אצלנו יש ועדת מעקב. ועדת המעקב הזו הפכה להיות ועדה מעכבת. שים לב למה שקורה בתקופה האחרונה. אתם הייתם שותפים לכל נושא שנועד לקדם את תהליך השלום, אתם, אנשי מרצ; גם לאותו גירוש, גירוש זמני. הצדקתם אותו, אם כי מתוך התחבטות. אותה ועדת מעקב, שאמורה להפגין מנהיגות, מונהגת למעשה על-ידי גורמים חיצוניים. המעשה שלך ושל ממשלת ישראל אמור לסבר את אוזנם, להרגיל אותם להפגין מנהיגות. מי שרוצה להנהיג את העם הפלשתיני צריך לעשות הבחנה בין עיקר לטפל. והעיקר לצורך העניין הזה הוא לקדם את התהליך המדיני, להקל את מצוקותיו של עם; ויש עם פלשתיני, שצריך להקל את המצוקות שלו. המעשה הזה נעשה באמצעות הבאתם של מניין מוסלמים מבוסניה לארץ. והמעשה הזה גרם לכם כאן בימין להתחבטות. גם חברינו מהמגזר הערבי יצאו מבולבלים ונבוכים. אני חושב שצריך לברך על העובדה הזאת.

אדוני השר, נדמה לי שבמהלך השבועות הקרובים תצטרכו גם לעשות מעשה לגבי אותם אנשים. הבוקר שמענו, שחלק מהם כבר מחפשים עבודה ותעסוקה. מן הראוי להוציא אותם בזמן כלשהו ממעגן-מיכאל, על מנת לראות מה יקרה אתם. וזאת על מנת שלא יקרה, חס וחלילה, שרצינו לברך ונמצאו מקללים.

אני מברך אותך ואת הממשלה שאתה חבר בה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אבי יחזקאל.

הצעה לסדר-היום

פירוק ועדת המעקב של ערביי ישראל

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, הצעה לסדר-היום מס' 1152, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה לסדר-היום שלי מכוונת בעצם לדיון בהתנהגותה של ועדת המעקב בקשר לסוגיה שבה אנחנו דנים.

לפני שאגע בנושא שלשמו רציתי לייחד את עיקר דברי, ברצוני להתפלמס הפעם, לשם שינוי, לא עם השר שריד, אלא עם חבר הכנסת זאבי.

לא כל כך הבנתי אם באמת השר שריד עושה כאן איזה מעשה של הוקוס-פוקוס, שנועד להיות איזה טריק פרסומי שיביא כבוד למדינת ישראל. בסך הכול מביאים 31 משפחות, לא משנים את המאזן הדמוגרפי עם 31 משפחות. במסגרת איחוד משפחות, הממשלה מביאה הרבה יותר אנשים. אם באמת יש כאן איזה תרגיל, והשר שריד יקנה למדינת ישראל יחסי ציבור, כפי שטוענים אש"ף ו"חמאס", אז לשם מה אנחנו צריכים לתקוף אותו? אולי זה טוב? זה משרת את המדיניות של ממשלת ישראל, מציג אותנו באור חיובי, מקנה לנו נקודות. בגלל זה חבר הכנסת דראושה מתרגז, למה אנחנו צריכים להתרגז?

דבר שני, בעקבות הנושא הזה פנה אלי ניצול שואה, שבוסנים הסגירו אותו לנאצים בזמן שהוא ברח, האיר את עיני וטען – אני יכול להבין אותו – שצריכה להיות התנגדות פסיכולוגית ישראלית, על רקע השואה, לכל העניין הזה.

כידוע לך, אני לא יודע אם ידוע לך, אבל אני משתדל לבדוק את הדברים. פניתי ל"יד ושם" ושם הופנית ל היסטוריון מנחם שלח, שהוא המומחה לנושא, ובעקבות שיחה ארוכה אתו ובירור העובדות, אני רוצה להביא לידיעתך – עד כמה שהדברים מדויקים, אני מצטט את הדברים מפיו, מעבר לכך לא בדקתי; ביקשתי גם אסמכתאות כתובות, לצערי הרב הוא לא יכול היה להפנות אותי לאסמכתאות, כדי שאוכל ללמוד את הנושא על סמך תעודות; אני סומך על יושרו, על אמירותיו ועל מחקריו. ובכן, לא גויסה רק דביזיה אחת ל-א.ס.א., בין השאר גם על-ידי המופתי; גויסו שתיים. באמת אחוז גבוה יחסית, כי אוכלוסייה הבוסנים מנתה בסך הכול כמיליון או קצת יותר, ומתוכה הוציאו כמה עשרות אלפים, לא 20,000, אלא כפול מכך כנראה, אלא מה – הם לא עסקו כלל בהשמדת יהודים, כך לפי דבריו.

רחבעם זאבי (מולדת):

האנציקלופדיה של השואה טוענת אחרת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא עסקו בכך, כך טוען הוא, כי הם גויסו בשלב הרבה יותר מאוחר של המלחמה, לאחר שלצערנו הרב, מרבית היהודים שם הושמדו.

דבר נוסף, הרי בכל מזרח-אירופה היו בני המקום שותפים לרדיפת יהודים, להשמדת יהודים ולשיתוף פעולה עם נאצים. לכן אמרתי: אם אנחנו מדרגים את זה, אם אפשר לעשות איזה רצף של דירוג, הבוסנים אומנם לא נמצאים אולי בצד של עמים כמו ההולנדים. דרך אגב, היתה גם דביזיה הולנדית בשירות האס.אס.

רחבעם זאבי (מולדת):

ההולנדים הצילו 25,000 יהודים.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם בוסנים הצילו יהודים, מוסלמים הצילו יהודים, והעמדה של המוסלמים כלפי היהודים והיהדות היתה הרבה יותר נוחה, הרבה לפני שהכנסייה הקתולית הגדירה את המעשים האלה כמעשים שאסור לעשותם נגד היהודים. לכן, אני רוצה לומר, שבסך הכול הם היו באיזה מקום באמצע, לא יותר, ואולי בכמה מקרים יותר טובים ליהודים מאשר גויים אחרים. עד כאן לגבי ההערות עצמן.

עוד הערה אחת חשובה, לא שמעתי אותה במהלך הדיון. חבר הכנסת זאבי, אתה בפירוש עושה את האבחנה שרבים לא שמים לב אליה – מאשימים אותך באיזו הליכה גורפת נגד כל הערבים, אבל אני, כמי שמשוחח אתך הרבה יודע, שאתה עושה הבחנות. אתה חייב לעשות הבחנה בין מוסלמים לערבים, ובין ערבים שהם אוהדי ישראל לערבים שהם שונאי ישראל. הרי אין לנו שום עניין להילחם נגד כל העולם המוסלמי. אם במחווה הזאת יש איזו הבחנה שממחישה זאת, גם לכך היא טובה. אנחנו רוצים עכשיו לקשור קשרים עם מדינות מוסלמיות בגוש הסובייטי לשעבר, חלק מברית-המועצות. אנחנו מעוניינים בקשרים טובים עם המוסלמים במזרח הרחוק. לא כל מוסלמי הוא ערבי, ולא כל ערבי הוא שונא ישראלים.

עכשיו לענייננו. ועדת המעקב נכללת בקטגוריה הגרועה ביותר של הערבים כגוף. הכנתי כאן סקירה ארוכה, חסר לי קצת זמן. אבל אני רוצה לדון במה שקרה בעת האחרונה. אני לא מבין את זה – ערביי ישראל, שאנחנו רוצים לקשור אתם יחסים של שיתוף פעולה, והם אומרים שהם מכירים בחוק הישראלי, שהם מכירים בריבונות של ממשלת ישראל וכנסת ישראל, מקימים איזה גוף שנותן להם הוראות איך לנהוג בנושאים כלל-לאומיים, לא בנושאים מוניציפליים, וההמחשה של מה שקרה לאחרונה היא המחשה מצוינת, שצריכה להדליק אורות אדומים. הרי החליטו חברי כנסת וסגני שרים, אנשים נכבדים, בעלי שיקול דעת, בעלי מחשבה, שהפעולה הזאת היא פעולה ברוכה, והם שיתפו פעולה על מנת לבצע אותה.

פתאום נודע שאש"ף ותנועות אסלאמיות פועלים בבוסניה למנוע את הפעולה הזאת, מחשש שהיא תביא נקודות חיוביות בדעת הקהל לישראל. ותראו, מה קורה לכל האנשים האלה? הם מתנהגים בניגוד לעמדתם, מבטלים את דעתם, כמו חיילים במערכה מקבלים פקודה מאיזה מקום עלום, כנראה מתוניס, או מתוך מחשבה מה טוב לתוניס, זה עוד יותר גרוע, ופתאום הופכים את דעתם ומשמיעים איזה תירוצ קלוש, שבתוך כמה שעות מסתבר שאין לו ידיים ורגליים, והם נגד העניין.

ועדת המעקב הזו נותנת הוראה לשני סגני שרים בממשלה, אדוני השר, והם מצייתים להוראה של ועדת המעקב. הרי לא ייתכן כדבר הזה. יש כאן סתירה בין תפקידם כסגני שרים ונאמנותם לממשלה – לא נאמנות מופלגת מדי, אבל מינימלית – לבין חברותם באותה ועדה. עוד האשים אותי חבר הכנסת דראושה פעם: למה אתה תוקע טריז בין נאמנותם דרך ועדת המעקב לעניין הפלשתיני לבין נאמנותם לממשלה. אין טריז כזה. הם צריכים להיות נאמנים ולמלא את חובתם כסגני שרים בממשלה. ואם לא כך, ואם הם מבטלים את עמדתם האישית ואת הקשר שלהם להחלטת הממשלה, מתוך התרסה כלפי החלטת הממשלה, באומרים: אף שסברנו קודם, ואף שנתנו הסכמה, ואף שאנחנו סגני שרים בממשלה, אנחנו חייבים לבטל את דעתנו ואת עמדת הממשלה בפני דעתה של ועדת המעקב, שגם היא מקבלת כנראה הוראות מאיזה מקום אחר. תשימו לזה סוף. זה לא משרת עניין של שום ערבי בישראל, זה יגרור את ערביי ישראל למלחמה נוראית, אם הם ילכו בדרך הזאת, שעלולה להוביל לטרגדיה נוספת של העם הפלשתיני בסופו של דבר, ואנחנו לא רוצים בזה, כי טרגדיה כזאת תעלה גם לנו בדמים.

ואם לא ישימו קו גבול, ואם לא יגידו לממשלת ישראל שיש קווים אדומים, אנחנו נמשיך הלאה לראות איך אנשים שיושבים בממשלה מוציאים מודעות שמביעות קורת רוח מהפעלת לחצים חיצוניים על הממשלה, כמו שקרה בעקבות החלטת הגירוש; נקבל הודעות שסגני שרים בממשלה מוקיעים את ממשלת ישראל על פעולה ברברית, בלתי אנושית, בלתי מוסרית, טרנספריסטית; נקבל הלאה הודעות או שותפות של סגני שרים בפורום שמחליט או שוקל להוציא נציגים שייצגו את ערביי ישראל בפורומים בין-לאומיים כמו האו"ם, או מוסדות הקהילה האירופית. איפה יהיה הסוף?

לכן אני מסכם את דברי. הפרשה האחרונה הוכיחה, שיש צורך דחוף לומר לוועדת המעקב: עד כאן, אין לכם זכות. אין זכות לעיריית טירה להשתמש בכספים ממלכתיים לביצוע הוראות של ועדת המעקב. אין זכות ואין סמכות ואין רשות לשום גוף ציבורי במדינת ישראל לתת אכסניה לוועדת המעקב, להיפגש עם נציגיה.

ואני רוצה להגיד לכם: העונש הכי גדול שקיבלתם זה אי-אמון מוחלט מערביי ישראל, ש"שמו עליכם פס" ויצאו היום נגד ההוראות שלכם. לצערי הרב, בעניין הזה היה להם קל. עד היום, בעניינים אחרים, שגם בהם ערביי ישראל היו צריכים "לשים פס" עליכם ועל החלטותיכם, על "יום השיבה" שהכרזתם, על שביתות לאומניות שאתם עושים, ערביי ישראל לא עשו את הצעד, אבל אולי היום הם עשו צעד, הם הוכיחו לכם מה אתם שווים, ואני מקווה שבעתיד, גם בנושאים האחרים הם יתנהגו בהתאם. תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה חולם באספמיה? לא היתה החלטה להיפגש אתם.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דראושה, אתה ביקשת להסיר את ההצעה. יש לך דקה, תגיד מה שאתה רוצה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא חולם בלילה, הוא בונה אסכולה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, נא לאפשר לשר שריד להשמיע את דבריו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודות לחברי הכנסת ברובם, מכאן ומכאן, שבירכו את הממשלה על יוזמתה. אין לי עניין רב להתפלמס בהזדמנות זו, אם כי אני מעיר כמה הערות ענייניות לאותן הערות ענייניות שהושמעו במהלך הדיון.

אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, זה היה מבצע נהדר. הוא הושלם. זה היה מבצע שנכון היה לעשותו. הוא היה מרגש. הוא היה משובב לב. תמיד, בכל מקרה כזה יש מבקרים, יש ציניקנים. אבל כאשר המעשה נעשה הוא חשוב יותר, הוא גדול יותר, הוא מכריע יותר מכל דבר ביקורת או מכל הערה שנשמעת משולי הדרך.

אני הייתי שם אתמול, בנמל התעופה, וחיכיתי למטוס. המטוס הגיע. אחר כך נפתחה דלת המטוס והתחילו לרדת במדרגות אנשים, נשים וטף. וירדו ילדים, ילדים יפים. ואמרתי, אם אנחנו יכולים – – –

אתה מוכן לסלוח לי? זה מפריע לי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זו זכותו של יושב-ראש הכנסת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אבל זה מפריע לי. בגלל זה ביקשתי סליחה. שאלתי אם אתה מוכן לסלוח לי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עם כל הכבוד לך, אני חושב שזוהי זכותו של יושב-ראש הכנסת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אבל לי אתה מפריע. ביקשתי סליחתך, אם אתה יכול להפסיק להפריע לי. אם לא, תמשיך. אין בעיה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני חוזר ואומר עוד הפעם, שזו זכותו המלאה של יושב-ראש הכנסת. אני מתייחס במלוא הכבוד ליושב-ראש הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

גם אני מצטרף לבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אם כל שר יתחיל להעיר לחברי הכנסת, זה עלול לפגוע בעבודת הבית.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דראושה, אם הנואם עומד ומפריעים לו, אין כל פסול שהוא פונה אל מי שמפריע לו. גם כשאתה עומד כאן ומישהו מחברי הכנסת מפריע לך, אתה יכול לפנות אליו. לא רואים בזה כל פגיעה. לא צריך להיות יותר מדי רגיש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מבקש סליחה שביקשתי את סליחתך. אני ממש מתנצל על זה.

ראיתי את האנשים. הם נראו למודי סבל, עד כמה שהכרת פניהם ענתה בהם. הם היו המומים. עברה עליהם תקופה מאוד קשה. ואני חשבתי לעצמי – ואני בטוח שהרגשתי מה שרוב תושבי ישראל הרגישו באותו מעמד, גם מי שלא היה נוכח שם, יהודים וערבים כאחד – שאם אנחנו בכוחותינו הצנועים יכולים למחוק ולו סימן אחד של כאב מפניו של ילד אחד, זה שכרנו בכל עמלנו.

הבוקר לא הייתי שם – יש לי גם עניינים אחרים לענות בהם – סיפרו לי אנשי החברה להגנת הטבע, שראויים לכל ברכה ואני שולח להם ברכה נוספת גם מכאן, אני בטוח בשם רוב רובם של חברי הבית; הם סיפרו לי שהבוקר האנשים קמו והם היו אנשים לגמרי שונים. נהרה היתה שפוכה על פניהם. הם חייכו, לאחר שאמש הם היו עצובים. אני אומר, זה שכרנו בכל עמלנו.

בוודאי מחווה צנועה. משום שאנחנו מדינה קטנה, וזו מחווה קטנה. אבל ראיתי מדינות גדולות ועצומות שאפילו את המחווה הקטנה הזו לא עשו, ואנחנו כעם היהודי, שאולי ידענו יותר מכל עם אחר את פגיעתן של השתיקה והעמידה מנגד, אנחנו כעם היהודי לא נעמוד מנגד. הלוואי שהיה לנו יותר כוח, והלוואי שהיו לנו יותר אפשרויות והיינו יכולים לעזור יותר בכל מקום ומקום.

אנחנו השלמנו את היוזמה הזאת מתוך שיקולים הומניטריים, שיקולים הומניטריים בלבד.

שמעתי אתמול את חבר הכנסת דראושה ב-N.N.C – אגב, היא שידרה על ישראל כתבה שמזמן לא ראינו כמותה, ולא רק היא; קיבלתי היום תגובות מכל העולם, גם ממדינות ערביות, שמברכות את ישראל על היוזמה הזאת. אמר חבר הכנסת דראושה אתמול, והייתי צריך לשפשף – בדרך כלל אומרים: את העיניים – את האוזניים כדי להאמין לאשר אני שומע, שדווקא הוא אומר את זה, ששיקולים פוליטיים חשובים משיקולים הומניטריים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אמרתי – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אל תגיד לי מה אמרת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תצטט נכון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתם מריונטות, מנהיגים אתכם מבחוץ.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא נכון. אף אחד לא יכול להנהיג אותנו, אנחנו מנהיגים את עצמנו.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הירשזון, אני מבקש. חבר הכנסת יחזקאל, אני מבקש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

כאמור, זו היתה מחווה קטנה. וראו מה מנסים עכשיו להעמיס על המחווה הקטנה הזו. אומר חבר הכנסת רחבעם זאבי, כך קראתי גם בדברי ההסבר להצעתו המקורית: זה ישנה את המאזן הדמוגרפי בישראל.

חבר הכנסת זאבי, אתה יודע שאנחנו חלוקים מחלוקת רבה, מזרח ומערב, שמים וארץ, אבל גם לאנשים שאני חלוק עליהם, אני משתדל, לא תמיד אני מצליח, להתייחס ברצינות. האם אפשר להתייחס ברצינות לטיעון כזה, שזה ישנה את המאזן הדמוגרפי בארץ? הרי אתם אנשים זקופי קומה. זה ביטוי או גילוי של נמיכות קומה; רעד מכל עלה נידף. זה בקושי ישנה את המאזן הדמוגרפי בין ג'סר-אל-זרקא לבין מעגן-מיכאל.

אחר כך הבוסנים, בכל הזדמנות כזו אומרים: שונאי ישראל שלא היו כמותם. דביזיות שלחו למגר אותנו. אני שמח שחבר הכנסת איתן עשה מחקר היסטורי קצר. אני יכול לומר לך, זה מיעוט שבמיעוט. אבל אנחנו, על-פי המוסר שלנו, האם אנחנו פוקדים עוון אבות על בנים? נניח שלא היו מעטים, נניח שהיו רבים, הרי מדובר באנשים צעירים, במה הם פשעו?

ואשאל אותך שאלה יותר מרחיקה לכת. נניח שאצל אויבי ישראל המושבעים שאתם נגיע לשלום, לו אפשר היה אפילו לפני שלום, נניח שקורה שם אסון, בסוריה, רעידת אדמה, חס וחלילה, מצרים, האם אנחנו לא נרצה להושיט יד עוזרת, יד מחלצת?

מיכאל איתן (הליכוד):

הם לא ירצו לקבל.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

יכול להיות. אני מדבר על עצמנו, יכול להיות שאתה צודק. אם הם לא ירצו לקבל, אני אראה בזה גילוי נפסד.

אבל אני מדבר על עצמנו עכשיו. המוסר שלנו איננו נגזר על-פי מוסר של אחרים ואנחנו איננו גומלים לאיש כגמולו, אם הגמול עומד בסתירה לערכים המוסריים שלנו. לא היינו מגישים להם יד? לא היינו מושיטים להם יד עוזרת, יד מחלצת, עוד לפני שלום, לא כל שכן אחרי שלום? מה היינו אומרים, אלה היו אויבינו המושבעים ולכן ניתן לאנשים להיות מתחת להריסות ולא נבוא לפנות? איזה מין טיעון זה בכלל?

אני לא נותן עצות לאחרים; אני משתדל, לפעמים אני נכשל בזה, אבל אני משתדל שלא לתת. אני אומר, דווקא הימין הקיצוני בארץ, מתוך תבונה ואחריות ושיקול דעת, הוא זה שהיה צריך ללמד סניגוריה על יוזמה כזאת, כדי ללמד ואולי להוכיח שדעותיו המדיניות אינן יונקות משנאה לשמה, לא מתוך איזו צרות עין שמעוורת לגמרי את העין.

התבונה היתה מחייבת איש כמוך לומר: במקרה זה, זה בסדר גמור. אבל התגובות שלנו, אולי לא רק שלך, הן יותר מדי על-פי רפלקס מותנה, בלי מחשבה תחילה, אני כאן – אני יורה מן המותן, מן הכיוון הזה, תמיד מן הכיוון הזה.

לעניין הפלאשמורה שהעלה חבר הכנסת זנדברג – הוא אמר דברים יפים, ואני מסכים להרבה מהדברים שהוא אמר, אבל מה באמת הקשר בין שני הדברים? אם יש ויכוח על הפלאשמורה, יהיה ויכוח, והיה ויכוח והוא עוד בעינו. נקלטו פלאשמורה בארץ. הם ייקלטו; אלפים רבים, אני אומר לך: אלפים רבים.

אליעזר זנדברג (צומת):

אלפים?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אלפים, אני אומר לך: אלפים. אבל זה עניין אחר לגמרי. למה לכרוך – אני חושב שגם זה לא נכון – את הדברים? למה להדביק את הלא-דבקים האלה? האם יהיה בן פלאשמורה אחד שלא יבוא ארצה בגלל ה-84? הרי לא יהיה כזה, ואם לא יהיה כזה אין טעם בקשר, לא צריך לקשור. רוצים לקיים דיון על הפלאשמורה, נקיים דיון על הפלאשמורה.

לעניין ועדת המעקב – היה מה שהיה. אני לא רוצה לחזור על זה. זה כבר משעמם אותי. אני אמרתי ואני חוזר ואומר, שאני מצטער על עמדתם. הם היו ראשוני היוזמים, הם היו מן הנלהבים ביותר. עברו עלי יומיים – רבותי חברי הכנסת, אני חייב לספר לכם – אני לא אומר קשים, לא צריך להגזים, אבל

עברו עלי יומיים של בקשות, תביעות, דרישות, תחינות, הפצרות של רבים מראשי הציבור הערבי בארץ – למה אני לא בפנים? למה אני לא מוצג כאחד היוזמים? למה אני לא יכול לקבל כמה משפחות? למה אני לא אסע לזגר כדי להביא אותם? למה אני לא במשלחת? למה אני לא אהיה בשדה התעופה? כל אחד רצה משהו.

אחר כך, הייתי אומר, קצת באופן בלתי מנומס אפילו – אבל נימוסים, מה לעשות, זה לא הצד החזק של כולנו – אפילו לא הודיעו לנו, אף שמלכתחילה הם היו בסוד העניין. אפילו לא הודיעו לנו. שמענו על ההחלטה ברדיו.

ואני מצטער על ההחלטה הזו, אבל בין זה ובין תביעה, כפי שראיתי שוב בניסוח המקורי, של פירוק ועדת המעקב, מה עניין פירוק לכאן? ועדת המעקב היא גוף וולנטרי, בעיני גוף לגיטימי. הממשלה לא מקימה גופים כאלה, היא לא מפרקת אותם. זכותה של ועדת המעקב לפעול, זכותה גם לטעות. ואם יהיה מישהו שישלם – או משלם – את מחיר הטעות הציבורית שלהם, הם עצמם ישלמו, לא אנחנו נשלם.

ואני אגיד מה המחיר הכבד ביותר. המחיר הכבד ביותר הוא, שאני מוצף בפניות של אזרחים ערבים בישראל, שאומרים לי, כותבים לי, שהם מתקוממים נגד ההחלטה הזאת. לא רק מתקוממים; התקוממות זו עוד מעלה. הם מתביישים בהחלטה הזאת. ההחלטה הזאת הביאה אותם במבוכה קשה. הם גם באים לשם, הם יבואו לשם. יש הרבה מקומות, הרבה רשויות מקומיות ערביות שרוצות לקלוט אותם. ואני חושב שהתגובות האלה הן התגובות הנכונות. אין צורך, הממשלה לא צריכה להגיב, הכנסת לא צריכה להגיב, אלו הן התגובות הנכונות. התגובות האלה מעמידות את ועדת המעקב במקומה.

אני רוצה לסיים בשני איחולים; אחד לאזרחים שלנו מבוסניה. אמרתי זאת אתמול בשדה התעופה, ואני חוזר ואומר, ששהייתם כאן תהיה נוחה ונעימה ככל שרק ניתן לאנשים שרחוקים מביתם, ממולדתם; ושתהיה גם קצרה ככל האפשר. לא, חלילה, משום שהם אינם אזרחים קרואים ורצויים בתוכנו, ההיפך הוא הנכון, אלא משום שאם שהייתם תהיה קצרה, יהיה זה אות וסימן שהמלחמה בבוסניה עברה והם יוכלו לחזור הביתה. זה בוודאי רצונם.

האיחולים האחרים הם לעצמנו: הלוואי, הלוואי שאנחנו כאן, במדינת ישראל, נוכל להושיט יד עוזרת ותומכת ומסייעת ומצילה בכל מקרה, חס וחלילה, בכל מקום שהוא בעולם, עד לקצה העולם, שבו יקרה אסון, כי כל המציל נפש אחת, מציל גם את נפשו. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר יוסי שריד. מה אתה מציע, השר שריד?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדה, אם רוצים.

היו"ר ע' עלי:

יש כאן הצעות אחרות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, תשאל.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, אתה גיחכת על ההנמקה שלי בעניין המאזן הדמוגרפי. כאשר אני כתבתי את הדברים האלה, היתה תביעה של נימר אל-חוסייין, וה-100 הפכו ל-1,000, ואחרי ה-1,000 בא איחוד משפחות של אח ואחות ודודה וגיס, וכך הגענו מ-60,000 בתש"ח ל-800,000 ב-1993 ול-2,000,000 ב-2040. האם זה מגוחך?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

את הטיעון הזה השמעת מעל הבמה ולא שינית אותו, ואני אמרתי מה שאמרתי מעל הבמה ולא שינתי.

היו"ר ע' עלי:

לחבר הכנסת דראושה הצעה אחרת, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זאבי. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני לא פגשתי עד עכשיו אזרח ערבי אחד במדינת ישראל שמתנגד למחווה שעשתה ממשלת ישראל. גם אין שום חבר כנסת ערבי ואין שום ראש מועצה מקומית ערבית שמתנגד, וכולנו חברים בוועדת המעקב. וועדת המעקב לא החליטה על דחייה, גם לא קיבלה החלטה

על הגשת בקשה לממשלה לארח כאן פליטים מבוסניה. היו כנראה שיחות פרטיות בין כמה אנשים, שהם ייצגו את עצמם, אבל לא ייצגו את ועדת המעקב, לא יכלו לדבר בשם ועדת המעקב.

כבוד השר יוסי שריד, אני אומר לך בכנות: אני חבר ועדת המעקב, חבר הכנסת טלב אלסאנע חבר ועדת המעקב, חברי הכנסת הערבים – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה לא נכון. אני אומר לך בצורה אחראית ביותר. ועדת המעקב מורכבת משישה חברי הכנסת הערבים ושבעה שהם מזכירי הוועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות. אני מבטיח לך, שלפחות מתוך ה-13, 10 לא היו בסוד העניינים, לא ידעו שום דבר, לא שמעו על הנושא, אלא באמצעי התקשורת. ועל כן לא היתה החלטה לקבל – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לכן לא היתה החלטה לקבל ולא היתה החלטה לדחות. ועל כן מתקיים כעת דיון בנושא הזה, לפי בקשה שלנו. ואני אומר, כי הנושא חשוב לכולנו, עדיין אין החלטה ולא צריך למהר ולזרוק את ועדת המעקב, שלא קיבלה שום החלטה עד היום.

ואני בעד הגשת סיוע הומני, כל סיוע הומני אפשרי להם. ואף שאני יודע שהסיבות הן לא רק הומניות, אבל הם נמצאים כאן, ויש להגיש כל סיוע אפשרי מצד האוכלוסייה הערבית ומצד המדינה כולה לפליטים הללו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. לחבר הכנסת אלסאנע יש הצעה אחרת, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל היא ריבונית, היא יכולה להחליט מה שהיא רוצה. אינני סבור שהיא זקוקה לאישור של ועדת המעקב הערבית. ולכן אינני רואה שום סיבה לשרבב את ועדת המעקב לנושא הזה.

ההחלטה שנתקבלה, אומנם היא החלטה הומנית, כביכול, אבל אין שום ספק שיש בה גם שיקולים פוליטיים.

אני רוצה בהקשר זה ולאור העיקרון: "עניי עירך קודמים", שממשלת ישראל תדאג להושיט סיוע הומניטרי לאותם אנשים שבתייהם נהרסו בח'אן-יונס, ולהחזיר את המגורשים שגורשו על-פי החלטת מדינת ישראל.

ברצוני להגיד לחבר הכנסת מיכאל איתן, שוועדת המעקב קמה לא על-פי רצונו ולא על-פי דעתו. הציבור הערבי הוא יחליט מי ייצג אותו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אדוני השר שריד, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

רבותי, סליחה שאני פולש שוב לדוכן, אני רוצה לומר שני משפטים קצרים רק לגופן של עובדות, כי אני שומע את הטענה הזאת כמה פעמים, ופעם אחת ולתמיד מוכרחים לדעת את האמת.

כאשר נתרקמה היוזמה הזו, נפלה החלטה שאנחנו נעמוד ונעבוד בתיאום ובשיתוף פעולה עם ועד הרשויות המקומיות הערביות, בין שזה מוצא חן בעיני מיישמו ובין שזה לא מוצא חן בעיני מיישמו, אבל זו עובדה. אני מספר כאן רק את הדברים לצדם העובדתי.

אני, עבדכם הנאמן, שמעתי שיושב-ראש ועד הרשויות המקומיות הערביות הוא ראש עיריית שפרעם בכבודו ובעצמו, איבראיהם נימר אל-חוסין. טלפנתי לאיבראיהם נימר אל-חוסין ואמרתי לו: אני מזמין אותך לפגישה ותביא אתך את כל מי שאתה חושב לנכון. אני חושב שכך עושים בין אנשים הגונים. אמר איבראיהם נימר אל-חוסין: אני חולה, חזרתי אך זה עתה מסעודיה וחליתי. איחלתי לו רפואה שלמה, מובן מאליו. הוא אמר: אני שולח אליך שלושה מסגני. אני צריך להיכנס לשאלות את מי שולחים? הוא אמר: אני שולח אליך שלושה מסגני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כוועד ארצי ולא כוועדת המעקב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

שלח לי את טארק עבד אל-חי, ראש עיריית טירה; שלח את שיח' ראד, ראש עיריית אום-אל-פחם; ושלח את מוחמד זידאן, ראש המועצה המקומית כפר-מנדא. אני לא שאלתי אותם, לא בדקתי את תעודות הזהות שלהם ואת המנדט שלהם ולא שום דבר. הכול נעשה כדת וכדין, באופן הרשמי והמכובד ביותר והמסודר ביותר, עם הכתובת המוסמכת והרשמית, וכל הסיפורים האלה הם תירוצים מופרכים שלא היו ולא נבראו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל הם סגניו, כי הוא יושב-ראש הוועד הארצי של הרשויות המקומיות, ולא ועדת המעקב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

תסלח לי, ועדת מעקב – אתם בעצמכם לא יודעים מי ועדת המעקב. ועדת המעקב היא כל מי שבא באותו יום לתוך החדר. ועד ראשי הרשויות המקומיות – כך זה נעשה, אני שומע מחברים שלכם שכתבו גם מכתב ושאלו: מי ועדת המעקב? ראשי הרשויות המקומיות הערביות הם הגוף המוסמך, הם גם אלה שצריכים לקלוט, או שרצינו שיהיו שותפים לקליטה. כך זה היה. שום דבר אחר לא היה. זו האמת. האנשים המוסמכים ביותר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל הם לא ועדת המעקב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אם מישהו רוצה ברגע מסוים להשתמט – זו בעיה שלו, והוא לא צריך אחר כך להמציא סיפורים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, והשלושה האלה חתומים?

היו"ר ע' עלי:

תודה. רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה. אדוני השר, אני מבקש לדעת לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

מיכאל איתן (הליכוד):

השר לא התנגד לדיון במליאה. יש רוב לדיון במליאה.

היו"ר ע' עלי:

אני מבין שאין התנגדות לדיון במליאה.

אנחנו כעת נצביע, מי בעד דיון במליאה בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת רחבעם זאבי, אליעזר זנדברג, אברהם הירשזון, אברהם יחזקאל ומיכאל איתן? מי נגד?

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה לכלול את הנושאים בסדר-היום – 9

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ר' זאבי, א' זנדברג, א' הירשזון, א' יחזקאל ומ' איתן בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 9, נגד – 2, אני קובע שההצעות ייכללו בסדר-היום של מליאת הכנסת.

בזאת תם סדר-היום. אנחנו נחדש את ישיבות הכנסת, בעזרת השם, ביום שני הבא בשעה 16:00.
ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:55.